

Oppdragsrapport nr. 5-2001

Randi Lavik

Dagligvaretilgang i ulike regioner - utvikling 1980-2000

SIFO

© SIFO 2005
Oppdragsrapport nr. 5 - 2001

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING
Sandakerveien 24 C, Bygg B
Postboks 4682 Nydalen
0405 Oslo
www.sifo.no

Det må ikke kopieres fra denne rapporten i strid med åndsverksloven. Rapporten er lagt ut på internett for lesing på skjerm og utskrift til eget bruk. Enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring utover dette må avtales med SIFO. Utnyttelse i strid med lov eller avtale, medfører erstatningsansvar.

Oppdragsrapport nr. 5 - 2001

Dagligvaretilgang i ulike regioner – utvikling 1980-2000

av

Randi Lavik

2001

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING
postboks 173, 1325 Lysaker

Forord

Prosjektene ”Tilgang på dagligvarer i ulike deler av Norge, og utvikling av dagligvaretilgang over tid”, er utført på oppdrag fra Nærings- og Handelsdepartementet. Det er en del av et større prosjekt ”Risiko og sårbarhetsanalyse av dagligvareleveranser til Nord Norge”.

Resultatene baserer seg på foreliggende data. Dagligvaremarkedet er imidlertid i stadig endring. Endringer i konsepter forekommer kontinuerlig, som f.eks har noen Ica Supermarked blitt endret til Rimi Stormarked. Høsten 2000 ble Ultra etablert i Trondheim. Rema 1000 har økt sitt butikkantall. I inngangen til 2000 hadde de under 300 butikker, mens de pr mars 2001 har 316 butikker, og nye etableringer er planlagt. Det har også skjedd endringer i de andre kjedene. Disse endringene er ikke registrert i dette prosjektet. Dataene over dagligvarebutikkene er fra inngangen til år 2000, dataene for bensinstasjoner og kiosker er pr høst 2000 og befolkningsdataene er pr 1. januar 2000.

Lysaker, oktober 2001

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING

Innhold

Forord.....	3
Innhold	5
Sammendrag.....	11
1 Innledning.....	19
1.1 Bakgrunn.....	19
1.2 Problemstilling	20
1.3 Noen utviklingstrekk.....	21
1.4 Det utvidete dagligvaremarked	22
1.4.1 Dagligvarehandelen i endring.....	22
1.4.2 Fra produsent/grossistmakt til detaljistmakt	22
1.4.3 Fra tradisjonelt lagerhold til ”just-in-time”	23
1.4.4 Kjøpesenterutviklingen har vært dramatisk	23
1.4.5 Handel over Internett	23
1.4.6 Uformell distribusjon.....	23
1.5 Data.....	24
1.6 Enkelte definisjoner	24
2 Dagligvarebutikker 2000.....	27
3 Omsetning og salgsflate etter fylke	31
4 Gjennomsnittlig dagligvareomsetning pr innbygger	35
5 Paraplykjedene etter fylke	43
6 Fordeling av butikktyper i hele Norge, og fordeling av butikktyper etter utvalgte fylker	47
6.1 Oslo, Akershus, Sogn og Fjordane og Finnmark	47
6.2 Sogn og Fjordane	49
7 Dagligvarebutikker og lavprisbutikker	51
7.1 Utvikling av dagligvarebutikker og lavprisbutikker	51
7.2 Lavprisbutikker etter fylke	53
8 Bensinstasjoner og kiosker (BK).....	55
9 Kjøpesentre.....	61
10 Internettbutikker.....	65
11 Post i Butikk.....	69
12 Dagligvarebutikkutvikling	71
13 Endring i dagligvarebutikker i forhold til befolkningen.....	73
14 Endring i befolkningen.....	83
15 Endring i bo- og næringsstruktur	85
15.1 Avstand mellom bolig og nærmeste dagligvarebutikk etter fylke over tid.....	85
15.2 Avstand mellom bolig og kommunesenter etter fylke over tid.....	87
15.3 Andel som bor i tettsted etter fylke over tid	89
15.4 Sysselsatte etter hovednæring over tid	90
16 Åpningstider i utvalgte fylker	97
16.1 Sogn og Fjordane.....	98
16.2 Sør-Trøndelag.....	101
16.3 Nordland.....	103
16.4 Finnmark	104
16.5 Sammenligning av Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nordland og Finnmark	108

17	Kommunene i Finnmark.....	113
17.1	Fakta om Finnmark.....	113
17.2	Antall butikker som selger dagligvare, befolkning, omsetning og salgsflate.....	121
17.3	Kjøpesentre i Finnmark.....	129
17.4	Prisforskjeller.....	130
17.5	Antall matvarer og ikke-matvarer i dagligvarebutikkene i Finnmark.....	132
17.6	Endringer i Finnmark.....	132
17.6.1	Endring i befolkning.....	132
17.6.2	Endring i dagligvarebutikker.....	133
17.7	Oppsummering.....	141
18	Dagligvarehandel og holdning til dagligvarebutikker.....	145
18.1	Hvor mange dagligvarebutikker en bruker i ulike fylker.....	145
18.2	Hvor ofte en handler dagligvarer i dagligvarebutikker og andre utsalg.....	146
18.2.1	Handlehyppighet i supermarked.....	146
18.2.2	Handlehyppighet i dagligvarebutikker.....	147
18.2.3	Handlehyppighet dagligvarer i kiosk/storkiosk og bensinstasjon.....	148
18.3	Tilgang til bil.....	150
18.4	Hva vektlegges ved valg av dagligvarebutikk etter ulike fylker.....	152
18.5	Handlehyppighet i lavprisbutikker etter fylke.....	162
18.6	Tilfredshet med lavprisbutikkens utvalg.....	164
18.7	Grensehandel.....	166
19	Fylkene og samtlige kommuner 2000.....	171
19.1	Butikker, innbyggere, kvadratkm, omsetning, salgsflate.....	171
19.2	Østfold.....	174
19.3	Oslo og Akershus.....	176
19.4	Hedmark.....	179
19.5	Oppland.....	182
19.6	Buskerud.....	185
19.7	Vestfold.....	188
19.8	Telemark.....	190
19.9	Aust-Agder.....	192
19.10	Vest-Agder.....	194
19.11	Rogaland.....	196
19.12	Hordaland.....	199
19.13	Sogn og Fjordane.....	202
19.14	Møre og Romsdal.....	205
19.15	Sør-Trøndelag.....	208
19.16	Nord-Trøndelag.....	211
19.17	Nordland.....	214
19.18	Troms.....	218
19.19	Finnmark.....	221
	Litteratur.....	225
	Vedlegg.....	229

FIGUROVERSIKT

Figur 4-1: Husholdningenes andeler av forbruksutgiften 1997-1999 (Forbruksundersøkelsen SSB)..	41
Figur 5-1: Paraplykjedenes markedsandeler. 1999/2000.....	43
Figur 5-2. Paraplykjedenes andel av antall butikker. 2000.....	44
Figur 7-1: Markedsandeler og andel lavprisbutikker. Prosent. 1976-2000.....	51
Figur 7-2: Salgsflate for lavpriskjedene og alle de andre butikkene. Prosent. 2000.....	53
Figur 9-1: Utvikling i antall kjøpesentre over tid.....	61
Figur 12-1: Utvikling i antall dagligvarebutikker (total) og antall lavprisbutikker.	71
Figur 12-2: Kjedeutvikling. Prosent. 1980, 1990, 2000.....	72
Figur 13-1: Reduksjon i antall dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere, og prosentvis reduksjon i dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere. 1980 til 2000.....	79
Figur 13-2: Andeler med små butikker og andeler med store butikker i ulike fylker i 1990 og 2000. Prosent.....	80
Figur 17-1: Prosentandel på trygd (arbeidsledighet (2000) + uføretrygdede (1999) + sosialtrygdet (1997) i Finnmark, Sogn og Fjordane, Akershus, Oslo og hele landet, samt brutto inntekt 1999.....	119
Figur 17-2: Endring i antall dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere og endring i prosent i dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere. 1980-2000.	139
Figur 18-1: Tilgang til bil i distriktene etter fylke. Prosent. Gallup 1999 (uvektet). N=4.608. 1998/99.....	151
Figur 18-2: Tilgang til bil i byene etter fylke. Prosent. Gallup 1999 (uvektet). N=3.733 1998/99....	151
Figur 18-3: Andel som handler ofte (vanligvis) i lavpris (1998/99) og andel lavprisbutikker i fylkene (2000). Prosent.....	164

TABELLOVERSIKT

Tabell 1-1 Dagligvaredata 1999/ 2000.....	25
Tabell 2-1 Butikker, befolkning, antall innbyggere pr dagligvarebutikk 2000.....	29
Tabell 2-2 Befolkningsstruktur og butikkstruktur – dagligvarebutikker. 2000.....	30
Tabell 3-1: Omsetningsgrupper i dagligvarebutikker etter fylke. Prosent. 1999.....	32
Tabell 3-2: Salgsflate i dagligvarebutikker etter fylke. Prosent. 2000.....	33
Tabell 3-3: Salgsflate i dagligvarebutikker etter fylke. Prosent. 2000 (forenklet versjon av tabellen over).....	33
Tabell 4-1: Dagligvareomsetning pr innbygger gjennom dagligvarebutikker i 2000 (1999), og omsetning t pr butikk (omsetning er inkl mva, ekskl servicehandel, som kiosker, bensinstasjoner og spesialbutikker).	38
Tabell 4-2: Total dagligvareomsetning, antall dagligvareutsalg (dagligvarebutikker, bensinstasjoner, kiosker og spesialbutikker), omsetning pr utsalg og omsetning pr innbygger etter fylke. (Ekskl mva, inkl servicehandel) 1999/2000.....	39
Tabell 4-3: Total dagligvareomsetning i dagligvarebutikker og servicehandelen (bensinstasjoner, kiosker og spesialbutikker) etter fylke. Kr.....	40
Tabell 4-4: Husholdningenes forbruksutgift 1997-1999, 1999 kroner.....	41
Tabell -5-1 Paraplykjeder etter fylker (antall butikker). Prosent. 2000.....	45
Tabell 6-1: Fordeling av butikker etter fire fylker. Prosent. 2000.....	48
Tabell 6-2: Butikktype etter kommuner. Antall. 2000.....	49
Tabell 7-1: Lavprisbutikker etter fylke. Prosent (antall butikker). 2000.....	54
Tabell 8-1: Utvikling av dagligvareomsetning i bensinstasjoner/kiosk, og antall.....	55
Tabell 8-2: Omsetning av dagligvarer i Kiosker og bensinstasjoner. Prosent. 1999.....	56
Tabell 8-3: Salgsflate av dagligvarer i kiosker og bensinstasjoner. Prosent. 2000.....	56
Tabell 8-4: Bensinstasjoner – kiosk (BK), innbyggere, og forholdet mellom BK og innbyggere etter fylke. 2000.....	57
Tabell 8-5: Omsetning i bensinstasjoner – kiosk etter fylke. Prosent. 1999/2000.....	58
Tabell 8-6: Salgsflate i bensinstasjoner – kiosk etter fylke. Prosent. 1999/2000.....	59
Tabell 8-7: Paraplykjeder BK etter fylke. Prosent.1999/2000.....	60
Tabell 9-1: Antall kjøpesentre (KS), gjennomsnittlig salgsflate, gjennomsnittlig antall butikker pr kjøpesenter. 2000.....	63
Tabell 10-1 : Oversikt over internetbutikker som selger mat og drikke PR ultimo januar 2001.....	66
Tabell 11-1: Foreløpig oversikt over hvor 568 Post i Butikk skal etableres i løpet av 2001, 2002.....	70
Tabell 13-1: Antall dagligvarebutikker i 1980, 1990 og 2000, og prosentvis endring fra 1980-1990, og 1990-2000 (Reduksjon).....	76

Tabell 13-2: Antall innbyggere pr butikk, 1990, 1990 og 2000.....	77
Tabell 13-3: Antall butikker pr 1000 innb og endring i antall butikker pr 1000 innb, fra 1980-1990, 1990-2000	78
Tabell 13-4: Endring i prosent av antall butikker pr 1000 innbyggere. 1980 - 2000	78
Tabell 13-5: Salgsflate etter fylke. Prosent. 1990	81
Tabell 13-6: Salgsflate etter fylke. Prosent. 2000	81
Tabell 13-7: Antall butikker med ulik salgsflate og prosentvis endring 1990 til 2000	82
Tabell 14-1: Befolkning i antall og befolkningsendring i prosent. 1980, 1990, 2000.....	83
Tabell 14-2: Aldersfordeling etter kjønn og utvalgte fylker, 1980, 1990, 2000. Prosent.....	84
Tabell 15-1: Avstand i km mellom bolig og nærmeste dagligvarebutikk. Prosent. 1985	86
Tabell 15-2: Avstand i km mellom bolig og nærmeste dagligvarebutikk. Prosent. 1991-92.....	86
Tabell 15-3: Avstand i km mellom bolig og nærmeste dagligvarebutikk. Prosent. 1997-98.....	87
Tabell 15-4: Avstand i km til kommunesenter. Prosent 1985.....	88
Tabell 15-5: Avstand i km til kommunesenter. Prosent. 1991-92	88
Tabell 15-6: Avstand i km til kommunesenter. Prosent. 1997-98	89
Tabell 15-7: Andel som bor i tettsted 1980, 1990, pr 1. januar 1999. Reviderte tall. SSB	90
Tabell 15-8: Sysselsatte etter næring Prosent 1980, 1990, 1999.....	92
Tabell 15-9: Hovednæringer. Prosent. 1980, 1990, 2000	92
Tabell 15-10: Næring etter fylke 1980 – prosent / pr 1000.....	93
Tabell 15-11: Sysselsatte etter næring og fylke. 1990. 1000 (prosent).....	93
Tabell 15-12: Sysselsatte etter næring og fylke. 2000. (prosent).....	94
Tabell 15-13: Prosentandel som arbeider i offentlig sektor (blant yrkesaktive). 1998/99	95
Tabell 16-1: Åpningstider i dagligvarebutikker i Sogn og Fjordane. Prosent. 2001.....	99
Tabell 16-2: Åpningstider i bensinstasjoner eller kiosk i Sogn og Fjordane som selger dagligvarer. Prosent. 2001	100
Tabell 16-3: Åpningstider i dagligvarebutikker i Sør-Trøndelag. Prosent. 2001.....	101
Tabell 16-4: Åpningstider bensinstasjoner eller kiosk som selger dagligvarer i Sør-Trøndelag. Prosent. 2001	102
Tabell 16-5: Åpningstidene i dagligvarebutikker i Finnmark. Prosent. 2001	104
Tabell 16-6: Åpningstider på bensinstasjoner/kiosker i Finnmark. Prosent 2001.....	105
Tabell 16-7: Stengetider hverdag i dagligvarebutikker etter kommune i Finnmark. Prosent. 2001	106
Tabell 16-8: Stengetid lørdager i dagligvarebutikker etter kommune i Finnmark. Prosent. 2001	106
Tabell 16-9: Stengetider hverdag på bensinstasjon/kiosk etter kommunene i Finnmark. Prosent. 2001	107
Tabell 16-10: Stengetider lørdager bensinstasjon/kiosk etter kommunene i Finnmark. Prosent 2001	107
Tabell 16-11: Dagligvarer: stengetider etter fylke. Prosent. 2001	109
Tabell 16-12: Bensinstasjoner/kiosker: Stengetid etter fylke. Prosent. 2001.....	110
Tabell 16-13: Bensinstasjoner/kiosker: stengetider omkodet, etter fylke. Prosent. 2001	110
Tabell 16-14: Bensinstasjoner og kiosk: Stengetider. Prosent. 2001	111
Tabell 16-15: Dagligvarer: stengetid etter lavpris og de øvrige (Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nordland og Finnmark). Prosent. 2001.....	111
Tabell 16-16: Stengetid i lavprisbutikker og de øvrige. Prosent. 2001.....	112
Tabell 16-17: Stengetid i dagligvarebutikker i by og landkommuner (distrikt). Prosent. 2001	112
Tabell 17-1: Karakteristika ved kommunene i Finnmark, sammenlignet med fylkene Finnmark, Sogn og Fjordane, Oslo og Akershus.....	117
Tabell 17-2: Arbeidsledighet, trygd, inntekt i kommunene i Finnmark, sammenlignet med fylkene Finnmark, Sogn og Fjordane, Oslo og Akershus	118
Tabell 17-3: Kommuneøkonomi i kommunene i Finnmark, sammenlignet med fylkene Finnmark, Sogn og Fjordane, Oslo og Akershus.....	120
Tabell 17-4: Antall dagligvarebutikker, antall innbyggere og antall personer pr butikk etter kommuner i Finnmark. 2000.....	124
Tabell 17-5: BK, innbyggere og forholdet mellom innbyggere og bensinstasjoner/kiosker. 2000.....	124
Tabell 17-6: Antall butikker, befolkning, kvadratkm, og forhold mellom disse. 2000.....	125
Tabell 17-7: BK, innbyggere, kvadratkm, og forholdet mellom disse. 2000.....	125
Tabell 17-8: Omsetninger i dagligvarebutikker etter kommuner i Finnmark. Prosent. 1999/2000	126
Tabell 17-9: Omsetning i bensinstasjon/kiosker. Prosent. 2000	126
Tabell 17-10: Salgsflate i dagligvarebutikker etter kommuner i Finnmark. Prosent. 2000	127
Tabell 17-11: Salgskjeder dagligvarebutikker etter kommuner i Finnmark. 2000.....	128
Tabell 17-12: Bensinstasjoner og kiosker etter paraplykjede i kommunene i Finnmark. N. 2000	128

Tabell 17-13: Sammenheng mellom antall dagligvarebutikker pr 1000 innb og antall bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere. 2000	129
Tabell 17-14: Kjøpesenteretablering i Finnmark.....	129
Tabell 17-15: Andeler dagligvareutgift på produktgrupper. Prosent og promille. 1999/2000	131
Tabell 17-16: Matvarer og andel ikke-matvarer i dagligvarebutikker i Finnmark. 2001	132
Tabell 17-17: Endring i befolkning, antall og prosent.....	133
Tabell 17-18: Endring i dagligvarebutikker, 1980, 1990, 2000.....	135
Tabell 17-19: Butikker i forhold til befolkning i 1980, 1990, 2000	136
Tabell 17-20: Antall butikker pr 1000 innbyggere og endring i antall butikker pr 1000 innb. 1980-2000	137
Tabell 17-21: Endring i antall butikker pr 1000 innbyggere i prosent. 1980, 1990, 2000.....	138
Tabell 17-22: Antall dagligvarebutikker etter salgsflate i 1990 og 2000	140
Tabell 17-23: Antall dagligvarebutikker etter salgsflate i 90 og 2000, og endring i prosent.....	141
Tabell 17-24: Oppsummering av enkelte trekk ved Finnmark	141
Tabell 18-1: Hvor mange forskjellige dagligvareforretninger pleier du vanligvis å benytte? Etter fylke. Prosent. 1998/99 (Gallup 1998/99)	146
Tabell 18-2: Hvor ofte foretar du innkjøp av dagligvarer i supermarked/stormarked Fordelt etter fylke. Prosent. 1998/99.....	147
Tabell 18-3: Hvor ofte foretar du innkjøp av dagligvarer i dagligvarebutikk? Fordelt etter fylke. Prosent. 1998/99.....	148
Tabell 18-4: Hvor ofte foretar du innkjøp av dagligvarer i kiosk/storkiosk? Fordelt etter fylke. Prosent. 1998/99.....	149
Tabell 18-5: Hvor ofte foretar du innkjøp av dagligvarer på bensinstasjon? Fordelt etter fylke. Prosent. 1998/99.....	150
Tabell 18-6 God varekvalitet etter fylke. Prosent. 1998/99.....	154
Tabell 18-7: Ligger nær bosted etter fylke. Prosent 1998/99	155
Tabell 18-8: God kundebehandling etter fylke. Prosent. 1998/99	155
Tabell 18-9: Gode pristilbud etter fylke. Prosent. 1998/99	156
Tabell 18-10: Parkering etter fylke. Prosent. 1998/99.....	157
Tabell 18-11: Stort vareutvalg etter fylke. Prosent. 1998/99.....	158
Tabell 18-12: Faste lave priser etter fylke. Prosent. 1998/99	159
Tabell 18-13: Utvalget av middagsmat etter fylke. Prosent. 1998/99	160
Tabell 18-14: Ferskvareavdeling/delikatessavdelinger etter fylke. Prosent. 1998/99.....	161
Tabell 18-15: Hvor ofte man handler i lavprisbutikk etter fylke. Prosent. 1998/99	163
Tabell 18-16: Synspunkt på vareutvalget til lavprisbutikker når de handler på en vanlig ukedag, over tid. Prosent.....	164
Tabell 18-17 Synspunkt på vareutvalget til lavprisbutikker når de handler inn for helgen over tid. Prosent.....	165
Tabell 18-18 Andel som synes vareutvalget i lavprisbutikker er tilfredsstillende når de handler en vanlig ukedag, og når de handler helg. Prosent. 1999/2000.....	166
Tabell 18-19: Antall ganger norske hushold har handlet dagligvarer i Sverige i løpet av de siste 12 månedene. MMI 1999/2000	168
Tabell 18-20: Antall ganger norske hushold har handlet dagligvarer i Danmark i løpet av de siste 12 månedene. 1999/2000.....	168
Tabell 18-21: Antall ganger norske hushold har handlet dagligvarer i Finland i løpet av de siste 12 månedene. 1999/2000.....	169
Tabell 19-1: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Østfold. 2000.....	174
Tabell 19-2: Omsetning etter kommuner i Østfold. Prosent.....	175
Tabell 19-3: Salgsflate etter kommuner i Østfold. Prosent	175
Tabell 19-4: Antall butikker, antall innbyggere og antall personer pr butikk etter kommuner i Oslo/Akershus	176
Tabell 19-5: Omsetning i butikker i kommunene i Oslo og Akershus. Prosent	177
Tabell 19-6: Salgsflate etter kommuner i Akershus. Prosent	178
Tabell 19-7: Butikker, innbyggere og kvadratkm og forholdet mellom disse. Kommunene i Hedmark	179
Tabell 19-8: Omsetning etter kommuner i Hedmark. Prosent.....	180
Tabell 19-9: Salgsflate etter kommuner i Hedmark. Prosent.....	181
Tabell 19-10: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Oppland	182

Tabell 19-11: Omsetning i kommunene i Oppland. Prosent	183
Tabell 19-12: Salgsflate i kommunene i Oppland. Prosent.....	184
Tabell 19-13: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Buskerud	185
Tabell 19-14: Omsetning i kommunene i Buskerud. Prosent	186
Tabell 19-15: Salgsflate i kommunene i Buskerud. Prosent	187
Tabell 19-16: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Vestfold	188
Tabell 19-17: Omsetning i kommunene i Vestfold. Prosent	188
Tabell 19-18: Salgsflate i kommunene i Vestfold. Prosent.....	189
Tabell 19-19: Butikker, innbyggere, kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Telemark	190
Tabell 19-20: Omsetning i kommunene i Telemark. Prosent	191
Tabell 19-21: Salgsflate i kommunene i Telemark. Prosent	191
Tabell 19-22: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Aust-Agder	192
Tabell 19-23: Omsetning i butikker etter kommuner i Aust-Agder. Prosent.....	192
Tabell 19-24: Salgsflate i butikkene etter kommunene i Aust-Agder. Prosent.....	193
Tabell 19-25: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Vest-Agder	194
Tabell 19-26: Omsetning i butikkene etter kommunene i Vest-Agder. Prosent	194
Tabell 19-27: Salgsflate i butikkene i kommunene i Vest-Agder. Prosent	195
Tabell 19-28: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Rogaland	196
Tabell 19-29: Omsetning i butikker etter kommuner i Rogaland. Prosent.....	197
Tabell 19-30: Salgsflate i butikker i kommunene i Rogaland. Prosent.....	198
Tabell 19-31: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Hordaland	199
Tabell 19-32: Omsetning i butikker i kommunene i Hordaland. Prosent.....	200
Tabell 19-33: Salgsflate i butikker i kommunene i Hordaland. Prosent	201
Tabell 19-34: Butikker, befolkning og innbyggere pr butikk	202
Tabell 19-35: Omsetning i butikker i kommunene i Sogn og Fjordane. Prosent	203
Tabell 19-36: Salgsflate etter kommune i Sogn og Fjordane. Prosent.....	204
Tabell 19-37: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Møre og Romsdal	205
Tabell 19-38: Omsetning i butikker i kommunene i Møre og Romsdal. Prosent.....	206
Tabell 19-39: Salgsflate i butikker i kommunene i Møre og Romsdal. Prosent	207
Tabell 19-40: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Sør-Trøndelag	208
Tabell 19-41: Omsetning i butikker i kommunene i Sør-Trøndelag. Prosent	209
Tabell 19-42: Salgsflate i butikker i kommune i Sør-Trøndelag. Prosent.....	210
Tabell 19-43: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Nord-Trøndelag.....	211
Tabell 19-44: Omsetning i butikker etter kommunene i Nord-Trøndelag. Prosent.....	212
Tabell 19-45: Salgsflate i butikkene i kommunene i Nord-Trøndelag. Prosent.....	213
Tabell 19-46: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Nordland	214
Tabell 19-47: Omsetning i butikker i kommunene i Nordland. Prosent	215
Tabell 19-48: Salgsflate i butikkene i kommunene i Nordland. Prosent.....	216
Tabell 19-49: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Troms	218
Tabell 19-50: Omsetning i butikkene i kommunene i Troms. Prosent	219
Tabell 19-51: Butikker, innbyggere og kvadratk, og forholdet mellom disse. Kommunene i Finnmark.....	221
Tabell 19-52: Omsetninger etter kommuner i Finnmark. Prosent.....	222
Tabell 19-53: Salgsflate etter kommuner i Finnmark. Prosent	223

Sammendrag

Rapportens hovedtema er dagligvaretilgang i ulike regioner i Norge, og utviklingen over tid. Spesielt har vi vært opptatt av regioner med spredt befolkning og store avstander. I den forbindelse har vi fokusert særskilt på Finnmark fylke, som er det største fylket arealmessig, men med færrest antall innbyggere¹.

Befolkningstetthet, butikk tetthet og butikkstruktur

	Befolkningstetthet			Butikk tetthet		Butikkstruktur		
	Ant innb pr kvkm. 2000	% Andel gangavst nærmeste butikk – 2 km. 1997/98	% Andel som bor i tettsted 1999	Ant butikker pr 1000 kvkm 2000	Kvkm pr butikk 2000	% Andel kommuner som har under 500 innbyggere pr butikk	Antall butikker pr 1000 innbyggere 2000	Ant bensinst/kiosk pr 1000 innbyggere 2000
Østfold	59	83	83	48	21	11	0,81	0,84
Akershus	95	82	87	53	19	0	0,56	0,65
Oslo	1118	97	100	866	1	0	0,77	0,97
Hedmark	7	64	53	8	119	32	1,23	0,95
Oppland	7	67	52	9	109	31	1,27	1,11
Buskerud	16	72	77	13	77	10	0,81	0,97
Vestfold	96	78	83	67	15	7	0,70	0,95
Telemark	11	79	74	12	85	33	1,09	1,17
Aust-Agder	11	82	67	14	74	33	1,22	1,00
Vest-Agder	21	79	78	23	44	20	1,06	1,01
Rogaland	41	83	84	34	30	23	0,82	0,78
Hordaland	28	80	77	30	33	29	1,07	0,65
Sogn & Fjordane	6	63	52	11	90	58	1,91	0,94
Møre og Romsdal	16	72	66	23	44	26	1,41	0,91
Sør-Trøndelag	14	80	75	14	70	40	1,03	0,82
Nord-Trøndelag	6	55	55	7	134	38	1,31	0,95
Nordland	6	70	67	10	103	49	1,56	1,03
Troms	6	69	65	8	125	52	1,38	1,07
Finnmark	2	74	72	2	419	42	1,57	1,35
Norge	14	79	77	14	71	31	1,02	0,89

¹ Rapporten bygger på en rekke foreliggende datakilder, som butikkregistre og registre over bensinstasjoner og kiosker (ACNielsen) pr 2000. Vi har oversikt over nesten 4.600 dagligvarebutikker og vel 4000 bensinstasjoner og kiosker. I tillegg finnes ca vel 3000 spesialforretninger i mat og drikke som vi ikke har oversikt over. Dette er utsalg som holder åpent i sesonger, bakerier, og andre spesialutsalg. De såkalte innvandrerbutikkene har vi ikke registre over. Vi har videre tilgang til kjøpesenterregistre (Andhøy) og registre over Internettbutikker som selger mat og drikke (Web Trade). Vi presenterer også undersøkelser som forteller om forbrukernes atferd og holdninger, som reisevaneundersøkelser (TØI) og forbrukerundersøkelser (MMI og Gallup). Dessuten har vi data fra Statistisk sentralbyrå over befolkningen og enkelte faktaopplysninger om fylker og kommuner.

Fylker i distriktene har få innbyggere pr butikk

Tabellen over oppsummerer noen hovedtrekk. Antall utsalg som selger dagligvarer er sett i forhold til innbyggerantallet. Vi har også trukket inn størrelsen på arealer, målt i antall kvadratkilometer. De skraverte feltene indikerer fylker med stor befolkningstetthet og mange butikker i forhold til areal. Disse fylkene har også færre dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere enn fylker med lav befolkningstetthet og få butikker i forhold til areal. Ut fra rent økonomiske kriterier kan mange dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere representere en "overetablering". Ut fra samfunnsmessige kriterier kan en bevisst "overetablering" bidra til å opprettholde bosetting i distriktene.

Fylker med høy befolkningstetthet og høy butikk tetthet er Østfold, Akershus, Oslo og Vestfold, mens fylker med lav befolkningstetthet og lav butikk tetthet, er fylker i distriktene som de to innlandsfylkene, Hedmark og Oppland, sammen med Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. Finnmark skiller seg klart ut med hensyn til store arealene og få innbyggere. Ellers har ikke Finnmark en spesiell spredt bosetting ut fra kriterier "andeler som bor i tettsteder", pluss at en relativt stor andel har gangavstand til nærmeste dagligvarebutikk. Det er Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal som har den mest spredte bosettingen hvis vi ser på disse kriteriene.

Sogn og Fjordane har flest butikker pr 1000 innbyggere, etterfulgt av Finnmark og Nordland. Færrest dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere har Akershus, etterfulgt av Vestfold og Oslo. Bensinstasjoner og kiosker har ikke samme klare mønster. Variasjonene av bensinstasjoner og kiosker i forhold til innbyggertallet er liten mellom fylkene, selv om Akershus og Hordaland skiller seg noe ut med få bensinstasjon/kiosker pr 1000 innbyggere, mens Finnmark har flest bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere.

De fire paraplykjedene

99 prosent av dagligvarebutikkene inngår i de fire store paraplykjedene: Hakon Gruppen, NorgesGruppen, Coop og Rema 1000. NorgesGruppen har flest butikker, deretter Hakon Gruppen og Coop, mens Rema 1000 har færrest antall dagligvarebutikker. NorgesGruppen dominerer i Østfold, Oslo, Hedmark, Buskerud, Vestfold, Hordaland og Sogn og Fjordane. Hakon Gruppen har en større andel butikker i Vestfold, Aust-Agder, Vest-Agder, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. Coop er posisjonert i Rogaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag (spesielt sterkt der), Nordland og Finnmark. Rema 1000 har relativt sett noen flere butikker i Østfold, Akershus, Rogaland og Sør-Trøndelag. Dagligvaremarkedet er imidlertid i rask og kontinuerlig endring. Fra begynnelsen av 2000 til mars 2001 har f.eks. Rema 1000 etablert 19 nye butikker. Disse er etablert i Østlandsområdet, på Vestlandet og i Nord-Norge. Også Prix har flere butikker i dag enn for ett år siden. Disse er ikke med i statistikken vi har presentert her.

Prisforskjeller

På enkelte varer kan det være prisforskjeller mellom regioner i Norge, som for eksempel nord og sør. Dette gjelder f.eks. på frukt og grønt, på enkelte kjøttvarer og på fjørfeprodukter. Slike forskjeller forekommer der leverandørene ikke er fraktutjevnet. Varer som kjedene selv distribuerer blir fraktutjevnet og er derfor like over hele lan-

det i kjedenes butikker. Dette er en stor andel av varene. At kjedene fraktutjevner kommer innbyggerne i nord til gode.

Utvalget av matvarer er mindre i Finnmark enn i f.eks. de sentrale strøk på Østlandet. Enkelte dagligvarebutikker i Finnmark har også en større andel av varer som ikke er matvarer sammenlignet med landet som helhet. Andelen ikke-matvarer varierer mye mellom de ulike butikkonseptene.

Lavprisbutikkene de største butikkene i distriktene

Alle paraplykjedene har et lavpriskonsept. NorgesGruppen har *Kiwi* og *Bunnpris*, Hakon Gruppen har *Rimi*, Coop har *Prix*, mens *Rema 1000* er et rendyrket lavpriskonsept. Lavprisbutikkene har hatt en enorm vekst de siste 20 årene. De første ble etablert på slutten av 70-tallet, og pr 1999/2000 har lavpriskonseptene ca 43 prosent av markedet. Pr 2000 var 30 prosent av dagligvarebutikkene lavprisbutikker. Da de startet, var de såkalte "hard-discount" eller miniprisbutikker, dvs butikker med et smalt varesortiment til svært lave priser. Pr 2000 hadde lavpriskonseptene et vareutvalg på et sted mellom 2 og 3000 varianter. I 1990 var gjennomsnittsprisene i lavprisbutikkene (*Rema 1000*, *Rimi* og *Prix*) ca 13 prosent lavere enn andre butikker, mens i 2000 var de ca 5 prosent lavere (*Rema 1000*, *Rimi*, *Prix* og *Kiwi*) enn fullsortimentsbutikker.

Sammenlignet med andre butikker i Norge kan de heller ikke sies å ha et smalt sortiment. De fleste lavprisbutikkene er i dag små supermarked (58 prosent i gruppen 400-999 kvm). 39 prosent av lavprisbutikkene er mindre enn 400 kvm, mens det tilsvarende andel for de andre dagligvarebutikkene er 75 prosent. Dette er altså ganske små dagligvarebutikker, og antall varelinjer vil være deretter.

De store supermarkedene finner vi relativt sett i de sentrale Østlandsfylker, pluss Rogaland når vi ser på fylkesnivå, men der finnes jo også store supermarkeder i for eksempel Bergen og Trondheim. Flest andel lavprisbutikker har Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud, Vestfold, mens færrest har Møre og Romsdal, Troms, Finnmark og Sogn og Fjordane. Sogn og Fjordane har en spesielt liten andel, bare 14 prosent. Dette betyr at utenom de sentrale Østlandsfylkene er lavprisbutikkene ofte de største butikkene! På et litt overordnet plan betyr det at mange fylker har et begrenset antall store supermarkeder med et fullsortiments tilbud. Det er mest de sentrale Østlandsfylkene som har et rikt tilbud og stor valgfrihet.

Lavprisbutikkene finnes i alle fylker, men ikke i alle kommuner. Kommunene, eller stedene, skal ha et visst antall innbyggere for at en lavprisbutikk skal bli etablert. Enkelte kommuner i Finnmark har for eksempel ingen lavprisbutikk.

Lavpriskjedene, handleatferd og preferanser

Svært mange handler i lavpriskjedene. 54 prosent handler der vanligvis, mens 37 prosent av og til, dvs over 90 prosent handler i større eller mindre grad i lavprisbutikker. Det er en viss sammenheng mellom handlehyppighet i lavprisbutikkene og andel lavprisbutikker i fylkene. Hordaland, Sogn og Fjordane har en lavere andel av lavprisbutikkene enn gjennomsnittet, og det er også færre som handler der. I Østlandsfylkene Østfold, Akershus og Oslo har en stor andel lavprisbutikker, og det er mange som handler der. I Oslo er det hele 71 prosent som handler der ofte. Tilgangen på butikk-

typer styrer rimeligvis også bruken av disse, og selv for innbyggerne i Oslo kan lavprisbutikkene være de som er mest tilgjengelige og derfor enklest å bruke.

I Nord-Norge er andelen lavprisbutikker mindre enn for landsgjennomsnittet, men andelen som vanligvis handler der er høyere enn landsgjennomsnittet. På disse stedene er lavprisbutikkene de største butikkene. Det er også flere fra disse tre fylkene som mener vareutvalget i lavprisbutikker er tilfredsstillende både til hverdag og helg sammenlignet med landsgjennomsnittet

Hele 77 prosent av befolkningen er tilfreds med vareutvalget i lavprisbutikker til hverdags, mens kun 47 prosent er tilfreds med vareutvalget i disse butikkene til helgen. Tilfredshet med vareutvalget til hverdags varierer ikke så mye etter fylkene, men tilfredshet med vareutvalget til helgen viser store forskjeller. Det er aller flest i Nordland og Finnmark som er tilfreds med vareutvalget til helgen, mens det er færre forbrukerne fra Vestfold, Telemark, Akershus og Oslo som er tilfredse. Kun 30 prosent av innbyggerne fra Oslo er tilfreds med vareutvalget til helgen. I Oslo er imidlertid valgmulighetene større. Er man vant til et rikt utvalg, eller man vet at det finnes om enn ikke i ens umiddelbare nærhet, vil man også være mindre tilfreds med et tilbud mange oppfatter som et smalsortiment. I Oslo har man tilgang til både fullsortimentsbutikker, i tillegg til en rekke spesialbutikker og såkalte "innvandrerbutikker". Det er tydelig at oppfattelsen av lavpriskonseptene er forskjellig i ulike deler av Norge. Der lavprisbutikkene er de største butikkene, oppfattes varetilbudet som tilfredsstillende, men har man valgmuligheter og et sammenligningsgrunnlag, er vareutvalget for lite, spesielt til helgen. Dette mener også stadig flere. I 1993 svarte 36 prosent at vareutvalget i lavprisbutikkene var for begrenset til helgehandelen, en andel som har økt til 46 prosent i 1999/2000.

Bensinstasjoner og kiosker

Dagligvarer selges også på bensinstasjoner og kiosker. I 1999 var omsetningen av dagligvarer utenom ordinære dagligvarebutikker beregnet til 21.7 mrd kroner (inkl mva), eller 18 prosent av total dagligvareomsetning. Salgskanalene for dette beløpet er bensinstasjoner, kiosker og spesialforretninger i mat og drikke. Omsetningen her har vært økende. I 1994 var omsetning av dagligvarer fra bensinstasjoner og kiosker (ikke spesialbutikker) på ca 14.4 mrd i 99 kroner, mens den i 1999 var 16,9 mrd. Bensinstasjonene har økt mest. Bensinstasjonene har en større omsetning av dagligvarer enn kioskene. Bensinstasjonene er også større i salgsflate enn kioskene. De fleste kioskene er under 100 kvm, og de fleste bensinstasjonene er under 150 kvm. Mange kiosker inngår også i kjeder. Kjedekioskene er gjennomgående større enn de selvstendige kioskene.

Kjøpesentre

Kjøpesentre er også noe som har hatt en dramatisk økning senere år. De er blitt flere og de er blitt større. Flest kjøpesentre har Oslo, Akershus og Hordaland, mens færrest har Sogn og Fjordane og Finnmark. Størst antall salgsflate pr 1000 innbyggere har Nord-Trøndelag, Buskerud og Telemark, mens Finnmark, Sør-Trøndelag og Vestfold har lavest antall kvm salgsflate i forhold til befolkningen.

Internettbutikker selger også mat

Pr januar 2001 var det registrert 50 butikker som solgte mat eller drikke over Internett. Stort sett var dette butikker som solgte nisjeprodukter. Ca halvparten var regist-

rert i distriktene eller utenom storbyer. Det var registrert 3 i Nordland og 1 i Finnmark. Internettbutikker som selger mat og drikke endrer seg hele tiden.

Post i Butikk

1. mars ble de første 18 "Post i Butikk" åpnet. I løpet av 2001 og 2002 skal det åpnes ca 1100. De skal etableres både i dagligvarebutikker, bensinstasjoner og kiosker. Posten har inngått samarbeide med Coop, NorgesGruppen/Shell og Hakon Gruppen. Det skal etableres Post i Butikk i samtlige fylker. Dette kan bidra til å opprettholde et servicetilbud til innbyggerne, kanskje spesielt i distriktene, som de ellers kunne risikert å miste.

Dagligvareomsetning pr innbygger varierer mellom fylkene

Østfold, Akershus og Vestfold har en større andel store dagligvarebutikker (store supermarkeder), mens i Sogn og Fjordane er butikkene små, ofte mindre enn 200 kvm. Nordland og Finnmark har også en stor andel av små dagligvarebutikker, noe også Oslo har. Fylker med store butikker har tilsvarende andel av butikker med høy omsetning. Dette henger sammen. Unntaket er derimot Østfold, som har en stor andel store butikker, men uten tilsvarende stor omsetning. Dette gjenspeiler seg også i omsetningstallene for dagligvarer fordelt på antall innbyggere. Grensehandelen, som er spesielt stor i Østfold kan forklare noe av dette.

Omsetningstallene for dagligvarebutikker pr innbyggere varierer noe fylkene imellom. Det behøver imidlertid ikke være innbyggerne selv som har handlet i dem. Høy gjennomsnittlig omsetning i dagligvarebutikker har f.eks. Sør-Trøndelag. Finnmark ligger også over gjennomsnittet. Ser vi også på dagligvareomsetningen pr innbygger fra bensinstasjoner og kiosker, har også Sør-Trøndelag høy omsetning, men aller høyest har Finnmark. Omsetning av dagligvare gjennom bensinstasjoner og kiosker var på kr 7.179 kroner pr innbygger i Finnmark (1999), mens den for landet som helhet var kr 5.210. I tillegg er pengespill et viktig forbruksområde i Finnmark. Pengepill inngår ikke i dagligvareomsetningen.

Husholdninger fra Nord-Norge (Finnmark kan ikke skilles ut) bruker imidlertid en høyere andel av forbruksutgiftene til mat enn f.eks. husholdninger fra Oslo og Akershus. Husholdninger fra Nord-Norge bruker 13,1 prosent til mat, mens husholdningene fra Oslo og Akershus bruker 10,4 prosent (1997-99). Men selv innbyggeren fra Nord-Norge bruker en høyere andel til mat, bruker de i kroner og øre mindre enn for eksempel innbyggerne i Oslo. Dagligvarer omfatter imidlertid mer enn mat.

Åpningstider

Vi registrerte åpningstidene i Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nordland og Finnmark i dagligvarebutikker og bensinstasjoner/kiosker. Åpningstidene i dagligvarebutikkene var lengre i Sør-Trøndelag og Nordland enn Sogn og Fjordane og Finnmark. I Sogn og Fjordane holder 34 prosent åpent etter kl 19.00 på hverdager, i praksis vil dette si kl 20.00 eller 21.00. Tilsvarende holder 37 prosent av butikkene i Finnmark åpent så pass lenge, ca 50 prosent i Nordland (ikke representativt utvalg), mens i Sør-Trøndelag stenger 66 prosent av dagligvareforretningene etter kl 19.00. Samme mønster finner vi lørdagen, det er færre som holder åpent til kl 18.00 i Sogn og Fjordane, Finnmark og Nordland enn i Sør-Trøndelag.

Det er meget stor forskjell i åpningstider mellom lavprisbutikkene og de andre butikkene i samtlige fire fylker. Nesten samtlige lavprisbutikker holder åpent til kl 20.00 eller 21.00 på hverdager og kl 18.00 på lørdager. Lavprisbutikkene er altså de butikkene som representerer det beste tilbudet for folk i distriktene, både med hensyn til åpningstider, butikkstørrelse (og derav vareutvalg), og lavere priser enn de andre butikkene.

Bensinstasjoner og kiosker holder vesentlig lengre åpent enn mane av dagligvarebutikkene. De fleste er åpne til kl 22.00 og de fleste er åpne på søndager. Åpningstidene her varierer lite mellom de tre fylkene Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag og Finnmark (åpningstider i bensinstasjoner/kiosker er ikke registrert i Nordland). Åpningstider i dagligvarebutikkene er ulik i ulike deler av Norge i motsetning til bensinstasjoner og kiosker.

Handleatferd og holdninger

Mellom ¼ og 1/3 benytter kun en dagligvarebutikk når de handler. Det er ikke så stor variasjon mellom fylkene, med ett klart unntak; I Oslo er det kun 14 prosent som vanligvis handler i en butikk, mens hele 23 prosent benytter fire eller flere. I Oslo har man da også et bredt utvalg av ulike dagligvarebutikker.

De fleste handler dagligvarer mer enn en gang i uka. Variasjonene mellom fylkene er små. 10 prosent handler dagligvarer i kiosk en eller flere ganger i uka. Her finner vi noe forskjell mellom fylkene, der relativt flere innbyggere i Nord-Norge handler dagligvarer i kiosk en eller flere dager i uka sammenlignet med resten av landet. I Finnmark handler 18 prosent dagligvarer i kiosk en eller flere ganger i uka. Det er også 10 prosent som handler dagligvarer på bensinstasjon en eller flere ganger i uka.

Hva som vektlegges ved valg av butikk

Hva man vektlegger ved valg av dagligvarebutikk kan grupperes i tre hovedgrupper; det er kvalitet, nær bosted og kundebehandling som de viktigste kriteriene, deretter kommer pristilbud, parkeringsmuligheter, stort vareutvalg og faste lave priser, mens i den siste gruppen kommer ferskvarer og utvalg av middagsmat.

Flest forbrukere fra Oslo legger vekt på nærhet til bosted, mens færrest fra Østfold mener dette er viktig. Oslo er det fylket der færrest har tilgang til bil. Tilgjengeligheten til dagligvarebutikk i Oslo er derfor variabel. Mobiliteten i Østfold er antakeligvis stor. Dette er også fylket med størst grensehandel. Østfold rangerer også høyest når det gjelder viktigheten av parkeringsmuligheter, mens Sogn og Fjordane og Finnmark er mindre opptatt av dette. Det er ikke sikkert dette er en problemstilling som er like relevant her som andre steder.

Vi har ikke registrert spesiell misnøye med vareutvalget i dagligvarebutikkene i f.eks. Finnmark ut fra de spørsmålene vi har hatt til rådighet.

Innbyggerne fra Aust-Agder, Finnmark og Østfold er opptatt av god kundebehandling, mens svært få fra Oslo er opptatt av dette. I Østfold og Vestfold er man også opptatt av stort vareutvalg. Dette er fylker som i utgangspunktet har tilgang til store supermarkeder, pluss at de handler endel i Sverige.

Grensehandel

Som vi allerede har vært inne på, er grensehandelen en virksomhet som er ganske omfattende. 38 prosent hadde handlet dagligvarer i Sverige for å ta med hjem (1999/2000) en eller flere ganger i løpet av de siste 12 månedene. Østfold topper listen; 85 prosent hadde handlet der en eller flere ganger. Også forbrukere fra Akershus, Oslo, Hedmark, Buskerud og Vestfold handler mer eller mindre regelmessig i Sverige.

En omfattende del av grensehandelen går også til Danmark, men ikke så stor som til Sverige. 23 prosent hadde handlet dagligvarer i Danmark en eller flere ganger de siste 12 månedene. Her er det flest fra Vest-Agder, der 50 prosent hadde handlet. Men ellers har mellom 1/4 og 1/3 handlet i Danmark fra fylker fra hele Østlandet, Sørlandet og Rogaland i vest.

Dessuten skjer også en del av grensehandelen til Finland. Den er ikke så omfattende, kun 3 prosent fra Norge hadde handlet en eller flere ganger i løpet av siste 12 mnd. Men ett fylke skiller seg naturlig ut, og det er Finnmark som grenser til Finland. Derfra hadde 61 prosent handlet en eller flere ganger, og 18 prosent fra Troms.

Endring av dagligvaretilgang

Reduksjon av dagligvarebutikker er gjerne et uttrykk for butikkonsentrasjon. Antall dagligvarebutikker er halvert i løpet av vel 20 år. I samme perioden har kjedene overtatt en stadig større andel av markedet. I 1981 hadde kjedene en markedsandel på 42 prosent innen nærings- og nytelsesmidler, i 1990 var markedsandelen 79 prosent og i 2000 var den neste 100 prosent. Kjedefenomenet har også forandret seg. Det har skjedd en sentralisering av både profil og sortiment. Det er ikke nødvendigvis en sammenheng mellom reduksjon av dagligvarebutikker og kjedeutviklingen. Reduksjonen i dagligvarebutikker er en del av den økonomiske markedsutviklingen der tendensen går mot erstatning av mindre og lite lønnsomme enheter med større og mer lønnsomme enheter.

I 1980 hadde vi 2 dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere, i 1990 1,46, og i 2000 1,02 antall dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere. Til sammenligning hadde Finland 0,78 dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere, Sverige i 1998/99 hadde 0,73, mens Danmark hadde 0,68 dagligvarebutikk pr 1000 innbyggere.

De relative endringene i antall dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere var mindre på 80-tallet enn på 90-tallet. Den relative endringen i hele 20-årsperioden var på nesten 50 prosent. Fra 1980 til 2000 var de relative endringene av dagligvarebutikker i forhold til innbyggertallet minst for Oslo.

Oslo skiller seg klart ut som et område med høy befolkningstetthet og høy butikk tetthet, og med minst relativ reduksjon av dagligvarebutikker sett i forhold til befolkningen. Oslo har da også mange små dagligvarebutikker, selv uten at de såkalte "innvandrerbutikkene" er inkludert. Oslo er imidlertid spesiell ved at hele fylket er en by.

Den relative butikkreduksjon har imidlertid skjedd i alle fylker, om enn i noe ulik grad. Størst relativ butikkreduksjon har Buskerud og Vestfold hatt, mens Finnmark og Sogn og Fjordane, i tillegg til Oslo, har hatt minst relativ reduksjon i forhold til folketallet.

Butikkene blir færre, men større

Selv om antall dagligvarebutikker er redusert, er til gjengjeld endel dagligvarebutikker blitt større. Det er de minste dagligvarebutikkene som har forsvunnet og større har kommet til. Antall dagligvarebutikker under 100 kvm er i perioden 1990 til 2000 redusert med 64 prosent. Økningen har vært størst i størrelsesgruppen 600 til 999 kvm. Disse har økt med 53 prosent, mens store supermarkeder (1000-2499) har økt med 22 prosent. Både i Buskerud og Vestfold har andelen store butikker økt mye, og dette skyldes ikke bare at de minste er forsvunnet. Samtlige fylker i Norge har fått en større andel store butikker.

Variasjonene er store innad i fylker

Finnmark er som nevnt det største fylket arealmessig med færrest antall innbyggere. Værforhold og klima kan til tider være svært hardt, med mørketid, sprengkulde og sterke stormer vinters tid. Det er imidlertid store variasjoner mellom kommunene. I Nesseby bor ingen i tettbygde strøk, mens i Båtsfjord bor samtlige i tettbygde strøk.

I Finnmark er befolkningen redusert med 5,9 prosent fra 1980 til 2000. Kun tre av de 19 kommunene har hatt vekst i befolkningen, det er Vardø, Kautokeino og Alta. Størst nedgang i befolkningen har Måsøy hatt, en reduksjon på hele 44 prosent, etterfulgt av Kvalsund på 35 prosent. Loppa har hatt en reduksjon på 31 prosent. Kommuner med stor nedgang i folketallet, har også gjerne sterkt underskudd av kvinner i forhold til menn i aldersgruppen 20-39 år. I Finnmark er en mindre andel 67 år og eldre enn landet som helhet.

En stor del av befolkningen i Finnmark i alderen 16-66 år lever på trygd, enten det er arbeidsledighetstrygd, sosiale stønader eller uføretrygd. 8 prosent er sysselsatt i jordbruk, skogbruk eller fiske, sammenlignet med 4 prosent for landet som helhet. Vel 60 prosent er ansatt i offentlig sektor, mot 47 prosent for landet som helhet. Inntekten er gjennomgående lavere enn landet som helhet. Vi tror at varebytte og uformell økonomi kan ha et visst omfang i Finnmark, uten at vi har undersøkt dette spesielt her.

Alt i alt kan vi si at den relative reduksjonen av dagligvarebutikker innad i fylket har variert mellom kommunene, men uten at vi kan registrere noe spesiell systematikk i sammenheng med for eksempel avstander, befolkningstetthet, etc. Infrastrukturen er relativt bra utbygd, med veinett (ikke til alle øyene), der er båt og flyforbindelse mange steder. I tillegg har man Finnland som nabo for mulig grensehandel, selv om avstandene fra deler av fylket er lang. Vær, klima, førerforhold, i kombinasjon med de geografiske forholdene, er ofte vanskelig vinters tid. Vær og topografi er imidlertid vanskelig å gjøre noe med, bortsett fra å holde veier og flyplasser åpne. Derfor er noe av hovedproblemet for Finnmark ikke nødvendigvis for liten dagligvaretilgang, men heller for få innbyggere. Dette er forhold som også gjelder i andre fylker og kommuner. Kundegrunnlaget blir for lite til å få et variert og bredt varetilbud tilsvarende det man for eksempel har i deler av Østlandsområdet.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Bakgrunnen for å se nærmere på dagligvareforsyningen i Norge, er de risiko- og sårbarhetsproblemer et land risikere å komme ut for. Nødvendighetsvarer som mat og drikke må alle ha. Ut fra de geografiske og klimatiske forholdene her i Norge, er det også viktig at hele landet er garantert dagligvareforsyning, og da spesielt matforsyning. Dette gjelder ikke bare i krigstid, men også i fredstid. Utviklingen i samfunnet med nye former for risiko og sårbarhet krever ny årvåkenhet, i følge en offentlig utredning: *Et sårbart samfunn. Utfordringer for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet* (NOU 2000:24) med Kåre Willoch som leder, også omtalt som Sårbarhetsutvalget. Forhold som bidrar til at vi står overfor nye sårbarhets- og risikoutfordringer er blant annet: de teknologiske endringene, den økende kompleksiteten i samfunnet, det økende kostnads- og effektiviseringspresset, reduksjonene i bemanning i mange virksomheter, og utsettingen av offentlige tjenester til kommersielle virksomheter.

Trusselbildene er mange og gjelder ikke bare krig. Det kan være bevisste handlinger som sabotasje eller terrorisme. Det kan være sårbarhet overfor elektroniske systemer, som er i rask vekst. En vareforsyning er også avhengig av et intakt transportsystem, slik at utsatte geografiske områder kan gjøres mer robust. Her kan vi være sårbare for klimatiske forhold, som også ser ut som er i endring. Det har vært en økt hyppighet av "normale" naturfenomener som uvær, flom og ras. Stormer og orkaner langs kysten, og store snemengder mange steder kan gjøre fremkommeligheten vanskelig, både for bil, båt og fly. I slike situasjoner kan det by på problemer å få viktige matvarer frem til butikken når den skal fraktes over lange avstander, og det kan til og med være vanskelig for forbrukerne å oppsøke butikken på grunn av vanskelig fremkommelighet. Da hjelper det at det ikke er for lang og ufremkommelig vei til butikken. En velfylt fryseboks kan da være til hjelp, under forutsetning av kraftleveransene er intakt.

Utvalget diskuterer i sin utredning matvaretrygghet og matvaresikkerhet. Mens matvaretrygghet går på de helsemessige aspektene, at vi ikke blir syk av maten vi spiser, går matvaresikkerhet på at der skal finnes tilstrekkelig med mat på markedet. Et tilgjengelig dagligvaremarked for alle vil i så henseende være en forutsetning.

Utvalget nevner også de spesielle problemer enkelte fylker mener å ha. Dette gjelder f.eks. de tre nordligste fylkene, og spesielt Finnmark. Fylkene selv har pekt på en del problemer:

Bosetning som beredskap: Her er problemet at folk flytter fra bygdene. *Primærjordbruk og matvareberedskap:* Primærjordbruket i de tre fylkene gjør landsdelen selvforsynt med basisvarer som kjøtt og melk, men ikke med kort, grønnsaker og frukt. *Innretting av matvareberedskapen:* Flere fylker peker på at det legges for mye vekt på krigsscenarioer og for lite på fredstidsproblematikk. *Transport og logistikk:* På grunn av manglende sikring av utsatte områder, samt klimatiske og geografiske forhold, kan man ikke basere seg på "just-in-time" prinsippet. *Geografiske og klimatiske forhold:* Fylkesmannen i Finnmark peker på større problemer knyttet til ras og stengte veier. Dette kan også skje på andre steder i Norge. *Lagerhold:* På grunn av redusert lagerkapasitet i landsdelen som helhet, og i utkantene spesielt, hevdes det at leveransesikkerheten for matvarer er redusert. *Bransjeforhold:* Det er blitt færre butikker, nedlegging av grossistlagre, etablering av kjøpesentre, mindre lagerbeholdning hos detaljistene og nedlegging av produksjonsenheter for matvarer er forhold som har vært med på å redusere leveransesikkerheten for matvarer (NOU 2000: 24, side 91).

Dette er bakgrunnen for at vi vil se på ulike regioner i Norge. Det er imidlertid viktig å kunne sammenligne flere fylker, både dem som kan ha spesielle problemer pga topografi, geografiske avstander og utilgjengelighet, og gjerne kombinert med spredt bosetting. Disse må også sammenlignes med sentrale områder der man ikke opplever slike problemer. Vi vil i denne sammenheng fokusere spesielt på Finnmark. Vi vil også se litt nærmere på Sogn og Fjordane, som er et spredt befolket fylke, samt Oslo og Akershus som representerer sentrale fylker. Ellers vil vi trekke inn samtlige fylker i landet, for å få et oversiktsbilde over hele landet.

1.2 Problemstilling

Problemstillingen er todelt:

Problemstilling 1: Tilgang på dagligvarer i ulike deler av Norge

I dette prosjektet skal vi først se nærmere på hvordan dagligvaretilgangen ser ut i ulike fylker og kommuner i Norge. For å kunne vurdere om det er regionale forskjeller, må dette sees i forhold til befolkningsgrunlaget i de ulike regionene. Pr 1995 var det for eksempel registrert 1.766 bensinstasjoner og 2.748 kiosker (ACNielsen 1995).

Det er også viktig å se på vareutvalget og hvordan dette ser ut i ulike fylker og kommuner. Det vil være spesielt viktig å gå ned på kommunenivå i Finnmark. I den forbindelse vil det også være av interesse å se på dagligvaretilgangen i grenseområdene, som for eksempel Finland og Sverige.

Problemstilling 2: Endring i dagligvaretilgang over tid

Utviklingen i dagligvaretilgangen kan ha vært ulik i de ulike regioner og fylker i landet. Vi har samtidig hatt en sentraliseringstendens når det gjelder bosetting. Dessuten har næringsstrukturen endret seg i løpet av de senere år. Fra å være et land dominert av primærvirksomhet og industrivirksomhet, er nå mye av næringsvirksomhetene konsentrert omkring tertiærnæringen, som service og informasjon (IT). Spesielt har nye datateknologi revolusjonært næringsstrukturen i stor grad.

Et sentralt spørsmål er derfor hvordan disse utviklingstendensene ser ut i ulike deler av landet? Er det for eksempel slik at områder med spredt bosettingsmønster har fått et dårligere dagligvaretilbud sammenlignet med tettbefolkede områder? Og kan det også være slik at det er regionsmessige forskjeller, at butikktilbudet i forhold til befolkningen har utviklet seg forskjellig for eksempel i ulike fylker? I denne utviklingen kan de mer perifere fylkene ha tapt i forhold til dem som befinner seg mer sentralt i landet.

Norge er et langstrakt land med en vanskelig topografi, og noen fylker er mer tett befolket enn andre. Kan denne utviklingen som er beskrevet ovenfor ha gitt seg utslag i ulik dagligvaretilgang i de ulike fylker og regioner? Dette kan være viktig å få en oversikt over, både av distriktpolitiske hensyn og av beredskapsmessige grunner, dvs at en kan opprettholde en matvareberedskap i tilfelle kriser av ulikt slag. Det er for eksempel hevdet at forsyningssituasjonen i Nord Norge i dag opplever en fredskrise, at forsyningssituasjonen ikke er tilfredsstillende.

Det vil være aktuelt å registrere og analysere dagligvareutviklingen over tid. Hovedhensikten er her å belyse og analysere de ulike utviklingstrekk i både dagligvareforsyningen og i forhold til befolkningen (demografi/-bosetting, etc). Med dagligvareforsyning tenker vi både på utsalgssteder av dagligvarer og selve vareutvalget. Og matvarer er en viktig del av dagligvareutvalget.

Når det gjelder utvikling over tid, vil vi se på årstallene 1980, 1990 og 2000 (1999)

1.3 Noen utviklingstrekk

I etterkrigstiden har vi sett en økende grad av sentralisering og konsentrasjon innen varehandelen (NOU 1977:9). Det har skjedd en økende geografisk konsentrasjon i varehandelen ved at mindre butikker legges ned og erstattes av større. Dessuten har det skjedd en konsentrasjon i form av kjededannelser. Dette har ført til større effektivitet og rasjonaliseringsgevinster, som kan komme forbrukerne til gode på enkelte områder, men som også kan ha gått på tvers av andre samfunnsmessige mål. Dette har stadig vært et tema for diskusjon. Et offentlig nedsatt utvalg påpekte f.eks. i 1977 at forskjellige forbrukergrupper hadde et rimelig krav om et likeverdig tilbud, som pris, kvalitet, sortiment, tilgjengelighet og innkjøpsmiljø. Utvalget påpekte tre problemområder:

- Økt geografisk konsentrasjon i varehandelene kunne svekke tilbudet av sentrale nødvendighetsvarer til visse forbrukergrupper, f.eks. grupper med lav mobilitet og forbrukergrupper i spredt bebygde områder.
- Geografisk konsentrasjon og nye salgsformer kunne bidra til å svekke det sosiale miljøet i mange lokalsamfunn.
- Utvalget så en konflikt mellom kravet til produktivitet i varehandelen på den ene siden, og kravet om likeverdighet og miljøkrav på den andre siden, altså en konflikt mellom økonomiske interesser og andre samfunnsmessige målsetninger (NOU 1977:9).

Dette var for 25 år siden. Mye har skjedd siden, men en del av problemstillingene er fortsatt aktuelle.

Det er ikke uten videre opplagt at kjededannelsene har ført til en ensidig nedleggelse av alle grendebutikker og utkantbutikker. En del av disse kan av strategiske grunner fortsatt være i drift, selv om kundegrunnet er lite og den økonomiske inntjening lav. Det er ikke sikkert at en selvstendig kjøpmann hadde klart å drive en butikk med så pass lite kundegrunnlag som finnes enkelte steder, ettersom det i etterkrigstiden har skjedd en fraflytting fra bygder inn mot byer og større tettsteder (Lavik og Brusdal, 1996).

1.4 Det utvidete dagligvaremarked

Den økte konsentrasjonen i varehandelen har fortsatt også etter 70-årene. Antall dagligvarebutikker er også fra slutten av 70-tallet dramatisk redusert, fra ca 9000 til 4.600 i 2000. Men dagligvarer selges ikke lenger bare i dagligvarebutikker. Etter at vi fikk en ny åpningstidsregulering i 1985, som erstattet den tidligere lukkeloven fra 1913, begynte bensinstasjoner å selge dagligvarer. Disse holdt søndagsåpent, og forbrukerne fikk tilgang til dagligvarer også på søndager. Kiosker kunne også holde åpent på søndager, og de begynte også etter hvert å selge dagligvarer. I dag har butikker som ikke er større enn 100 kvm og bensinstasjoner som ikke overstiger 150 kvm anledning til å holde søndagsåpent (Åpningstidslov av 26. juni 1998). Kiosker og bensinstasjoner som selger dagligvarer, vil også være en del av dagligvaretilbudet til den norske forbruker. I tillegg har vi fått en ny distribusjonskanal, nemlig Internett. Den gir også muligheter for salg av dagligvarer.

1.4.1 Dagligvarehandelen i endring

Nye konsepter innen dagligvarehandel er også blitt introdusert. Et eksempel er de såkalte miniprisbutikkene. Disse så dagens lys på slutten av 70-tallet. Den gangen var vareutvalget svært begrenset, ca 500 varianter. I løpet av denne tiden har vareutvalget økt til mellom 2000 og 3000 varianter. Rimi reklamerer bl.a. med 3000 varianter. I dag går disse butikkonseptene under betegnelsen lavpris. Lavprisbutikkene er blitt flere, og markedsandelene er enda større. De fire store lavpriskjedene er i dag Rema 1000, Rimi (Hakon Gruppen), Prix (COOP Norge), og Kiwi og Bunnpris (Norgesgruppen). I 1999 hadde lavpriskjedene ca 43 prosent av markedet (ACNilsen).

Selv om det er blitt færre dagligvarebutikker, er til gjengjeld butikkene blitt gjennomsnittlig større. Dagligvareanskaffelsen er også i større grad blitt bilbasert (Lavik 1999). På den annen side har vi i dag både bensinstasjoner og kiosker som selger dagligvarer. Disse kommer i tillegg til dagligvarebutikkene. Dagligvareutvalget på bensinstasjoner og kiosker er imidlertid langt mindre enn i dagligvarebutikkene.

1.4.2 Fra produsent/grossistmakt til detaljistmakt

Parallelt med denne utviklingen har vi som nevnt fått en økning i kjededannelser i detaljistgrupperinger. Det har skjedd en maktforskyvning fra produsent/grossist, til detaljist. I dag inngår nesten samtlige dagligvarebutikker i detaljistgrupperinger, dominert av 4 paraplykjeder: Reitan-gruppen, Hakon Gruppen, Norgesgruppen og NKL, eller Coop Norge som de har skiftet navn til (november 2000). Det er grunn til

å tro at denne kjedeutviklingen har bidratt til en del av de endringer som har skjedd i dagligvaremarkedet de senere år, som for eksempel endringer i butikkstruktur og endringer i maktstrukturer.

1.4.3 Fra tradisjonelt lagerhold til ”just-in-time”

Disse kjededannelsene på detaljistleddet har ført til en sentralisering, rasjonalisering og effektivisering av distribusjonssystemene fram mot de enkelte butikkene etter ”just-in-time”prinsippet. Antall grossistlagre er redusert og de lagrene som finnes er blitt geografisk sentralisert. Lageret er i dag enten på vei eller kjølt, ikke på et lager. I et slikt perspektiv innebærer lange avstander fra sentrallagrene kostnadmessige implikasjoner. Nord-Norge og andre perifere fylker blir muligens mindre interessant for enkelte kjeder når disse er sterkt opptatt av å drive kostnadseffektivt?

1.4.4 Kjøpesenterutviklingen har vært dramatisk

En annen dramatisk endring som har funnet sted innen varehandelen, er kjøpesenterutviklingen. Fra det første kjøpesenteret ble etablert i 1953, har vi i dag om lag 500 kjøpesentre. Denne utviklingen tok av på slutten av 80-tallet under økonomisk gunstige oppgangstider. Utviklingen har flatet noe ut, men er fortsatt i vekst. Dessuten er kjøpesentrene stadig blitt større, samt at allerede etablerte kjøpesentre har utvidet. Vi har også fått en del regionale kjøpesentre, kjøpesentre som har sitt nedslagsfelt over store geografiske områder. Disse er gjerne lokalisert langs hovedveier mellom to eller flere byer/tettsteder. Denne type kjøpesentre er det nå foreløpig stopp for, fra 1. februar 1999, med en varighet for fem år (Rikspolitisk bestemmelse om midlertidig etableringsstopp for kjøpesentre utenfor sentrale deler av byer og tettsteder 1999-01-08 nr 0010). Store kjøpesentre har dessuten ofte store dagligvarebutikker, da attraktive dagligvarebutikker ofte tjener som en magnet for et vellykket kjøpesenter (Lavik og Brusdal 1996).

1.4.5 Handel over Internett

En ny handleform er handel over Internett. Det kan imidlertid diskuteres om handleformen er ny, eller om den er gammel men ikledd ny drakt. Før i tiden da svært få hadde tilgang til bil, var det vanlig at dagligvarene til helgen ble bestilt over telefon, eller det ble levert inn lapp, og varene ble så kjørt hjem til en. I så fall er det bare Internett som er skiftet ut med telefon. Forskjellen blir da at Internett tilbyr noen visuelle løsninger som ikke telefonen gir. På den annen side er telefonen interaktiv, men det har jo også Internett muligheter for. Det er likevel mulig denne handleformen passer bedre for kjøp av tjenester enn kjøp av varer. Noen dagligvareaktører som har prøvd seg over Internett, har ikke lyktes. I dag ser vi at det er etablert en del Internettbutikker som tilbyr nisjeprodukter innen mat og drikke.

1.4.6 Uformell distribusjon

En siste distribusjonskanal som bør nevnes, men som vi ikke vet om er blitt større eller mindre, eller for den saks skyld som vi ikke kjenner omfanget av, er den ufor-

melle økonomien. Det er grunn til å tro at en del av distribusjonssystemet foregår utenfor de ordinære butikkene, i form av gaver, gavebytte, kjøp og salg på et uformelt marked, produkter man dyrker selv (grønnsaker, bær o.l.) eller produkter man henter inn fra naturen (bær, fiske og fangst, jakt, osv). Selv om vi ikke kjenner til utviklingen av dette markedet, er det grunn til å tro at omfanget av en uformelle distribusjon er større på landet enn i byen, for å si det enkelt. Mulighetene for slik ressursutnyttelser er tilstede i større grad på landet enn i byen.

1.5 Data

Dette prosjektet er stort sett basert på tilgjengelig data.

- Butikkdata for 1980, 1990 og 2000 har vi fra ACNielsen.
- Bensinstasjoner og kiosker som selger dagligvarer er også fra ACNielsen. Her har vi data fra 2000, ett tidspunkt.
- Kjøpesenterdata er fra Andhøy A/S.
- Befolkningsdata er fra Statistisk sentralbyrå
- Kommunedata – Kommunenøkkelen 2000-2001
- Fakta om kommuner - <http://www.ssb.no/kommuner/>
- Informasjon fra de fire paraplykjedene i daglivarebransjen
- Forbruksdata fra Gallup
- Forbruksdata fra MMI
- Reisevaneundersøkelsen fra TØI

1.6 Enkelte definisjoner

Omsetningstall for dagligvarer fra ACNielsen er inkl mva. Dagligvarebutikkene for år 2000 er alle dagligvarebutikker i Norge som har en omsetning over kr 200.000 og er åpen minimum 10 måneder i året. Dagligvarebutikker ekskluderer butikker som 7-Eleven og andre ”convenience”-konsepter, som bla bensinstasjoner, storkiosker og kiosker. Disse kommer inn i en egen del.

Vi har også noen data fra Andhøy AS over dagligvarehandelen. Andhøy benytter blant annet SSB som kilde. De har oversikt over dagligvareomsetning i dagligvarebutikker, som er omtrent identisk med ACNielsen, de har dagligvareomsetning i servicehandel som kiosker, bensinstasjoner o.l., og i tillegg har de spesialforretninger i mat og drikke, eks bakerier, sesongvarierte utsalg, osv. Andhøy presenterer sine omsetningstall ekskl. mva.

Kiosk og bensinstasjoner er hos ACNielsen basert på utsalg som har en omsetning over kr 100.000 og er åpen minimum 10 mnd pr år.

Omsetningstallene over dagligvarer inkluderer ikke pengespill. Dette gjelder både data fra ACNielsen og Andhøy AS.

Tabell 1-1 Dagligvaredata 1999/ 2000

	ACNielsen (1999)	Andhøy (1999)
Dagligvareoms i dagligvarebutikker	97,4 mrd (inkl mva)	98 mrd – 18% til service og spesial, dvs 80,4 mrd dagligvareomsetning i dagligvarebutikker, ekskl mva. Inkl mva $80,4 * 1,23 = 98,8$ mrd
Dagligvareoms i servicebutikker	16,9 mrd (inkl mva)	17,6 mrd eks mva Inkl mva $17,6 * 1,23 = 21,7$ mrd
Antall servicebutikker/spesialbutikker	4146	5.300+1.900=7.200
Antall dagligvarebutikker	4.589	4.600

Kilde: ACNielsen 2000, Andhøy 2000

Omsetningen av dagligvarer i dagligvarebutikker var omlag 98 milliarder kroner (gjennomsnitt av ACNielsen og Andhøy) (inkl mva). Mye av dagligvareomsetningen foregår utenom de ordinære dagligvarebutikkene. Dagligvareomsetningen utenom ordinære dagligvarebutikker var på 21,7 milliarder kroner for 1999 (inkl mva). Dette er et svært høyt tall. Data fra servicebutikkene er imidlertid noe usikre, ettersom registrering av denne delen av dagligvaretilbudet til nå har vært svært begrenset.

Omsetningstallene er altså fra 1999, mens antall utsalgssteder er fra 2000.

Varedefinisjoner

Varekategorier som er med i bensinstasjon/kiosk-konseptene er følgende:

- Kioskvarer som sjokolade, sukkervarer, snacks, tobakksvarer, blader, aviser, bøker, mineralvann o.l.
- Fastfood, f.eks. bearbeidet ferdig varm mat, bearbeidet ferdig kald mat, drikke tappet på stedet
- Dagligvarer, f.eks. mat, hygiene, kosmetikk, husholdningsartikler
- Musikk og film
- Blomster
- Sesongvarer, f.eks. sport, fritid, leker, ved/brensel

Det blir ikke skilt mellom dagligvarer og kioskvarer.

Varer som ikke er med er:

- Drivstoff, bensin, diesel, olje, gass, propan oa
- Verksted/service – bilservice, bilvask, dekk-skift, posttjenester, apotek tjenester o.a.
- Utleievirksomhet – bil, tilhenger, video oa.
- Pengespill – tipping og andre lotterier
- Rekvisita – bilutstyr, væsker oa

Salgsflate er her definert som netto salgsflate. Det er den flaten som kundene har adgang til innenfor kassene.

2 Dagligvarebutikker 2000

Ifølge ACNielsen (2000) var det registrert 4589 dagligvarebutikker pr 2000 (pr juni 2000). Vi har fått kjennskap til at 3 dagligvarebutikker som var inkludert i dette tallet er nedlagt, mens 1 ny butikk var kommet til. Disse 4 endringene var i Finnmark, og vi har derfor ekskludert de tre som er lagt ned og inkludert den ene som er kommet til. Dette ble gjort for å få mest mulig oppdaterte tall for Finnmark. I rekke landsoversikter vil man fortsatt finne tallet 4589 dagligvarebutikker, og andre tall som er identiske med Dagligvarefasiten 2000 til ACNielsen, som er et dagligvarekart som utgis av ACNielsen i samarbeide med Dagligvarehandelen hvert år. I varehandelsstatistikken fra SSB er 7422² dagligvareabutikker oppgitt (52.11 Butikkhandel med hovedvekt på nærings- og nytelsesmidler), men her skilles det ikke mellom kiosker og dagligvarebutikker. De såkalte ”innvandrerbutikkene” har vi imidlertid ikke oversikt over. I Oslo er disse anslått til vel 330 dagligvarebutikker (Onsager og Sæther 2001), men uten at vi helt vet hvordan disse er definert. Det kan virke som om registre over butikker i dagligvaremarkedet pr i dag er noe mangelfullt.

På grunnlag av ACNielsen sine data, er beregningsgrunnlaget dagligvarebutikker som har en omsetning på mer enn kr 200.000, og er åpen minimum 10 måneder i året. I disse tallene ekskluderes butikker som 7-Eleven og andre ”convenience”-konsepter som bensinstasjoner, kiosker og storkiosker.

I Norge var det 1,02 butikker pr 1000 innbyggere i 2000. Til sammenligning hadde Sverige i 1998/99 0,73 dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere, Danmark hadde 0,68 og Finland hadde 0,78 (Roos, under publisering). Som et mål på sentralisert butikkstruktur er Danmark mest sentralisert, tett etterfulgt av Sverige og Finland. Norge skiller seg klart ut som den minst sentraliserte. Sett i forhold til landets areal, hadde Danmark 85 butikker pr 1000 kvkm i 1997. Tilsvarende tall for Sverige var 16 og Norge var 16. I 2000 var den i Norge på 14 butikker pr 1000 kvkm. Mens antall butikker i forhold til landets areal er omtrent likt i Norge og Sverige, har Norge atskillig flere butikker i forhold til folketallet enn Sverige. Dette tyder på at Norge har en mer desentralisert butikkstruktur enn f.eks. Sverige.

Det er imidlertid store variasjoner i Norge. De første kolonnene i begge de to neste tabellene viser bare grunnlagsdataene. Det er de siste kolonnene som er interessante og som sier noe om forholdet mellom disse størrelsene.

Antall innbyggere pr butikk sier noe om det gjennomsnittlige kundegrunnlag og butikkstruktur. Antall butikker pr 1000 innbyggere sier for så vidt det samme, men hvor teller og nevner har byttet plass, pluss at sistnevnte brøk er multiplisert med 1000.

---

² <http://www.ssb.no/stvareh/>

Det er denne presentasjonsmåten som er vanlig å bruke ved sammenligning mellom f.eks. land. Det siste forholdstallet betegnes gjerne som butikk tetthet. Jo flere butikker pr 1000 innbyggere, jo høyere butikk tetthet. Dette begrepet er etter min mening noe misvisende, ettersom det da blir høy butikk tetthet i et land som Norge, sammenlignet med f.eks. Danmark, mens vi i realiteten har et spredt bosettingsmønster, og en spredt butikkstruktur. Begrepet butikk tetthet vil derfor ikke bli benyttet i denne rapporten.

Forholdet mellom butikker og innbyggere som et mål på butikkstrukturer er ikke entydig. Et lavt forholdstall mellom antall butikker pr 1000 innbyggere tolkes vanligvis som en sentralisert butikkstruktur. Det er her man vil oppleve valgmuligheter. Dette forutsetter imidlertid at områdene har et innbyggertall av en viss størrelse. I en bygd med 1000 innbyggere og 1 butikk vil forholdstallet også være lavt, men uten at dette kan karakteriseres som en sentralisert struktur. Valgmulighetene er også fraværende. Disse forholdstallene må derfor sees i relasjon til områder med mange innbyggere og områder med relativt få innbyggere. Der det er få innbyggere, vil det ofte være mange butikker pr 1000 innbyggere. Dette er selvsagt bedre enn om det skulle være et lite tall. Et lite tall kan være et problem i spredtbygde strøk med få innbyggere, men er det ikke i tettbygde strøk med mange innbyggere. Dette viser seg best når en butikk forsvinner, en reduksjon som kan være katastrofal i førstnevnte tilfellet, men som knapt vil merkes i det andre.

Første tabell viser hvordan butikkene fordeler seg på fylker, befolkningens fordeling og forholdet mellom innbyggere og butikker fordelt på fylke. Det er Hordaland som har flest butikker, og Finnmark som har færrest, mens det er flest innbyggere i Oslo og færrest i Finnmark. Ser vi på antall innbyggere pr butikk, er det i Norge i dag 976 innbyggere pr butikk. Om et stort eller lite tall for innbyggere pr butikk er bra eller mindre bra, er imidlertid problematisk. Dersom det er få innbyggere pr butikk, er dette lite lukrativt for næringen, og forbrukerne vil også sikkert lide under det ettersom utvalget gjerne blir deretter. Dette vil gjerne være små butikker. Er dette forholdstallet stort, dvs mange innbyggere pr butikk, kan dette være en fordel både for næring og forbrukere. Dette er sannsynligvis store butikker med store vareutvalg. Som tabellen viser har Sogn og Fjordane færrest innbyggere pr butikk, deretter fulgt av Finnmark, mens Akershus har desidert flest innbyggere pr butikk. (Antall butikker pr 1000 innbyggere forteller om de samme tendensen, men er bare en annen måte å regne på). Få innbyggere pr butikk indikerer ofte få innbyggere og spredt bosetting.

Antall kvadratkilometer pr butikk sier noe om hvor stort butikkens influensområde er, eller butikkens nedslagsfelt målt i antall kvadratkilometer. Disse størrelsene pleier også å bli presentert motsatt; antall butikker pr 1000 kvkm. Vi har valgt første beregningsmåte da dette er mer intuitivt forståelig. Dette forholdet sier uansett noe om avstander mellom forbruker og butikk. Oslo, som er et tett befolket fylke, har det minste forholdstallet, 1 kvkm pr butikk, mens Finnmark har det desidert høyeste, 409 kvkm pr butikk. Til sammenligning har Sogn og Fjordane 90 kvkm pr butikk, mens gjennomsnittet for hele landet er 71 kvkm pr butikk. Tilsvarende er antall innbyggere pr kvadratkilometer, som indikerer befolkningsskonsentrasjonen, at Oslo har 1.118 innbyggere pr kvkm. Dette er ikke spesielt merkelig siden fylket er en by. Mest befolket av de andre fylkene i forhold til flateinnhold er Vestfold og Akershus, og Østfold. Finnmark har mest plass å boltre seg på, 2 innbyggere pr kvadratkilometer. Også Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag, Nordland og Troms har relativt få innbyggere pr kvkm, nærmere bestemt 6.

Noe forenklet kan vi si at sentraliserte fylker har mange innbyggere pr butikk og mange innbyggere pr kvkm. Desentraliserte fylker har få innbyggere pr butikk og få innbyggere pr kvkm. Sett på disse forholdstallene samlet, kan vi si at sentraliserte fylker er Oslo, Akershus, Vestfold og Østfold, mens desentraliserte fylker er Sogn og Fjordane, Finnmark, Nord-Trøndelag, Troms, Hedmark, Oppland og Nordland. Dette er et kort bilde av de ulike markedsforholdene i et land som er så variert med hensyn til både befolkningsstruktur, butikkstruktur og arealer. Dessuten kommer ulike topografiske forhold med en lang og kronglete kystlinje, som sammen med høye fjell og dype daler gjør fremkommeligheten vanskelig mange steder. I tillegg er værforholdene i Norge svært forskjellig rundt omkring. Dette vanskelig gjør Norge som ett marked der alle har et noenlunde tilfredsstillende tilbud til en hver tid.

Tabell 2-1 Butikker, befolkning, antall innbyggere pr dagligvarebutikk 2000

	Antall butikker	Prosentfordeling butikk	Befolkning pr 1/1-2000	Prosentfordeling befolkning	Antall innbyggere pr butikk	Antall butikker pr 1000 innbyggere
1,00 Østfold	202	4,4	248217	5,5	1229	0,8
2,00 Akershus	261	5,7	467052	10,4	1789	0,6
3,00 Oslo	393	8,6	507457	11,3	1291	0,8
4,00 Hedmark	231	5,0	187103	4,2	810	1,2
5,00 Oppland	232	5,1	182701	4,1	788	1,3
6,00 Buskerud	193	4,2	236811	5,3	1227	0,8
7,00 Vestfold	148	3,2	212775	4,8	1438	0,7
8,00 Telemark	180	3,9	165038	3,7	917	1,1
9,00 Aust-Agder	125	2,7	102178	2,3	817	1,2
10,00 Vest-Agder	165	3,6	155691	3,5	944	1,1
11,00 Rogaland	307	6,7	373210	8,3	1216	0,8
12,00 Hordaland	467	10,2	435219	9,7	932	1,1
14,00 Sogn og Fjordane	206	4,5	107589	2,4	522	1,9
15,00 Møre og Romsdal	343	7,5	243158	5,4	709	1,4
16,00 Sør-Trøndelag	270	5,9	262852	5,9	974	1,0
17,00 Nord-Trøndelag	167	3,6	127108	2,8	761	1,3
18,00 Nordland	372	8,1	239109	5,3	643	1,6
19,00 Troms	208	4,5	151160	3,4	727	1,4
20,00 Finnmark	117	2,6	74059	1,7	633	1,6
Hele landet	4587	100,0	4478487	100	976	1,02

Tabell 2-2 Befolkningsstruktur og butikkstruktur – dagligvarebutikker. 2000

	Antall butikker	Ant innbyggere	Antall innb pr butikk	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb/kvkm
1,00 Østfold	202	248217	1229	4183	21	59
2,00 Akershus	261	467052	1789	4917	19	95
3,00 Oslo	393	507457	1291	454	1	1118
4,00 Hedmark	231	187103	810	27388	119	7
5,00 Oppland	232	182701	788	25191	109	7
6,00 Buskerud	193	236811	1227	14927	77	16
7,00 Vestfold	148	212775	1438	2216	15	96
8,00 Telemark	180	165038	917	15315	85	11
9,00 Aust-Agder	125	102178	817	9212	74	11
10,00 Vest-Agder	165	155691	944	7281	44	21
11,00 Rogaland	307	373210	1216	9141	30	41
12,00 Hordaland	467	435219	932	15634	33	28
14,00 Sogn og Fjordane	206	107589	522	18620	90	6
15,00 Møre og Romsdal	343	243158	709	15104	44	16
16,00 Sør-Trøndelag	270	262852	974	18832	70	14
17,00 Nord-Trøndelag	167	127108	761	22396	134	6
18,00 Nordland	372	239109	643	38327	103	6
19,00 Troms	208	151160	727	25984	125	6
20,00 Finnmark	117	74059	633	48637	416	2
Hele landet	4587	4478487	976	323759	71	14

3 Omsetning og salgsflate etter fylke

Antall butikker i et område beskriver dagligvaretilgangen. Men også omsetning og salgsflate kan si noe om dagligvaretilgangen, selv om disse henger sterkt sammen.

Det er relativt flere butikker i laveste omsetningsgruppe i Sogn og Fjordane, Finnmark, Troms, Nordland, Oslo, Hedmark og Oppland enn i de andre fylkene. Butikker med høyeste omsetning befinner seg i Akershus, Vestfold, Oslo, Buskerud og Rogaland. Dette gjenspeiler også størrelsen på butikkene. Sogn og Fjordane er det fylket med laveste innbyggertall pr butikk, mens Akershus hadde flest innbyggere pr butikk.

Når vi ser på salgsflaten, er det relativt flest små butikker i Sogn og Fjordane, deretter fulgt av Oslo, Nordland, Finnmark, Telemark og Nord-Trøndelag. Dagligvarebutikker på 2500 kvm og større er det svært få av, men i gruppen 1000 kvm til 2499 er det flest i Vestfold, deretter følger Østfold, Akershus og Rogaland. Oslo har relativt få store butikker, men har samtidig mange butikker med høy omsetning. I Oslo er tydeligvis en del butikker som ikke nødvendigvis er så store, men som har stor omsetning pr salgsflate.

Butikker med salgsflate på 400-999 kvm kalles gjerne små supermarked, fra 1000 til 2499 betegnes gjerne som store supermarked, mens butikker som er 25.000 kvadratmeter og større betegnes som hypermarked (ACNielsen 2000).

Konflikten i spørsmålet om et godt dagligvaretilbud, er størrelsen på markedet. I desentraliserte områder er antall butikker i forhold til folketallet stort, dvs at kundegrunnlaget er lite. Disse butikkene har lav omsetning og butikkene er små. Med små butikker blir vareutvalget lite. Problemet blir at stort vareutvalg i en butikk med lite kundegrunnlag vanskelig lar seg forene. I et dagligvareutvalg er mange varer ferskvarer, og det er begrenset hvor stort vareutvalg det er økonomisk forsvarlig å operere med. Butikker med et stort og velassortert vareutvalg krever et kundegrunnlag av en viss størrelse. Med et stort kundegrunnlag blir også valgmulighetene mellom butikker større, da det i ens rimelige nærhet er flere butikker å velge mellom, selv om det i utgangspunktet er færre butikker pr 1000 innbyggere. Stort vareutvalg krever gjerne et stort kundegrunnlag. Store butikker vil bidra til at det ikke er rom for et stort antall butikker. Markedet vil da reagere med færre butikker. Dette er markedets jernlov.

Tabell 3-1: Omsetningsgrupper i dagligvarebutikker etter fylke. Prosent. 1999

	OMSETNING					Total	N
	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+		
1,00 Østfold	15,8	15,8	25,2	23,8	19,3	100	202
2,00 Akershus	9,2	8,4	17,2	27,6	37,5	100	261
3,00 Oslo	26,7	12,2	15,5	17,6	28,0	100	393
4,00 Hedmark	26,4	18,2	22,5	21,2	11,7	100	231
5,00 Oppland	23,3	19,4	21,1	18,1	18,1	100	232
6,00 Buskerud	14,5	8,8	20,7	31,1	24,9	100	193
7,00 Vestfold	10,1	8,1	27,0	20,3	34,5	100	148
8,00 Telemark	18,9	12,8	28,9	19,4	20,0	100	180
9,00 Aust-Agder	20,0	19,2	20,8	28,8	11,2	100	125
10,00 Vest-Agder	11,5	19,4	32,7	18,2	18,2	100	165
11,00 Rogaland	14,7	16,9	25,4	20,2	22,8	100	307
12,00 Hordaland	22,7	14,6	24,8	18,2	19,7	100	467
14,00 Sogn og Fjordane	36,9	18,9	25,7	8,7	9,7	100	206
15,00 Møre og Romsdal	18,4	20,7	35,9	15,7	9,3	100	343
16,00 Sør-Trøndelag	18,9	15,9	25,2	21,9	18,1	100	270
17,00 Nord-Trøndelag	26,9	19,2	27,5	13,2	13,2	100	167
18,00 Nordland	29,3	19,1	25,5	15,3	10,8	100	372
19,00 Troms	31,3	23,6	18,3	13,5	13,5	100	208
20,00 Finnmark	31,6	18,8	21,4	17,9	10,3	100	117
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4587

Tabell 3-2: Salgsflate i dagligvarebutikker etter fylke. Prosent. 2000

	u 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300- 399 kvm	400-499 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	N	
1,00 Østfold	8,4	18,3	14,9	11,4	18,8	16,3	10,4	1,5	100	202
2,00 Akershus	3,8	12,3	10,3	14,9	25,3	22,2	9,6	1,5	100	261
3,00 Oslo	18,8	19,1	12,7	12,2	15,8	14,2	5,9	1,3	100	393
4,00 Hedmark	10,8	29,0	17,3	10,4	12,1	18,2	1,7	0,4	100	231
5,00 Oppland	12,1	24,6	17,7	10,8	15,1	16,4	3,4		100	232
6,00 Buskerud	9,3	10,9	17,1	17,1	22,8	14,5	5,7	2,6	100	193
7,00 Vestfold	6,1	15,5	7,4	10,1	18,2	28,4	12,8	1,4	100	148
8,00 Telemark	15,0	16,7	17,2	12,2	16,7	15,0	6,7	0,6	100	180
9,00 Aust-Agder	12,0	26,4	13,6	11,2	20,0	9,6	7,2		100	125
10,00 Vest-Agder	10,9	18,8	15,2	13,9	17,6	16,4	6,7	0,6	100	165
11,00 Rogaland	10,7	19,5	14,3	13,7	14,0	16,9	9,8	1,0	100	307
12,00 Hordaland	15,6	20,1	19,3	13,1	14,1	11,8	5,8	0,2	100	467
14,00 Sogn og Fjor- dane	24,3	28,2	14,6	12,6	10,7	8,7	1,0		100	206
15,00 Møre og Romsdal	8,2	29,4	21,9	13,1	18,1	7,9	1,2	0,3	100	343
16,00 Sør-Trøndelag	9,6	24,8	15,9	18,1	20,4	4,8	5,9	0,4	100	270
17,00 Nord- Trøndelag	15,0	20,4	22,8	15,6	13,2	11,4	1,8		100	167
18,00 Nordland	17,5	26,1	16,1	14,0	15,3	9,7	1,3		100	372
19,00 Troms	12,5	35,6	17,3	7,7	13,0	9,6	4,3		100	208
20,00 Finnmark	16,2	27,4	17,9	13,7	12,0	12,0	0,9		100	117
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,5	5,2	0,6	100	4586

Kilde: ACNielsen

Tabell 3-3: Salgsflate i dagligvarebutikker etter fylke. Prosent. 2000 (forenklet versjon av tabellen over)

	Under 400 kvm	400-999 kvm	1000 kvm+	N	
Østfold	53	35	12	100	202
Akershus	41	48	11	100	261
Oslo	63	30	7	100	393
Hedmark	68	30	2	100	231
Oppland	65	32	3	100	232
Buskerud	54	37	8	100	193
Vestfold	39	47	14	100	148
Telemark	61	32	7	100	180
Aust-Agder	63	30	7	100	125
Vest-Agder	59	34	7	100	165
Rogaland	58	31	11	100	307
Hordaland	68	26	6	100	467
Sogn og Fjor- dane	80	19	1	100	206
Møre og Roms- dal	73	26	2	100	343
Sør-Trøndelag	68	25	6	100	270
Nord-Trøndelag	74	25	2	100	167
Nordland	74	25	1	100	372
Troms	73	23	4	100	208
Finnmark	75	24	1	100	117
Hele landet	64	30	6	100	4586

4 Gjennomsnittlig dagligvareomsetning pr innbygger

Tallene i første tabell viser hvor mye dagligvareomsetningen i dagligvarebutikker har vært i forhold til innbyggerne i de ulike fylker. Dette er ikke ensbetydende med hvor mye den gjennomsnittlige innbygger har brukt, da noen innbyggere handler i andre fylker eller i andre land. Dvs at det kan skje "handelslekkasje" flere veier, både mellom fylker og andre land. Turisme vil være et eksempel, grensehandel et annet.

I den første tabellen er gjennomsnittlig dagligvareomsetning pr innbygger i dagligvarebutikker, dvs at dagligvarer og kioskvarer kjøpt på bensinstasjoner, kiosker og andre spesialbutikker ikke er med.

Vi ser av første kolonne at Sør-Trøndelag bruker mest pr innbygger, etterfulgt av Telemark, Oppland, Sogn og Fjordane og Finnmark. Helt på bunn ligger Østfold, noe som mest sannsynlig skyldes omfattende grensehandelslekkasje fra dette fylket (Lavik og Dulsrud 2000). Hvorfor dagligvareomsetning pr innbygger i dagligvarebutikkene varierer mellom de andre fylkene, kan være noe vanskelig å forklare. En forklaring kan være at fylker som ligger over gjennomsnittet, i mindre grad handler dagligvarer i alternative dagligvareutsalg, som f.eks. kiosker og bensinstasjoner. Andre grunner kan være turisme, som øker dagligvareomsetningen i enkelte fylker og gir slik sett et feilaktig utslag i høy omsetning pr innbygger. Eller motsatt, at enkelte fylker har større handelslekkasje enn andre. Det kan også være prisforskjeller som gir utslag, dersom andelen lavprisbutikker er mindre i nettopp disse fylkene. Dette kommer vi tilbake til.

Hvis vi ser på omsetning pr butikk i de ulike fylkene, har Akershus høyest gjennomsnittlig omsetning pr butikk, etterfulgt av Vestfold, Oslo og Østfold. Alle disse har relativt flere innbyggere i forhold til hver butikk enn de andre fylkene. Det er derfor rimelig at disse selger mer pr butikk.

Omsetning i neste tabell er ekskl mva og ekskl Vinmonopol, men inkl. servicehandelen. Dette er samtlige dagligvarebutikker og butikker i servicehandelen (bensinstasjoner og kiosker). Det er stort avvik mellom antall utsalg hos F. Andhøy, som har 11.800 butikker, mens ACNielsen har nesten 9.000 dagligvarebutikker og servicehandel. Dette skyldes at Andhøy inkluderer spesialbutikker innen mat og drikke, noe ACNielsen ikke gjør. Også i Andhøy-dataene har Østfold laveste omsetning pr innbygger, 19,3 tusen kroner pr innbygger (ekskl mva), mens Finnmark bruker 24,3 tusen kroner (ekskl mva) pr innbygger på dagligvarer i alle typer dagligvareutsalg.

I siste tabell har vi koblet sammen data fra ACNielsen og Andhøy. Fra ACNielsen har vi dagligvareomsetning i dagligvarebutikkene i hvert fylke. Fra Andhøy har vi all dagligvareomsetning, i både dagligvarebutikker, servicehandel og spesialforretninger

i mat og drikke. Plusser vi på merverdiavgiften på Andhøy sine data, og trekker fra ACNielsens data over omsetning i dagligvarebutikkene, får vi anslagsvis omsetning av dagligvarer på bensinstasjoner, kiosker og spesialforretningene i mat og drikke. Forutsatt at dagligvareomsetningstallene i selve dagligvarebutikkene er omtrent like for ACNielsen og Andhøy, får vi et uttrykk for hvor mye det omsettes for av dagligvarer utenom de ordinære dagligvarebutikkene pr innbygger. Disse resultatene viser at vi handler for gjennomsnittlig 5.210 kroner i dagligvarer pr innbygger på andre steder enn i dagligvarebutikkene. Sør-Trøndelag ligger høyest med kr 7.430 pr innbygger, etterfulgt av Finnmark med 7.179 kroner i gjennomsnitt. Sør-Trøndelag og Finnmark ligger i dagligvareomsetning pr innbygger høyt både gjennom dagligvarebutikker og gjennom servicehandelen (både kiosker, bensinstasjoner og spesialbutikker). I Finnmark kan høy dagligvareomsetning i dagligvarebutikkene skyldes fiskeflåter som kommer inn for å bunkre. Når det gjelder den høye omsetningen av dagligvarer i bensinstasjoner og kiosker, kan én forklaring være åpningstider, dersom åpningstidene i dagligvarebutikkene er svært forskjellig fra åpningstidene i kiosker og bensinstasjoner. Hvis dette er tilfellet kan dagligvareomsetningen "omkanaliseres" på grunn av ulik tilgjengelighet.

En av grunnene til høy dagligvareomsetning totalt i f.eks. Finnmark, kan også være røyking, som er et dagligvareprodukt. Det er svært mange i Finnmark som røyker daglig, 45 prosent, sammenlignet med f.eks. Oslo der 29 prosent røyker daglig (SSB Statistisk årbok 2000, data fra 1995 til 1999). 32 prosent røyker daglig i Sør-Trøndelag, mens gjennomsnittlig for hele landet er det 33 prosent som røyker daglig. I to fylker er det relativt flere kvinner enn menn som røyker, hhv Nord-Trøndelag og Finnmark. I Finnmark røyker 48 prosent av kvinnene daglig. Dersom en person røyker rulletobakk som koster ca 90 kroner, og bruker en pakke i uka, utgjør dette kr 4.680 kroner året. Hvis man røyker en 20-pakning om dagen til ca 50 kroner pakken, vil dette utgjøre kr 18.250 kroner året for en person. Med slike store summer kan store forskjeller i røykforbruk mellom fylkene også slå ut i dagligvareomsetningsstatistikken. Finnmark er også det fylket der man gjennomsnittlig pr innbygger bruker mest penger på Lotto (Nationen 2. febr 2001: Kilde: Norsk Tipping). Pengespill er imidlertid ikke inkludert i dagligvareomsetning. Forskjellen i røyking forklarer derimot ikke den store dagligvareomsetningen i Sør-Trøndelag fylke. Forskjellene i omsetning bensinstasjoner, kiosk og spesialbutikker for mat og drikke, kan også være registreringsfeil blant de ulike varegruppene. Spesielt kan dette skje hos bensinstasjonene, der en selger både bilrekvisita og dagligvarer. Dette vet vi imidlertid svært lite om.

En annen forklaring på høy dagligvareomsetning enkelte steder, kan være forskjeller i prisnivå. Prisen på enkelte dagligvarer kan være høyere i Finnmark enn andre steder, for eksempel på frukt og grønt (Strand 1996). Dette skal vi komme tilbake til.

Resultater som vil bli presentert i kapittelet om Finnmark, viser dessuten at Finnmarkingene har gjennomsnittlig lavere inntekt enn landsgjennomsnittet. Da kan det tenkes at forbruksmønsteret også ser litt annerledes ut. Ser vi på forbrukstallene fra forbruksundersøkelsene til Statistisk sentralbyrå, viser disse at i Nord-Norge brukes 13,1 prosent av forbruksutgiftene til mat, mens prosentandelen for landet som helhet er 12,1 prosent. I Oslo og Akershus går bare 10,4 prosent med til mat (husholdningene). Dette er Engels lov: jo høyere levestandard, jo lavere andel går til mat. Folk fra Nord-Norge (kan ikke skille ut Finnmark, det er for få observasjoner) bruker mindre penger

på mat enn de andre regionene, selv om prosentandelen er høyere. Dette skyldes at den totale forbruksutgift er lavere i Nord-Norge enn for eksempel i Oslo, samt at antall personer pr husholdning er større i Nord-Norge enn i Oslo. I de andre regionene. Mest penger på mat pr person bruker de fra Oslo og Akershus. De har altså en ganske lav andel til mat, men de har høye forbruksutgifter totalt. Dette vil vi tro har sammenheng med inntektsnivået. På den annen side er det andre utgifter i pressområder som f.eks. Oslo og Akershus som er svært høy, bl.a. boustgifter. Der har de da også en høyere andel. Selve kjøpesummen til bolig er imidlertid ikke med i forbruksutgiftene, kun renteutgiftene og avgifter i forbindelse med boligen. Når omsetningen i Finnmark er så pass høye for dagligvarer, er det ikke Finnmarkingenes kjøp av mat som forklarer dette. Enten er det andre dagligvarer enn mat man bruker mye penger på, eller at den høye omsetningen skyldes kjøpekraft av andre enn Finnmarkingene selv. Men igjen må vi minne på at vi ikke har forbruksutgifter for Finnmarkingene spesielt, kun Nord-Norge som en felles region.

Selv om dagligvareomsetningen synes høy pr innbygger i Finnmark, er den lavere pr butikk enn landet ellers. Dette fremkommer også i kapittelet foran, der relativt flere butikker befant seg i de laveste omsetningsgruppene. Dette skyldes at det er relativt mange dagligvarebutikker i Finnmark i forhold til befolkningen enn det f.eks. er for landet som helhet.

Tabell 4-1: Dagligvareomsetning pr innbygger gjennom dagligvarebutikker i 2000 (1999), og omsetning t pr butikk (omsetning er inkl mva, ekskl servicehandel, som kiosker, bensinstasjoner og spesialbutikker).

	Dagligvare pr innb kr	Innb pr 2000	Dagligvare- omsetning, mill kr	Ant dag- ligvarebu- tikker	Oms pr butikk pr mill kr
1,00 Østfold	19128	248217	47478,95	202	23,50
2,00 Akershus	20345	467052	95021,73	261	36,41
3,00 Oslo	20712	507457	105104,5	393	26,74
4,00 Hedmark	21353	187103	39952,1	231	17,30
5,00 Oppland	23083	182701	42172,87	232	18,18
6,00 Buskerud	22053	236811	52223,93	193	27,06
7,00 Vestfold	21522	212775	45793,44	148	30,94
8,00 Telemark	23087	165038	38102,32	180	21,17
9,00 Aust-Agder	21983	102178	22461,79	125	17,97
10,00 Vest-Agder	21383	155691	33291,41	165	20,18
11,00 Rogaland	21490	373210	80202,83	307	26,12
12,00 Hordaland	23355	435219	101645,4	467	21,77
14,00 Sogn og Fjordane	22864	107589	24599,15	206	11,94
15,00 Møre og Romsdal	21931	243158	53326,98	343	15,55
16,00 Sør-Trøndelag	23454	262852	61649,31	270	22,83
17,00 Nord-Trøndelag	21107	127108	26828,69	167	16,07
18,00 Nordland	22067	239109	52764,18	372	14,18
19,00 Troms	21566	151160	32599,17	208	15,67
20,00 Finnmark	22716	74059	16823,24	119 ³	14,14
Hele landet	21705	4478487	972042	4589	21,18

Kilde: F. Andhøy (Dagligvarekartet 2000 – Ukeavisen FK) (Omsetning er 1999, folketall er pr l.) ACNielsen 2000

Omsetningstallet for hele landet på 97,2 milliarder kr stemmer ikke helt med ACNielsen med 97,4 milliarder. Dette skyldes trolig avrundingsprosedyrene, der tallet for hva innbyggerne har brukt på dagligvarer er oppgitt i hele tusen kroner.

³ Siden omsetningstallene er fra 1999 inkluderer vi de tre butikkene i Finnmark som nå er nedlagt, og tar heller ikke med den butikken som ble etablert i mars 2000.

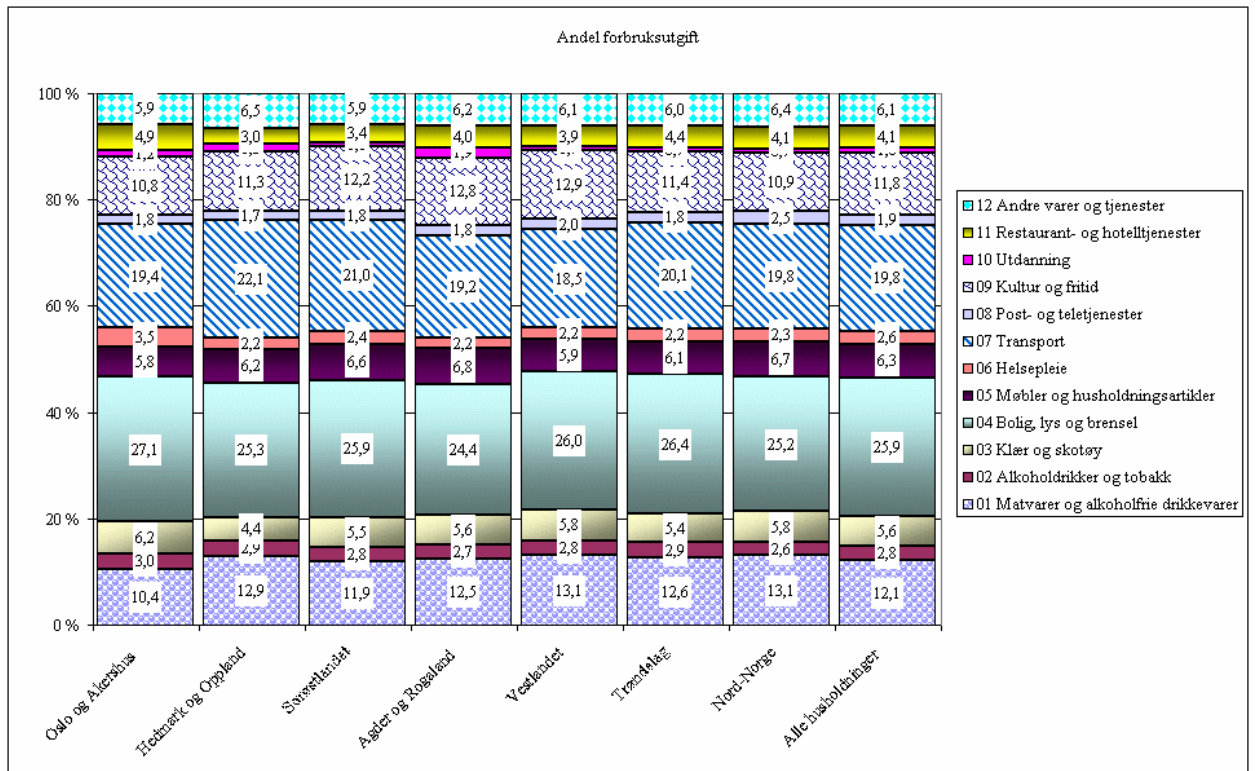
Tabell 4-2: Total dagligvareomsetning, antall dagligvareutsalg (dagligvarebutikker, bensinstasjoner, kiosker og spesialbutikker), omsetning pr utsalg og omsetning pr innbygger etter fylke. (Ekskl mva, inkl servicehandel) 1999/2000

	Omsetning pr mrd kr	Ant ut- salg	Oms pr innb pr tu- sen kr	Oms pr ut- salg pr mill kr
1,00 Østfold	4,8	660	19,3	7,3
2,00 Akershus	9,5	830	20,3	11,4
3,00 Oslo	11	1420	21,7	7,7
4,00 Hedmark	3,9	540	20,8	7,2
5,00 Oppland	4,2	570	23,0	7,4
6,00 Buskerud	5,3	640	22,4	8,3
7,00 Vestfold	4,7	520	22,1	9,0
8,00 Telemark	3,6	460	21,8	7,8
9,00 Aust-Agder	2,2	290	21,5	7,6
10,00 Vest-Agder	3,2	370	20,6	8,6
11,00 Rogaland	8,1	790	21,7	10,3
12,00 Hordaland	9,8	970	22,5	10,1
14,00 Sogn og Fjordane	2,5	410	23,2	6,1
15,00 Møre og Romsdal	5,3	770	21,8	6,9
16,00 Sør-Trøndelag	6,6	640	25,1	10,3
17,00 Nord-Trøndelag	2,7	360	21,2	7,5
18,00 Nordland	5,4	790	22,6	6,8
19,00 Troms	3,4	480	22,5	7,1
20,00 Finnmark	1,8	290	24,3	6,2
Hele landet	98	11800	21,9	8,3

Kilde: F. Andhøy (Dagligvarekartet 2000 – Ukeavisen FK) (Omsetning er 1999, folketall er pr 1. januar 2000)

Tabell 4-3: Total dagligvareomsetning i dagligvarebutikker og servicehandelen (bensinstasjoner, kiosker og spesialbutikker) etter fylke. Kr

	Omsetning av dagligvarer pr innb i dagligvarebutikker og bensinstasjoner, kiosker og spesialbutikker (inkl mva) Andhøy	Omsetning av dagligvare pr innb i dagligvarebutikker kr (inkl mva) ACNielsen	Omsetning av dagligvarer pr innbygger i bensinstasjoner, kiosker og spesialbut pr innb (Forskjell mellom de to kolonnene foran)
1,00 Østfold	23786	19128	4658
2,00 Akershus	25018	20345	4673
3,00 Oslo	26661	20712	5949
4,00 Hedmark	25638	21353	4285
5,00 Oppland	28275	23083	5192
6,00 Buskerud	27529	22053	5476
7,00 Vestfold	27169	21522	5647
8,00 Telemark	26830	23087	3743
9,00 Aust-Agder	26483	21983	4500
10,00 Vest-Agder	25281	21383	3898
11,00 Rogaland	26696	21490	5206
12,00 Hordaland	27696	23355	4341
14,00 Sogn og Fjordane	28582	22864	5718
15,00 Møre og Romsdal	26810	21931	4879
16,00 Sør-Trøndelag	30884	23454	7430
17,00 Nord-Trøndelag	26128	21107	5021
18,00 Nordland	27778	22067	5711
19,00 Troms	27666	21566	6100
20,00 Finnmark	29895	22716	7179
Total	26915	21705	5210

Figur 4-1: Husholdningenes andeler av forbruksutgiften 1997-1999 (Forbruksundersøkelsen SSB)

Tabell 4-4: Husholdningenes forbruksutgift 1997-1999, 1999 kroner

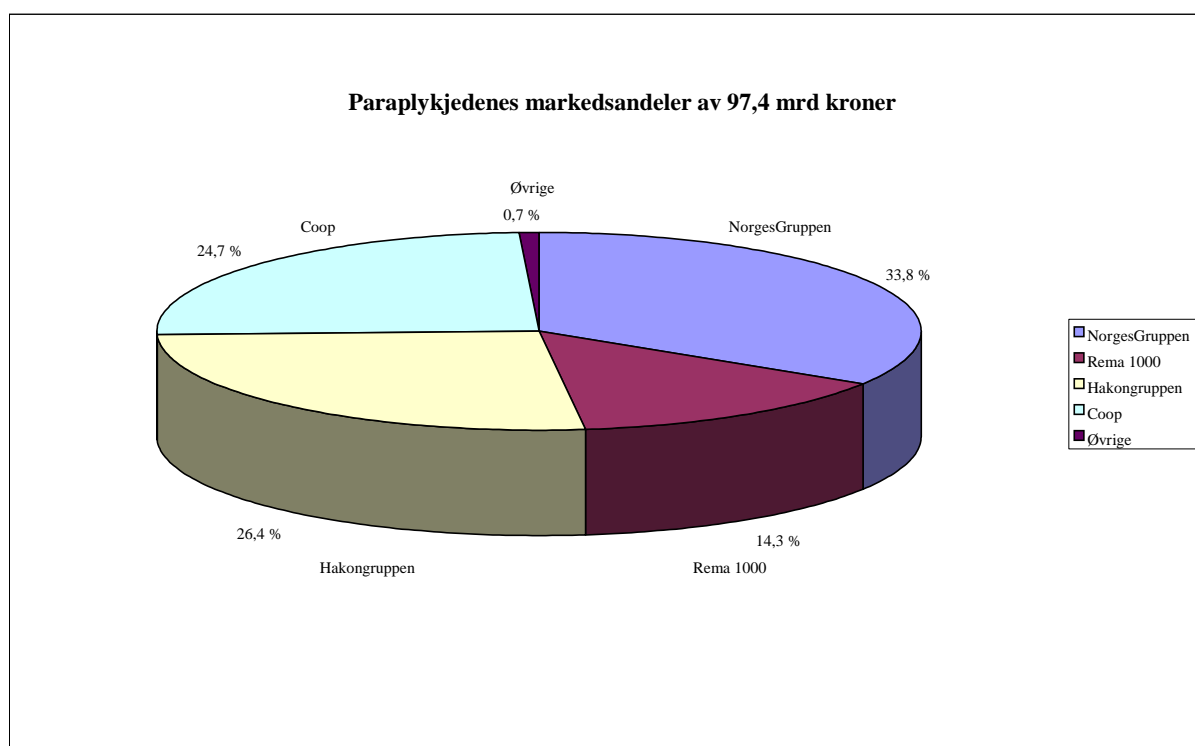
	Oslo og Akershus	Hedmark og Oppland	Sørøstlandet	Agder og Rogaland	Vestlandet	Trøndelag	Nord-Norge	Alle husholdninger
Forbruksutgift i alt	294393	256639	278851	265631	253790	253275	248691	268514
Tallet på husholdninger	689	325	660	555	669	374	367	3639
Personer per husholdning	1,99	2,21	2,25	2,3	2,31	2,15	2,16	2,19

Kilde: SSB Forbruksundersøkelsene, 1997-99

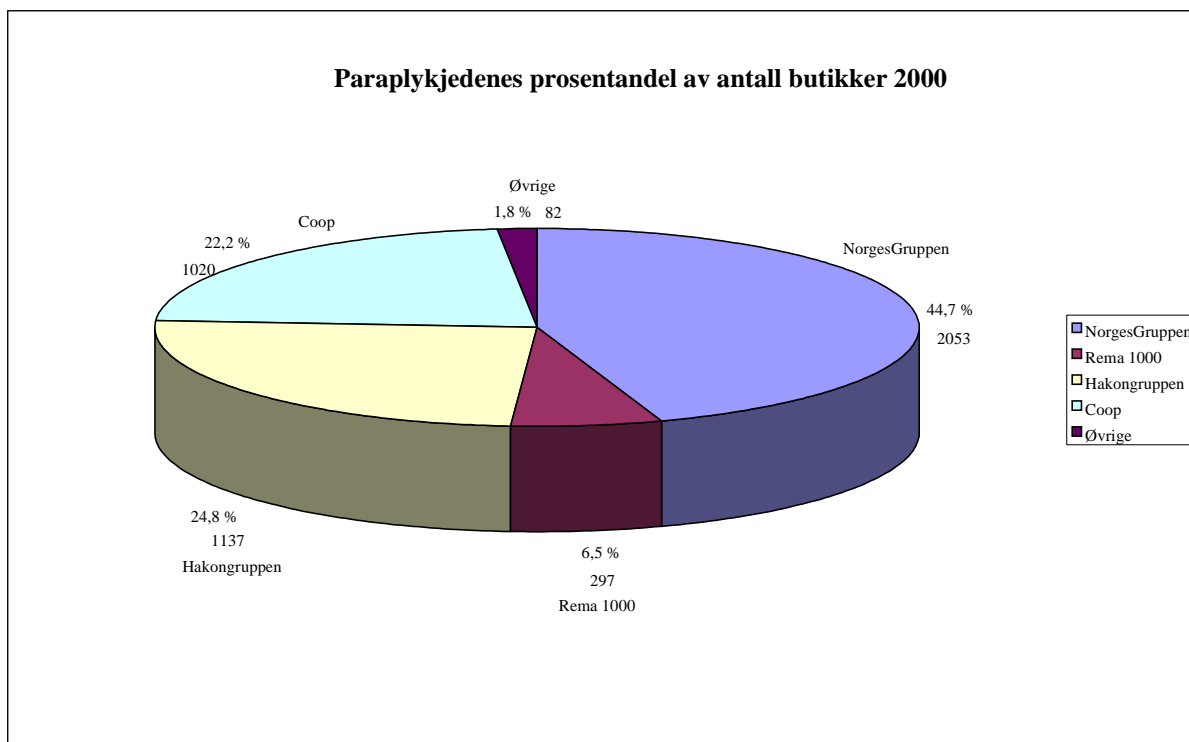
5 Paraplykjedene etter fylke

De fire store paraplykjedene er Hakon Gruppen, Reitan-gruppen, NorgesGruppen og Coop, tidligere NKL. Der finnes også fire grossister som nesten i sin helhet er eksklusive leverandør til den enkelte paraplykjede; Hakon Distribusjon, Remagross, Joh.Konsernet og NKL.

Kilde: ACNielsen

Figur 5-1: Paraplykjedenes markedsandeler. 1999/2000

Kilde: ACNielsen

Figur 5-2. Paraplykjedenes andel av antall butikker. 2000

NorgesGruppen har butikker som Ultra (4⁴) og Centra (7), Spar (258), Nærbutikken (101), Nærmat (387), Joker (238), Bunnpris (62), Kiwi (230), Fakta (11), Bunnpris (62), Meny 94, (Prima 17), Matrinen (6), K-kjøp (221), Mix (27), Butikkringen (196), Hedmark kjøpmenn (103), osv. (se vedlegg).

Rema 1000 har bare dette konseptet som dagligvarebutikk (selv om de nå er slått sammen med Narvesen til Reitan/Narvesen).

Hakon Gruppen har Rimi (513), Ica Supermarked (88), Ica Spar (169), Livi (100), Fokus (46), Øvrige Hakon (6), Ica Maxi (7), Herkuleres (3), osv (se vedlegg)

Coop har Obs! (20), S-Marked (514), S-Nærkjøp (39), Mega (167), Prix (279)

NorgesGruppen har størst markedsandel, på 33,8 prosent, mens butikkandelen er på 44,7 prosent. Rema 1000 har en markedsandel på 14,3 prosent, mens butikkandelen er på 6,5 prosent. Coop og Hakon Gruppen har omtrent like store markedsandeler som de har andeler butikker.

Det er Rema 1000 som har størst omsetning pr butikk (46,9 millioner kroner), mens NorgesGruppen har 16,0 millioner pr butikk. NorgesGruppen har svært mange små butikker.

Øvrige er bl.a. Smart Club som har flere butikker (medlemsbasert varehus).

⁴ Kommet en til i Trondheim høsten 2000.

Tabell -5-1 Paraplykjeder etter fylker (antall butikker). Prosent. 2000

	Coop	Hakon	Rema 1000	NorgesGr	Andre/selvst	
1,00 Østfold	15,3	17,3	10,4	54,5	2,5	100 (202)
2,00 Akershus	19,2	26,4	9,2	44,4	0,8	100 (261)
3,00 Oslo	8,7	24,4	6,1	58,5	2,3	100 (393)
4,00 Hedmark	22,5	7,4	4,3	63,6	2,2	100 (231)
5,00 Oppland	26,7	19,0	6,0	44,8	3,4	100 (232)
6,00 Buskerud	18,7	22,3	5,2	51,8	2,1	100 (193)
7,00 Vestfold	9,5	28,4	7,4	52,7	2,0	100 (148)
8,00 Telemark	20,0	23,3	6,1	49,4	1,1	100 (180)
9,00 Aust-Agder	11,2	40,0	4,0	44,8		100 (125)
10,00 Vest-Agder	20,0	38,8	6,1	33,9	1,2	100 (165)
11,00 Rogaland	30,0	22,5	9,1	36,2	2,3	100 (307)
12,00 Hordaland	11,3	17,6	7,3	62,3	1,5	100 (467)
14,00 Sogn og Fjordane	22,3	10,2	4,4	60,7	2,4	100 (206)
15,00 Møre og Romsdal	29,2	29,4	4,7	35,9	0,9	100 (343)
16,00 Sør-Trøndelag	38,5	20,7	9,6	29,6	1,5	100 (270)
17,00 Nord-Trøndelag	45,5	32,9	4,2	17,4		100 (167)
18,00 Nordland	28,2	36,8	5,4	26,6	3,0	100 (372)
19,00 Troms	23,1	36,5	4,8	33,7	1,9	100 (208)
20,00 Finnmark	28,4	32,8	6,8	31,9		100 (117)
Hele landet	22,2	24,8	6,5	44,7	1,8	100 (4587)
N	1019	1138	298	2051	81	4587

Coop har høyere andel butikker sammenlignet med gjennomsnittet i Oppland, Rogaland, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland og Finnmark. Det er færrest i Oslo, Vestfold, Aust-Agder og Hordaland. Hakon Gruppen har flest butikker i Vestfold, Aust-Agder, Vest-Agder, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. Rema 1000 har flest i Østfold, Akershus, Rogaland og naturlig nok Sør-Trøndelag. Det var i Trondheim den første Rema-butikken så dagens lys i 1979, under navnet Rema 500 (Strand 1992). Året etter skiftet den navn til Rema 600. Samme år ble Rema 1000 etablert utenfor Trøndelag. Norgesgruppen har flest butikker og flest konsepter. Disse er det flest av i Østfold, Oslo, Hedmark, Buskerud, Vestfold, Telemark, Hordaland og Sogn og Fjordane. Det er altså NorgesGruppens butikker som dominerer i sør, mens Coop og Hakon har tyngden i nord.

6 Fordeling av butikktyper i hele Norge, og fordeling av butikktyper etter utvalgte fylker

6.1 Oslo, Akershus, Sogn og Fjordane og Finnmark

Tabellen på neste sider viser butikkfordelingen i Norge, og fordelingen i fire fylker; to folkerike fylker og to med spredt bosetting; Akershus, Oslo, Sogn og Fjordane og Finnmark.

Den største gruppen av butikktyper i Norge er S-Marked og Rimi. Neste er Nærmat.

S-marked er et lite supermarked. 79 prosent av disse butikkene er i størrelsen 100 til 399 kvm salgsflate. Av butikkene i Oslo er kun 1,3 prosent dette konseptet, mens 12,6 prosent av butikkene i Sogn og Fjordane er S-marked og 13,4 prosent i Finnmark.

Rimi er det enkeltkonseptet som har nest flest butikker i Norge. Dette er lavprisbutikker som reklamerer med ca 3000 varer og har slagordet "Alltid billig". De er større enn S-marked; 76 prosent er i størrelsen 400 til 699 kvm salgsflate (se vedlegg). I dag (2000/2001) er Hakon Gruppen også i ferd med å etablere konseptet Rimi Stormarked. Disse endringene er ikke med i registreringene fra juni 2000. Mens Rimi på landsbasis har 11,2 prosent av butikkene, varierer de mellom fylkene; 19,9 prosent av butikkene i Akershus er Rimibutikker, 16,8 prosent i Oslo, 4,9 prosent i Sogn og Fjordane, og 10,1 prosent i Finnmark.

I Akershus og Oslo er mange butikker enten Rimi, Kiwi og Butikkringen. Butikkringen har relativt små butikker (Butikkringen er egentlig en salgskjede, butikkene har ulike navn, og er relativt små). K-kjøpmenn, S-marked og Joker forekommer hyppig i Sogn og Fjordane, mens i Finnmark er det Service-Mat som har Rimi som salgskjede, Nærmat og S-marked som dominerer. Alle disse er ganske små butikker. De fleste Service-Matbutikkene er under 200 kvm salgsflate. Både i Sogn og Fjordane og Finnmark er butikkene ganske små.

Det er størst andel små butikker i Sogn og Fjordane, etterfulgt av Oslo, Nordland og Finnmark. Minst andel med små dagligvarebutikker har Akershus.

Tabell 6-1: Fordeling av butikker etter fire fylker. Prosent. 2000

Hele landet	N	%		Akershus	Oslo	Sogn og Fj.	Finnmark
1,00 Obs!	20	0,4	1,00 Obs!	1,1	0,3		
2,00 S-marked	514	11,2	2,00 S-marked	4,6	1,3	12,6	12,9
3,00 S-Nærkjøp	39	0,8	3,00 S-Nærkjøp	0,4		2,4	2,6
4,00 Mega	167	3,6	4,00 Mega	6,5	1,5	4,4	6,9
5,00 Prix	279	6,1	5,00 Prix	6,5	5,6	2,9	6,0
6,00 Rema 1000	298	6,5	6,00 Rema 1000	9,2	6,1	4,4	6,8
7,00 Rimi	513	11,2	7,00 Rimi	19,9	16,8	4,9	10,3
8,00 Service-Mat/Rimi	195	4,2	8,00 Service-Mat/Rimi				19,8
9,00 Annet/Rimi	10	0,2	9,00 Annet/Rimi				0,9
10,00 Ica Supermarked	88	1,9	10,00 Ica Supermarked	2,7	4,3	0,5	
11,00 Eurospar	36	0,8	11,00 Eurospar			0,5	
12,00 Spar	258	5,6	12,00 Spar	4,6	4,1	6,8	2,6
13,00 Aka/Spar	24	0,5	13,00 Aka/Spar	0,4	0,8	1,5	0,9
14,00 Nærbutikken	101	2,2	14,00 Nærbutikken	0,8	0,8	3,9	4,3
15,00 Nærmat/Nærb	387	8,4	15,00 Nærmat/Nærb	2,3	3,3	6,3	14,7
16,00 Joker	238	5,2	16,00 Joker	3,8	2,0	8,7	5,2
17,00 Ica Spar	169	3,7	17,00 Ica Spar	1,9	1,8	2,9	0,9
18,00 Ultra	4	0,1	18,00 Ultra	0,4	0,5		
19,00 Centra	7	0,2	19,00 Centra	1,1	1,0		
20,00 Livi	100	2,2	20,00 Livi	0,8	1,3		
21,00 Kiwi	230	5,0	21,00 Kiwi	10,3	7,6	1,9	
22,00 Fakta	11	0,2	22,00 Fakta			0,5	
23,00 Bunnpris	62	1,4	23,00 Bunnpris				2,6
24,00 Meny	94	2,0	24,00 Meny	8,8	4,1		
25,00 Prima	17	0,4					
26,00 Fokus	46	1,0	26,00 Fokus			1,9	0,9
27,00 Bikuben/Matring	6	0,1					
28,00 Smart Club	3	0,1	28,00 Smart Club		0,3		
29,00 K-kjøpmenn	221	4,8	29,00 K-kjøpmenn			30,6	
30,00 Safari	8	0,2					
31,00 Mix	27	0,6	31,00 Mix		0,5		0,9
32,00 Butikkringen	196	4,3	32,00 Butikkringen	10,7	33,3		
33,00 Hedmark Kjøpm	103	2,2					
34,00 Ica Maxi	7	0,2	34,00 Ica Maxi	0,8			
35,00 Norgesgr enk	19	0,4	35,00 Norgesgr enk	1,1	0,5		0,9
36,00 Øvrige Hakon	6	0,1	36,00 Øvrige Hakon	0,4	0,3		
37,00 Herkules	3	0,1					
38,00 Anderledes	2	0,0					
39,00 Øvrige	79	1,7	39,00 Øvrige	0,8	2,0	2,4	0,9
Total	4587	100		100 (261)	100 (393)	100 (206)	100 (117)

6.2 Sogn og Fjordane

Sogn og Fjordane er det fylket som har lavest kundegrnlag pr butikk, dvs flest butikker pr 1000 innbyggere. Kommunen Solund i Sogn og Fjordane er en kommune med svært lite kundegrnlag pr butikk. De har kun 160 innbyggere pr butikk, eller 6,3 butikker pr 1000 innbyggere (vedlegg Sogn og Fjordane). Dette gjenspeiler seg også i omsetningstallene; 37 prosent av butikkene i Sogn og Fjordane befinner seg i laveste omsetningsklasse, til sammenligning 21,7 prosent for hele landet. I Solund kommune er 83 prosent av butikkene i laveste omsetningsklasse. Solund er en kommune bestående av flere øyer, og uten vei forbindelse til fastlandet, og uten vei forbindelse mellom alle øyene (NAF 2001).

Tabell 6-2: Butikktype etter kommuner. Antall. 2000

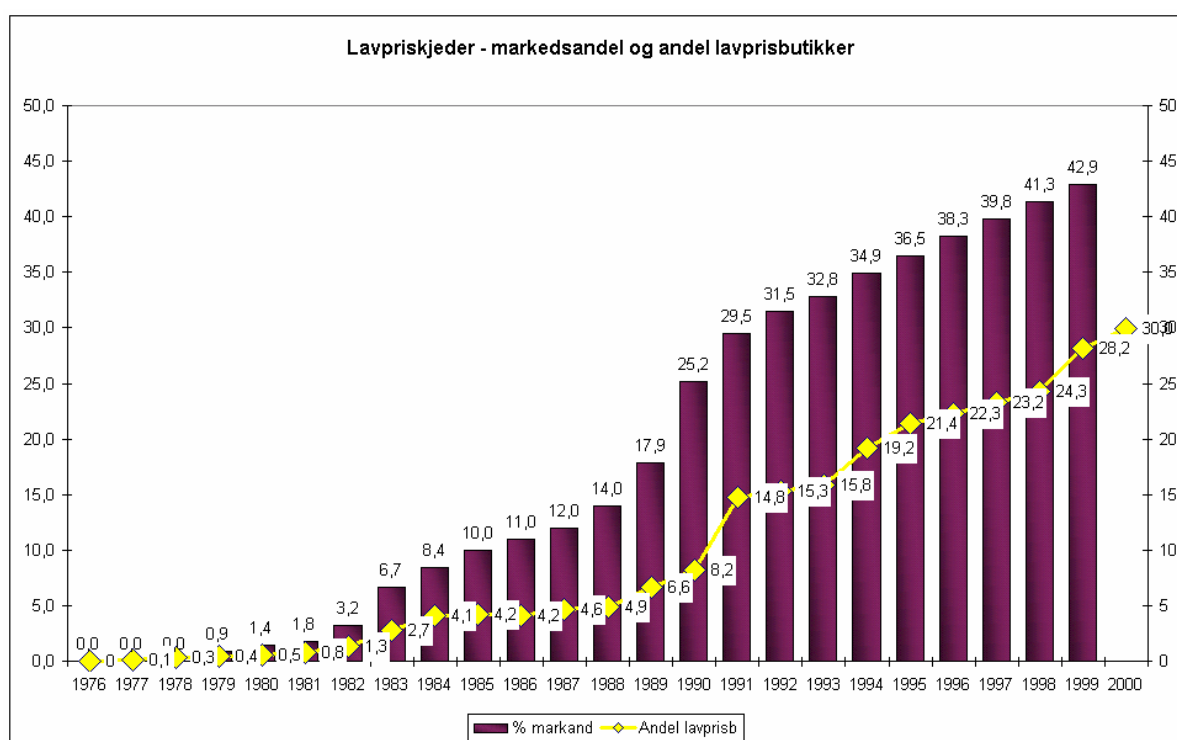
	S-marked	S-Nærkjøp	Mega	Prix	Rema 1000	Rimi	Ica Super-marked	Eurospar	Spar	Aka/Spar	Nærbutikken	Nær-mar/Nær	Joker	Ica Spar	Kiwi	Fakta	Fokus	K-kjøpmenn	Øvrige	Total
Flora			1	1	2	1			1	2				1				6	1	16
Gulen		1										1	1				2	5		10
Solund									1			2						3		6
Hyllestad						1			1								1	1		4
Høyanger	1		1			1							2					5	1	11
Vik	1		1			1						1						1	1	6
Balestrand	1												1					2		4
Leikanger	1			1									1		1					4
Sogndal			1	1	1			1										1		5
Aurland	2								1								1	2		6
Lærdal	2														1			2		5
Årdal			2	1		1									1			1		6
Luster		3		1					1			1	2					4	1	13
Askvoll	1										1	2			1			7		12
Fjaler	1								1			1						6		9
Gaular	1												2					3		6
Jølster	3								2									2		7
Førde			1		2		1	2	1									2		9
Naustdal	1	1											1					2		5
Bremanger	1								1				4					2		8
Vågsøy	2				1	1			1		2		1	1				1		10
Selje	1								1			2	1			1		2	1	9
Eid	1		1		1	1												1		5
Hornindal	1													1						2
Gloppen	2		1	1	1	1			1		1		2							10
Stryn	3				1	2					4	3		3				2		18
Sogn og Fjordane	26	5	9	6	9	10	1	1	14	3	8	13	18	6	4	1	4	63	5	206

Finnmark blir nærmere kommentert i et eget kapittel, mens opplysninger om samtlige kommuner, som omsetning, salgsflate, antall butikker i forhold til innbyggertall osv, er presentert i siste kapittel.

7 Dagligvarebutikker og lavprisbutikker

7.1 Utvikling av dagligvarebutikker og lavprisbutikker

Kilde: ACNielsen

Figur 7-1: Markedsandeler og andel lavprisbutikker⁵. Prosent. 1976-2000

Antall dagligvarebutikker har i løpet av de siste 20 årene blitt redusert med ca 50 prosent. I 1980 var det over 8000 dagligvarebutikker, mens i 2000 var antallet 4.589 (pr juni 2000, med noen justeringer er her vi brukt tallet 4.587). Dette er et resultat av en sterk konsentrasjonstendens i dagligvaremarkedet. Antall og andel lavprisbutikker har derimot økt.

Lavprissegmentet hadde pr 1999 42,9% av dagligvaremarkedet, og 30 prosent av butikkene (ACNielsen 2000). Dagligvaremarkedet er i denne sammenheng eksklusiv dagligvaresalg på bensinstasjoner og kiosker, såkalt servicehandel eller convenience. Vi ser at markedsandelene har økt mer enn andelen av lavprisbutikkene. Dette betyr

⁵ Vi mangler data for antall lavprisbutikker i 1996. Dette tallet er derfor anslått, ved at vi har økt lavprisbutikkernes med tilsvarende andel som markedsandelene har økt.

at omsetningen har økt mer pr lavprisbutikk enn i de andre butikkene. Lavprisbutikkene har i så måte vært en suksess.

Lavprismarkedet har utviklet seg fra det såkalte ”minipris-markedet”, som så dagens lys på slutten av 70-tallet. Dette var såkalte ”hard-discounts”, som solgte varer til lave priser og hadde et svært begrenset vareutvalg (Strand 1992). Minipriskonseptet er basert på raske utskiftninger av både varer og mennesker, det er effektivt, rasjonelt og lageret er i butikken. Derfor også navnet ”pallebutikker”.

De første miniprisbutikkene var Rimi og Rema. Etter hvert kom Prix til. I dag inkluderer ACNielsen følgende butikker som lavprissegmentet: Rimi, Rema 1000, Prix, Kiwi og Bunnpris.

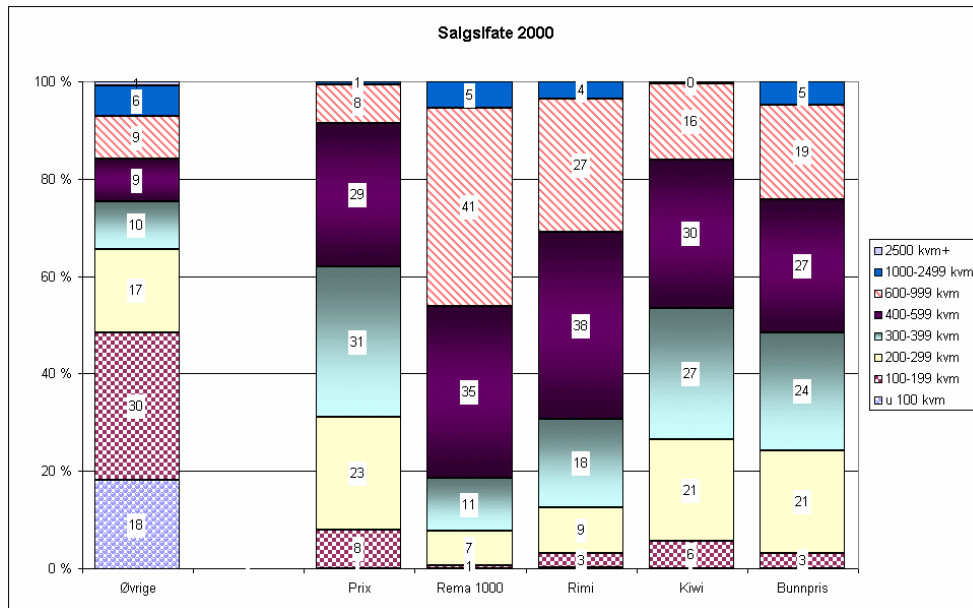
Som vi ser av figuren har de såkalte miniprisbutikkene markedsandeler økt dramatisk. Vareutvalget er også etter hvert blitt betydelig større. Fra å ha et vareutvalg på ca 500, som de hadde i startfasen, ligner de i dag et mindre supermarked, med mellom 2 og 3000 varianter. De har i større grad fått inn ferskvare som er ferdigpakket (vakuum, atmos eller lignende), men mangler stort sett betjente ferskvaredisker for spesielt kjøtt og fisk. Miniprisbegrepet er imidlertid ikke dekkende lengre, og de går nå under betegnelsen lavprisbutikker eller lavpriskjeder.

I overgangen til 1980-tallet lå miniprisbutikkene lå 7-10 prosent lavere i pris enn de ordinære butikkene (Hadler 1981). I følge Hadler ville ikke miniprisbutikkene bli tilstrekkelig attraktive for forbrukerne før de lå omkring 15-20 prosent under vanlige dagligvarebutikker. På 80-tallet tok konseptet av (”tak off”), blant annet fordi prisforskjellene ble større, samtidig som vareutvalget økte. I en undersøkelse fra 1990 var prisene 15 prosent lavere i de såkalte miniprisbutikkene (Rema 1000, Rimi og Prix) når en beregnet gjennomsnittet av prisforskjeller på 123 varer (Lavik 2000). Summerer vi derimot gjennomsnittene for de tilsvarende varene ble prisene ca 13 prosent lavere⁶. I 2000 foretok vi en større prisundersøkelse (Lavik 2000). Ut fra nye beregninger fra denne, er lavprisbutikkene i gjennomsnitt ca 5 prosent lavere enn fullsortimentsbutikker målt for 425 varer (gjennomsnittsprisene for de to segmentene summert til en ”handlekurv” målt i 20 butikker. Lavprisbutikkene var Rimi, Rema 1000, Kiwi, Prix og Smart Club), mens fullsortimentsbutikkene var Ica Supermarked, Spar, Meny, Ultra, Mega, Obs!, Price Club (Kristiansand).

Det er imidlertid interessant å registrere at de fem lavpriskjedene har større salgsflate sammenlignet med alle de andre butikkene (se figuren under). Det er en rekke svært små dagligvarebutikker i Norge (fra vedlegg). Det er mulig enkelte av disse har betjent ferskvaredisk, men de må uansett ha et relativt lite vareutvalg når lokalene er så pass små. Det er liten grunn til å tro at vareutvalget i disse mindre butikkene er større enn i lavprisbutikkene som har mye større salgsflate. Sammenlignet med totaltall for hele landet, kan vi derfor ikke uten videre si at lavprisbutikkene har et smalt sortiment. Det blir derfor feil å omtale alle andre butikker enn lavprisbutikker som fullsortimentsbutikker. Typiske fullsortimentsbutikker er f.eks. Ultra, Centra, Obs!, Ica Supermarked, Mega, Meny, for å nevne noen. Fullsortimentsbutikkene finner vi i større grad i sentrale østlandsområder, og enkelte større byer.

---

⁶ Dette er en mer korrekt måte å regne på ettersom store prisforskjeller på kostbare varer blir ved denne beregningsmåte tatt hensyn til. Disse summeringene er ikke vektet.

Kilde: ACNielsen

Figur 7-2: Salgsflate for lavpriskjedene og alle de andre butikkene. Prosent. 2000

7.2 Lavprisbutikker etter fylke

Flest andel av lavprisbutikker finner man i Akershus og Sør-Trøndelag, mens alle de nordlige fylkene har færre andeler med lavprisbutikker enn gjennomsnittet. Kiwi har relativt flere butikker i Buskerud, Akershus og Oppland sammenlignet med de andre fylkene, Rimi har andelsvis mange butikker i Akershus, Oslo, Vestfold og Aust-Agder i forhold til de andre fylkene, mens Bunnpris, Rema 1000 og Prix dominerer i Sør-Trøndelag. Både Bunnpris og Rema 1000 har sitt utspring i Trondheim. Laveste andel av lavprisbutikker har imidlertid Sogn og Fjordane, der kun 14 prosent av lavprisbutikkene er etablert.

I løpet av siste år, og som vi ikke har med i våre registreringer, er det blitt 19 flere Rema 1000⁷. Pr mars 2001 er det 316 Rema 1000 butikker, og det planlegges etablering av ytterligere flere i løpet av året. Det er de 298 Rema 1000 butikkene som var registrert i inngangen av 2000 som er grunnlag for all statistikken i denne rapporten (297 + en etablert i Finnmark i begynnelsen av 2000)). De fleste nye Rema 1000 butikkene er etablert i lokaler som ikke tidligere har vært dagligvarebutikker. De nye Rema 1000 butikkene er etablert på Østlandet, Vestlandet og i Nord-Norge. Oppland har fått hele 4 nye Rema 1000, en på Gjøvik kommune og 3 i Jevnaker kommune, og 4 nye i Hordaland, alle i Bergen kommune. Dette var begge fylker som pr 2000 hadde mindre andel av lavprisbutikkene enn resten av landet. Dagligvaremarkedet er m.a.o. i rask og kontinuerlig endring.

⁷ Kilde: Rema 1000

Tabell 7-1: Lavprisbutikker etter fylke. Prosent (antall butikker). 2000

	Kiwi	Bunnpris	Rimi	Rema 1000	Prix	Ikke lav- pris		Total
1,00 Østfold	6,9		12,9	10,4	6,4	63,4	100	202
2,00 Akershus	10,3		19,9	9,2	6,5	54,0	100	261
3,00 Oslo	7,6		16,8	6,1	5,6	63,9	100	393
4,00 Hedmark	8,7		6,5	4,3	5,6	74,9	100	231
5,00 Oppland	11,6		7,8	6,0	1,3	73,3	100	232
6,00 Buskerud	17,1		14,5	5,2	2,1	61,1	100	193
7,00 Vestfold	6,8		18,2	7,4	7,4	60,1	100	148
8,00 Telemark	1,7		8,3	6,1	10,6	73,3	100	180
9,00 Aust-Agder	6,4		16,0	4,0	6,4	67,2	100	125
10,00 Vest-Agder	5,5		10,9	6,1	6,7	70,9	100	165
11,00 Rogaland	6,8		11,1	9,1	7,2	65,8	100	307
12,00 Hordaland	4,7		8,1	7,3	2,1	77,7	100	467
14,00 Sogn og Fjordane	1,9		4,9	4,4	2,9	85,9	100	206
15,00 Møre og Romsdal	0,6	0,3	13,1	4,7	3,5	77,8	100	343
16,00 Sør-Trøndelag		12,6	10,4	9,6	10,0	57,4	100	270
17,00 Nord-Trøndelag		5,4	6,0	4,2	11,4	73,1	100	167
18,00 Nordland		3,5	9,4	5,4	9,4	72,3	100	372
19,00 Troms		1,0	7,7	4,8	9,6	76,9	100	208
20,00 Finnmark		2,6	10,3	6,8	6,0	75,0	100	117
Hele landet	5,0	1,4	11,2	6,5	6,1	69,9	100	4587
N	230	62	513	298	298	3205	4587	

Kilde: ACNielsen 2000

8 Bensinstasjoner og kiosker (BK)

At bensinstasjoner og kiosker selger dagligvarer, i tillegg til kioskvareer, er et relativt nytt fenomen. Vi vet ikke helt når det startet, men det var etter at den gamle lukkeloven ble erstattet av en ny åpningstidslov for utsalgssteder i 1985 (Lavik og Strand 1997). Åpningstidsrammene ble utvidet, og dette ble benyttet av dagligvarebutikkene. Kiosker og bensinstasjoner var hele tiden unntatt de vanlige åpningstidsbestemmelsene. Når disse etter hvert begynte å selge dagligvarer, ble det store overskrifter i media. Den nye åpningstidsloven av 1985 ble revidert 26. juni 1998, og iverksatt 1. januar 1999. De butikkene som hadde holdt åpent til etter kl 2100 på hverdager og etter 1800 på lørdager, måtte nå redusere sine åpningstider. Søndagsåpent ble heller ikke lengre tillatt. Det viktigste unntaket i den nye loven var utsalgssteder som i det vesentlige solgte kiosk- eller dagligvarer, og som hadde en samlet salgsflate som ikke oversteg 100 kvm, og bensinstasjoner som ikke oversteg 150 kvm.

Tabell 8-1: Utvikling av dagligvareomsetning i bensinstasjoner/kiosk, og antall.

	1994		1999	
	Antall	Omsetning	Antall	Omsetning
Bensinstasjoner	1766	5.361 (5,9%)	1646	9,591 mrd (8,4%)
Kiosk	2748	7.097 (7,8%)	2500	7,336 mrd (6,4%)
Totalt	4574	12.439 mrd (13,7%)	4146	16,927 mrd (14,8%)
Omsetning 1999 priser ⁸		14.416 mrd		16.927 mrd

Kilde: ACNielsen

Bensinstasjoner og kioskene er mange i antall, nesten like mange som dagligvarebutikker. Pr september 2000 var det 4146 kiosker og bensinstasjoner som solgte dagligvarer (dagligvarer og kioskvareer)⁹. Som samlebetegnelse går de inn under begrepet servicebutikker. I dette begrepet er ikke med spesialbutikker som bakerier, etc. I 1994 var omsetningen av dagligvarer gjennom bensinstasjoner og kiosk på 12,4 milliarder kr. Tallene i parentes er andel av total dagligvareomsetning ekskl spesialbutikker. I 1996 utgjorde salg av dagligvarer igjennom kiosker og bensinstasjoner 14 prosent av den samlede dagligvareomsetning. Dette utgjorde litt over 13 milliarder kroner. En skiller da ikke mellom dagligvarer og kioskvareer (ACNielsen-data i Lavik og Strand 1997). I 1997 var omsetningen på 15,7 mrd kroner, mens den i 1999 var 16,9 milliarder kroner (inkl. mva). Med en omsetning av dagligvarer gjennom ordinære dagligvarebutikker i 1999 på 97,4 mrd kroner + 16,9 mrd i BK (inkl mva), totalt 114,3 mrd

⁸ Omregnet etter konsumprisindeks for "bredt vareutvalg med vekt på nærings- og nytelsesmidler" (SSB 2000)

⁹ Dette er utsalgssteder med omsetning over NOK 100 000 pr år, og som holder åpent minimum 10 måneder i året. Omsetning er inkl mva og ekskluderer bilrekvisita, verksted, bensin/diesel, oljeprodukter samt pengespill (ACNielsen 2000).

kroner, utgjør dagligvareomsetning i bensinstasjoner og kiosker (BK) en andel på 14,8 prosent. Den største prosentvise økningen har ”7-eleven”, med 20,3 prosent fra 1998 til 1999.

Det skjer altså en gradvis økning av andelen dagligvarer som omsettes gjennom kiosker og bensinstasjoner.

Når vi ser på den totale dagligvareomsetning utenom de ordinære dagligvarebutikken, var den i 1999 på 21,7 mrd kroner – inkl mva (bensinstasjoner, kiosker og spesialbutikker i mat og drikke).

Når det gjelder størrelsen på bensinstasjonene/kioskene er det forholdsvis mange små i Oslo og Telemark, Agder-fylkene, Sogn og Fjordane og Sør-Trøndelag. Finnmark har middels størrelse på sine bensinstasjoner/kiosker, på samme måte som omsetningstallene viste.

Bensinstasjonene er større enn kioskene, og kjedekioskene er større enn de selvstendige kioskene, dvs de som ikke inngår i kjeder. Samme mønster viser omsetningen av dagligvarer. Bensinstasjonene har langt større omsetning av dagligvarer enn kioskene. Gjennomsnittlig omsetningstall for bensinstasjonene er kr 5.827 mill kr (inkl mva), mens kioskene har et gjennomsnitt på kr 2.934 mill kr.

Tabell 8-2: Omsetning av dagligvarer i Kiosker og bensinstasjoner. Prosent. 1999

	Selvst kiosker	Kjedekiosk	Bensinstasjon		
0,1-1,9 mill	69,2	33,8	19,8	30,9	1045
2-3,9 mill	20,4	40,1	27,8	32,0	1083
4,0-7,9 mill	8,4	19,3	33,9	25,1	849
8+mill	1,9	6,8	18,5	11,9	403
	100	100	100	100	3380
	367	1387	1626	3380	

Kilde: ACNielsen

Tabell 8-3: Salgsflate av dagligvarer i kiosker og bensinstasjoner. Prosent. 2000

	Selvst kiosker	Kjedekiosk	Bensinstasjon		
u 59 kvm	71,4	40,6	33,7	41,0	1285
60-99 kvm	14,9	33,8	38,2	33,7	1054
100-149 kvm	9,0	17,9	24,9	20,2	634
150+	4,6	7,6	3,2	5,1	159
	100	100	100	100	3132
	388	1209	1535	3132	

Kilde: ACNielsen

Hordaland, Akershus og Rogaland har flest innbyggere pr bensinstasjon/kiosk, mens Finnmark, Oppland og Troms har færrest. Finnmark har altså flest bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere (første tabell). Det er altså Finnmark som er best dekket med bensinstasjoner/kiosker i forhold til folketallet. Finnmark har 1,35 bensinsta-

sjoner/kiosker pr 1000 innbyggere, mens gjennomsnittet for hele landet er 0,89 bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere.

Kundegrunnlaget gjenspeiler seg til en viss grad i omsetningstallene i tabellen etter. Akershus som har mange innbyggere pr kiosk, har også relativt mange bensinstasjoner/kiosker i største omsetningsgruppe. Dette gjelder også for Hordaland. De har også mange innbyggere pr kiosk/bensinstasjon, og dermed befinner en relativt stor andel seg av kioskene/bensinstasjonene i den høyeste omsetningsgruppen. Det har også bensinstasjonene/kioskene i Oslo. Nord-Trøndelag og Telemark har relativt mange bensinstasjoner/kiosker i gruppen med lav omsetning. Bensinstasjonene og kioskene i Finnmark befinner seg i de midterste omsetningsgruppene sammenlignet med landet som helhet. Disse omsetningstallene for Sør-Trøndelag og Finnmark av dagligvareomsetning på bensinstasjon/kiosk fra ACNielsen er ikke helt i overensstemmelse med omsetningstallene for dagligvarer i bensinstasjon, kiosk og spesialforretninger fra Andhøy, der omsetning i Sør-Trøndelag og Finnmark var ganske høyt i gjennomsnitt. I og med at Andhøy har med spesialforretninger i mat og drikke, blir ikke disse tallene sammenlignbare.

Siste tabell viser hvordan paraplykjedene fordeler seg på de ulike fylker.

Tabell 8-4: Bensinstasjoner – kiosk (BK), innbyggere, og forholdet mellom BK og innbyggere etter fylke. 2000

	Antall	Prosent BK	Innb pr 2000	Prs innb	Ant innb pr bens/kiosk	Ant BK pr 1000 innbyggere
Østfold	209	5,2	248217	5,5	1188	0,84
Akershus	303	7,6	467052	10,4	1541	0,65
Oslo	491	12,3	507457	11,3	1034	0,97
Hedmark	177	4,4	187103	4,2	1057	0,95
Oppland	202	5,0	182701	4,1	904	1,11
Buskerud	229	5,7	236811	5,3	1034	0,97
Vestfold	203	5,1	212775	4,8	1048	0,95
Telemark	193	4,8	165038	3,7	855	1,17
Aust-Agder	102	2,5	102178	2,3	1002	1,00
Vest-Agder	158	3,9	155691	3,5	985	1,01
Rogaland	292	7,3	373210	8,3	1278	0,78
Hordaland	281	7,0	435219	9,7	1549	0,65
Sogn & Fjordane	101	2,5	107589	2,4	1065	0,94
Møre og Romsdal	221	5,5	243158	5,4	1100	0,91
Sør-Trøndelag	215	5,4	262852	5,9	1223	0,82
Nord-Trøndelag	121	3,0	127108	2,8	1050	0,95
Nordland	247	6,2	239109	5,3	968	1,03
Troms	161	4,0	151160	3,4	939	1,07
Finnmark	100	2,5	74059	1,7	741	1,35
Hele landet	4006 ¹⁰	100	4478487	100	1118	0,89

Kilde: ACNielsen, SSB

¹⁰ I vår datafil fra ACNielsen har vi 4006 registrerte bensinstasjoner og kiosker, mens der egentlig er 4146. Denne forskjellen skyldes manglende opplysninger om enkelte

Tabell 8-5: Omsetning i bensinstasjoner – kiosk etter fylke. Prosent. 1999/2000

	0,1 - 1,9 mill	2,0 - 3,9 mill	4,0 - 7,9 mill	4,00- 8 mill +		
1,00 Østfold	35,0	32,5	22,3	10,2	100	197
2,00 Akershus	22,5	31,2	29,3	17,0	100	276
3,00 Oslo	30,3	30,1	20,3	19,3	100	419
4,00 Hedmark	37,4	32,7	19,9	9,9	100	171
5,00 Oppland	37,5	34,4	22,4	5,7	100	192
6,00 Buskerud	30,7	32,1	26,9	10,4	100	212
7,00 Vestfold	37,1	28,4	23,2	11,3	100	194
8,00 Telemark	41,5	23,5	27,9	7,1	100	183
9,00 Aust-Agder	34,7	33,7	23,5	8,2	100	98
10,00 Vest-Agder	35,9	34,5	22,1	7,6	100	145
11,00 Rogaland	37,7	27,2	22,4	12,7	100	268
12,00 Hordaland	34,7	25,2	25,6	14,5	100	262
14,00 Sogn & Fjordane	37,9	33,7	25,3	3,2	100	95
15,00 Møre og Romsdal	37,0	33,2	25,6	4,3	100	211
16,00 Sør-Trøndelag	31,5	37,9	20,7	9,9	100	203
17,00 Nord-Trøndelag	42,1	31,6	19,3	7,0	100	114
18,00 Nordland	29,2	36,1	24,9	9,9	100	233
19,00 Troms	33,6	34,2	22,4	9,9	100	152
20,00 Finnmark	27,7	39,4	26,6	6,4	100	94
Hele landet	33,8	31,6	23,7	11,0	100	3719
Antall	1256	1174	881	408	3719	

Kilde: ACNielsen 2000

Tabell 8-6: Salgsflate i bensinstasjoner – kiosk etter fylke. Prosent. 1999/2000

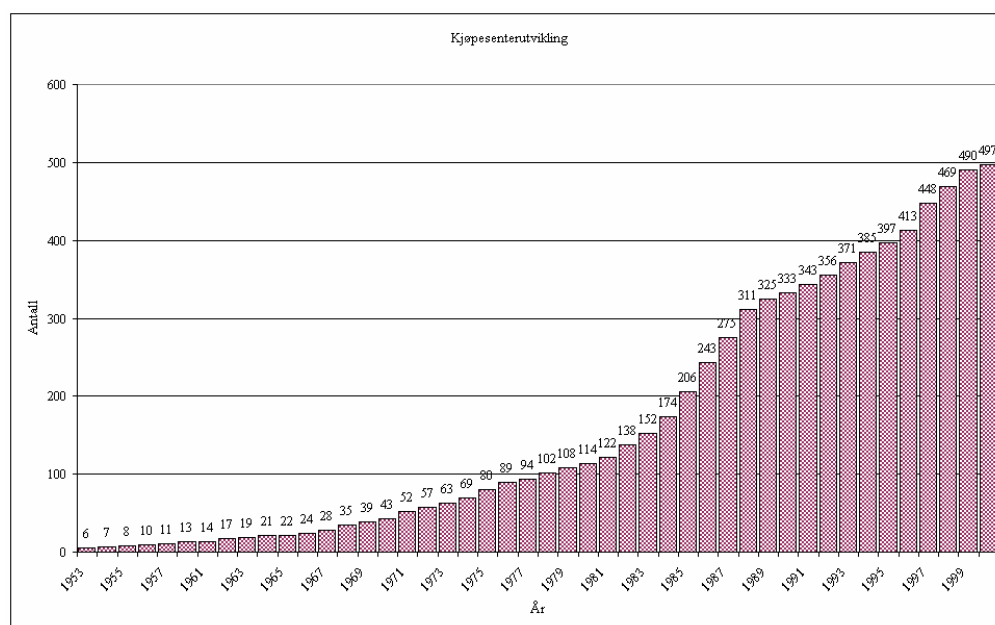
	u 59 kvm	60-99 kvm	100-149 kvm	150+		
Østfold	43,8	38,6	14,8	2,8	100	176
Akershus	42,7	29,2	22,9	5,1	100	253
Oslo	54,1	26,1	16,0	3,8	100	399
Oppland	41,7	32,5	18,4	7,4	100	163
Oppland	37,6	40,4	16,9	5,1	100	178
Buskerud	43,2	32,0	19,9	4,9	100	206
Vestfold	44,0	34,2	17,1	4,7	100	193
Telemark	47,5	28,7	18,2	5,5	100	181
Aust-Agder	50,0	32,3	14,6	3,1	100	96
Vest-Agder	51,4	22,5	19,6	6,5	100	138
Rogaland	40,6	32,2	21,8	5,4	100	261
Hordaland	43,8	30,3	21,5	4,4	100	251
Sogn & Fjordane	47,5	28,8	22,5	1,3	100	80
Møre og Romsdal	40,6	33,3	18,8	7,3	100	192
Sør-Trøndelag	47,1	36,0	16,4	0,5	100	189
Nord-Trøndelag	36,1	35,2	20,4	8,3	100	108
Nordland	38,0	36,2	18,8	7,0	100	213
Troms	39,3	30,3	21,4	9,0	100	145
Finmark	32,6	44,2	20,9	2,3	100	86
Hele landet	43,9	32,2	18,9	5,0	100	3508
	1541	1129	663	175	3508	

Tabell 8-7: Paraplykjeder BK etter fylke. Prosent.1999/2000

	Øvrige	Shell	Esso	Statoil	Hydro Texaco	Narve- sen	Mix Bu- tikke- ne Ba	Gyda	Hakon	Butikk- ringen	Small Shops	Coop		
Østfold	12,9	12,0	13,4	6,2	12,0	12,9	28,7			1,9			100	209
Akershus	7,6	12,5	10,9	8,6	10,2	13,2	17,2	5,6	0,3	8,9	4,3	0,7	100	303
Oslo	16,1	4,7	4,5	4,3	4,5	21,2	11,2	6,5		20,0	7,1		100	491
Oppland	11,9	18,6	11,9	14,1	11,9	7,9	19,8	3,4			0,6		100	177
Oppland	9,4	12,9	9,4	14,4	14,4	5,4	30,2	1,5	0,5	1,5	0,5		100	202
Buskerud	10,5	16,6	10,9	11,4	8,3	9,2	30,6		0,4	1,7	0,4		100	229
Vestfold	16,3	12,3	7,9	10,3	5,9	6,4	26,1	11,8	0,5	2,0		0,5	100	203
Telemark	22,3	10,9	9,3	10,9	9,8	4,7	19,2	12,4	0,5				100	193
Aust- Agder	12,7	9,8	16,7	11,8	11,8	3,9	22,5	10,8					100	102
Vest- Agder	12,7	10,1	11,4	8,2	13,3	7,6	18,4	18,4					100	158
Rogaland	4,8	13,0	9,2	7,9	7,2	9,9	29,8	18,2					100	292
Hordaland	7,1	15,3	10,3	10,7	13,5	7,5	29,2	5,7			0,7		100	281
Sogn & Fjordane	5,0	18,8	14,9	22,8	5,0	9,9	22,8					1,0	100	101
Møre og Romsdal	7,7	14,5	6,8	12,2	10,4	10,4	34,4	0,5	1,8			1,4	100	221
Sør- Trøndelag	5,6	11,6	9,3	10,7	14,9	13,5	25,1	6,5	2,3			0,5	100	215
Nord- Trøndelag	3,3	18,2	11,6	14,9	11,6	9,1	26,4	1,7	2,5			0,8	100	121
Nordland	6,1	14,2	10,9	10,5	3,6	12,6	36,0	2,4	2,8			0,8	100	247
Troms	9,3	9,3	8,1	16,8		12,4	31,7	4,3	7,5			0,6	100	161
Finmark	8,0	11,0	10,0	15,0		15,0	33,0	2,0	6,0				100	100
Hele lan- det	10,3	12,4	9,7	10,5	8,8	11,1	25,0	6,2	1,0	3,5	1,3	0,3	100	
N	412	495	387	419	353	444	1002	247	42	140	53	12		4006

9 Kjøpesentre

Kjøpesentre er definert ut fra en salgsflate mer enn 800 kvm. Et kjøpesenter består eller drives i et enhetlig samarbeid med flere detaljhandels- og service-bedrifter. Senteret skal omfatte minst tre ulike butikkbransjer (Andhøy 2000). Dagligvarebutikk er en nødvendig butikk i et kjøpesenter, og i større kjøpesentre er dagligvarebutikkene gjerne av en viss størrelse (Lavik og Brusdal 1996).

Kilde: Andhøy 2000

Figur 9-1: Utvikling i antall kjøpesentre over tid

Kjøpesenterutviklingen startet egentlig i 1953¹¹. På slutten av 50-tallet og begynnelsen av 60-tallet ble kjøpesentre etablert spesielt som et resultat av drabantby utbyggingen i Oslo (Lavik og Brusdal 1966). Etter hvert ble stadig flere kjøpesentre etablert, for å ta helt av i siste del av 80-tallet. Dette var i en periode med økonomisk oppsving. Mye av utbyggingen skjedde i regi av nye interessenter, som banker og andre finansieringsinstitusjoner, entreprenører, eiendomsforvalter og eiendomsutviklere. Etter det økonomisk krakket i 1987 fortsatte økningen i antall kjøpesentre, ettersom en del var planlagt før den store nedturen. Det er også grunn til å tro at noe av kjøpesent-

¹¹ Antallet kjøpesentre og årstall er ut fra registreringer pr 2000. Når vi finner kjøpesentre før 1953, skyldes det at enkelte varehus og stormagasin har endret konsept. Det er etableringsåret som er oppgitt, slik at endringer underveis ikke kan avleses her. F.eks. var det i 1988 registrert 521 kjøpesentre. En del av disse ble i følge Andhøy omgjort til andre formål, slik at et faktisk var en nedgang i på slutten av 80-tallet. En del kjøpesentre er også blitt ombygd og utvidet i perioden. Slike endringer vises heller ikke i oversikt over kjøpesenterutviklingen.

renes suksess skyldtes mulighetene for lengre åpningstider, etter at den gamle Lukke-loven av 1913 ble erstattet med en Åpningstidslov i 1985.

Kjøpesentre er ulikt geografisk fordelt. Det er flest kjøpesentre i Oslo, Akershus og Hordaland. Kjøpesentrene i Østfold, Buskerud, Akershus og Oslo har størst gjennomsnittlig salgsflate, og flest gjennomsnittlig antall butikker i senteret. Når Buskerud kommer så pass høyt, skyldes det blant annet Liertoppen, som er på hele 25000 kvm salgsflate. Finnmark og Sogn og Fjordane har færrest antall kjøpesentre. Finnmark har 8 kjøpesentre, og har det laveste antall gjennomsnittlig salgsflate og færrest antall butikker i sentrene sammenlignet med de andre fylkene. Store kjøpesentre har gjerne store dagligvarebutikker.

Kjøpesentre i forhold til befolkningen er også ulike fordelt. I siste kolonne viser total antall kvm salgsflate i kjøpesentrene i fylket, pr 1000 innbyggere. Jo flere antall kvm pr 1000 innbyggere, jo større kjøpsentertilbud har forbrukerne. Få kvadratmeter salgsflate pr 1000 innbyggere er da i områder der markedsgrunnlaget er lite. Fylkene med relativt lav befolkning har også et mindre markedspotensiale.

Østfold er et fylke med høyeste gjennomsnittlig salgsflate i kjøpesentre, de har høyest antall butikker i kjøpesentre, de har et stort antall kvm salgsflate i kjøpesentre pr 1000 innbyggere, men de har en omsetning pr innbygger som ligger under gjennomsnittet for hele landet. Dette kan skyldes at Østfold er et typisk grensehandelsfylke med mye handelslekkasje til Sverige.

Ellers har Oslo også mange butikker i kjøpesentre, har et noe mindre antall kvm salgsflate i forhold til befolkningen sammenlignet f.eks. med Akershus, men har størst omsetning pr innbygger. Ellers har Hordaland den tredje største kjøpesenteromsetning pr innbygger, tett etterfulgt av Nord-Trøndelag. Nord-Trøndelag er det fylket i Norge som har størst antall kvm salgsflate i kjøpesentre i forhold til folketallet. Lavest antall salgsflate, og lavest omsetning i kjøpesentre i forhold til befolkningen har Finnmark, etterfulgt av Sogn og Fjordane som ligger nest lavest.

Tabell 9-1: Antall kjøpesentre (KS), gjennomsnittlig salgsflate, gjennomsnittlig antall butikker pr kjøpesentre. 2000

	Antall	Prosent	Gj.sn salgsflate	Gj.sn ant butikker i KS	Tot ant kvm salgsfl i KS pr 1000 innb	Tot oms i KS pr innb (eks mva) ¹²
1 Østfold	20	4,0	8823	29	711	15974
2 Akershus	49	9,9	6976	27	732	22364
3 Oslo	51	10,3	6742	29	678	23868
4 Hedmark	24	4,8	5056	14	649	16162
5 Oppland	28	5,6	4697	15	720	14795
6 Buskerud	29	5,8	7248	23	888	17959
7 Vestfold	22	4,4	4057	15	419	10889
8 Telemark	22	4,4	6216	18	829	18747
9 Aust-Agder	12	2,4	4492	14	528	11128
10 Vest-Agder	15	3,0	5471	15	527	11587
11 Rogaland	34	6,8	7751	23	706	15723
12 Hordaland	47	9,5	6647	22	718	19843
14 Sogn & Fjordane	11	2,2	4933	17	504	7780
15 Møre og Romsdal	29	5,8	5301	18	632	10861
16 Sør-Trøndelag	21	4,2	4914	19	393	12821
17 Nord-Trøndelag	24	4,8	5265	15	994	18370
18 Nordland	31	6,2	4865	14	631	10790
19 Troms	20	4,0	5463	16	723	14230
20 Finnmark	8	1,6	2846	13	307	4483
Hele landet	497	100	6003	20	666	16435

Kilde: Andhøy 2000

¹² Totale omsetningstall i dette datamaterialet er 73.6 mrd kr eks mva, mens i Rapporten til Andhøy står 75.7. Vi har opplysninger fra 409 kjøpesentre, mens Andhøy i rapporten har opplysninger fra 496 kjøpesentre

10 Internettbutikker

Å handle dagligvarer via Internett er en ny innovasjon i dagens samfunn. Det kan imidlertid diskuteres om dette er en ny handleform, eller om det er en gammel, men i ny drakt. For mange år tilbake var det ikke uvanlig å bestille helgens dagligvarer over telefon, og disse ble så brakt hjem til en – gratis. I dag kan telefonen være skiftet ut med fax, eller e-mail. Når det gjelder dagligvarer over Internett, har ikke akkurat dette tatt av, og det er heller ikke sikkert at det slike varer som egner seg best å handle over Internett. De første aktørene som startet dagligvarehandel over Internett, har gitt seg, antakeligvis av ulike grunner. Blant annet er selve vareleveringen til forbruker en flaskehals.

I et nordisk prosjekt som har kartlagt dagligvarehandel på Internett, viser at det finnes to typer dagligvarebutikker på Internett, supermarked og små- og spesialbutikker, gjerne nisjevarer (Skaugerud, 2001). I Norden er det Sverige som har flest nettbutikker, mens i Norge var det foreløpig ikke registrert så mange. Dette er imidlertid et marked i kontinuerlig endring, og gjør det noe vanskelig å anslå omfanget av på et hvert tidspunkt.

Av listen nedenfor ser vi at mange av butikkene har såkalte nisjeprodukter. Men der finnes også ordinære dagligvarebutikker. ICA Rett Hjem er et eksempel på det. De betjener hele Oslo-området (Supermarked nr 1 2, 2001). Der finnes en Internettbutikk i Finnmark. Den ligger i Honningsvåg, og der selger de kaffe, te, søtsaker, etc. Det finnes tre Internettbutikker i Nordland. Lofot Delikatesser ligger i Vågan i Nordland. Der reklamerer de med Lofotkisten som julegave (pr 13. februar 2001):

”Varene i Lofotkista er alle hentet fra Lofot—Delikatessers sortiment, og tilfredsstiller således de strengeste kvalitetskrav: Einerøkt laks, Pepperlaks(varmrøkt), Gravet laks m/saus, Paprikamakrell(varmrøkt), Røkt blåveitefilet, Seilaks, Lofotpostei, Loderogn kaviar, Spekesildfilet, Sursild, Madeirasild, Karrisild, Pillede reker og Skall-dyr miks”. Prisen er kr 565,- eks mva.

Løpstikka i Vågan i Nordland selger de krydder, mens Sverdrup i Brønnøy kommune selger bl.a. tørrfisk og lutefisk.

Internettbutikker for mat og drikke er til nå et lite nisjemarked, men dette kan sikkert utvikles videre.

Tabell 10-1 : Oversikt over internetbutikker som selger mat og drikke PR ultimo januar 2001

Butikker i bransjen Mat & Drikke			
Butikknavn:	URL Adresse:	Kommune:	Knr
Åge Haug AS	www.mamut.com/agehaug	Skriptvedt	127
Culinario AS	www.culinario.no	Bærum	219
Gorashoppen	www.gorashop.max.no	Ullensaker	235
Fritidsshop	www.fritidsshop.no	Eidsvoll	237
Centragruppen	www.centragruppen.com	Oslo	301
Polarfisk	www.polarfisk.no	Oslo	301
Brødrene Raastad AS	www.raastad.no	Oslo	301
Edens Gave	www.edensgave.no	Oslo	301
Baker Hansen	www.bakerhansen.no	Oslo	301
Black Cat Kaffe og Tehus AS	www.mamut.com/blackcat	Oslo	301
Euromiljø	www.euromiljo.no	Oslo	301
Gullfisken AS	www.gullfisken.no	Oslo	301
ICA Rett Hjem	www.rethjem.no	Oslo	301
Oluf Lorentzen	www.oluf.no	Oslo	301
Posten Escape	www.escape.no	Oslo	301
Teashop	www.teashop.no	Oslo	301
Løiten Produkter	www.loiten.no/index.html	Løten	415
Gardbruker Kristoffer Holø	www.mamut.com/kholoe	Vågå	515
Norskmatt.com	www.norskmatt.com	Sel	517
Svingvold Landhandleri	www.mamut.no/svingvold	Gausdal	522
Lokal Matglede	www.totenkjott.no	Østre Toten	528
Norsk Økobær	www.ecoberry.com	Østre Toten	528
Mics Hjemmebakeri og Catering	www.mamut.no/mics	Nes	616
Leveld Lefsebakeri	www.mamut.com/lefsebakeriet	Ål	619
Kvernan Mølle	www.mamut.com/kvernan	Flesberg	631
Shaveice	www.shaveice.no	Borre	701
Frukt & Grønt Senteret	www.frukt.net	Porsgrunn	805
Pharmax AS	www.pharmax.no	Nome	819
Landhandel 1	www.landhandel1.com	Evje	937
Fiskesalg AS	www.fiskesalg.no	Kristiansand	1001
Matgleder à la cartè AS	www.matgleder.no	Stavanger	1103
Sunvita AS	www.sunvita.no	Bergen	1201
Friele Kaffe AS	www.friele.no	Bergen	1201
Asvo Frukt	www.asvofrukt.no	Bergen	1201
Espeland Kjøttprodukter	www.mamut.com/hamburger	Bergen	1201
Øystein Husabø	www.mamut.com/jordber	Vik	1417
Norges Mat	www.norgesmat.no	Eid	1443
Norsk Matglede	www.mamut.com/gaveartikler	Eid	1443
Klippfiskbutikken	www.klippfiskbutikken.com	Kristiansund	1503
Louis Garshol	www.klippfisk.com	Kristiansund	1503
Tor Sevaldsen Konditori	www.sevaldsen.no	Kristiansund	1503
H. Musæus AS	www.mamut.com/bacalao	Sula	1531
Sormuls No 1	www.mamut.com/sormuls_no1	Steinkjer	1702

Nervik Bakeri	www.nervik.nt.no	Verdal	1721
Løpstikka	www.mamut.com/gardsbutikken	Brønnøy	1830
Lofot Delikatesser	www.lofot-delikatesser.no	Vågan	1865
H. Sverdrup AS	www.sverdrup.no	Moskenes	1874
Envik Nisjeprodukter	www.kaffekoppen.com	Nordkapp	2019

Kilde: Web Trade Market A/S, epost: terje.kvistbraaten@web-trade.com

11 Post i Butikk

Den samfunnsmessige og teknologiske utvikling er i stadig endring, som også påvirker etablerte distribusjonskanaler, som både post og butikk. Posten har fått endret sine oppgaver, blant annet fordi bankfunksjonene har endrer karakter. Derfor er det inngått samarbeide mellom Posten og kjeder innen dagligvarebransjen, bensinstasjoner og kiosk. Kjedene er Coop, NorgesGruppen/Shell og Hakon Gruppen.. Mange steder blir altså Posten å finne i selve butikken. For mange utkantbutikker kan dette være en strategi å overleve på, i tillegg til at et visst servicetilbud av posttjenester tilbys befolkningen over hele landet.

Ifølge Posten på Internett (www.Posten.no) sies det:

”Posten satser offensivt for å gi kundene et bedre tilbud og samtidig oppnå økt lønnsomhet for bedriften. Omleggingen til Post i Butikk tar utgangspunkt i nye kundekrav, samtidig som de møter Postens sterke behov for å gjøre virksomheten mer effektiv og lønnsom. Åpningstidene blir lengre og kundene møter Postens tjenester på steder hvor de ferdes daglig...”

Det skal etableres til sammen flere enn 1.100 Post i Butikk i løpet av 1 ½ år.

De første 18 Post i Butikk ble åpnet 1. mars 2000. I løpet av 2000 og 2001 blir det åpnet ca 1100 antall Post i Butikk i samtlige fylker. Foreløpig har vi oversikt over hvor 568 av disse er etablert eller skal etableres.

Tabell 11-1: Foreløpig oversikt over hvor 568 Post i Butikk skal etableres i løpet av 2001, 2002

	Antall
1 Østfold	19
2 Akershus	42
3 Oslo	25
4 Hedmark	19
5 Oppland	32
6 Buskerud	29
7 Vestfold	15
8 Telemark	26
9 Aust-Agder	18
10 Vest-Agder	19
11 Rogaland	29
12 Hordaland	50
14 Sogn & Fjordane	25
15 Møre og Romsdal	38
16 Sør-Trøndelag	48
17 Nord-Trøndelag	29
18 Nordland	54
19 Troms	31
20 Finnmark	20
Hele landet	568

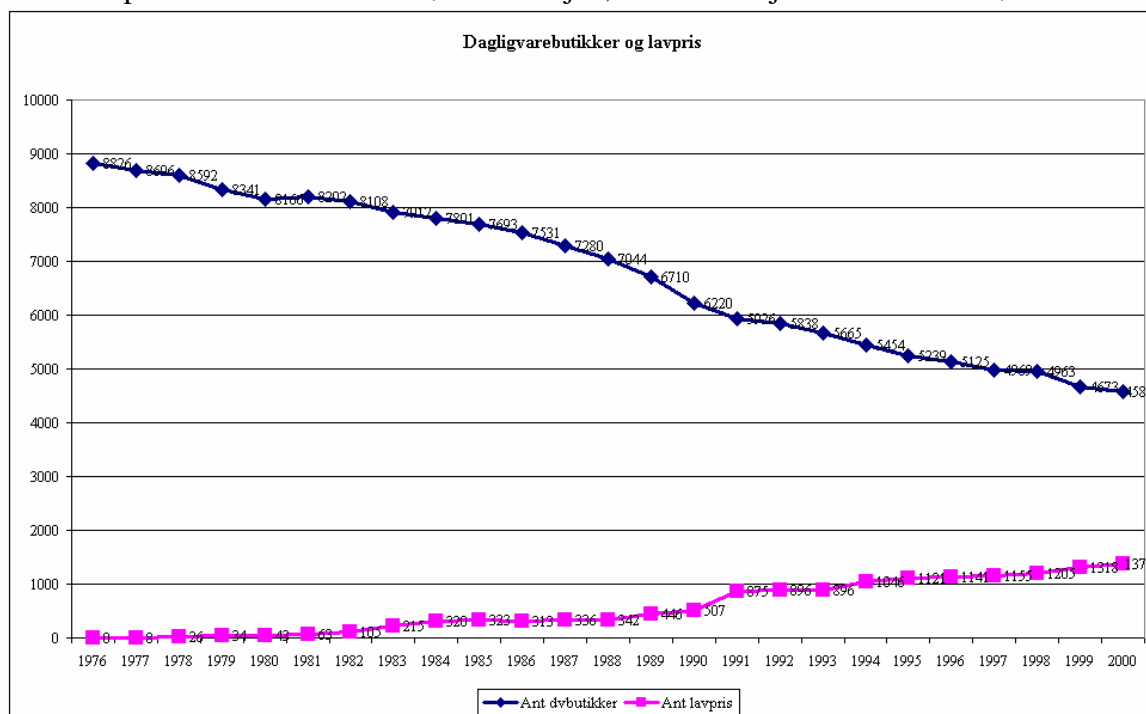
Kilde: www.Posten.no

12 Dagligvarebutikkutvikling

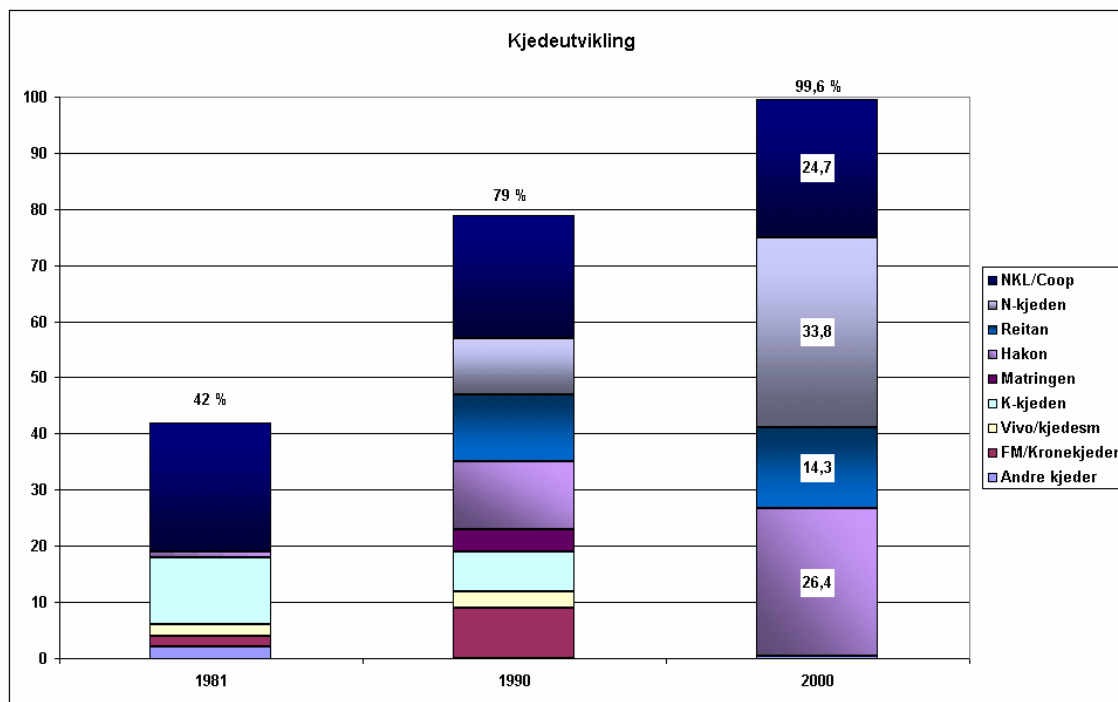
I løpet av de siste 20 årene har antall dagligvarebutikker gått drastisk ned. På slutten av 70-tallet var det nesten 9000 dagligvarebutikker, mens pr juni 2000 var tallet 4.589 (justert til 4.587). Nedgangen var ekstra stor på slutten av 1980-tallet, og kan ha noe med de økonomiske nedgangstidene i den perioden å gjøre, dvs at dårlige tider initierer til større grad av effektivisering og rasjonalisering. I samme periode tok lavprismarkedet av. I denne perioden har også kjedene tatt over hele dagligvaremarkedet. Hele dagligvaremarkedet er således omorganisert og effektivisert, og gått fra tidligere kremervirksomhet med frittstående kjøpmenn, til å bli en egen industri organisert i store enheter. Det har skjedd en vertikal integrering fra produsent, grossist og detaljist, hvor produsenter og grossister inngår forpliktende kontrakter med detaljist. Det hevdes det at markedsmakten er flyttet fra produsent/grossist til detaljist og etter hvert forbruker. Konkurransen om kundene er i dag stor.

I figuren under inkluderer antallet dagligvarebutikker også lavprisbutikkene. Hadde vi tatt lavprisbutikkene ut av den øverste linjen, ville reduksjonen blitt enda større.

Kilde: ACNielsen (Her er 1990 antall butikker 6220. I datagrunnlaget fra ACNielsen har vi opplysninger om 6170 butikker). 1996 er tallet for lavprisbutikker anslått ut fra økningen i markedsandeler fra året før.

Figur 12-1: Utvikling i antall dagligvarebutikker (total) og antall lavprisbutikker.

Figur 12-2: Kjedeutvikling. Prosent. 1980, 1990, 2000

Kjedeutviklingen har pågått over lang tid. I 1981 hadde kjedebutikkene en markedsandel på 42 prosent innen nærings- og nytelsesmidler, mens den i 1991 hadde økt til 96 prosent (Strand 1992). I 1981 var følgende kjeder registrert; FM/Kronekjeden, Vivi/Kjedesam., S-lag, K-kjeden og Hagen Gruppen. I 1991 var kjedene langt flere; FM/Kronekjeden, Vivo, S-lag, K-kjeden, Matringen- Hagen/Hakongruppen, Reitan, N-kjeden og andre kjeder. Av de kjedene som allerede var etablert i 1981 hadde N-kjeden sammen med Hakongruppen sterkest vekst i markedsandeler. I dag er markedsandelen på 99 prosent, og domineres av fire store kjeder: Norgesgruppen 34%, Hakon Gruppen 26%, Coop 25% og Reitangruppen, eller Rema 1000 med 14%.

13 Endring i dagligvarebutikker i forhold til befolkningen

Fra 1980 til 1990 har antall dagligvarebutikker blitt redusert med 24,5 prosent, nesten lik reduksjonen fra 1990 til 2000, som var på 25,6 prosent. På 80-tallet var reduksjonen i antall butikker størst i Vestfold, Buskerud, Telemark og Møre og Romsdal, mens den var minst i Oslo, Sogn og Fjordane, Rogaland og Finnmark. Største reduksjon på 90-tallet var i Nordland, tett etterfulgt av Finnmark, Hedmark, Oppland, Østfold og Troms. Det er altså Nordlandsfylkene pluss innlandsfylkene som har hatt den sterkeste reduksjon på 90-tallet. I tillegg har Østfold hatt en sterk reduksjon. Dette kan igjen skyldes grensehandelen, som er svært omfattende i Østfold sammenlignet med de andre fylkene.

Ser vi i forhold til folketallet, f.eks. antall butikker pr 1000 innbyggere, var dette forholdstallet på 2,0 i 1980, i 1990 var det 1,46 dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere, mens den i 2000 var redusert til 1,02. I Norge har konsentrasjonstendensene vært sterkere enn i f.eks. Sverige den senere tid. Tilsvarende tall for Sverige var f.eks. 1,18 i 1978, og 0,90 i 1988. I Norge var tilsvarende tall 2,12 i 1978 og 1,59 i 1988 (Lavik 1990). I 1998/99 var Sverige nede i 0,73 antall dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere, så Norge med sine 1,02 har ennå ikke nådd igjen Sverige. Sverige har imidlertid en mye tettere befolkningsstruktur enn Norge.

Det er flere måter å beregne endringstendenser på. En måte er å se på forskjellen i antall butikker pr 1000 innbyggere for to tidspunkter. Slike endringer kan tolkes på samme måte som endringer i prosentpoeng, dvs at vi ser på absolutte forskjeller. To endringstall kan være like, men fordi de har forskjellig utgangspunkt, vil de ved endringer i prosenter bli forskjellig. Hvis antall butikker pr 1000 innbyggere i ett fylke var på 2,0 i 1980, og ble redusert til 1,5 i 2000, var den absolutte endring på 0,5, mens den prosentvise endring ville være på 25 prosent. Hvis et annet fylke hadde 1,0 antall butikker pr 1000 innbyggere i 1980, og ble redusert til 0,5 i 2000, ville også den absolutte endring være 0,5, mens den prosentvise endring ville være på 50 prosent. Den relative endringen er derfor mye mer dramatisk i det andre fylket enn det første. I denne delen har vi valgt å vise endringstallene ved bruk av begge beregningsmåtene.

Reduksjon i antall dagligvarebutikker pr 1000 innbygger varierer noe mellom fylkene. På 80-tallet var reduksjonen størst for Møre og Romsdal, Aust-Agder, Buskerud, Telemark, Vestfold, Oppland, Hedmark, Nordland, Troms og Nord-Trøndelag, mens den var minst for Oslo, Akershus og Finnmark. Ser vi på de relative endringene, altså prosent, blir utslagene mindre. Da er det Vestfold og Buskerud som har den største

prosentvise reduksjonen av forholdstallet antall butikker pr 1000 innbyggere, mens Oslo og Finnmark har minst prosentvis reduksjon.

Størst konsentrasjonstendens i butikkstrukturen på 90-tallet hadde Finnmark, Nordland, Troms, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Hedmark og Oppland, når vi ser på reduksjonen i antall dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere. Ser vi på den tilsvarende reduksjonen i prosent, er det Finnmark, Nordland og Østfold som har hatt den største prosentvise reduksjonen, sammen med Akershus. Noen fylker har altså opplevd konsentrasjonstendensene på ulikt tidspunkt.

Ser vi hele perioden under ett, fra 1980 til 2000, har Nordland hatt størst reduksjon når vi ser på forskjellen i antall butikker pr 1000 innbyggere i 1980 og 2000, etterfulgt av Møre og Romsdal, Troms, Oppland, Sogn og Fjordane og Finnmark. Dette er fylker med stort sett desentraliserte strukturer. Disse har i utgangspunktet få innbyggere pr butikk. Ser vi på de prosentvise endringene i perioden, er igjen utslagene mellom fylkene mindre og tendensene noe annerledes. Størst prosentvis reduksjon har Buskerud og Vestfold hatt, mens Oslo, Sogn og Fjordane og Finnmark har hatt minst. Dette er fylker som er svært forskjellig fra hverandre. Oslo er en storby og har hatt svært liten reduksjon i antall butikker i forhold til folketallet. Sogn og Fjordane og Finnmark er også forskjellig. Finnmark har store arealer, men en relativ tett befolkningsstruktur, dersom vi ser på andeler som bor i tettbygde strøk. Sogn og Fjordane har mindre arealer i forhold til folkemengden, men svært spredt befolkningsstruktur har i utgangspunktet en mer desentralisert struktur.

Det er altså ikke de fylkene som mest desentraliserte som har hatt størst reduksjon i butikktilgangen målt i antall dagligvarebutikker i forhold til befolkningen. Buskerud og Vestfold har hatt den største reduksjonen, mens Oslo klart har hatt den minste. Selv om Buskerud og Vestfold har hatt størst prosentvis reduksjon av antall butikker i forhold til folketallet, er de kanskje ikke blitt spesielt skadelidende. De har fått større butikker i stedet, med dertil større utvalg. Reduksjon i butikker vil oppleves mest dramatisk dersom et sted kun har én butikk, og den forsvinner. Dette har skjedd i en del utkantområder. Slike tendenser får ikke vi frem her siden vi stort sett opererer på fylkesnivå.

Et ledd i butikkonsentrasjonstendenser er ikke bare at dagligvareantallet reduseres, butikkene blir samtidig større. Vi har data for salgsflate kun for 1990 og 2000. Ettersom de to tabellene er noe vanskelig å lese, er det også laget en figur over andelen dagligvarebutikker som er under 200 kvm salgsflate, pluss en figur med andeler dagligvarebutikker som 600 kvm og større. Figuren viser tydelig at andelen små butikker er redusert ganske kraftig i samtlige fylker. I 1990 hadde Troms, Sogn og Fjordane, Nordland og Finnmark høyeste andel av små butikker. I Troms var nesten 70 prosent av butikkene under 200 kvm, mens for hele landet var andel på 56 prosent. I 2000 er 35 prosent av dagligvarebutikkene under 200 kvm, mens Sogn og Fjordane topper listen med 52 prosent, etterfulgt av Troms, Finnmark og Nordland. Også Hedmark og Oppland har en høy andel av små butikker, og det samme har Oslo. Telemark og Nord-Trøndelag har hatt den sterkeste reduksjon i andeler med små butikker. I Telemark har andelen gått fra 60 prosent til 32 prosent, mens i Nord-Trøndelag er andelen redusert fra 61 prosent til 35 prosent. I Akershus er andelen redusert fra 34 prosent i 1990 til 16 prosent i 2000.

Motsatt ser vi at andelen som har større butikker (i figuren 600 kvm og større), er Vestfold, Akershus, Rogaland og Østfold. Disse fylkene hadde også størst andel med store butikker i 1990. Disse fylkene har hatt en sterkere økning i *prosentpoeng* enn f.eks. samtlige fylker fra Sogn og Fjordane og nordover. Dersom vi gjør om disse til relative endringer, blir økningen i større i de sistnevnte fylkene enn Østlandsfylkene pluss Rogaland. Og den enkle grunn er at Østlandsfylkene hadde i utgangspunktet en høyere andel med store butikker, mens de som i utgangspunktet hadde en liten andel med store butikker bli den relative økningen desto større. I f.eks. er økningen i andel større butikker fra 4 prosent i 1990 til 12 prosent i 2000, en økning på 8 prosentpoeng, men 200 prosent. For Vestfold er økningen fra 30 prosent til 43 prosent, en økning på 13 prosentpoeng, men i prosent utgjør den en økning med ca 43 prosent. Men uansett hvordan man regner, andelen store butikker er mindre i fylkene fra Sogn og Fjordane og nordover enn en rekke av østlandsfylkene pluss Rogaland.

Selv om andelen av større butikker er blitt større, behøver ikke dette bety at vi har fått flere større butikker. Vi har jo hatt en dramatisk reduksjon i antall dagligvarebutikker, og denne reduksjonen kan ha vært blant de mindre butikkene, slik at hvis de forsvinner så vil den relative andel av de større butikkene øke. I siste tabellen har vi derfor sett på hvilken salgsflategrupper som har hatt endringer. Den viser at jo mindre butikkene er, jo større har reduksjonen vært. Blant de minste butikkene (under 100 kvm) er reduksjonen i antall butikker på 64 prosent. Fra 300 kvm og over begynner andelen å stige. Størst har økningen vært i salgsflategruppen 600 til 999 kvm, der økningen i antall butikker har vært på 53 prosent, økningen har vært på 47 prosent i gruppen 1000 til 2499 kvm, og 22 prosent blant butikkene som er 2500 kvm og større. Det er altså ikke bare de små butikkene som har forsvunnet, men nye som er kommet til er også blitt større.

Det er altså slik, om enn litt forenklet, at i fylker med mange butikker i forhold til innbyggertallet er salgsflaten gjennomgående liten. Empirisk finner man de store butikkene i områder der befolkningsgrunnet er stort. Dette er ingen teoretisk nødvendighet. Man kunne godt tenke seg en meget stor dagligvarebutikk (over 2.500 kvm med et meget stort vareutvalg) i f.eks. Vadsø. Men da ville det neppe være marked for de seks som er der i dag, med en befolkning på vel 6000 innbyggere.

Tabell 13-1: Antall dagligvarebutikker i 1980, 1990 og 2000, og prosentvis endring fra 1980-1990, og 1990-2000 (Reduksjon)

	1980	1990	2000	1980-90 Prosentvis reduksjon	1990-2000 prosentvis reduksjon	1980-2000 Prosentvis reduksjon
1,00 Østfold	386	288	202	-25,4	-29,9	-47,7
2,00 Akershus	436	338	261	-22,5	-22,8	-40,1
3,00 Oslo	484	461	393	-4,8	-14,8	-18,8
4,00 Hedmark	449	335	231	-25,4	-31,0	-48,6
5,00 Oppland	458	334	232	-27,1	-30,5	-49,3
6,00 Buskerud	408	265	193	-35,0	-27,2	-52,7
7,00 Vestfold	294	179	148	-39,1	-17,3	-49,7
8,00 Telemark	361	249	180	-31,0	-27,7	-50,1
9,00 Aust-Agder	216	160	125	-25,9	-21,9	-42,1
10,00 Vest-Agder	282	222	165	-21,3	-25,7	-41,5
11,00 Rogaland	478	389	307	-18,6	-21,1	-35,8
12,00 Hordaland	767	589	467	-23,2	-20,7	-39,1
14,00 Sogn & Fjordane	327	275	206	-15,9	-25,1	-37,0
15,00 Møre og Romsdal	691	475	343	-31,3	-27,8	-50,4
16,00 Sør-Trøndelag	470	358	270	-23,8	-24,6	-42,6
17,00 Nord-Trøndelag	302	222	167	-26,5	-24,8	-44,7
18,00 Nordland	747	559	372	-25,2	-33,5	-50,2
19,00 Troms	395	294	208	-25,6	-29,3	-47,3
20,00 Finnmark	219	178	117	-18,7	-34,3	-46,5
Hele landet	8170	6170	4587	-24,5	-25,7	-43,9

Tabell 13-2: Antall innbyggere pr butikk, 1990, 1990 og 2000

	1980	1990	2000
1,00 Østfold	602	826	1229
2,00 Akershus	841	1226	1789
3,00 Oslo	940	994	1291
4,00 Hedmark	416	558	810
5,00 Oppland	394	546	788
6,00 Buskerud	524	848	1227
7,00 Vestfold	632	1102	1438
8,00 Telemark	448	655	917
9,00 Aust-Agder	415	606	817
10,00 Vest-Agder	481	649	944
11,00 Rogaland	633	863	1216
12,00 Hordaland	509	695	932
14,00 Sogn & Fjordane	322	387	522
15,00 Møre og Romsdal	341	502	709
16,00 Sør-Trøndelag	519	699	974
17,00 Nord-Trøndelag	415	571	761
18,00 Nordland	326	429	643
19,00 Troms	370	499	727
20,00 Finnmark	359	417	633
Hele landet	499	686	977

Kilde: ACNielsen og SSB

Tabell 13-3: Antall butikker pr 1000 innb og endring i antall butikker pr 1000 innb, fra 1980-1990, 1990-2000

	1980	1990	2000	Endring 1980-1990	Endring 1990-2000	Endring 1980-2000
1,00 Østfold	1,66	1,21	0,81	-0,45	-0,40	-0,85
2,00 Akershus	1,19	0,82	0,56	-0,37	-0,26	-0,63
3,00 Oslo	1,06	1,01	0,77	-0,06	-0,23	-0,29
4,00 Hedmark	2,40	1,79	1,23	-0,61	-0,56	-1,17
5,00 Oppland	2,54	1,83	1,27	-0,71	-0,56	-1,27
6,00 Buskerud	1,91	1,18	0,81	-0,73	-0,36	-1,10
7,00 Vestfold	1,58	0,91	0,7	-0,67	-0,21	-0,89
8,00 Telemark	2,23	1,53	1,09	-0,71	-0,44	-1,14
9,00 Aust-Agder	2,41	1,65	1,22	-0,76	-0,43	-1,18
10,00 Vest-Agder	2,08	1,54	1,06	-0,54	-0,48	-1,02
11,00 Rogaland	1,58	1,16	0,82	-0,42	-0,34	-0,76
12,00 Hordaland	1,96	1,44	1,07	-0,52	-0,37	-0,89
14,00 Sogn & Fjordane	3,11	2,58	1,91	-0,53	-0,67	-1,19
15,00 Møre og Romsdal	2,93	1,99	1,41	-0,94	-0,58	-1,52
16,00 Sør-Trøndelag	1,93	1,43	1,03	-0,50	-0,40	-0,90
17,00 Nord-Trøndelag	2,41	1,75	1,31	-0,66	-0,44	-1,10
18,00 Nordland	3,06	2,33	1,56	-0,73	-0,78	-1,51
19,00 Troms	2,71	2,01	1,38	-0,70	-0,63	-1,33
20,00 Finnmark	2,78	2,4	1,57	-0,38	-0,83	-1,22
Hele landet	2,00	1,46	1,02	-0,55	-0,43	-0,98

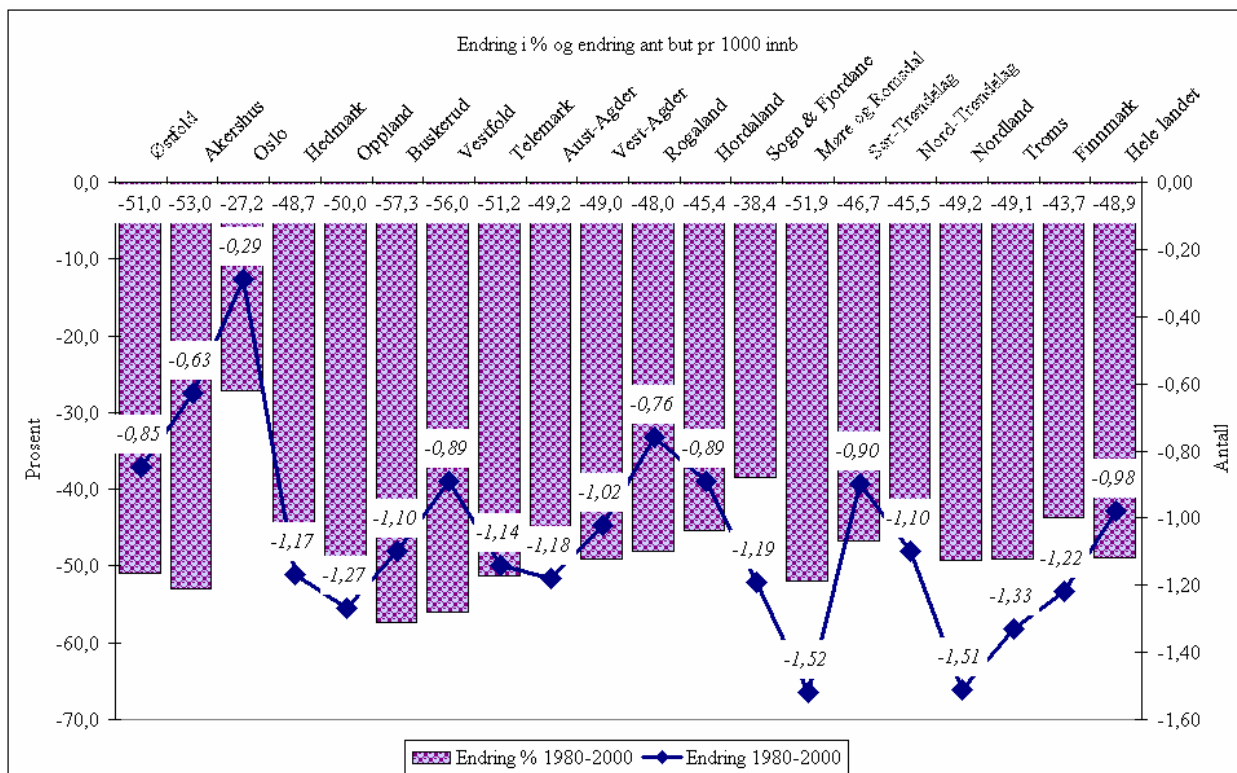
Kilde: ACNielsen og SSB

Tabell 13-4: Endring i prosent av antall butikker pr 1000 innbyggere. 1980 - 2000

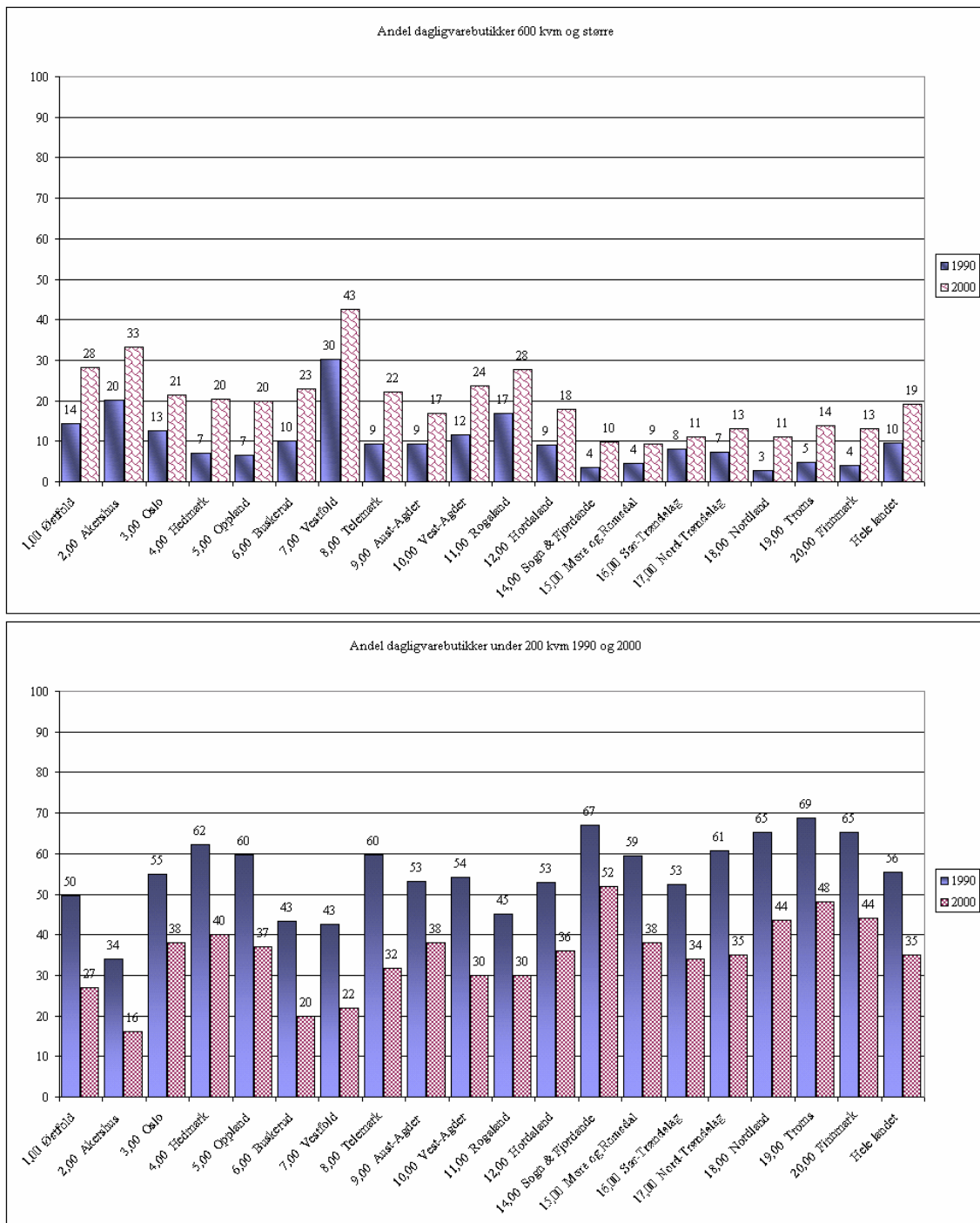
	Endring % 1980-1990	Endring % 1990-2000	Endring % 1980-2000
1,00 Østfold	-27,1	-32,8	-51,0
2,00 Akershus	-31,4	-31,5	-53,0
3,00 Oslo	-5,5	-23,0	-27,2
4,00 Hedmark	-25,5	-31,1	-48,7
5,00 Oppland	-27,9	-30,7	-50,0
6,00 Buskerud	-38,3	-30,9	-57,3
7,00 Vestfold	-42,6	-23,4	-56,0
8,00 Telemark	-31,6	-28,6	-51,2
9,00 Aust-Agder	-31,4	-25,9	-49,2
10,00 Vest-Agder	-25,8	-31,2	-49,0
11,00 Rogaland	-26,7	-29,0	-48,0
12,00 Hordaland	-26,7	-25,5	-45,4
14,00 Sogn & Fjordane	-16,9	-25,8	-38,4
15,00 Møre og Romsdal	-32,0	-29,2	-51,9
16,00 Sør-Trøndelag	-25,8	-28,2	-46,7
17,00 Nord-Trøndelag	-27,4	-24,9	-45,5
18,00 Nordland	-23,8	-33,3	-49,2
19,00 Troms	-25,9	-31,4	-49,1
20,00 Finnmark	-13,7	-34,8	-43,7
Hele landet	-27,2	-29,7	-48,9

Kilde: ACNielsen og SSB

Figur 13-1: Reduksjon i antall dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere, og prosentvis reduksjon i dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere. 1980 til 2000

Figur 13-2: Andeler med små butikker og andeler med store butikker i ulike fylker i 1990 og 2000. Prosent

Tabell 13-5: Salgsflate etter fylke. Prosent. 1990

	Und 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000-2499 kvm	2500 kvm+	Total	N
Østfold	24,3	25,3	17,4	9,4	9,4	10,1	3,1	1,0	100	288
Akershus	10,1	24,0	21,6	10,9	13,3	13,6	5,6	0,9	100	338
Oslo	29,9	24,9	14,8	10,2	7,6	7,6	4,3	0,7	100	461
Hedmark	30,7	31,3	14,9	6,9	9,0	5,7	0,9	0,6	100	335
Oppland	26,3	33,2	17,4	7,2	9,3	4,5	1,8	0,3	100	334
Buskerud	18,1	25,3	18,9	14,3	13,2	5,3	3,8	1,1	100	265
Vestfold	17,3	25,1	8,4	6,7	12,3	24,0	4,5	1,7	100	179
Telemark	32,9	26,9	14,1	9,2	7,6	5,6	3,2	0,4	100	249
Aust-Agder	18,8	34,4	16,3	8,8	12,5	4,4	5,0		100	160
Vest-Agder	26,1	27,9	16,2	7,2	10,8	8,1	3,6		100	222
Rogaland	18,8	26,2	17,7	9,8	10,5	11,6	5,1	0,3	100	389
Hordaland	26,8	26,1	17,8	11,4	8,8	5,3	3,4	0,3	100	589
Sogn & Fjordane	40,0	26,9	14,9	9,1	5,5	2,5	1,1		100	275
Møre og Romsdal	24,2	35,2	19,6	9,3	7,4	4,0	0,4		100	475
Sør-Trøndelag	22,9	29,6	18,2	7,8	13,4	4,5	3,4	0,3	100	358
Nord-Trøndelag	30,2	30,6	15,3	8,1	8,6	5,4	1,8		100	222
Nordland	34,5	30,8	13,4	9,3	9,1	2,7	0,2		100	559
Troms	26,5	42,2	12,2	8,5	5,8	4,1	0,7		100	294
Finnmark	29,2	36,0	16,3	9,0	5,6	3,9			100	178
Hele landet	26,1	29,4	16,3	9,3	9,3	6,5	2,6	0,4	100	6170

Tabell 13-6: Salgsflate etter fylke. Prosent. 2000

	Und 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000-2499 kvm	2500 kvm+	Total	N
Østfold	8,4	18,3	14,9	11,4	18,8	16,3	10,4	1,5	100	202
Akershus	3,8	12,3	10,3	14,9	25,3	22,2	9,6	1,5	100	261
Oslo	18,8	19,1	12,7	12,2	15,8	14,2	5,9	1,3	100	393
Hedmark	10,8	29,0	17,3	10,4	12,1	18,2	1,7	0,4	100	231
Oppland	12,1	24,6	17,7	10,8	15,1	16,4	3,4		100	232
Buskerud	9,3	10,9	17,1	17,1	22,8	14,5	5,7	2,6	100	193
Vestfold	6,1	15,5	7,4	10,1	18,2	28,4	12,8	1,4	100	148
Telemark	15,0	16,7	17,2	12,2	16,7	15,0	6,7	0,6	100	180
Aust-Agder	12,0	26,4	13,6	11,2	20,0	9,6	7,2		100	125
Vest-Agder	10,9	18,8	15,2	13,9	17,6	16,4	6,7	0,6	100	165
Rogaland	10,7	19,5	14,3	13,7	14,0	16,9	9,8	1,0	100	307
Hordaland	15,6	20,1	19,3	13,1	14,1	11,8	5,8	0,2	100	467
Sogn og Fjordane	24,3	28,2	14,6	12,6	10,7	8,7	1,0		100	206
Møre og Romsdal	8,2	29,4	21,9	13,1	18,1	7,9	1,2	0,3	100	343
Sør-Trøndelag	9,6	24,8	15,9	18,1	20,4	4,8	5,9	0,4	100	270
Nord-Trøndelag	15,0	20,4	22,8	15,6	13,2	11,4	1,8		100	167
Nordland	17,5	26,1	16,1	14,0	15,3	9,7	1,3		100	372
Troms	12,5	35,6	17,3	7,7	13,0	9,6	4,3		100	208
Finnmark	16,2	27,4	17,9	13,7	12,0	12,0	0,9		100	117
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,5	5,2	0,6	100	4587

Kilde: ACNielsen

Tabell 13-7: Antall butikker med ulik salgsflate og prosentvis endring 1990 til 2000

	1990	2000	Endring prosent
u 100 kvm	1610	585	-63,7
100-199 kvm	1812	1023	-43,5
200-299 kvm	1008	742	-26,4
300-399 kvm	574	599	4,4
400-599 kvm	576	752	30,6
600-999 kvm	404	617	52,7
1000-2499 kvm	163	240	47,2
2500 kvm+	23	28	21,7
Total	6170	4586	-25,7

14 Endring i befolkningen

Her vises kun en enkel oversikt over endringen i befolkningen fra 1980 til 2000. Første tabell viser at befolkningen har økt i perioden for landet som helhet. Enkelte fylker har imidlertid hatt nedgang i befolkningen, som Nordland og Finnmark. I Finnmark var reduksjonen størst på 80-tallet, men har flatet noe ut på 90-tallet. Akershus og Rogaland er fylkene med sterkest befolkningsvekst.

Tabell 14-1: Befolkning i antall og befolkningsendring i prosent. 1980, 1990, 2000

	1980	1990	2000	1980-90	1990-2000
	Antall	Antall	Antall	Prosent	Prosent
1,00 Østfold	232400	237981	248217	2,4	4,3
2,00 Akershus	366726	414503	467052	13,0	12,7
3,00 Oslo	454819	458364	507467	0,8	10,7
4,00 Hedmark	186698	186884	187103	0,1	0,1
5,00 Oppland	180285	182350	182701	1,1	0,2
6,00 Buskerud	213608	224701	236811	5,2	5,4
7,00 Vestfold	185922	197207	212775	6,1	7,9
8,00 Telemark	161673	162981	165038	0,8	1,3
9,00 Aust-Agder	89733	96880	102178	8,0	5,5
10,00 Vest-Agder	135696	144026	155691	6,1	8,1
11,00 Rogaland	302386	335753	373210	11,0	11,2
12,00 Hordaland	390526	409124	435219	4,8	6,4
14,00 Sogn og Fjordane	105271	106540	107589	1,2	1,0
15,00 Møre og Romsdal	235719	238346	243158	1,1	2,0
16,00 Sør-Trøndelag	243709	250344	262852	2,7	5,0
17,00 Nord-Trøndelag	125233	126858	127108	1,3	0,2
18,00 Nordland	243808	239532	239109	-1,8	-0,2
19,00 Troms	145996	146594	151160	0,4	3,1
20,00 Finnmark	78692	74148	74059	-5,8	-0,1
Total	4078900	4233116	4478497	3,8	5,8

Kilde: SSB Befolkningsstatistikk

Tabell 14-2: Aldersfordeling etter kjønn og utvalgte fylker, 1980, 1990, 2000. Prosent

Alder	Hele landet		Akershus		Oslo		Sogn og FJ		Finnmark	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
1980										
0-12	19,8	18,5	20,6	19,7	14,5	12,0	20,0	20,1	22,3	22,8
13-19	11,3	10,5	11,9	11,2	8,4	7,2	12,0	11,1	12,4	12,7
20-39	29,8	27,7	31,4	31,1	33,0	29,0	27,8	25,3	32,6	30,0
40-66	29,4	29,7	28,8	28,5	31,4	31,0	26,9	26,8	25,6	25,1
67+	9,7	13,5	7,3	9,5	12,7	20,7	13,2	16,6	7,1	9,4
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1990										
0-12	16,9	16,5	17,3	16,2	14,9	14,0	17,6	17,5	16,9	16,8
13-19	10,5	10,3	10,7	10,2	10,3	9,9	10,9	10,6	11,4	11,6
20-39	31,5	30,6	32,0	31,0	28,3	26,3	30,0	27,2	33,9	32,1
40-66	29,3	29,9	31,2	31,0	31,3	31,2	27,5	26,3	29,1	27,0
67+	11,8	17,6	8,8	11,6	15,1	18,6	14,0	18,4	8,7	12,5
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2000										
0-12	18,2	16,9	19,7	18,3	16,0	14,3	18,9	18,0	19,0	18,7
13-19	8,6	8,0	8,6	7,9	6,3	5,7	9,7	9,3	8,3	8,2
20-39	29,7	28,0	28,9	28,6	36,8	34,6	27,4	25,8	30,9	29,6
40-66	32,1	30,9	33,1	32,4	30,6	28,7	31,1	29,5	32,5	29,9
67+	11,4	16,2	9,7	12,8	10,3	16,8	12,9	17,5	9,5	13,6
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kilde: SSB Befolkningsstatistikk

1980

1017 kvinner pr 1000 menn

1990

1022 kvinner pr 1000 menn

2000

1020 kvinner pr 1000 menn

Det er store forskjeller i aldersfordelingen etter både kjønn og fylke. Gjennomgående er det langt flere kvinner enn menn i eldste alderskategori, både for landet som helhet og de fire fylkene vi har valgt ut. Størst forskjell i aldersfordelingen mellom kjønnene finner vi i Oslo i både 1980 og 2000. I 1980 var hver femte kvinne i Oslo 67 år og eldre, en andel som i 2000 er redusert til hver 6 kvinne. Akershus og Finnmark har omtrent lik andel av kvinner og menn som er 67 år og eldre, både i 1980 og år 2000. Sogn og Fjordane har størst andel av kvinner som er 67 år og eldre i 2000. Sogn og Fjordane er forøvrig det fylket med høyest forventet levealder, mens befolkningen i Finnmark kommer dårligst ut (Sosial- og helsedepartementet 1999). Menn i Finnmark kommer aller dårligst ut med 70,8 år i 1991 til 1995, og ligger 2,3 år lavere enn det "nest dårligste" fylke som er Oslo.

Aldersfordelingen over tid har også endret seg ved at andelen som er 67 år og eldre var størst i 1990, både for kvinner og menn. I 2000 var den denne andelen redusert noe, noe som kan skyldes Dette skyldes blant annet at folk lever lengre, men kan også skyldes at tilveksten av barn varierer over tid.

15 Endring i bo- og næringsstruktur

15.1 Avstand mellom bolig og nærmeste dagligvarebutikk etter fylke over tid

En avstand mellom bolig og dagligvarebutikk på 2 km og under anser vi som gangavstand. 5 km og over bør man nok ha et transportmiddel for å komme til dagligvarebutikken. Den generelle tendens er at avstand mellom bolig og dagligvarebutikk er blitt noe lengre. Denne avstanden er blitt større i spredtbygde strøk enn i tettbygde i perioden 1980 til 91, for så å reduseres noe (Lavik 1999). Reisevaneundersøkelsene til TØI viser samme tendens for landet som helhet (perioden 1985 til 97-98). Dette skyldes nok en kombinasjon av at en rekke dagligvarebutikker er nedlagt i perioden. Denne tendensen blir nok justert noe av at flere innbyggere søker inn mot tettstedene. Det skjer altså en konsentrasjonstendens både i butikkstruktur og bosettingsstruktur.

I reisevaneundersøkelsene er det Sogn og Fjordane som har lavest andel av befolkningen med gangavstand til butikken (2 km og under). Denne andelen blir også stadig mindre, dvs at gjennomsnittlig avstand blir stadig større. Finnmark har en stor andel som har gangavstand, på lik linje med hele landet, men har en større andel som har svært lang avstand, dvs over en mil. Også Hedmark, Oppland og Nord-Trøndelag var det mange som ikke hadde gangavstand til dagligvarebutikken. Nord-Trøndelag har en viss endring i avstand over tid, fra 85 prosent som hadde gangavstand i 1985, til 55 prosent som hadde tilsvarende i 1997-98. Her må en del butikker blitt nedlagt i spredtbygde strøk. Nå er tallene for noen av fylkene ganske små, slik at resultatene må fortolkes med forsiktighet. F.eks. er det ganske få observasjoner i Finnmark.

Tabell 15-1: Avstand i km mellom bolig og nærmeste dagligvarebutikk. Prosent. 1985

	0.1-2 Km	2.1-5 km	5.1-10 km	Over 10 km		
Østfold	82	15	3	1	100	186
Akershus	87	11	2		100	445
Oslo	98	1	0	0	100	357
Hedmark	66	21	10	3	100	154
Oppland	76	19	3	2	100	242
Buskerud	88	11	1	0	100	225
Vestfold	89	9	1	1	100	244
Telemark	80	16	2	1	100	203
Aust-Agder	94	6			100	31
Vest-Agder	76	19	3	1	100	134
Rogaland	87	8	5	1	100	376
Hordaland	88	11	0	0	100	444
Sogn og Fjordane	70	17	9	4	100	101
Møre og Romsdal	87	12	2		100	247
Sør-Trøndelag	86	9	3	2	100	271
Nord-Trøndelag	85	14		1	100	101
Nordland	87	9	3	1	100	243
Troms	80	6	10	3	100	143
Finnmark	77	8	9	6	100	66
Hele landet	85	11	3	1	100	4213
N	3589	461	119	44	4213	

Tabell 15-2: Avstand i km mellom bolig og nærmeste dagligvarebutikk. Prosent. 1991-92

Fylke	0.1-2 Km	2.1-5 km	5.1-10 km	10 km+	Total	N
Østfold	87	9	3	1	100	320
Akershus	89	10	2		100	522
Oslo	98	1	0	0	100	580
Hedmark	68	22	8	3	100	280
Oppland	70	19	11	0	100	243
Buskerud	78	16	3	3	100	267
Vestfold	85	11	4	0	100	260
Telemark	81	15	4	1	100	247
Aust-Agder	83	13	2	3	100	111
Vest-Agder	82	11	5	2	100	185
Rogaland	90	8	1	1	100	427
Hordaland	83	12	4	1	100	525
Sogn og Fjordane	65	25	10	1	100	144
Møre og Romsdal	81	15	4		100	312
Sør-Trøndelag	84	12	3	1	100	341
Nord-Trøndelag	66	28	5	2	100	174
Nordland	81	13	4	3	100	322
Troms	75	8	12	4	100	191
Finnmark	82	11	3	4	100	105
Hele landet	83	12	4	1	100	
N	4597	673	219	67	5556	

Kilde: TØI, Reisevaneundersøkelsen 1985

Tabell 15-3: Avstand i km mellom bolig og nærmeste dagligvarebutikk. Prosent. 1997-98

Fylke	0.1-2 Km	2.1-5 km	5.1-10 km	Over 10 km		N
Østfold	83	11	5	1	100	311
Akershus	82	13	3	1	100	1543
Oslo	97	2	1	1	100	1317
Hedmark	64	22	9	4	100	267
Oppland	67	20	10	4	100	227
Buskerud	72	18	7	2	100	318
Vestfold	78	17	4	1	100	289
Telemark	79	13	6	2	100	216
Aust-Agder	82	13	4	1	100	114
Vest-Agder	79	14	6	1	100	165
Rogaland	83	12	4	1	100	490
Hordaland	80	14	4	2	100	556
Sogn og Fjordane	63	22	13	2	100	166
Møre og Romsdal	72	17	8	4	100	1277
Sør-Trøndelag	80	14	3	3	100	320
Nord-Trøndelag	55	30	10	4	100	175
Nordland	70	15	9	6	100	308
Troms	69	12	11	9	100	176
Finnmark	74	11	5	10	100	92
Hele landet	79	13	5	2	100	
N	6601	1105	427	194	8327	

Kilde: TØI, Reisevaneundersøkelsen 1985

15.2 Avstand mellom bolig og kommunesenter etter fylke over tid

Disse resultatene fra Reisevaneundersøkelsen til TØI viser svært lite stabile tendenser over tid. Det eneste generelle man kan si fra disse tre undersøkelsene er at Østfold gjennomgående har en kort avstand til nærmeste kommunesenter, mens Sogn og Fjordane og Finnmark i alle tre undersøkelsene har større andel enn gjennomsnittet som har over en mil til kommunesenter. Endringer over tid synes så usystematiske at vi ikke tror de viser reelle endringer. Dette kan bl.a. ha med måten vi har inndelt avstand på.

Tabell 15-4: Avstand i km til kommunesenter. Prosent 1985

	0.1-2 Km	2.1-5 km	5.1-10 km	Over 10 km	Total	N
Østfold	46	32	15	7	100	190
Akershus	23	32	28	17	100	447
Oslo	14	23	50	13	100	381
Hedmark	31	18	21	31	100	154
Oppland	20	17	12	50	100	242
Buskerud	28	32	21	20	100	224
Vestfold	36	44	17	4	100	245
Telemark	24	29	32	15	100	204
Aust-Agder	77	23			100	31
Vest-Agder	26	26	32	16	100	137
Rogaland	27	28	21	25	100	379
Hordaland	18	14	19	50	100	448
Sogn og Fjordane	32	24	11	34	100	101
Møre og Romsdal	31	27	18	23	100	252
Sør-Trøndelag	37	22	20	20	100	281
Nord-Trøndelag	49	25	8	19	100	102
Nordland	30	11	24	35	100	247
Troms	40	23	20	17	100	144
Finnmark	8	26	15	51	100	65
Hele landet	28	25	23	24	100	4274
N	1176	1064	989	1045	4274	

Tabell 15-5: Avstand i km til kommunesenter. Prosent. 1991-92

Fylke	0.1-2 Km	2.1-5 km	5.1-10 km	Over 10 km	Total	N
Østfold	44	37	14	6	100	308
Akershus	32	31	28	9	100	512
Oslo	17	28	38	17	100	547
Hedmark	29	27	21	23	100	273
Oppland	27	28	24	21	100	232
Buskerud	25	29	24	22	100	273
Vestfold	35	39	23	2	100	244
Telemark	36	30	22	12	100	251
Aust-Agder	31	34	21	14	100	115
Vest-Agder	30	29	29	13	100	182
Rogaland	34	37	22	7	100	425
Hordaland	22	24	24	30	100	526
Sogn og Fjordane	38	18	10	34	100	143
Møre og Romsdal	37	23	18	22	100	311
Sør-Trøndelag	24	28	31	18	100	331
Nord-Trøndelag	34	27	12	27	100	173
Nordland	33	23	18	26	100	317
Troms	31	25	23	21	100	189
Finnmark	38	23	14	24	100	111
Hele landet	30	29	24	18	100	
N	1643	1573	1286	961		5463

Tabell 15-6: Avstand i km til kommunesenter. Prosent. 1997-98

Fylke	0.1-2 Km	2.1-5 km	5.1-10 km	Over 10 km	Total	N
Østfold	44	33	16	7	100	305
Akershus	35	30	25	11	100	1514
Oslo	62	22	11	6	100	1128
Hedmark	34	21	19	25	100	264
Oppland	32	20	28	20	100	232
Buskerud	29	30	26	15	100	305
Vestfold	31	38	24	6	100	280
Telemark	35	32	20	12	100	212
Aust-Agder	38	29	21	12	100	113
Vest-Agder	37	29	21	12	100	163
Rogaland	39	25	23	13	100	462
Hordaland	31	27	20	22	100	530
Sogn og Fjordane	38	23	16	23	100	159
Møre og Romsdal	34	22	18	26	100	1240
Sør-Trøndelag	31	28	25	16	100	306
Nord-Trøndelag	31	22	15	31	100	178
Nordland	33	19	20	28	100	309
Troms	31	17	20	32	100	173
Finnmark	44	20	12	24	100	82
Hele landet	38	26	20	16	100	7955
N	3036	2057	1585	1277	7955	

Kilde: TØI, Reisevaneundersøkelsen 1985

15.3 Andel som bor i tettsted etter fylke over tid

Som indikator på konsentrasjonstendenser eller sentraliseringstendenser for befolkningen er det bedre å bruke data fra SSB som forteller hvor stor andel som bor i hhv tettbygde og spredt bygde strøk over tid. SSBs definerer tettsted som følger¹³: En hus-samling skal registreres som et tettsted dersom det bor minst 200 personer der (ca. 60-70 boliger). Avstanden mellom husene skal normalt ikke overstige 50 meter. Personer fordeles etter bostedsstrøk, dvs. om de bor i tettbygde eller spredt bygde bostedsstrøk. Andel som bor i tettsted er en indikator på sentralitet.

Det er en generell tendens at stadig større andel av befolkningen bor i tettsteder. Det er imidlertid store variasjoner mellom fylkene. Det er størst andel i de sentrale østlandsfylkene som bor i tettsted, som Oslo, Akershus, og tildels Østfold og Rogaland. Lavest andel i 1999 hadde Sogn og Fjordane, og ble tett etterfulgt av Oppland, Hedmark og Nord-Trøndelag. Både Nordland og Troms ligger under landsgjennomsnittet, mens Finnmark lå i 1980 og 1990 lik med landsgjennomsnittet, men ligger lidt under i 1999. Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal har hatt den største økningen i befolkningskonsentrasjon, mens i Finnmark er befolkningskonsentrasjonen i liten grad endret på de 20 årene. Den sterke befolkningskonsentrasjonen i Møre og Romsdal

¹³ Kilde: <http://www.ssb.no/bef tett/>

kan være noe av forklaringen på den store reduksjonen i antall butikker pr 1000 innbyggere som vi fant der.

Tabell 15-7: Andel som bor i tettsted 1980, 1990, pr 1. januar 1999. Reviderte tall. SSB

Fylke	1980	1990	1. Jan 1999
Østfold	78	79	82,7
Akershus	82	85	87,4
Oslo	100	99	99,6
Hedmark	47	50	53,3
Oppland	47	48	52,2
Buskerud	72	74	77,1
Vestfold	77	79	82,7
Telemark	72	72	74,3
Aust-Agder	59	61	66,9
Vest-Agder	74	76	78,4
Rogaland	76	72	83,7
Hordaland	71	71	76,7
Sogn og Fjordane	43	44	51,9
Møre og Romsdal	57	58	66,3
Sør-Trøndelag	71	72	75,1
Nord-Trøndelag	49	51	54,8
Nordland	61	62	66,6
Troms	56	60	64,9
Finnmark	70	72	72,2
Hele landet	70	72	76,7

Kilde: SSB 1990, SSB 1992, <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/befsett/tab-2000-12-18-04.html>

15.4 Sysselsatte etter hovednæring over tid

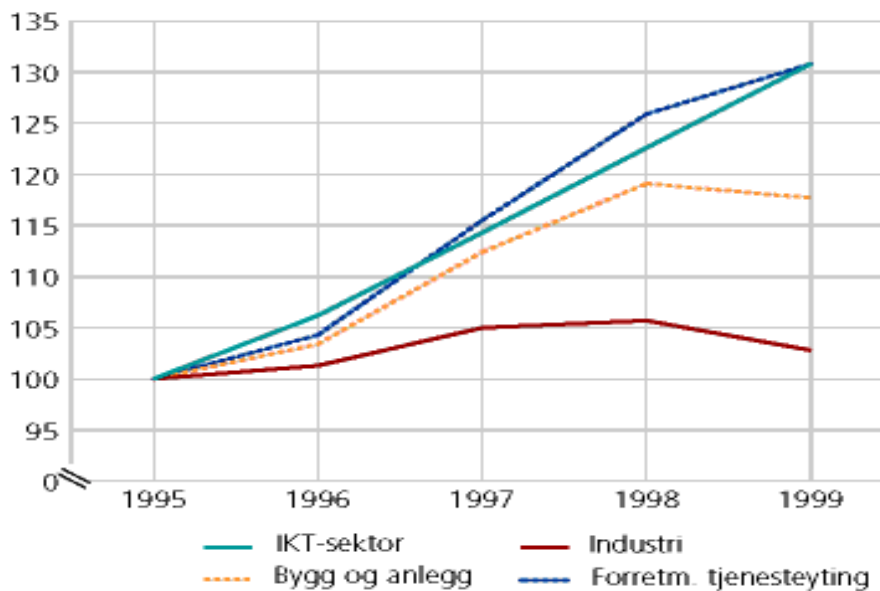
Inndelingen av næring er forskjellig i 1980 fra 1990 og 1999. Derfor er det litt problematisk å sammenligne 1980 med de etterfølgende. Sammenligning mellom 1990 og 1999 skulle være uproblematisk.

Jordbruks- skogsbruk og fiske synes imidlertid noenlunde sammenlignbart alle tre årstall. Andelen sysselsatte i den næringen har gått ned fra 8 prosent i 1980, til 6 prosent i 1990 og 4 prosent i 1999. Den er altså redusert med 2 prosentpoeng hvert tiår. 1990 og 1999 synes sammenlignbart. I den perioden har industri redusert andelen sysselsatte i industri, varehandel og offentlig sosial og privat tjenesteyting. Den næringen som har økt mest av andelen sysselsatte er imidlertid bank og finansieringsvirksomhet.

Som en mer overordnet endring ser vi at andel som arbeider i primærnæring stadig er synkende. Det samme er også sekundærnæringen som er industrien. Den er også synkende, mens servicenæringen øker. I 1999 var hele 81 prosent sysselsatt i servicenæringen. Dette er et ledd i de større samfunnsendringene, hvor vi har gått fra bondesamfunnet til industrisamfunnet, og er nå over i tertiærnæringen eller servicesamfunnet for fullt. Servicesamfunnet har også sine inndelinger, som eks informasjons- og

kommunikasjonsteknologi (IKT). Dette er etter hvert blitt en stor næring i sterk vekst. Fra 1995 til 1999 økte antall ansatte i IKT fra 60 133 sysselsatte til 78 635 (SSB).

Sysselsatte personer. IKT-sektoren og andre utvalgte næringer. 1995-1999. Indeks 1995=100

Kilde: <http://www.ssb.no/ikt/>

IKT er den retteste linjen, fra en indeks på 100 i 1995 til 130 i 1999. Sysselsatte i industri og bygg og anlegg har steget noe for så å gå ned.

Ellers er endringene mellom de grunnleggende næringene primær-, sekundær- og tertiær (service) som forventet. Andelen sysselsatte i primærnæringene og sekundærnæringene går ned, mens servicenæringen får økte andeler. Fra 1990 til 2000 har bank og finansieringsvirksomhet økt med 4 prosentpoeng fra 1990 til 2000.

Når det gjelder sysselsatte etter næring og fylke over tid, er dette mer problematisk å si noe om. Næringsinndelingen er forskjellig, samt at i 1980 og 1990 er enkelte fylker slått sammen. For 2000 er andelen i jordbruk, skogbruk og fiske større i Finnmark enn for landet som helhet. Andelen som arbeider i oljeutvinning, bergverk, industri og kraft og vann er på 8 prosent i Finnmark, mens den er på 15 prosent for hele landet. Sysselsatte i varehandel, hotell og restaurantnæring er godt under gjennomsnittet, 11 prosent i Finnmark mot 18 prosent for hele landet. Den største andelen sysselsatte i Finnmark er innen gruppen andre tjenester. Hele 47 prosent i Finnmark er sysselsatte i gruppen "andre tjenester", sammenlignet med 37 prosent for hele landet. "andre tjenester" er blant annet offentlig administrasjon, undervisning, helse- og sosialtjenester, interesseorganisasjoner, kulturell tjenesteyting og sport, annen personlig tjenesteyting. Troms fylke har nesten like stor andel i denne gruppen. Sogn og Fjordane ligger på gjennomsnittet i gruppen "andre tjenester", men ligger høyere enn gjennomsnittet på "olje, industri, kraft og vann", samt jordbruk, skogbruk, fiske og fangst.

I 1998/99 arbeidet 48 prosent i offentlig sektor. Det er størst andel i Finnmark som arbeider offentlig sektor, 61 prosent. Det er også flere enn gjennomsnittet som arbeider

der i offentlig sektor i Oppland, Hedmark, Nordland og Troms og Sogn og Fjordane, dvs fylker med et spredt bosetting. Rogaland har den laveste andelen med 40 prosent.

Tabell 15-8: Sysselsatte etter næring Prosent 1980, 1990, 1999

	1980		1990	2000
0 Teknisk, vitensk, humanistisk og kunst S	19	1 Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst P	6	4
1 Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts og ledelse S	52	2 Oljeutvinning og bergverksdrift I	1	
2 Kontorarbeid S	11	3 Industri I	15	
3 Handelsarbeid S	10	4 Kraft og vannforsyning I	1	15
4 Jordbruks- skogsbruk og fiske P	8	5 Bygge- og anl I	7	6
5,7,8 Gruve og sprng, industri og anlegg I	26	6 Varehandel, hotell og restaurant S	18	18
6 Transport- komm S	8	7 Transport, lagring, post og tele S	8	7
9 Servicearbeid S	13	8 Bank- og finansieringsvirksomhet S	7	11
Militært arbeid og arbkr som ikke kan id S	1	9 Offentlig, sosial og privat tjenesteyting S	36	
		Andre tjenester S		37
	101		99	100
N	1913	N	2030	2269

Kilde: SSB Arbeidsmarkedsstatistikk 1981, 1991, Kilde: <http://www.ssb.no/aku/>

P=primærnæring

I=Industri (Sekundærnæring)

S=Servicenæring

Tabell 15-9: Hovednæringer. Prosent. 1980, 1990, 2000

	1980	1990	2000
Primærnæring P	8	6	4
Sekundærnæring I	26	24	21
Servicenæring S	67	71	73
	100	100	100

Kilde: SSB Arbeidsmarkedsstatistikk 1981, 1991, Kilde: <http://www.ssb.no/aku/>

Tabell 15-10: Næring etter fylke 1980 – prosent / pr 1000

	0 Teknisk, vitensk, humanistisk og kunst	1 Administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedriftsledelse	2 Kontorarbeid	3 Handelsarbeid	4 Jordbruks- og fiske	5,7,8 Gruve og sprng. industri og anlegg	6 Transportkomm	9 Servicearbeid	Militært og arbkr som ikke kan id		
Akershus	22	9	16	9	3	21	7	13	1	101	190
Oslo	24	9	19	10	0	16	8	13	0	99	237
Hedmark/Oppland	13	3	7	10	18	29	7	14	1	102	173
Buskerud/Telemark	20	3	10	10	7	32	6	13	1	102	174
Østfold/Vestfold	17	4	10	10	5	32	8	12	1	99	186
Aust-Agder/Vest-Agder/Rogaland	18	4	8	10	10	28	8	13	0	99	237
Hordaland/Sogn og Fj	20	4	9	9	10	28	8	12	0	100	234
Møre og Romsdal	14	5	8	11	9	30	8	13	0	98	107
Sør- og Nord-Trøndelag	19	5	9	10	12	24	8	13	1	101	172
Nordland	16	5	8	9	11	23	12	15	1	100	104
Troms/Finmark	22	3	8	9	9	22	9	15	2	99	99
Hele landet	19	5	11	10	8	26	8	13	1	101	1913

Kilde: SSB: Arbeidsmarkedsstatistikk 1981

Tabell 15-11: Sysselsatte etter næring og fylke. 1990. 1000 (prosent)

	Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	Oljeutv, bergverk	Industri	Kraft og vann	Bygg og anl	Varehotell rest	Transport lagring, post, tele	Bank finans	Off sosial og priv tj	Sum	N
1990											
Akershus	2		11		5	22	9	12	38	99	226
Oslo			11		5	20	8	14	40	98	235
Hedmark/Oppland	12		17		7	16	7	5	33	97	174
Buskerud/Telemark	5		20		8	18	8	6	33	98	185
Østfold/Vestfold	4		20		8	19	7	6	34	98	198
Aust-Agder/Vest-Agder/Rogaland	6	3	19		7	15	8	7	33	98	271
Hordaland/Sogn og Fj	8		15		7	17	8	7	36	98	249
Møre og Romsdal	10		23		6	15	8	6	32	100	106
Sør- og Nord-Trøndelag	10		12		7	18	7	5	39	98	182
Nordland	11		9		6	15	10	6	41	98	106
Troms/Finmark	8	4	8	1	8	15	10	5	42	101	102
Hele landet	6	1	15	1	7	18	8	7	36	99	2034

Kilde: SSB Arbeidsmarkedsstatistikk 1991

Tabell 15-12: Sysselsatte etter næring og fylke. 2000. (prosent)

2000 - pr 1000	Jordbruk skogbruk fiske	Oljeutv bergv in- dustri kraft vann	Bygg og anl	Vareh hotell rest	Transp komm.	Finans forsikr tjeneste	Andre tjenester			
Østfold	3	19	6	22	7	8	34	100	125	
Akershus	1	9	5	23	8	18	36	100	255	
Oslo	0	8	3	20	9	21	38	100	276	
Hedmark	10	12	7	18	6	8	38	99	89	
Oppland	9	16	9	16	4	9	35	98	92	
Buskerud	2	17	8	19	8	10	36	100	123	
Vestfold	2	19	8	20	6	10	36	100	104	
Telemark	3	22	8	19	5	8	38	101	79	
Aust-Agder	4	21	6	17	6	8	40	102	48	
Vest-Agder	3	18	8	22	7	9	36	103	74	
Rogaland	4	23	6	18	7	9	33	99	190	
Hordaland	3	17	7	19	6	11	38	100	219	
Sogn og Fjor- dane	9	18	7	15	9	7	36	102	55	
Møre og Roms- dal	8	21	7	16	9	7	32	100	123	
Sør-Trøndelag	5	13	8	16	8	10	40	100	130	
Nord-Trøndelag	10	13	7	15	7	7	40	98	60	
Nordland	8	15	7	16	9	7	40	100	116	
Troms	5	9	9	16	7	9	46	101	76	
Finnmark	8	8	8	11	8	6	47	97	36	
Hele landet	4	15	6	18	7	11	37	100	2269	

Kilde: <http://www.ssb.no/aku/>

Tabell 15-13: Prosentandel som arbeider i offentlig sektor (blant yrkesaktive). 1998/99

	Offentlig: Kommune, fylkeskommune eller statlig sektor. Prosentandel	N
1,00 Østfold	43	287
2,00 Akershus	42	595
3,00 Oslo	44	398
4,00 Hedmark	55	194
5,00 Oppland	57	291
6,00 Buskerud	44	342
7,00 Vestfold	45	194
8,00 Telemark	52	312
9,00 Aust-Agder	51	140
10,00 Vest-Agder	48	243
11,00 Rogaland	40	327
12,00 Hordaland	45	383
14,00 Sogn og Fjordane	52	150
15,00 Møre og Romsdal	43	389
16,00 Sør-Trøndelag	46	298
17,00 Nord-Trøndelag	43	192
18,00 Nordland	54	403
19,00 Troms	55	197
20,00 Finnmark	61	229
	48	5564
N	2645	

Kilde: Gallup 1998/99

16 Åpningstider i utvalgte fylker

Åpningstider er et viktig parameter for tilgjengelighet. Det er derfor viktig å se om denne tilgjengeligheten er geografisk forskjellig, og om det er forskjeller mellom f.eks. landkommuner og bykommuner. Vi har registrert åpningstidene i fire fylker; Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nordland og Finnmark. Begrunnelsen for å velge disse fylkene, var at vi ønsket å se på noen typiske ”distriktsfylker”, samt fylke som er mer ”gjennomsnittlig”, blant annet for å se om åpningstidene er forskjellig i dagligvarebutikker og bensinstasjoner og kiosker. Tidligere fant vi blant at omsetningen i dagligvarebutikker og bensinstasjoner/kiosker varierte mellom en del fylker, og vi ønsket å se ulike åpningstider kunne bidra til å forklare disse forskjellene. Blant annet fant vi høy dagligvareomsetning i spesielt bensinstasjonene/kioskene i Finnmark (pr innbygger), og vi fant høy dagligvareomsetning pr innbygger i både dagligvarebutikker og bensinstasjoner/kiosker i Sør-Trøndelag.

Åpningstidene er registrert ut fra en liste som er ordnet etter kommune. Ca hver tredje utsalg skulle kontaktes for å registrere åpningstidene. Dette er altså et utvalg av dagligvarebutikker, bensinstasjoner og kiosker. I Nordland ble de første kommunene på listen registrert. Dvs at vi ikke har et tilfeldig utvalg basert på systematisk utvelging fra dette fylket. Kommene der åpningstidene er registrert, er både av rural og urban karakter. Det er Bodø, Narvik, Bindal, Sømna, Brønnøy, Vega, Vevelstad, Herøy og Alstahaug. Det vil gi et grovt bilde for Nordland, spesielt når vi skiller mellom lavpris og andre, og mellom by og landkommuner. I totaltallene for Nordland hara vi vektet for by-land, ettersom bykommunene var overrepresentert. I Nordland har vi ingen åpningstidsregistreringer for bensinstasjon og kiosk. I Finnmark ble nesten alle registrert. Registrering av åpningstidene ble utført hos Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Nordland og Fylkesmannen i Finnmark i Mars 2001.

Åpningstidene i varehandelen har med jevne mellomrom vært gjenstand for debatt (Lavik og Strand 1997). På 70-tallet dreide debatten seg om de ansatte, på 80-tallet var det forbrukerne som sto i fokus, ettersom kvinnene etter hvert begynte å delta i arbeidsmarkedet i stadig større grad, og de åpningstidenes rammer begynte å bli for knappe. I 1985 ble den gamle lukkeloven av 1913 erstattet med en åpningstidslov, som ga varehandelen større muligheter til å utvide åpningstidene. Dette ble da også gjort. På 90-tallet fikk vi debatt om konkurransevridning. Da ble typiske turiststeder unntatt fra åpningstidsloven. På slutten av 90-tallet kom debatten om søndagsåpent eller ikke. Åpningstidsloven ble igjen revidert (lov av 26. juni 1998, iverksatt 1. januar 1999, med enda en revisjon i juni 1999). Den nye loven tillot ikke dagligvarebutikker over 100 kvm å holde åpent utover kl 21.00 på hverdager og 18.00 på lørdager, og tilsvarende for bensinstasjoner over 150 kvm. Dagligvarebutikker som er 100 kvm

eller mindre, og bensinstasjoner som er 150 kvm eller mindre, kan holde åpent når de vil.

Mens mange butikker stengte kl 17.00 på hverdager under den gamle lukkeloven, og 1300 og 1400 på lørdager (før 1985), begynte etter hvert butikkene å utvide sine åpningstider. Før den siste revisjonen på slutten av 90-tallet, holdt mange butikker åpent til kl 2000 på hverdager, og 1800 på lørdager. En del butikker hadde også åpent utover dette. Disse måtte etter den siste revisjonen begrense åpningstidene til de lovlige rammene, om ikke de holdt seg innenfor de angitte kvadratmeterne.

16.1 Sogn og Fjordane

Mørk grå angir at alt er stengt i vårt utvalg, mens lys grå er samtlige åpne. To av butikkene holder åpent fra 9.00 til 12.00 og fra 14.00 til 17.00 på hverdager. I tabellen over vil disse være registrert fra 9.00 til 17.00. Noen butikker har andre åpningstider torsdag og eller fredag. Dette har vi ikke tatt hensyn til.

Samtlige lavprisbutikker i dette utvalget holder åpent til kl 19.00, 20.00 eller 21.00, de fleste kl 21.00, på hverdager. En lavprisbutikk (i vårt utvalg) stenger kl 15.00 på lørdager, mens resten stenger kl 18.00.

Tabell 16-1: Åpningstider i dagligvarebutikker i Sogn og Fjordane. Prosent. 2001

	Hverdag		Lørdag		Søndag	
	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til
Døgnåpent						
6.30						
7.00						
7.30						
8.00	1		1			
8.30	3		3			
9.00	83		82		20	
9.30	2		1			
10.00	9		13			
10.30	1					
11.00	1				20	
12.00				1		
13.00				9		
13.30				1		
14.00				25		
14.30				3		
15.00				19	60	
16.00		2		14		
16.30		5				
17.00		5				20
18.00		37		28		40
19.00		8				20
19.30						
20.00		20				20
21.00		14				
21.30						
22.00						
23.00						
24.00						
Døgnåpent						
	100	100	100	100	100	100
N	92	92	92	92	5	5

Tabell 16-2: Åpningstider i bensinstasjoner eller kiosk i Sogn og Fjordane som selger dagligvarer. Prosent. 2001

	Hverdag		Lørdag		Søndag	
	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til
Døgnåpent	7		7		7	
6.30	3					
7.00	19		3		3	
7.30	16					
8.00	23		23			
8.30	10		10			
9.00	13		39		38	
9.30	3		3			
10.00	7		16		35	
11.00					3	
12.00					3	
13.00					3	
14.00					3	
15.00				7	3	
16.00				3		
17.00		7		3		
18.00				3		
19.00						7
19.30		3				
20.00		10		7		10
21.00		19		23		24
21.30		3				
22.00		36		35		38
23.00		13		10		10
24.00		3		3		3
Døgnåpent		7		7		7
	100	100	100	100	100	100
N	31	31	31	31	29	29

94 prosent av kioskene og bensinstasjonene holder søndagsåpent i Sogn og Fjordane.

16.2 Sør-Trøndelag

Tabell 16-3: Åpningstider i dagligvarebutikker i Sør-Trøndelag. Prosent. 2001

	Hverdag		Lørdag		Søndag	
	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til
Døgnåpent						
6.30						
7.00						
7.30						
8.00	1					
8.30	1		1			
9.00	81		82		25	
9.30	4		4			
10.00	13		13			
10.30						
11.00			1		50	
12.00	1					
13.00				8	25	
13.30				1		
14.00				11		
14.30		1		1		
15.00		1		9		13
16.00		1		2		
16.30		6				
17.00		12		1		
17.30		1				
18.00		8		60		
19.00		5				13
19.30						
20.00		16				
21.00		44		3		13
21.30						
22.00		5		5		63
23.00						
24.00						
Døgnåpent						
	100	100	100	100	100	100
N	111	111	110	110	8	8

Utvalget var på 111 dagligvarebutikker – av totalt 270. 15 av disse butikkene hadde ikke samme åpningstid hver dag i uken. Noen stengte senere på torsdager, noen senere på fredager og noen senere både torsdag og fredag. Det var 1 til 3 timer senere disse dagene. Neon hadde en annen åpningstid mandag, onsdag og fredag, og en annen tirsdag og torsdag, og en hadde stengt en time midt på dagen. Dette er ikke med i tabellen over da det der er registrert de stenetidene som er vanligst på hverdager.

Tabell 16-4: Åpningstider bensinstasjoner eller kiosk som selger dagligvarer i Sør-Trøndelag. Prosent. 2001

	Hverdag		Lørdag		Søndag	
	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til
Døgnåpent	9		11		12	
6.00	25		2			
6.30	9		4			
7.00	7					
7.30	3				2	
8.00	14		33		10	
8.30	7		4		2	
9.00	12		25		33	
9.30						
10.00	7		12		2	
11.00	2		4		12	
12.00	3		5		22	
13.00	3		2		4	
14.00				2		
15.00				5		
16.00						
17.00		5		9		4
18.00		9		7		2
19.00		7		4		4
19.30						
20.00		20		7		6
21.00		9		7		12
21.30						
22.00		19		14		22
22.30		2		2		2
23.00		22		23		25
24.00		9		7		10
01.00		2				2
Døgnåpent		9		11		12
	100	100	100	100	100	100
N	59	59	57	57	49	49

Bensinstasjoner-kiosker: utvalg 59 av 215

1 av disse har en time lengre åpent på torsdag, 3 av disse har en time lengre åpent på fredag enn de har ellers i uken, en har 1 time kortere åpningstid på fredag. Dette er ikke registrert i tabellen over.

83 prosent av bensinstasjonene og kioskene i Sør-Trøndelag har søndagsåpent.

16.3 Nordland

	Hverdag		Lørdag		Søndag	
	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til
Døgnåpent						
6.30						
7.00						
7.30	1					
8.00						
8.30	1		1			
9.00	66		59			
9.30						
10.00	32		40		50	
10.30						
11.00						
12.00					50	
13.00				13		
13.30				1		
14.00				13		
14.30						
15.00				1		
16.00		16		3		
16.30		8				
17.00		2		1		
17.30						
18.00		2		60		
18.30		1				
19.00						
19.30						
20.00		41				
21.00		25		4		
21.30						
22.00						
23.00		5		4		100
24.00						
Døgnåpent						
	100	100	100	100	100	100
N	96	96	96	96	2	2

Et utvalg på 96 av 276 dagligvarebutikker (utvalget er ikke representativt). IKKE VEKTET, by er overrepresentert

16.4 Finnmark

Dagligvarebutikkene har gjerne lengre åpent i byene enn i distriktene. Dette mønsteret finner vi ikke i Finnmark. Vadsø og Hammerfest holdes lenge åpent, mens Alta som er en kommune med mange innbyggere holder ikke alle like lenge åpent. Heller ikke Vardø som er en bykommune.

Tabell 16-5: Åpningstidene i dagligvarebutikker i Finnmark. Prosent. 2001

	Hverdag		Lørdag		Søndag	
	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til
Døgnåpent						
6.30						
7.00						
7.30						
8.00	1					
8.30	3		1			
9.00	70		57			
9.30	4		2			
10.00	20		36		25	
10.30			1			
11.00	2		4		25	
11.30	1					
12.00						
12.30				1		
13.00		2		22		
13.30		2				
14.00		1		29		
14.30				1		
15.00		1		3		
16.00		29		5	25	
16.30		4		1		
17.00		15		1	25	
17.30		1				
18.00		2		37		
19.00		7				50
19.30						
20.00		17				
21.00		17				25
21.30						
22.00		1				
23.00		1				
24.00		1		2		25
Døgnåpent						
	100	100	100	100	100	100
N	109	109	107	107	4	4

2 butikker holder lørdagsstengt

Av de 28 lavprisbutikkene som er registrert, holder 1 åpent til 18, 4 åpent til 19, 9 åpent til 20 og 14 åpent til 21.00 på hverdager. På lørdager holder 4 lavprisbutikker åpent til 16.00, 24 til 18.00. Også i Finnmark er det lavprisbutikkene som holder åpent lengst. Det er også noen butikker som ikke holder åpent hver dag ellers i uken. Dette er butikker som befinner seg på steder med lite befolkning.

Tabell 16-6: Åpningstider på bensinstasjoner/kiosker i Finnmark. Prosent 2001

	Hverdag		Lørdag		Søndag	
	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til	Åpent fra	Åpent til
Døgnåpent	1		2		2	
5.30	1		1		1	
6.00	1		1		1	
6.30	2					
6.45	1					
7.00	15					
7.30	4		1			
8.00	14		15		5	
8.30	2				1	
9.00	23		31		13	
9.30	1		4			
10.00	19		27		15	
10.30					1	
11.00	12		13		7	
11.30					2	1
12.00	2		3		24	
12.30					1	
13.00		1	1	6	6	
13.30						
14.00	1			4	4	
14.30						
15.00			1	1	11	
16.00		10		4	2	1
16.30						
17.00	1	2		1	4	
17.30						1
18.00				2		4
19.00		3		2		2
19.30		1				1
20.00		7		6		6
21.00		10		7		14
21.30		1				
22.00		24		25		27
23.00		30		29		29
24.00		8		9		11
01.00		1		1		1
02.00		1				
Døgnåpent		1		2		1
	95	95	94	94	85	85

Én har døgnåpent fra lørdag til søndag, men ikke de andre døgnene. Det er en kiosk som holder åpent søndag fra 10.30 til 11.30 på søndager. Da er Hurtigruten innom.

89 prosent av bensinstasjonene og kioskene i Finnmark holder søndagsåpent.

Tabell 16-7: Stengetider hverdag i dagligvarebutikker etter kommune i Finnmark. Prosent. 2001

	13 til 16	16.30 til 19	19.30 og senere		N
Vardø		67	33	100	3
Vadsø		33	67	100	6
Hammerfest	31		69	100	13
Kautokeino	25		75	100	4
Alta	30	35	35	100	20
Loppa	67	33		100	6
Hasvik	33	67		100	3
Kvalsund	33	33	33	100	3
Måsøy	50	50		100	4
Nordkapp	17	17	67	100	6
Porsanger	25	75		100	8
Karasjok		100		100	2
Lebesby	100			100	3
Gamvik	100			100	4
Berlevåg	50	50		100	2
Tana	33	17	50	100	6
Nesseby		50	50	100	2
Båtsfjord			100	100	4
Sør-Varanger	60	10	30	100	10
Finnmark	35	28	37	100	109
N	38	31	40	109	

Tabell 16-8: Stengetid lørdager i dagligvarebutikker etter kommune i Finnmark. Prosent. 2001

	12 til 14	14.30 til 16	16.30 og senere		
Vardø	33	33	33	100	3
Vadsø	33		67	100	6
Hammerfest	8	8	83	100	12
Kautokeino	50		50	100	4
Alta	58	5	37	100	19
Loppa	100			100	6
Hasvik	67		33	100	3
Kvalsund	67		33	100	3
Måsøy	100			100	4
Nordkapp	33		67	100	6
Porsanger	63	25	13	100	8
Karasjok			100	100	2
Lebesby	100			100	3
Gamvik	100			100	4
Berlevåg	100			100	2
Tana	17	50	33	100	6
Nesseby	50		50	100	2
Båtsfjord			100	100	4
Sør-Varanger	60	10	30	100	10
Finnmark	51	8	40	100	107
	55	9	43	107	

Tabell 16-9: Stengetider hverdag på bensinstasjon/kiosk etter kommunene i Finnmark. Prosent. 2001

	13 til 16	16.30 til 19	19.30 og senere		N
Vardø		25	75	100	4
Vadsø			100	100	8
Hammerfest	7	7	86	100	14
Kautokeino			100	100	3
Alta	17		83	100	12
Loppa	100			100	2
Hasvik			100	100	1
Kvalsund	50		50	100	2
Måsøy	60		40	100	5
Nordkapp			100	100	3
Porsanger		14	86	100	7
Karasjok			100	100	5
Lebesby		33	67	100	3
Gamvik			100	100	1
Berlevåg	33		67	100	3
Tana			100	100	4
Nesseby			100	100	2
Båtsfjord		25	75	100	4
Sør-Varanger			100	100	12
Finnmark	11	5	84	100	95
N	10	5	80	95	

Tabell 16-10: Stengetider lørdager bensinstasjon/kiosk etter kommunene i Finnmark. Prosent 2001

	12 til 14	14.30 til 16	16.30 og senere		N
Vardø			100	100	4
Vadsø			100	100	8
Hammerfest	7	7	86	100	14
Kautokeino			100	100	3
Alta	17		83	100	12
Loppa	100			100	2
Hasvik	100			100	1
Kvalsund		50	50	100	2
Måsøy	60	20	20	100	5
Nordkapp			100	100	3
Porsanger			100	100	7
Karasjok			100	100	5
Lebesby			100	100	2
Gamvik			100	100	1
Berlevåg	33		67	100	3
Tana			100	100	4
Nesseby			100	100	2
Båtsfjord		25	75	100	4
Sør-Varanger		8	92	100	12
Finnmark	11	5	84	100	94
N	10	5	79	94	

16.5 Sammenligning av Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nordland og Finnmark

Dagligvarebutikkene i Sør-Trøndelag holder lengst åpent både på hverdager og lørdager. 66 prosent i Sør-Trøndelag stenger senere enn kl 19.00. 95 prosent i Trondheim kommune holder åpent etter kl 19.30 på hverdager. Det er gjerne i de større byene butikkene holder åpent lengst (Lavik og Strand 1997). I 1996 holdt 59 prosent av dagligvarebutikkene åpent til kl 20.00 eller senere i Oslo, Bergen og Trondheim fredager, mens 71 prosent holdt åpent til kl 18.00 eller senere på lørdager i de samme byene. Vi tror ikke dagligvarebutikkene i disse byene er begynt å stenge tidligere, bortsett fra dem som pga lovendringen ikke kan ha lengre åpent enn til kl 21.00 på hverdager og kl 18.00 på lørdager. Dagligvarebutikkene stenger tidligere i Finnmark enn Sogn og Fjordane og Nordland. Det er stor forskjell mellom åpningstider i Finnmark og f.eks. Sør-Trøndelag. For alle fire kommunene er stengetidene senere i byene enn i landkommunene.

Det er en stor forskjell i åpningstidene mellom dagligvarebutikker og bensinstasjoner/kiosker. De fleste bensinstasjonene/kioskene holder åpent til kl 22.00 hele uken, også søndag. De fleste holder også søndagsåpent, og enkelte holder nattåpent. Åpningstidene til bensinstasjoner/kioskene kan forklare noe av den økte dagligvareomsetningen i dette markedet. Forutsetningen for denne antakelsen er at forskjellen i åpningstider i bensinstasjon og kioskmarkedet har blitt større. I denne undersøkelsen har vi ikke data som kan belyse en slik antakelse, derfor er dette foreløpig en hypotese.

Åpningstidene på bensinstasjoner og kiosker er ikke spesielt stor mellom disse tre fylkene (Nordland ikke registrert). Derfor blir det større forskjell mellom åpningstidene i dagligvarebutikker og bensinstasjoner/kiosker i Finnmark enn i Sør-Trøndelag ettersom dagligvarebutikkene stenger tidligere i Finnmark. 37 prosent av dagligvarebutikkene i Finnmark stenger etter kl 19.00, mens 84 prosent av kioskene stenger etter kl 19.00. En tredjedel av butikkene stenger kl 16.00 eller tidligere i Finnmark, mens 51 prosent stenger kl 14.00 eller tidligere på lørdager. Dette kan bety at en del av dagligvareomsetningen i Finnmark kanaliseres via bensinstasjoner, kiosker, eller evt andre spesialbutikker som selger mat og drikke, slik vi har vært inne på tidligere. Men igjen er det viktig å huske på at dagligvarer er mye mer enn mat.

Omkoder vi stengetidene for bensinstasjon og kiosk, ser vi at 65 prosent holder åpent til kl 22.00 eller senere på hverdager. 88 prosent av bensinstasjonene og kioskene holder også søndagsåpent. Blant dem som holder søndagsåpent, holder 69 prosent åpent til kl 22.00 eller senere, noen flere i Sør-Trøndelag og Finnmark enn Sogn og Fjordane. Det er ikke så stor forskjell i åpningstidene mellom bensinstasjoner og kiosker.

Vi har ikke sammenlignbare data til å kunne si at åpningstidene i bensinstasjoner og kiosker er blitt utvidet, f.eks. ved at flere holder åpent på f.eks. søndager og at flere har fått et større utvalg dagligvarer. Ut fra økningen av servicemarkedets markedsandeler av dagligvareomsetningen, skal man imidlertid ikke se bort fra at forskjellen i tilgjengelighet mht til åpningstidene kan ha ført til en viss omfordeling av omsetningen. Men man må være forsiktig med å antyde slike sammenhenger ettersom man burde hatt tilgang til mer utdypende data om disse forholdene. Vi må også huske på at dagligvarer er mer omfattende enn mat.

Det er lavprisbutikkene blant dagligvarebutikkene som holder åpent lengst. Det er store forskjeller på lavprisbutikkene og de øvrige dagligvarebutikkene i de tre fylkene Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag og Finnmark, mens Nordland holder de andre butikkene åpent noe lengre. I Nordland kan imidlertid utvalget være noe skjevt. 94 prosent av lavprisbutikkene stenger etter kl 19.00, dvs at i praksis stenger de kl 20 eller 21, mens 26 prosent av de øvrige dagligvarebutikkene stenger tilsvarende. Samme mønster finner vi i alle fire fylker. Det ser ut som om lavprisbutikkene holder samme profil på åpningstidene hvor enn i landet de er etablert. Sett fra et distriktssynspunkt er det altså lavprisbutikkene som er mest tilgjengelig, både når det gjelder åpningstider og når det gjelder størrelsen på butikkene.

Vi vil imidlertid tro at det er mindre forskjeller mellom lavprisbutikker og de øvrige butikkene i de store byene, slik vi så for Trondheims vedkommende. 80 prosent av de som ikke var lavpris stengte etter kl 19.00 sammenlignet med 100 prosent av lavprisbutikkene, og tilsvarende på lørdager, 93 prosent av de som ikke var lavpris stengte etter kl 16.00 mot 100 prosent av lavprisbutikkene. Dette er langt mindre forskjeller enn mellom ikke lavpris i distriktene og ikke lavpris i storby (Trondheim).

Tabell 16-11: Dagligvarer: stengetider etter fylke. Prosent. 2001

Hverdag	Sogn og Fjordane	Sør-Trøndelag	Nordland	Finnmark	
13 til 16	2	3	28	35	
16.30 til 19	64	32	23	28	
Etter kl. 19.00	34	66	49	37	
	100	100	100	100	
	92	111	96	109	
Lørdag	Sogn og Fjordane	Sør-Trøndelag	Nordland	Finnmark	
12 til 14	36	20	48	51	
14.30 til 16	36	12	1	8	
16.30 og senere	28	68	51	40	
	100	100	100	100	
	92	110	96	107	

Tallene for Nordland er vektet etter by-landkommune

Tabell 16-12: Bensinstasjoner/kiosker: Stengetid etter fylke. Prosent. 2001

Hverdag	Sogn & Fjordane	Sør-Trøndelag	Finnmark	
13 til 16			11	5
16.30 til 19	6	20	5	10
19.30 og senere	94	80	84	84
	100	100	100	100
	31	59	95	185
Lørdag	Sogn & Fjordane	Sør-Trøndelag	Finnmark	
12 til 14		2	11	6
14.30 til 16	10	5	5	6
16.30 og senere	90	93	84	88
	100	100	100	100
	31	57	94	182

Tabell 16-13: Bensinstasjoner/kiosker: stengetider omkodet, etter fylke. Prosent. 2001

Stengetid hverdag	Sogn & Fjordane	Sør-Trøndelag	Finnmark	
13 til 19	6	20	16	16
19.30 til 21.30	35	19	19	22
22.00 og senere	58	61	65	63
	100	100	100	100
	31	59	95	185
Stengetid lørdag	Sogn & Fjordane	Sør-Trøndelag	Finnmark	
13 til 19	16	26	21	22
19.30 til 21.30	29	14	14	16
22.00 og senere	55	60	65	62
	100	100	100	100
	31	57	94	182
Stengetid søndag	Sogn & Fjordane	Sør-Trøndelag	Finnmark	
13 til 19	7	10	8	9
19.30 til 21.30	34	18	21	23
22.00 og senere	59	71	70	69
	100	100	100	100
	29	49	84	162

Tabell 16-14: Bensinstasjoner og kiosk: Stengetider. Prosent. 2001

Hverdag	selvst kiosker	kjedekiosk	bensinstasjon	
13 til 19	18	19	9	13
19.30 til 21.30	9	21	24	22
22.00 og senere	73	60	67	65
	100	100	100	100
	11	70	94	175
Lørdag	selvst kiosker	kjedekiosk	bensinstasjon	
13 til 19	18	26	15	20
19.30 til 21.30	9	13	21	17
22.00 og senere	73	61	64	63
	100	100	100	100
	11	69	92	172
Søndag	selvst kiosker	kjedekiosk	bensinstasjon	
13 til 19		10	9	9
19.30 til 21.30	11	26	22	23
22.00 og senere	89	65	69	68
	100	100	100	100
	9	62	87	158

Tabell 16-15: Dagligvarer: stengetid etter lavpris og de øvrige (Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nordland og Finnmark). Prosent. 2001

Hverdag	Øvrige butikker	Lavpris	
13 til 16	21		14
16.30 til 19	48	5	34
19.30 og senere	31	96	52
	100	100	100
	276	132	408
Lørdag	Øvrige butikker	Lavpris	
12 til 14	50		33
14.30 til 16	19	5	15
16.30 og senere	31	96	52
	100	100	100
	273	132	405

Tabell 16-16: Stengetid i lavprisbutikker og de øvrige. Prosent. 2001

Hverdag		Sogn og Fjordane	Sør-Trøndelag	Nordland	Finnmark	Total
Øvrige butikker	13 til 16	2	5	26	47	21
	16.30 til 19	72	63	22	32	48
	Etter kl 19.00	26	32	52	21	31
		100	100	100	100	100
	N	81	56	58	81	276
Lavpris	16.30 til 19	9			18	5
	Etter kl 19.00	91	100	100	82	96
		100	100	100	100	100
		100	100	100	100	100
	N	11	55	55	28	132
Lørdag		Sogn og Fjordane	Sør-Trøndelag	Nordland	Finnmark	Total
Resten	12 til 14	41	40	43	70	50
	14.30 til 16	40	24	5	6	19
	Etter kl 16.00	20	36	52	24	31
		100	100	100	100	100
	N	81	55	58	79	273
Lavpris	14.30 til 16	9		3	14	5
	Etter kl 16.00	91	100	97	86	96
		100	100	100	100	100
		100	100	100	100	100
	N	11	55	38	28	132

Nordland ikke vektet for by-land, verken for lavpris-øvrige, eller for by-land

Tabell 16-17: Stengetid i dagligvarebutikker i by og landkommuner (distrikt). Prosent. 2001

Hverdag		Sogn og Fjordane	Sør-Trøndelag	Nordland	Finnmark	Total
Distrikt	13 til 16	3	5	33	39	20
	16.30 til 19	69	57	26	31	47
	Etter kl 19.00	29	38	42	30	33
		100	100	100	100	100
	N	80	56	43	87	266
By	13.00-16.00			2	18	4
	16.30 til 19	33	6	24	18	9
	Etter kl 19.00	67	95	94	64	87
		100	100	100	100	100
	N	12	55	53	22	142
Lørdag		Sogn og Fjordane	Sør-Trøndelag	Nordland	Finnmark	Total
Distrikt	12 til 14	40	39	55	59	49
	14.30 til 16	35	21		8	18
	Etter kl 16.00	25	39	44	33	34
		100	100	100	100	100
	N	80	56	43	86	265
By	12 til 14	8		2	19	4
	14.30 til 16	42	2	8	10	9
	Etter kl 16.00	50	98	90	71	87
		100	100	100	100	100
	N	12	54	53	21	140

17 Kommunene i Finnmark

I dette kapitlet skal vi presentere oversikt over dagligvarebutikker, bensinstasjoner og kiosker som selger dagligvarer, for de enkelte kommunene i Finnmark på samme måte som vi har presentert for fylkene tidligere. I tillegg skal vi presentere noen fakta om Finnmark som kan representere en form for velferdsindikatorer. Dette gjelder både befolkningskonsentrasjon, befolkningsendring, inntekt, osv. Inntekt er f.eks. en viktig indikator på kjøpekraft og levekår.

17.1 Fakta om Finnmark

I denne delen skal vi presentere opplysninger om Finnmark som f.eks. infrastruktur, hvor mange som bor i tettbygde strøk, prosentandel kvinner i forhold til menn i bestemte aldersgrupper, andel med innvandrerbakgrunn, og befolkningsutvikling i de enkelte kommunene. Også arbeidsledighet, uføretrygd, sosialhjelp og inntekt er indikatorer på "levetår". Og ikke minst er kommuneøkonomien sentral. Disse gruppene av opplysninger blir vist i tre tabeller. Det er kommunene i Finnmark som blir fokusert, men opplysningene blir sammenlignet i fire fylker; Finnmark, Sogn og Fjordane, Oslo og Akershus.

Infrastruktur

Finnmark er det største fylket arealmessig, men med færrest antall innbyggere. Finnmark har to store innlandskommuner, Kautokeino og Karasjok. Finnmark har et variert og strengt klima. Veinettet synes relativt bra utbygd (ikke til alle øyene), men under slike ekstreme forhold er det fare for at transportnettet kan bryte sammen, .

Finnmark har flyplasser følgende steder: Hasvik (Sørøya), Alta, Hammerfest, Banak (Lakselv, Porsanger), Honningsvåg, Mehamn, Berlevåg, Båtsfjord, Vardø, Vadsø og Kirkenes (SAS flykart).

Hurtigruta går innom følgende steder: Øksfjord, Hammerfest, Havøysund, Honningsvåg, Kjøllefjord, Mehamn, Berlevåg, Båtsfjord, Vardø, Vadsø, Kirkenes (www.hurtigruten.no).

Vadsø er hovedsted for fylkeskommunen i Finnmark. Den største kommunen i befolkningsantall er derimot Alta. Alta har også flest butikker.

Prosentandel i tettbygde strøk

SSBs definerer tettsted som følger¹⁴: En hussamling skal registreres som et tettsted dersom det bor minst 200 personer der (ca. 60-70 boliger). Avstanden mellom husene skal normalt ikke overstige 50 meter. Personer fordeles etter bostedsstrøk, dvs. om de bor i tettbygde eller spredtbygde bostedsstrøk.

I 1998 var det 74 prosent som bodde i tettbygde strøk i Finnmark. Det er likt med landsgjennomsnittet. Oslo er det fylket der alle bor i tettsted, mens også Akershus ligger høyt. Sogn og Fjordane har laveste andel som bor tettsted. Dette gjelder også sammenlignet med alle andre fylker i landet (SSB 2000).

Det er imidlertid stor variasjon i Finnmark. Enkelte kommuner har svært høy befolkningstetthet, i betydning av at de bor i tettbygde strøk. Dette gjelder f.eks. Båtsfjord, Vardø, Berlevåg, Hammerfest og Hasvik. Her bor over 90 prosent i tettbygde strøk. En kommune har svært lav tettstedsandel, er Nesseby der ingen bor i tettsted. Der bor også kun 965 innbyggere.

I Finnmark var det pr 1. januar 1999 registrert 30 tettsteder. Samtlige av disse har dagligvarebutikk.

Kvinneunderskudd og fraflytting?

Andel kvinner i forhold til menn i bestemte aldersgrupper sier noe om den sosiale struktur i kommunene. I alderen 20-39 år er man gjerne i en familiefase med hjemmeboende barn. Når kvinneunderskuddet er høyt, betyr det gjerne at menn bor alene uten kjernefamilien. I Finnmark er det 93 kvinner pr 100 menn i denne aldersgruppen, mens landsgjennomsnittet er 96. Både Oslo og Akershus har et kvinneoverskudd i denne aldersgruppen.

Nesseby har lavest andel kvinner i forhold til menn i denne aldersgruppen, kun 69 pr 100 menn, og de har også relativ høy reduksjon i befolkningen de siste 10 år. Også en rekke andre kommuner har kvinneunderskudd i den aldersgruppen, som Kvalsund, Vardø, Nordkapp, Måsøy, Loppa, Hasvik, Tana og Båtsfjord. Samtlige av disse kommunene har stor fraflytting.

Andel med innvandrerbakgrunn

At samfunn har innslag av beboere med innvandrerbakgrunn, kan ha både positive og negative sider. Dersom andelen i befolkningen med innvandrerbakgrunn er stor, er det kanskje grunn til å tro at ulike subkulturer oppstår, og integrasjon blir vanskeligere å gjennomføre. Innvandringsbakgrunnen skilles mellom ikke-vestlig og vestlig.

Oslo er det fylket med størst innslag av ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, hele 14,3 prosent. Dette gjenspeiler seg også i dagligvarebutikkene i Oslo, som har mange små butikker sammenlignet med andre fylker. Dette er ofte såkalte "innvandrerbutikker". Akershus ligger litt under landsgjennomsnittet når det gjelder ikke-vestlige bakgrunn, men har noe høyere med vestlig bakgrunn. Sogn og Fjordane har lavest andel med både ikke-vestlig og vestlig bakgrunn. Finnmark har 2,7 prosent andel av innbyggere med ikke-vestlig bakgrunn, og 2,4 prosent med vestlig bakgrunn. Dette er under gjennomsnittet for hele landet for dem med ikke-vestlig bakgrunn, men over landsgjennomsnittet for andel med vestlig bakgrunn. Men enkelte kommuner har en gans-

¹⁴ Kilde: <http://www.ssb.no/befteft/>

ke stor andel med innvandringsbakgrunn, som for eksempel Båtsfjord, som til sammen (vestlig pluss ikke-vestlig) utgjør 16,5 prosent innbyggere med innvandringsbakgrunn. Det er nesten like mye som Oslo. At Båtsfjord har så stor innvanderandel kan forklare noe av økningen i befolkningstallet der de siste 10 år. Også Vardø har en høy andel med innvandrerbakgrunn, spesielt med ikke-vestlig bakgrunn. Selv med høy innvandring har folketallet gått ganske mye ned i den siste 10-års perioden.

Inntekt

Finnmark har også lavest gjennomsnittlig inntekt, mens Oslo og Akershus ligger høyere enn gjennomsnittsinntekten for hele landet. Det er bykommunene Vardø, Vadsø og Hammerfest som ligger over gjennomsnittet for Finnmark, sammen med Nordkapp og Båtsfjord. Lavest ligger Kautokeino på kun 152.347 kroner i året. Dette er ellers en av de kommunene der kvinnene har en høyere gjennomsnittsinntekt enn menn; Kvinnene har 158.223, mens mennene har en brutto inntekt på 146.791 (ikke vist i tabellen). En av grunnene til at inntekten er så pass lav, er at mange i yrkesaktiv alder lever av trygd.

Inntekt er et mål på kjøpekraft. Med så lav inntekt kan det være grunn til å tro at deler av matanskaffelsen skjer utenom de formelle distribusjonskanaler. Man kan få tak i mat andre steder enn i butikken. Uformell distribusjon, dvs varebytte som går utenom ordinære salgskanaler er ganske vanlig mange steder (Døving 1997). I f.eks kystbyer og småsteder som lever av fisk, kjøpes ikke fisk i butikken. Resultater fra ulike undersøkelser viser bl.a. at forbruket av fisk er mye større enn kjøp av fisk i butikker (Døving 1997). Forbruket av fisk er dessuten høyere i Nord-Norge enn i de andre regionene. Tilgang til fisk utenfor markedssfæren er også signifikant høyere i Nordre regioner enn ellers i landet.

Fisk kan man få i gave, fiske selv eller kjøpe av folk som fisker (Lien 1989). Dette kan også gjelde andre varer. Lien skiller mellom varer man kjøper i butikken for penger, varer som er almen tilgjengelig, som eks fisk, multer, andre bær, osv, varer man bytter for penger, som også er fisk, reker, reinskjøtt, osv, og gavebytte uten penger, som multer, fjellfisk, hjemmelagede produkter, osv (Lien 1989, s. 54). Det finnes uformelle koder eller normer om hva som kan kjøpes for penger på det uformelle markedet, og hva som inngår i et resiprositetssystem. Man selger ikke multer til nabokonen, men de kan gis som gave. Nye regler om at fisk skulle kjøpes til fast pris på fiskebruket, sto i kontrast til "bondenormen" om et utstrakt resiprositetssystem.

Det er grunn til å tro at det finnes et visst omfang av et uformelt distribusjonssystem, både i Finnmark så vel som på andre lokale steder med tilgang til naturalressurser. Hvor omfattende slike uformelle distribusjonssystemer er, kan vi ikke si.

Arbeidsledighet og trygd

En av grunnene til at inntekten er så pass lav i Finnmark er at mange i yrkesaktiv alder lever av trygd. Det er også mulig at trygdede i større grad benytter seg av et uformelt distribusjonssystem. Da vil man ha tid til å drive med denne typer sysler, som å hente inn naturressurser og drive byttevirksomhet på et uformelt marked. Dette er imidlertid en hypotese som vi ikke får testet i dette prosjektet.

Arbeidsledighet og trygd er ellers indikatorer på velferdsnivået i befolkningen. Norge har relativt lav ledighet for tiden, med under 3 prosent av arbeidsstyrken. Akershus

ligger godt under gjennomsnittet, mens Oslo ligger over for menn i alderen 25-66 år. Sogn og Fjordane ligger lavest av de fire fylkene vi har sammenlignet her. Finnmark ligger derimot over gjennomsnittet i alle gruppene. Spesiell høy er den for menn i alderen 16-24 år, der 7,9 prosent er arbeidsledig, mens 6 prosent av mennene i alderen 25-66 år er arbeidsledig (andel av arbeidsstyrken). Kvinnene har lavere arbeidsledighet enn mennene i samtlige kommuner i Finnmark. Enkelte av kommunene i Finnmark peker seg spesielt ut med hensyn til høy arbeidsledighet. Hele 19,1 prosent av de ungene mennene i Kautokeino er arbeidsledig, og hele 15,3 prosent av mennene i alderen 25-66 år. Dette er svært høye tall. Kautokeino er ellers en kommune som har økt innbyggertall. Lavest arbeidsledighet har kommunen Berlevåg, men de har derimot en stor andel med uførepensjonerte i alderen 16-66 år.

Finnmark har også en høy andel av uførepensjonerte i alderen 16-66 år, 116 pr 1000 innbyggere, til sammenligning 93 for hele landet. Både Oslo, Akershus og Sogn og Fjordane ligger lavere enn landsgjennomsnittet. Sosialhjelp ligger også høyere i Finnmark enn landsgjennomsnittet, men likt med Oslo. Lavest er Sogn og Fjordane og Akershus av de fire fylkene her. En rekke kommuner i Finnmark har ganske høy andel uførepensjonerte og sosialhjelp. Høyest uføreandel er Loppa og Kvalsund som har hhv 160 og 159 uførepensjonerte pr 1000 innbyggere, mens i Vardø og Båtsfjord får 10 personer pr 100 innbyggere som er 16 år og eldre sosialhjelp.

Forutsetter vi at de ulike trygdene er gjensidig utelukkende og summerer disse, er det over ¼ av yrkesaktiv befolkning som lever på trygd i mange kommuner. Disse summeringene må fortolkes med en viss varsomhet. Vi ser også at der er en viss sammenheng mellom inntekt og andel på trygd, når trygdeandelen er høy er inntekten lav. Det er videre stor forskjell mellom Finnmark og f.eks. Sogn og Fjordane, hvor Sogn og Fjordane har laveste andel på trygd. Men ellers er det ganske mange i landet som helhet som lever på trygd blant den yrkesaktive befolkning, hele 17 prosent.

Det er ellers viktig å nevne at Finnmark har svært ulik næringstilpasning med f.eks. fiske langs kysten og reindriftsnæring i innlandskommunene.

Kommuneøkonomi

Kommuneøkonomien pr innbygger synes også dårlige i Finnmark enn de tre andre fylkene. De har høyere driftsutgifter pr innbyggere, bortsett fra Oslo, enn landsgjennomsnittet, de har lavere skatt på inntekt og formue pr innbygger enn de andre, de har det høyeste rammetilskuddet pr innbygger (17.950 for Finnmark mot 7.562 pr innbygger for hele landet), mens investering pr innbygger ligger litt over gjennomsnittet. For enkelte kommuner i Finnmark er rammetilskuddet pr innbygger på over 30.000 kroner, som Loppa, Hasvik, Kvalsund, Gamvik, Berlevåg og Nesseby.

Tabell 17-1: Karakteristika ved kommunene i Finnmark, sammenlignet med fylkene Finnmark, Sogn og Fjordane, Oslo og Akershus

Befolkningskarakteristika ved kommune/fylke							
	%-andel tettbygde strøk	%-andel K pr 100 M 20-39 år	%-andel med innvandringsbakgrunn - ikke vestlig	%-andel med innvandringsbakgrunn - vestlig	Befolkningsantall	Endring siste 10 år N	% bef.endring siste 10 år
	1998	2000	2000	2000	1.1 2000	2000	2000
Vardø	97	82	7,2	3,4	2705	-303	-10,1
Vadsø	90	93	4,3	2,0	6130	163	2,7
Hammerfest	93	97	2,8	1,9	9213	-27	-0,3
Kautokeino	58	91	0,4	2,7	3068	115	3,9
Alta	72	100	1,4	1,3	16837	1980	13,3
Loppa	49	84	0,4	2,2	1426	-261	-15,5
Hasvik	91	84	4,2	3,9	1200	-137	-10,2
Kvalsund	33	78	2,6	1,2	1106	-288	-20,7
Måsøy	77	82	0,6	1,5	1477	-362	-19,7
Nordkapp	85	83	0,7	1,4	3517	-458	-11,5
Porsanger	45	90	3,0	1,4	4451	-24	-0,5
Karasjok	73	96	0,7	2,8	2901	249	9,4
Lebesby	74	90	1,2	4,3	1463	-291	-16,6
Gamvik	84	100	3,0	4,4	1288	-136	-9,6
Berlevåg	94	90	2,5	3,1	1238	-131	-9,6
Tana	17	85	1,9	3,4	3074	-121	-3,8
Nesseby	0	69	3,3	2,5	965	-72	-6,9
Båtsfjord	100	87	8,3	8,2	2470	124	5,3
Sør-Varanger	77	96	3,8	2,6	9532	-109	-1,1
Finnmark	74	93	2,7	2,4	74059	-89	-0,1
Sogn og Fjordane	48	92	1,9	1,2	107589	1049	1,0
Oslo	100	101	14,3	4,4	507467	49103	9,7
Akershus	87	101	3,9	3,2	467052	52549	11,3
Hele landet	74	96	4,2	2,1	4478497	245381	5,5

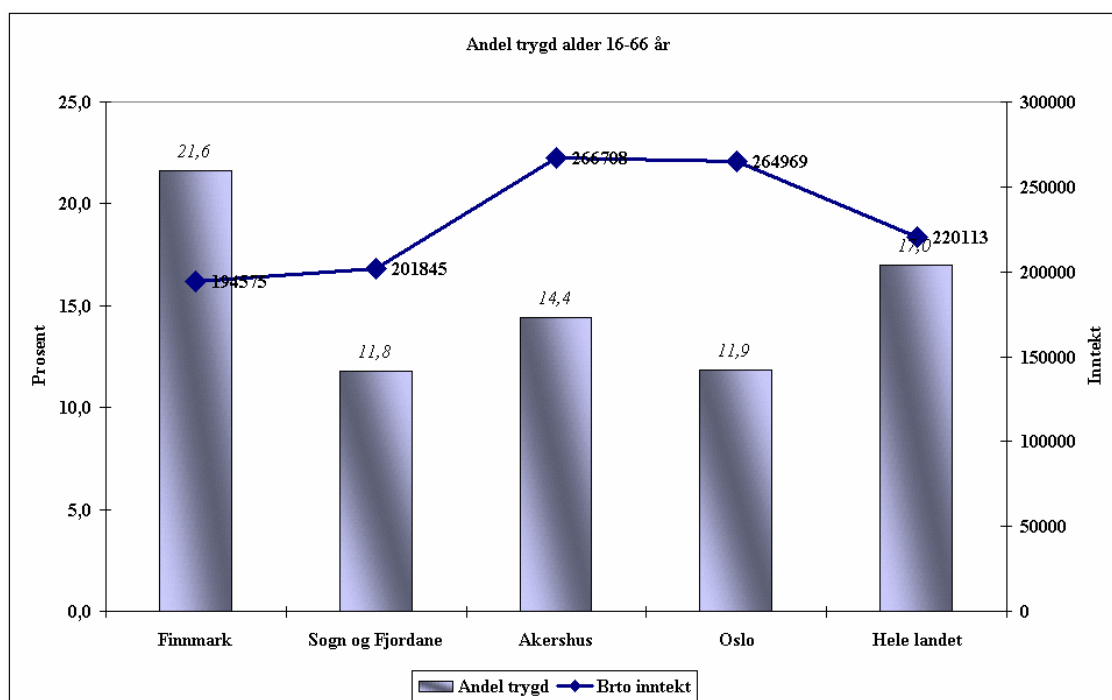
Kilde: <http://www.ssb.no/kommuner/>

Tabell 17-2: Arbeidsledighet, trygd, inntekt i kommunene i Finnmark, sammenlignet med fylkene Finnmark, Sogn og Fjordane, Oslo og Akershus

	%andel arbeidsledig som andel av arbeidsstyrken					%andel av samtlige i aldersgruppen 16-66 år			
	16-24 år	16-24	25-66	25-66	25-66 år	Prs arbledig	Uførepensj 16-66 år	Sosialhjelp. Pr 100 innb 16 år +	Brto inntekt 17 år +
	M	år K	år M	år K	2000 (gj.sn.)				
Vardø	13,8	3,3	5,7	3	6,4	5,3	13,4	10	200856
Vadsø	11,8	6,7	6,1	3,5	4,8	3,9	10,2	5	212177
Hammerfest	8,6	3,3	4	1,6	3,6	3,0	8,8	6	208565
Kautokeino	19,1	9,1	15,3	8,4	11,0	8,0	8,5	8	152347
Alta	5,6	3,2	5,1	3,9	4,7	3,7	10,7	5	197298
Loppa	8	8	4,2	2	4,0	3,1	16,0	6	173710
Hasvik	8,3	0	5,5	6,9	6,0	4,8	13,2	9	184022
Kvalsund	6,9	4,2	8,3	2,1	6,3	4,4	15,9	5	168374
Måsøy	8	0	5,7	4,5	6,1	4,8	9,2	4	190982
Nordkapp	6,7	1,2	4,5	3,8	5,3	4,3	10,1	7	201537
Porsanger	7,2	3,8	6,2	2,5	5,4	4,1	12,5	8	193722
Karasjok	5,5	2,4	7,1	3,6	5,3	4,1	10,9	9	181716
Lebesby	3,3	8,1	8,4	3,2	6,5	4,9	14,8	7	184059
Gamvik	4,8	3,7	4,6	3	6,6	5,1	13,1	5	180630
Berlevåg	2,4	3,8	4,6	1,3	5,6	4,4	14,3	7	188708
Tana	11,3	3,8	5,9	2,6	4,5	3,3	14,2	6	180679
Nesseby	4,3	0	7,7	2,6	4,8	3,7	13,2	7	169867
Båtsfjord	6,9	3,7	4,3	2,2	4,7	3,9	13,1	10	210524
Sør-Varanger	6,6	3	7,3	1,5	4,8	3,8	13,9	6	193829
Finnmark	7,9	3,8	6	3,1	5,1	4,0	11,6	6	194575
Sogn og Fjordane	1,9	1,8	1,4	1,3	1,6	1,3	7,5	3	201845
Oslo	2,6	1,6	3,1	2,2	2,6	1,1	7,3	6	266708
Akershus	1,6	1,3	1,3	1,3	1,3	2,1	6,8	3	264969
Hele landet	3,9	2,8	2,6	2,4	3,5	2,7	9,3	5	220113

Kilde: <http://www.ssb.no/kommuner/>

Kilde: SSB

Figur 17-1: Prosentandel på trygd (arbeidsledighet (2000) + uføretrygdede (1999) + sosialtrygdet (1997) i Finnmark, Sogn og Fjordane, Akershus, Oslo og hele landet, samt brutto inntekt 1999¹⁵

¹⁵ Denne summeringen er ikke helt "korrekt" ettersom årstallene ikke er helt identisk, pluss at sosialhjelp har vi ikke opplysninger om aldersgruppen 16-66 år, men 16 år og over. Arbeidsledighet beregnes vanligvis av arbeidsstyrken, men her er den omregnet til andel av samtlige i aldersgruppen 16-66 år (se tabell foran). Inntekt er inntekt, kapitalinntekt og overføringer (trygd). Ved summering forutsetter vi at de ulike trygdeordningene er gjensidig utelukkende.

Tabell 17-3: Kommuneøkonomi i kommunene i Finnmark, sammenlignet med fylkene Finnmark, Sogn og Fjordane, Oslo og Akershus

	Kommuneøkonomi				Hovednæring
	Driftsutg pr innb	Skatt på innt og formue pr innb	Rammetilskudd pr innb	Investerings pr innb	
	1999	1999	1999	1999	
Vardø	37697	10752	18846	10466	Primærnæring
Vadsø	33916	11098	12362	1876	Servicenæring
Hammerfest	33904	10781	13756	2217	Industri
Kautokeino	43867	7150	22747	12237	Primærnæring
Alta	31986	9712	14279	7000	Servicenæring
Loppa	50493	8361	35113	7177	Primærnæring
Hasvik	51652	9390	30800	21373	Primærnæring
Kvalsund	48971	9513	32913	5518	Servicenæring
Måsøy	43339	10854	28567	5311	Fiske
Nordkapp	38721	11147	17017	4321	Servicenæring
Porsanger	38194	10136	16828	2405	Servicenæring
Karasjok	45914	8732	21497	3053	Servicenæring
Lebesby	48893	10764	26205	5051	Primærnæring
Gamvik	53776	9352	31700	32212	Servicenæring
Berlevåg	43633	9570	30915	4300	Primærnæring
Tana	42286	9076	23414	2579	Primærnæring
Nesseby	54665	7998	33566	15700	Primærnæring
Båtsfjord	37826	12315	16907	5630	Industri
Sør-Varanger	34866	10608	14336	2481	Industri
Finnmark	37720	10101	17950	5622	Primærnæring
Sogn og Fjordane	33107	12533	10402	6464	Servicenæring
Oslo	50967	26424	5800	6498	Servicenæring
Akershus	26131	15482	3878	4818	Servicenæring
Hele landet	31022	13837	7562	4852	

Kilde: <http://www.ssb.no/kommuner/>, Kommuneregningen 2000-2001

17.2 Antall butikker som selger dagligvare, befolkning, omsetning og salgsflate

I de formelle distribusjonskanalene for dagligvarer har vi registrert dagligvarebutikker, bensinstasjoner og kiosker som selger dagligvarer. Pr 2000 registrerte vi 117 dagligvarebutikker i Finnmark. Det er 1,6 butikker pr 1000 innbyggere. Dette er godt over landsgjennomsnittet som er 1. Samme år var det registrert 100 bensinstasjoner og kiosker som selger dagligvarer. Det utgjør 1,4 bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere, også godt over landsgjennomsnittet som er 0,9.

I to av kommunene er det bare en kiosk. Det er en Mixbutikk i Hasvik og en i Gamvik. I Hasvik bor 91 prosent i tettsted. Hasvik er en øy, og har ingen bensinstasjon, men der er flyplass. I Gamvik bor 84 prosent i tettsted, og har heller ingen bensinstasjon. I Gamvik er der to middels tettsteder; Gamvik og Mehavn. Mellom disse er det 21 km (NAF 2001). Da har de antakeligvis tilgang til en bensinpumpe ved en dagligvarebutikk eller lignende. Dagligvarebutikker med bensinpumpe registreres som dagligvarebutikk, og ikke som bensinstasjon (ACNielsen 2000).

Gamvik, Hasvik, Nordkapp og Alta har flest innbyggere pr bensinstasjon/kiosk, mens Måsøy, Berlevåg og Nesseby har færrest. Måsøy har hele 5 bensinstasjoner/kiosker, og 295 innbyggere pr bensinstasjon/kiosk.

Måsøy er den kommunen som har flest bensinstasjoner/kiosk (BK) i forhold til folketallet (5 BK). Måsøy har også mange butikker i forhold til folketallet (4 butikker). Den har 1477 innbyggere. Havøysund er lite tettsted i kommunen, men det største i kommunen (ser ut som det eneste) (NAF 2001). Der er en bensinstasjon, og den ligger i Havøysund. 3 av kioskene ligger også i Havøysund, mens den fjerde kiosken har adresse Ingøy, som er en øy nord for Havøysund. 3 butikker har adresse Havøysund, mens en har adresse Snefjord. Det er ei lita grend på veien sørover, innerst i Snefjorden, 33 km fra Havøysund.

Færrest antall innbyggere pr dagligvarebutikk har Loppa, med 204 personer pr butikk. Det er heller små butikker. Dette er svært få innbyggere (kunder) pr butikk. Neste tabell viser da også at hele 57 prosent av de 7 butikkene befinner seg i laveste omsetningsgruppe.

Det er gjerne byene som har mange innbyggere pr butikk, eller få butikker pr 1000 innbyggere, et mønster vi ikke finner helt i Finnmark. Vadsø har riktignok 1022 personer pr butikk, eller 1 butikk pr 1000 innbyggere, men Hammerfest har bare 709 innbyggere pr butikk. Her er nesten ingen større dagligvarebutikker i gruppen store supermarkeder.

Flest innbyggere pr dagligvarebutikk har Karasjok. De har bare 2 butikker. Den ene er Mega, og den andre er Rimi. Begge butikkene er i gruppen små supermarkeder. Karasjok har 0,7 butikker pr 1000 innbyggere, et forholdstall som ligger mellom Oslo og Akershus. Det må derfor presiseres at forholdstallene mellom butikker og innbyggere gir et svært kvantitativt uttrykk for konsentrasjon, og er på ingen måte et entydig uttrykk. Det er mange strukturelle forskjeller mellom Karasjok og Oslo-området. Med

samme forholdstall vil man ha et valg mellom en rekke ulike butikker i Oslo-området som man ikke har i Karasjok. Karasjok har for eksempel få innbyggere pr kvadratkilometer. På den annen side bor 73 prosent i tettbygde strøk, med ett middels stort tettsted, selve Karasjok. Så selv om en kommune har store arealer i forhold til befolkningen, er det ikke opplagt at befolkningen bor spredt utover.

Karasjok har altså få dagligvarebutikker, men flere bensinstasjoner og kiosker. Den har i følge våre registre 2 bensinstasjoner og 3 kiosker til 2901 innbyggere, som er 1,7 antall bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere. Begge bensinstasjonene ligger i Karasjok tettsted. Fra Karasjok og over til Karigasniemi i Finland er det 18 km. Dit reiser folk fra Finnmark og handler. Det er 79 km fra Karasjok til Utsjoki i Finland, på veien til Tanabru i Tana. Fra Tanabru er det 68 km til Utsjoki. Dit reiser også Finnmarkingene for å handle. Fra Tanabru til Neiden i Sør-Varanger er det 98 km. I Neiden ligger to dagligvarebutikker og bensinstasjon, og derfra går det vei over til Rajavartio i Finland som også er et handlested for Nordmenn (ca 2 mil fra Neiden).

Største kommune i flateinnhold er Kautokeino. Her er imidlertid 767 innbyggere pr butikk, eller 1,3 butikker pr 1000 innbyggere. Halvparten, eller 2 av de 4 butikkene befinner seg derimot i laveste omsetningsgruppe. Kautokeino har 3 bensinstasjoner og en bensinstasjon eller kiosk som vi ikke vet om er det ene eller andre. Det ligger én bensinstasjon i selve Kautokeino, som er et middels tettsted, en bensinstasjon i Mieron 16 km fra Kautokeino, som er en grend. Neste bensinstasjon ligger i Masi, 4,5 mil fra Mieron, og videre på veien mot Alta er det 18 km til Suolovobmi, og derfra 42 km til Alta. I Kautokeino er det ellers 4 butikker, hvorav 3 ligger i Kautokeino, og 1 har adresse Masi.

En rekke dagligvarebutikker i Finnmark er mindre butikker. De største butikkene der, er lavprisbutikkene som Prix, Rema 1000, Rimi og Bunnpris, sammen med Mega og S-marked. Disse er gjerne i størrelsesgruppen 600 til 999 kvm salgsflate, og betegnes som små supermarkeder. Kiwi har ingen butikker i fylkene i Nord-Norge. Lavprisbutikkene regnes vanligvis ikke som fullsortimentsbutikker, selv om de i dag har et vareutvalg på mellom 2 og 3000 varianter. Fullsortimentsbutikker har gjerne betjente ferskvaredeisker og et relativt stort vareutvalg. Større fullsortimentsbutikker er slike som Mega og Spar¹⁶. Mega har hele 8 butikker. Av disse er 3 i Alta, 1 i Hammerfest, 1 i Porsanger, 1 i Karasjok, 1 i Tana og 1 i Sør-Varanger. Men ingen av disse butikkene er i gruppen store supermarkeder. 7 av de 19 kommunene har ingen lavprisbutikker ut fra våre registre pr 2000. Det er Loppa, Hasvik, Kvalsund, Måsøy, Lebesby, Gamvik og Berlevåg. Alle disse har få innbyggere.

Mange av kioskene er Mix Butikker eller Narvesenkiosker. Mix Butikkene er i alle kommunene unntatt Kautokeino. Ellers er Shell, Esso og Statoil representert. Mix Butikkene, som er tilsluttet Norgesgruppen, hadde en omsetning på 5,85 milliarder kroner i 2000. Dette var fra samtlige Mix Butikker i hele landet, der noen er dagligvarebutikker og noen er kiosker. Av omsetning stammet hele 2,75 milliarder fra Norsk Tipping, Rikstoto og spilleautomater (Dagligvarehandelen nr 07, 2001).

Lotto-omsetning og pengespill er muligens en viktig inntektskilde for en del kiosker, bensinstasjoner og butikker også i Finnmark. Det er f.eks. Finnmark som brukte mest

¹⁶ I VG 24. februar 2001 er antall varer i de ulike kjedene angitt: Kiwi ca 3000, Spar ca 4500, Ultra ca 20.000, Meny ca 10.000, Joker ca 3500, Coop Prix ca 3500, Coop Mega 7000, Coop Obs! ca 7000, Rema 1000 ca 2500, Rimi fra 2000 til 5000, Ica SparMat ca 3500, Ica Supermarked ca 6500, Maxi ca 10.000.

pengen på Lotto pr innbygger i 2000 (Nationen 2. febr 2001:Kilde Norsk Tipping), etterfulgt av Hedmark på andre plass. Det er kommunen Nord-Odal i Hedmark og Nordre Land i Oppland som topper listen, for deretter å bli fulgt av Nesseby og Måsøy i Finnmark. Blant de 20 kommunene som topper listen, er 8 kommuner fra Finnmark; i tillegg til Nesseby og Måsøy i Finnmark, er Berlevåg, Lebesby, Kvalsund, Porsanger og Nordkapp. Pengespill er tydelig et spenningsmoment i enkelte bygder der det kanskje ikke er så mye annet å foreta seg.

Finnmark var som vi tidligere har nevnt det fylket som har størst omsetning av dagligvarer utenom ordinære dagligvarebutikker pr innbygger (i bensinstasjoner, kiosker og spesialbutikker for mat og drikke - Andhøy). Dette kan ikke forklares med pengepill da denne utgiften ikke inkluderes i dagligvareomsetning. Men også i omsetningstallene fra ACNielsen er omsetningen av dagligvarer i den laveste omsetningsgruppen mindre enn for landet som helhet. Noen kommuner peker seg da også spesielt ut, som Alta og Sør-Varanger. I Alta har 21 prosent av bensinstasjoner/kioskene en omsetning på 8 millioner eller mer, i Sør-Varanger har 15 prosent en slik omsetning, mens for landet som helhet er det 11 prosent av bensinstasjoner/kioskene som befinner seg i denne høyeste omsetningsgruppen. I Alta har man f.eks en høgskole mens i Sør-Varanger er det militær virksomhet. Begge kommunene kan derfor ha et innslag av beboere som ikke er registrert som innbyggere i kommunene eller fylket. Det kan også tenkes at kiosker og bensinstasjoner i enkelte deler av Finnmark fungerer som sosiale samlingspunkt, noe som bidrar til økt kjøp og salg. Kiosker og bensinstasjoner som sosiale møteplasser er imidlertid ikke noe nytt fenomen, og gjelder nok i så fall også andre steder enn Finnmark (Lavik og Brusdal 1996).

Pr mars 2001 finnes 5 Vinmonopol i fylket. De ligger i Hammerfest, Honningsvåg, Kirkenes, Alta og Vadsø.

90 prosent av dagligvarebutikkene i Finnmark selger øl (eller har ølbevilling), mot 87 prosent for landet som helhet.

Til slutt i denne delen har vi satt opp en tabell som viser sammenhengen mellom antall butikker pr 1000 innbyggere og antall bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere for de ulike kommunene. Kommunene som befinner seg langs "diagonalen" fra nederste venstre hjørne til øverste høyre viser da en positiv sammenheng mellom antall dagligvarebutikker og antall bensinstasjoner/kiosker i forhold til folketallet. Jo høyere antall butikker pr 1000 innbyggere, jo høyere antall bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere. Dette gjelder over halvparten av kommunene. De som befinner seg i øvre venstre hjørne, har mange dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere, men få bensinstasjoner/kiosker. Dette gjelder Gamvik, Hasvik, Nordkapp og Alta. Disse har til en viss grad komplementære tilbud. Og motsatt, de som befinner seg i høyre nederste hjørne har mange bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere, men få dagligvarebutikker. Dette gjelder Vadsø, Vardø og Karasjok. Disse kan vi si har et komplementært tilbud i dagligvaretilgangen, men dårligere enn de i øverste venstre hjørne ettersom dagligvaretilbudet er vanligvis mindre i bensinstasjoner/kiosker enn i dagligvarebutikkene. Det er imidlertid ikke noen spesiell sammenheng mellom dagligvarebutikker og bensinstasjoner/kiosker i forhold til befolkningen

Tabell 17-4: Antall dagligvarebutikker, antall innbyggere og antall personer pr butikk etter kommuner i Finnmark. 2000

	Butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb
2002,00 Vardø	3	2,6	2705	3,7	902	1,1
2003,00 Vadsø	6	5,2	6130	8,3	1022	1,0
2004,00 Hammerfest	13	11,1	9213	12,4	709	1,4
2011,00 Kautokeino	4	4,2	3068	4,1	767	1,3
2012,00 Alta	21	17,9	16837	22,7	802	1,2
2014,00 Loppa	7	6,0	1426	1,9	204	4,9
2015,00 Hasvik	3	2,5	1200	1,6	400	2,5
2017,00 Kvalsund	4	3,4	1106	1,5	277	3,6
2018,00 Måsøy	4	3,4	1477	2,0	369	2,7
2019,00 Nordkapp	6	5,0	3517	4,7	586	1,7
2020,00 Porsanger	10	8,5	4451	6,0	445	2,2
2021,00 Karasjok	2	1,7	2901	3,9	1451	0,7
2022,00 Lebesby	4	3,4	1463	2,0	366	2,7
2023,00 Gamvik	4	3,4	1288	1,7	322	3,1
2024,00 Berlevåg	2	1,7	1236	1,7	618	1,6
2025,00 Tana	6	5,2	3074	4,2	512	2,0
2027,00 Nesseby	2	1,7	965	1,3	483	2,1
2028,00 Båtsfjord	4	3,4	2470	3,3	618	1,6
2030,00 Sør-Varanger	12	10,3	9532	12,9	794	1,3
Finnmark	117	100	74059	100,0	633	1,6

Kilde: ACNielsen, SSB

Tabell 17-5: BK, innbyggere og forholdet mellom innbyggere og bensinstasjoner/kiosker. 2000

	Antall	Prs	Bef 2000	prs	Ant innb pr BK	Ant BK pr 1000 innb
Vardø	4	4	2705	3,7	676	1,5
Vadsø	8	8	6130	8,3	766	1,3
Hammerfest	14	14	9213	12,4	658	1,5
Kautokeino	4	4	3068	4,1	767	1,3
Alta	15	15	16837	22,7	1122	0,9
Loppa	2	2	1426	1,9	713	1,4
Hasvik	1	1	1200	1,6	1200	0,8
Kvalsund	2	2	1106	1,5	553	1,8
Måsøy	5	5	1477	2,0	295	3,4
Nordkapp	3	3	3517	4,7	1172	0,9
Porsanger	7	7	4451	6,0	636	1,6
Karasjok	5	5	2901	3,9	580	1,7
Lebesby	3	3	1463	2,0	488	2,1
Gamvik	1	1	1288	1,7	1288	0,8
Berlevåg	3	3	1236	1,7	412	2,4
Tana	4	4	3074	4,2	769	1,3
Nesseby	2	2	965	1,3	483	2,1
Båtsfjord	4	4	2470	3,3	618	1,6
Sør-Varanger	13	13	9532	12,9	733	1,4
Finnmark	100	100	74059	100,0	741	1,4
Hele landet	4006	100	4478487	100	1118	0,89

Kilde: ACNielsen, SSB

Tabell 17-6: Antall butikker, befolkning, kvadratkm, og forhold mellom disse. 2000

	Butikker	Bef 2000	Ant innb pr butikk	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
Vardø	3	2705	902	601	200	4,5
Vadsø	6	6130	1022	1259	210	4,9
Hammerfest	13	9213	709	848	61	10,9
Kautokeino	4	3068	767	9704	1941	0,3
Alta	21	16837	802	3845	183	4,4
Loppa	7	1426	204	691	99	2,1
Hasvik	3	1200	400	559	186	2,1
Kvalsund	4	1106	277	1844	461	0,6
Måsøy	4	1477	369	1136	284	1,3
Nordkapp	6	3517	586	924	154	3,8
Porsanger	10	4451	445	4873	487	0,9
Karasjok	2	2901	1451	5464	2732	0,5
Lebesby	4	1463	366	3459	865	0,4
Gamvik	4	1288	322	1414	354	0,9
Berlevåg	2	1236	618	1120	560	1,1
Tana	6	3074	512	4055	676	0,8
Nesseby	2	965	483	1442	721	0,7
Båtsfjord	4	2470	618	1434	359	1,7
Sør-Varanger	12	9532	794	3967	331	2,4
Finnmark	117	74059	633	48639	416	1,5

Kilde: ACNielsen, SSB

Tabell 17-7: BK, innbyggere, kvadratkm, og forholdet mellom disse. 2000

	Antall BK	Bef 2000	Ant innb pr BK	Kvkm	Kvkm/BK	Ant innb pr kvkm
Vardø	4	2705	676	601	150	4,5
Vadsø	8	6130	766	1259	157	4,9
Hammerfest	14	9213	658	848	61	10,9
Kautokeino	4	3068	767	9704	2426	0,3
Alta	15	16837	1122	3845	256	4,4
Loppa	2	1426	713	691	346	2,1
Hasvik	1	1200	1200	559	559	2,1
Kvalsund	2	1106	553	1844	922	0,6
Måsøy	5	1477	295	1136	227	1,3
Nordkapp	3	3517	1172	924	308	3,8
Porsanger	7	4451	636	4873	696	0,9
Karasjok	5	2901	580	5464	1093	0,5
Lebesby	3	1463	488	3459	1153	0,4
Gamvik	1	1288	1288	1414	1414	0,9
Berlevåg	3	1236	412	1120	373	1,1
Tana	4	3074	769	4055	1014	0,8
Nesseby	2	965	483	1442	721	0,7
Båtsfjord	4	2470	618	1434	359	1,7
Sør-Varanger	13	9532	733	3967	305	2,4
Finnmark	100	74059	741	48639	486	1,5

Tabell 17-8: Omsetninger i dagligvarebutikker etter kommuner i Finnmark. Prosent. 1999/2000

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20-34,9 mill	35,0+	Total	N
2002,00 Vardø		33,3		66,7		100	3
2003,00 Vadsø			50,0	33,3	16,7	100	6
2004,00 Hammerfest	30,8	23,1	15,4	15,4	15,4	100	13
2011,00 Kautokeino	50,0		25,0	25,0		100	4
2012,00 Alta	38,1	14,3	4,8	23,8	19,0	100	21
2014,00 Loppa	57,1	28,6	14,3			100	7
2015,00 Hasvik		33,3	66,7			100	3
2017,00 Kvalsund	25,0	50,0	25,0			100	4
2018,00 Måsøy	50,0	25,0			25,0	100	4
2019,00 Nordkapp		33,3	33,3	33,3		100	6
2020,00 Porsanger	50,0	20,0	10,0	10,0	10,0	100	10
2021,00 Karasjok			50,0	50,0		100	2
2022,00 Lebesby	50,0		50,0			100	4
2023,00 Gamvik	25,0	25,0	50,0			100	4
2024,00 Berlevåg			100,0			100	2
2025,00 Tana	33,3	33,3		33,3		100	6
2027,00 Nesseby	50,0		50,0			100	2
2028,00 Båtsfjord			75,0	25,0		100	4
2030,00 Sør-Varanger	41,7	16,7		16,7	25,0	100	12
Finnmark	31,6	18,8	21,4	17,9	10,3	100	117
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,7	100	4587

Tabell 17-9: Omsetning i bensinstasjon/kiosker. Prosent. 2000

	0,1-1,9 mill	2-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8+mill		N
Vardø	66,7	33,3			100	3
Vadsø	12,5	62,5	25,0		100	8
Hammerfest	21,4	57,1	14,3	7,1	100	14
Kautokeino	33,3		66,7		100	3
Alta	28,6	28,6	21,4	21,4	100	14
Loppa	100,0				100	2
Hasvik		100,0			100	1
Kvalsund		50,0	50,0		100	2
Måsøy	80,0	20,0			100	5
Nordkapp	66,7		33,3		100	3
Porsanger	28,6	42,9	28,6		100	7
Karasjok		50,0	50,0		100	4
Lebesby	50,0		50,0		100	2
Gamvik			100,0		100	1
Berlevåg	50,0	50,0			100	2
Tana		50,0	50,0		100	4
Nesseby	50,0	50,0			100	2
Båtsfjord		75,0	25,0		100	4
Sør-Varanger	15,4	30,8	38,5	15,4	100	13
Finnmark	27,7	39,4	26,6	6,4	100	94
N	26	37	25	6	94	
Hele landet	33,8	31,6	23,7	11,0		4006

Tabell 17-10: Salgsflate i dagligvarebutikker etter kommuner i Finnmark. Prosent. 2000

	U 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000- 2499 vm	2500 +	
Vardø		33,3		33,3	33,3				100
Vadsø			16,7	33,3	33,3	16,7			100
Hammerfest	30,8	15,4	15,4	15,4	15,4		7,7		100
Kautokeino		50,0	25,0	25,0					100
Alta	23,8	28,6	9,5	9,5	9,5	19,0			100
Loppa	28,6	57,1		14,3					100
Hasvik			66,7		33,3				100
Kvalsund		75,0	25,0						100
Måsøy	25,0	50,0				25,0			100
Nordkapp		16,7	33,3	33,3	16,7				100
Porsanger	10,0	50,0	10,0			30,0			100
Karasjok					100,0				100
Lebesby	25,0	50,0	25,0						100
Gamvik		25,0	75,0						100
Berlevåg			100,0						100
Tana	16,7	16,7	16,7	16,7		33,3			100
Nesseby	50,0			50,0					100
Båtsfjord			25,0	50,0	25,0				100
Sør-Varanger	25,0	16,7	8,3	8,3	16,7	25,0			100
Finnmark	16,2	27,4	17,9	13,7	12,0	12,0	0,9		100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,5	5,2	0,6	100

Kilde: ACNielsen

Tabell 17-11: Salgskjeder dagligvarebutikker etter kommuner i Finnmark, 2000

	S-marked	S-Nærkjøp	Mega	Prix	Rema 1000	Rimi	Service-Mat/Rimi	Annet/Rimi	Spar	Aka/Spar	Nærbutikk	Nærmat/Nærbmat	Joker	Ica Spar	Bunnpris	Fokus	Mix	Norgesgrenk	Øvrige	Total
Vardø						1	1											1		3
Vadsø	1			1	1	1							1			1				6
Hammerfest		1	1	1	1	1	1		1		3	1	1		1					13
Kautokeino				1	1						1	1								4
Alta	2	2	3	2	2	2	4	1				2			1					21
Loppa	1						2					2					1		1	7
Hasvik	1								1			1								3
Kvalsund	1						1					2								4
Måsøy	1						2					1								4
Nordkapp	1				1	1	1			1			1							6
Porsanger	2		1			1	4				1				1					10
Karasjok			1			1														2
Lebesby	1						1					2								4
Gamvik	2						1					1								4
Berlevåg									1				1							2
Tana	1		1		1		2						1							6
Nesseby						1						1								2
Båtsfjord				1		1							1	1						4
Sør-Varanger	1		1	1	1	2	3					3								12
Finnmark	15	3	8	7	8	12	23	1	3	1	5	17	6	1	3	1	1	1	1	117

Tabell 17-12: Bensinstasjoner og kiosker etter paraplykjede i kommunene i Finnmark, N. 2000

	Selvst	Shell	Esso	Statoil	Narvesen	Mix Butikkene Ba	Gyda	Hakon	Total
Vardø	1	1				1	1		4
Vadsø	2	1	1	1	1	1	2		8
Hammerfest	1	1	1	2	4	3	1	1	14
Kautokeino	1	1	1	1					4
Alta	1	2	1	2	2	4		3	15
Loppa		1				1			2
Hasvik							1		1
Kvalsund				1			1		2
Måsøy				1		2		2	5
Nordkapp		1			1	1			3
Porsanger	1	1	1	1	1	2			7
Karasjok			1	1	1	2			5
Lebesby	1			1		1			3
Gamvik							1		1
Berlevåg				1	1	1	1		3
Tana		1	1				2		4
Nesseby			1				1		2
Båtsfjord				1	1	1	1	1	4
Sør-Varanger		1	2	2	2	6			13
Finnmark	8	11	10	15	15	33	2	6	100

Kilder: ACNielsen

Tabell 17-13: Sammenheng mellom antall dagligvarebutikker pr 1000 innb og antall bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innbyggere. 2000

Dagligvarebutikker pr 1000 innb	4,9				Loppa							
	3,6								Kvalsund			
	3,1	Gamvik										
	2,7							Lebesby				Måsøy
	2,5	Hasvik										
	2,2						Porsanger					
	2,1									Nesseby		
	2,0			Tana								
	1,7		Nordkapp									
	1,6						Båtsfjord					Berlevåg
	1,4						Hammerfest					
	1,3			Kautokeino	Sør-Varanger							
	1,2		Alta									
	1,1						Vardø					
	1,0			Vadsø								
0,7								Karasjok				
BK	0,8	0,9	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	2,1	2,4	3,4	
Bensinstasjoner/kiosker pr 1000 innb												

Merk at avstandene på de såkalte aksene i ”koordinatsystemet” mangler noen mellom tall, der det ikke var noen kommuner. Dette gjør det visuelle bildet noe mindre oversiktlig.

17.3 Kjøpesentre i Finnmark

Det er 8 kjøpesentre i Finnmark. Det første ble etablert så sent som i 1993. Det er Parksenteret i Alta, med et salgsareale på 4700 kvm og 35 butikker. Dette er et midtstort bysenter. De fleste kjøpesentrene i Finnmark er ganske små, og noen er svært små. Det største kjøpesenteret er Alta Storsenter og ble etablert i 2000. Dette er et regionsenter og det eneste som er større enn gjennomsnittet for hele Norge.

Tabell 17-14: Kjøpesenteretablering i Finnmark

	Antall	Type kjøpesentre		
1993	1	Parksenteret Alta, RS	Salgsareal 4700,	35 butikker
1996	1	Labyrinten kjøpesenter, Hammerfest, BS	Salgsareal 1200,	10 butikker
1997	4	Holmen senter, Honningsvåg, BS	Salgsareal 800,	7 butikker
		Hami kjøpesenter, Vadsø, BS	Salgsareal 3500,	4 butikker
		Torget kjøpesenter, Vadsø, BS	Salgsareal 1500,	3 butikker
		Tana Torget, Tana, LS	Salgsareal 1300,	6 butikker
1998	1	Saldi Markan, Karasjok, LS	Salgsareal 1200	8 butikker
2000	1	Alta Storsenter, Alta, RS	Salgsareal: 8570,	28 butikker
Total	8			

Kilde: Andhøy 2000

RS=Regionalt senter

BS= Bysenter

LS= Lokalt senter

17.4 Prisforskjeller¹⁷

På en stor andel av dagligvarene bestemmes prisene sentralt av kjedene. Prisen på disse varene skal i prinsippet være lik i samtlige kjedebutikker uavhengig hvor de er lokalisert. Dette gjelder varer som kjedene selv distribuerer. I to prisundersøkelser fra 2000 viser også at det var nesten ingen prisforskjell mellom f.eks. Oslo-området og Halden-området i den ene undersøkelsen (Lavik og Dulsrud 2000) og Oslo-området og Kristiansands-området i den andre (Lavik 2000). Dette er imidlertid regioner i Sør-Norge, og avstander i seg selv tilsier ikke store prisforskjeller. Med like priser over hele landet, vel og merke i samme butikkonsept, betyr altså at kjedene selv har besluttet seg for fraktutjevning, noe som kommer forbrukerne i regionene i nord til gode.

Pris

Noen varer kan det imidlertid være systematiske prisforskjeller mellom nord og sør på. En undersøkelse fra begynnelsen på 90-tallet fant de systematiske forskjeller mellom enkelte byer i Norge for frukt- og grøntsektoren (blant sentrale matvarer fra meierisektoren, kjøttsektoren og frukt- og grøntsektoren). Prisene var høyere i Tromsø og Bodø i nord enn Trondheim, Bergen, Stavanger og Oslo i sør. Ofte var imidlertid prisforskjellene større innen den enkelte by enn mellom byene (Strand 1996). I en annen undersøkelse fra 1994 ble prisforskjeller på 53 matvarer registrert i ulike deler av landet. Det var regionene i Oslo, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Tromsø, og prisene ble også sammenlignet mellom by og bygd (Strand 1995). Med Oslo som 100, var for eksempel Trondheim bygd 15,8 prosent dyrere enn Oslo, og Tromsø bygd var 15,1 prosent dyrere enn Oslo. Tromsø by var 7,6 prosent dyrere enn Oslo. Finnmark har vi ingen prisdata fra, men vi vil ikke tro at forskjellen er spesielt stor mellom Troms og Finnmark. Hovedtendensen var imidlertid at prisforskjellene var større mellom by og bygd enn mellom nord og sør.

Enkelte i bransjen bekrefter også at det kan forekomme prisforskjeller mellom regionene, og at prisene er høyere i f.eks. Finnmark på varer som frukt og grønt, på kjøtt og på fjørfeprodukter. Andre kjeder sier derimot at prisen både på kjøtt og frukt og grønt er lik over hele landet. For leverandører som ikke fraktutjevner vil prisene være høyere i nord enn i sør.

I forskrifter fra 1994 – nr 42 – 1. januar – ”Forskrift om tilskott til nedskrivning av priser for visse sorter frukt levert til Nordland, Troms og Finnmark”, er midler bevilget av Stortinget til regulering av forbrukerprisene. Det blir utbetalt tiskott etter følgende regler: I § 1 angis hvilke varer som er tilskottsberettiget. Det skal for sitrusfrukter (appelsiner, sitroner, mv), bananer, druer, pærer og plommer som leveres til avtakere i Nordland, Troms og Finnmark, ytes et tilskott til nedskrivning av forbrukerprisene etter følgende satser:

Sone 1: Finnmark fylke og følgende kommuner i Troms: Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæningen.	Kr 1,25 pr kg
Sone 2: Resten av Troms og enkelte kommuner i Nordland	Kr 0,95 pr kg
Sone 3: Bodø, Sørfold, Fauske, Saltdal, Beiarn	Kr 0,65 pr kg
Sone 4: Resten av Nordland fylke	Kr 0,35 pr kg

¹⁷ I dette avsnittet har vi fått en del av opplysningene fra kjedene og fra enkelte leverandører.

Tabell 17-15: Andeler dagligvareutgift på produktgrupper. Prosent og promille. 1999/2000

Produktgrupper	Prosent av dagligvareutgift	Promille av total forbruksutgift
Brød og kornprodukter	9,3	15,5
Kjøtt	15,7	26,1
Fisk	4,6	7,6
Melk, ost og egg	12,5	20,7
Oljer og fett	1,7	2,8
Frukt	4,9	8,2
Grønnsaker	6,1	10,1
Sukker, syltetøy, sjokolade og andre sukkervarer	7,2	11,9
Andre matvarer	3,8	6,3
Alkohol frie varer (kaffe, te og mineralvann)	7,9	13,1
Alkoholholdige varer og tobakk	10,7	17,7
Andre varer – ikke mat "non-food" (eks. lyspærer, vaske-midler, helseartikler, dyremat, toalettartikler, osv)	15,7	26,0
	100	166,0

Kilde: Lavik 2000/SSB Vekter i konsumprisindeksen

Dette er vår definisjon av dagligvarer, og er nok en mer begrenset liste enn det mange dagligvarebutikker selger. Varer vi ikke har med er f.eks. blomster, strømper, tekstiler, kjøkkenutstyr, osv, og som vi ofte kan finne i dagligvarebutikker. Derfor vil ikke disse andelene stemme særlig overens med dagligvarehandelens omsetning fordelt på sine varegrupper. Tallene i siste kolonne er andel *promille* disse varene utgjør av den totale forbruksutgift. Andelen kjøtt er 15,7 prosent av det vi har definert som dagligvarer, mens andelen til grønt er 6,1 prosent. Av de totale forbruksutgifter utgjør det 3,6 prosent (36 promille). Det er altså på disse varene man kan finne prisforskjeller mellom sør og nord. Men det er også verdt å merke seg at dette gjelder når leverandørene ikke er fraktutjevnerne. Det er altså ikke på alle varer innen disse gruppene man behøver å finne prisforskjeller. Hvor store prisforskjeller er mellom f.eks. Finnmark og andre regioner kan være vanskelig å si, men fra andre prisundersøkelser vet vi at prisene varierer mye innen samme område, men da er det gjerne mellom ulike butikk-konsepter som f.eks. lavprisbutikker og fullsortimentsbutikker (eks prisundersøkelser i VG, Lavik 2000). Det kan derfor tenkes at det er også slik i Nord-Norge, at prisene varierer mer mellom de ulike kjedebutikkene enn mellom regioner som sør og nord.

En del produkter kan altså ha høyere pris i nord enn i sør. Hvor store disse forskjellene kan vise seg å være, vet vi ikke. Men når både kjedene selv er fraktutjevnerne, og dette på en stor andel av varene, samt tilskudd fra staten på enkelte produkter, er det liten grunn til å tro at prisforskjellen på f.eks. en representativ handlekurv mellom nord og sør vil være spesielt stor. Og som nevnt, vil vi tro prisforskjellene er større innen en region enn mellom regioner.

17.5 Antall matvarer og ikke-matvarer i dagligvarebutikkene i Finnmark

Ellers er andelen ikke-mat (non food) mye større i enkelte dagligvarebutikkene enn andelen vi har ut fra tabellen over. "Non food" er i det hele tatt et uklart begrep, og det finnes ikke gode omsetningsoversikter over dette. "Non food" i dagligvarebutikker kan være mye forskjellig. Derfor er det et svært omtrentlig bilde vi får av forholdet mat/ikke-mat

Enkelte butikker har f.eks.ca 40 prosent og noen har vel 60 prosent varer som er "non food". Det er imidlertid store forskjeller mellom aktørene (butikkjeder). Registrering av varegruppene er som nevnt noe problematisk.

Når det gjelder dagligvarebutikkene i Finnmark har disse generelt mer "non food" enn resten av landet. Omsetningen i enkelte butikker har også en ganske stor andel av "non food", litt over 60 prosent i noen av butikker. Det vil si at man i Finnmark kjøper varer i dagligvarebutikken som man andre steder i landet kjøper i andre butikker. Dette kan også bidra til å forklare at dagligvareomsetningen i dagligvarebutikker i Finnmark er noe høyere enn gjennomsnittet for landet som helhet. Kanskje vareutvalgets sammensetning i dagligvarebutikkene også kan forklare noe av de høye dagligvareomsetningstallene vi fant for Sør-Trøndelag?

Tabell 17-16: Matvarer og andel ikke-matvarer i dagligvarebutikker i Finnmark. 2001

	Ca antall matvarer	Ca antall ikke-matvarer (prosentandel i parentes)	Ca totalt antall	Andel omsetning av ikke-matvarer
8 supermarkeder	3.300	2.200 (40%)	5.500	61%
7 lavprisbutikker	1.600	1.100 (41%)	2.700	
8 lavprisbutikker	2.250	250 (10%)	2.500	
16 mindre supermarkeder	1.450	950 (40%)	2.400	40%
3 mindre supermarked	900	600 (40%)	1.500	40%

Generelt har lavprisbutikkene ca 2500 til 3000 varer, og med varierende andel "non food". I Finnmark var 20 prosent lavprisbutikker (i begynnelsen av 2000).

17.6 Endringer i Finnmark

17.6.1 Endring i befolkning

Reduksjonen i befolkningen i Finnmark var større på 80-tallet enn på 90-tallet. Derimot ser vi at de kommunene som hadde stor nedgang i 80-årene, også hadde det på 90-tallet. Dette gjelder f.eks. Vardø, Loppa, Hasvik, Måsøy, Nordkapp, Lebesby,

Gamvik og Berlevåg. Båtsfjord hadde stor reduksjon på 1980-tallet, men har hatt tilvekst på 90-tallet. Tidligere så vi at Båtsfjord har en meget stor andel av innbyggere med innvandrerbakgrunn, både vestlig og ikke vestlig bakgrunn.

Tabell 17-17: Endring i befolkning, antall og prosent.

	1980	1990	2000	Endring 1980-1990 prosent	Endring 1990-2000 prosent	Endring 1980- 2000 prosent
Hammerfest	7492	6891	9213	-8,0		
Sørøysund	2160	2349		8,8		
Sum		9240	9213		-0,3	-4,5
Vardø	3830	3008	2705	-21,5	-10,1	-29,4
Vadsø	6048	5967	6130	-1,3	2,7	1,4
Kautokeino	2855	2953	3068	3,4	3,9	7,5
Alta	13219	14857	16837	12,4	13,3	27,4
Loppa	2070	1687	1426	-18,5	-15,5	-31,1
Hasvik	1649	1337	1200	-18,9	-10,2	-27,2
Kvalsund	1707	1394	1106	-18,3	-20,7	-35,2
Måsøy	2623	1839	1477	-29,9	-19,7	-43,7
Nordkapp	4736	3975	3517	-16,1	-11,5	-25,7
Porsanger	4597	4475	4451	-2,7	-0,5	-3,2
Karasjok	2658	2652	2901	-0,2	9,4	9,1
Lebesby	2015	1754	1463	-13,0	-16,6	-27,4
Gamvik	1636	1424	1288	-13,0	-9,6	-21,3
Berlevåg	1677	1367	1236	-18,5	-9,6	-26,3
Tana	3293	3195	3074	-3,0	-3,8	-6,7
Nesseby	1113	1037	965	-6,8	-6,9	-13,3
Båtsfjord	2785	2346	2470	-15,8	5,3	-11,3
Sør-Varanger	10529	9641	9532	-8,4	-1,1	-9,5
Finnmark	78692	74148	74059	-5,8	-0,1	-5,9

Kilde: SSB, Befolkningsstatistikk. Siste kolonne: Kilde: <http://www.ssb.no/kommuner/>

Etter 1990 er Sørøysund slått sammen med Hammerfest. Derfor er disse slått sammen også i 1990 for å se endringen for dette området i den siste tiårsperioden (rekken der det står Sum).

17.6.2 Endring i dagligvarebutikker

I perioden 1980 til 2000 er antall dagligvarebutikker i Finnmark redusert med 47 prosent, mens reduksjonen for landet som helhet har vært 44 prosent. Variasjonene er store kommunene i mellom. Størst reduksjon har Måsøy, Berlevåg og Gamvik hatt, mens Loppa og Alta har hatt minst.

Ser vi på reduksjonen i dagligvarebutikker i forhold til folketallet, har reduksjonen vært også vært større enn for landet som helhet. På 1980-tallet var reduksjon i antall butikker pr 1000 innbyggere mindre i Finnmark enn for landet som helhet, mens på 90-tallet var reduksjonen større enn for landet som helhet. For hele 20 årsperioden under ett var den større i Finnmark enn i landet som helhet. Reduksjonen i Finnmark var på samme nivå som Sogn og Fjordane. I noen kommuner i Finnmark har reduksjonen vært svært stor, som Kvalsund, Måsøy, Tana og Nesseby. Der hvor reduksjo-

nen har vært ekstra stor, har utgangspunktet også vært et høyt forholdstall. F.eks. hadde Tana 4,9 butikker pr 1000 innbyggere i 1980, og er redusert til 2 i 2000, en reduksjon på 2,9. Finnmark hadde 2,8 dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere i 1980, og er i 2000 redusert til 1,6, altså en reduksjon på 1,2 antall butikker pr 1000 innbyggere.

Relativiserer vi disse endringene til prosenter, blir bildet noe annerledes. Den prosentvise reduksjonen av butikker i forhold til folketallet var 43 prosent i Finnmark i denne 20-årsperioden, mens den var 50 prosent for landet som helhet og 39 prosent i Sogn og Fjordane. Størst prosentvis reduksjon i butikker i forhold til folketallet er Vardø, Berlevåg, Tana, Nesseby og Båtsfjord. Loppa er den eneste kommunene som har flere butikker i forhold til innbyggertallet i 2000 enn i 1980. Loppa har også hatt en reduksjon i antall dagligvarebutikker, men befolkningsreduksjonen har vært mye større.

Som ellers i landet er antall dagligvarebutikker sterkt redusert også i Finnmark, men andelen store butikker har økt også i Finnmark. Dersom det er de minste butikkene som er forsvunnet, kan økt andel i store butikker skyldes at de minste har forsvunnet ut. Derfor har vi i de siste tabellene i denne delen korrigert for en slik mulighet. Men vi finner samme tendens her som for landet som helhet; andelen små butikker er prosentvis redusert dramatisk, med 63 prosent, mens fra 400 kvm og over begynner antallet og andeler større butikker å øke. I størrelsesgruppen 600-999 km, er andelen økt med 100 prosent. Dessuten er det kommet en butikk til som er over 1000 kvm, den eneste i hele fylket ut fra våre data. Mange små butikker har altså forsvunnet, men større butikker er kommet til, evt at allerede eksisterende butikker er utvidet i salgsflate i perioden 1990 til 2000.

Problemet mange steder er ikke at der er så få butikker, men heller at der er for få folk. Enkelte hevder at der er en sammenheng mellom fraflytting og reduksjon i dagligvaretilbudet i form av antall dagligvarebutikker. Når nærbutikken forsvinner, flytter også folk. Vi tror neppe årsakssammenhengen er så enkel. Den kan også være motsatt. Det er nok en rekke andre grunner til at folk flytter på seg, f.eks. utdanning, arbeidsplasser, endring i preferanser for hvor man har lyst å bosette seg, osv. Og når kundegrunnlaget blir stadig mindre, forsvinner også butikken.

På den annen side blir det færre butikker i områder med en stor og tett befolkning. Når det blir færre butikker uansett om det er fraflyttingsområder eller ikke, er dette et ledd i en sentraliseringstendens, der butikkene blir færre, men til gjengjeld får de større salgsflate. Når butikkene blir større, vil det skje på mer sentrale bosteder. Man vil neppe få større butikker i grenda med allerede få innbyggere. Større butikker finner man i tettsteder med et visst befolkningsgrunnlag. Disse er mer økonomisk lønnsomme, effektiviteten blir større og man oppnår rasjonaliseringsgevinster i flere ledd. Noen av omkostningene overføres til kundene, som får lengre vei til butikken, men til gjengjeld får de et større og mer variert vareutvalg.

De største dagligvarebutikkene i Finnmark, er som for en del andre rurale områder, er lavprisbutikkene. Når også Finnmark har fått flere større butikker, er dette blant annet på grunn av lavprisbutikkene som er etablert i fylket.

Tabell 17-18: Endring i dagligvarebutikker, 1980, 1990, 2000

	1980 Antall	1990 Antall	2000 Antall	Endring 1980-1990 prosent	Endring 1990-2000 prosent	Endring 1980-2000 prosent
Vardø	9	5	3	-44,4	-40,0	-66,7
Vadsø	11	9	6	-18,2	-33,3	-45,5
Hammerfest	22	18	13	-18,2	-27,8	-40,9
Kautokeino	6	7	4	16,7	-42,9	-33,3
Alta	29	28	21	-3,4	-25,0	-27,6
Loppa	9	7	7	-22,2	0,0	-22,2
Hasvik	6	5	3	-16,7	-40,0	-50,0
Sørøysund						
Kvalsund	10	6	4	-40,0	-33,3	-60,0
Måsøy	12	9	4	-25,0	-55,6	-66,7
Nordkapp	15	10	6	-33,3	-40,0	-60,0
Porsanger	15	16	10	6,7	-37,5	-33,3
Karasjok	3	2	2	-33,3	0,0	-33,3
Lebesby	7	7	4	0,0	-42,9	-42,9
Gamvik	7	5	4	-28,6	-20,0	-42,9
Berlevåg	6	4	2	-33,3	-50,0	-66,7
Tana	16	11	6	-31,3	-45,5	-62,5
Nesseby	5	3	2	-40,0	-33,3	-60,0
Båtsfjord	9	5	4	-44,4	-20,0	-55,6
Sør-Varanger	22	21	12	-4,5	-42,9	-45,5
Finnmark	219	178	117	-18,7	-34,3	-46,6
Sogn & Fjordane	327	275	206	-15,9	-25,1	-37,0
Akershus	436	338	261	-22,5	-22,8	-40,1
Oslo	484	461	393	-4,8	-14,8	-18,8
Hele landet	8170	6170	4586	-24,5	-25,7	-43,9

Kilde: ACNielsen

Tabell 17-19: Butikker i forhold til befolkning i 1980, 1990, 2000

	1980		1990		2000	
	Ant innb pr butikk	Ant butikker pr 1000 innb	Ant innb pr butikk	Ant butikker pr 1000 innb	Ant innb pr butikk	Ant butikker pr 1000 innb
Vardø	426	2,3	602	1,7	902	1,1
Vadsø	550	1,8	663	1,5	1022	1,0
Hammerfest	439	2,3	513	1,9	709	1,4
Kautokeino	476	2,1	422	2,4	767	1,3
Alta	456	2,2	531	1,9	802	1,2
Loppa	230	4,3	241	4,1	204	4,9
Hasvik	275	3,6	267	3,7	400	2,5
Sørøysund ¹⁸						
Kvalsund	171	5,9	232	4,3	277	3,6
Måsøy	219	4,6	204	4,9	369	2,7
Nordkapp	316	3,2	398	2,5	586	1,7
Porsanger	306	3,3	280	3,6	445	2,2
Karasjok	886	1,1	1326	0,8	1451	0,7
Lebesby	288	3,5	251	4,0	366	2,7
Gamvik	234	4,3	285	3,5	322	3,1
Berlevåg	280	3,6	342	2,9	618	1,6
Tana	206	4,9	290	3,4	512	2,0
Nesseby	223	4,5	346	2,9	483	2,1
Båtsfjord	309	3,2	469	2,1	618	1,6
Sør-Varanger	479	2,1	459	2,2	794	1,3
Finnmark	359	2,8	417	2,4	633	1,57
Sogn & Fjordane	322	3,1	387	2,58	522	1,91
Akershus	841	1,2	1226	0,82	1789	0,56
Oslo	940	1,1	994	1,01	1291	0,77
Hele landet	499	2,0	686	1,46	976	1,02

Kilde: ACNielsen

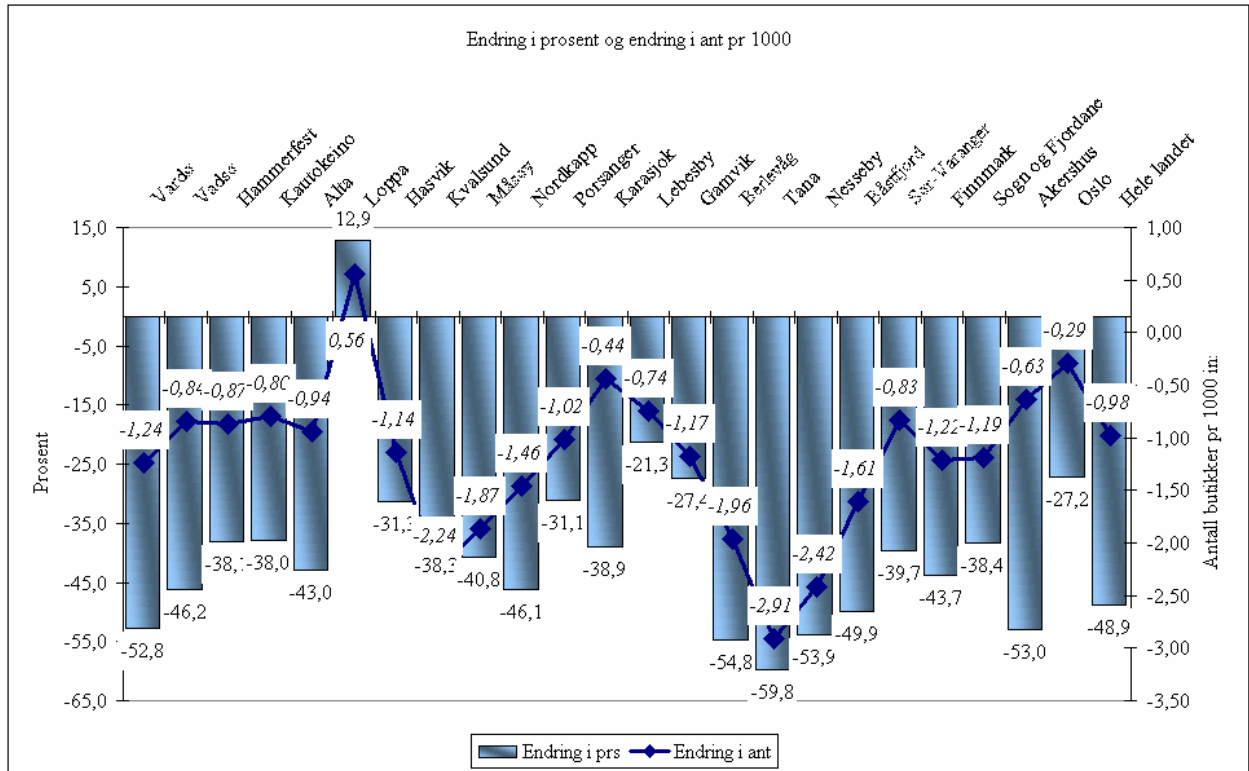
¹⁸ Befolkningen i Sørøysund er slått sammen med Hammerfest både i 1980 og 1990, selv om de ikke inngikk i Hammerfest kommune før på 90-tallet

Tabell 17-20: Antall butikker pr 1000 innbyggere og endring i antall butikker pr 1000 innb. 1980-2000

	Ant butikker pr 1000 innb 1980	Ant butikker pr 1000 innb 1990	Ant butikker pr 1000 innb 2000	Endring 1980-1990	Endring 1990-2000	Endring 1980-2000
Vardø	2,35	1,66	1,11	-0,69	-0,55	-1,24
Vadsø	1,82	1,51	0,98	-0,31	-0,53	-0,84
Hammerfest	2,28	1,95	1,41	-0,33	-0,54	-0,87
Kautokeino	2,10	2,37	1,30	0,27	-1,07	-0,80
Alta	2,19	1,88	1,25	-0,31	-0,63	-0,94
Loppa	4,35	4,15	4,91	-0,20	0,76	0,56
Hasvik	3,64	3,74	2,50	0,10	-1,24	-1,14
Kvalsund	5,86	4,30	3,62	-1,55	-0,69	-2,24
Måsøy	4,57	4,89	2,71	0,32	-2,19	-1,87
Nordkapp	3,17	2,52	1,71	-0,65	-0,81	-1,46
Porsanger	3,26	3,58	2,25	0,31	-1,33	-1,02
Karasjok	1,13	0,75	0,69	-0,37	-0,06	-0,44
Lebesby	3,47	3,99	2,73	0,52	-1,26	-0,74
Gamvik	4,28	3,51	3,11	-0,77	-0,41	-1,17
Berlevåg	3,58	2,93	1,62	-0,65	-1,31	-1,96
Tana	4,86	3,44	1,95	-1,42	-1,49	-2,91
Nesseby	4,49	2,89	2,07	-1,60	-0,82	-2,42
Båtsfjord	3,23	2,13	1,62	-1,10	-0,51	-1,61
Sør-Varanger	2,09	2,18	1,26	0,09	-0,92	-0,83
Finnmark	2,78	2,40	1,57	-0,38	-0,83	-1,22
Sogn & Fjordane	3,11	2,58	1,91	-0,53	-0,67	-1,19
Akershus	1,19	0,82	0,56	-0,37	-0,26	-1,19
Oslo	1,06	1,01	0,77	-0,06	-0,23	-0,29
Hele landet	2,00	1,46	1,02	-0,55	-0,43	-0,98

Tabell 17-21: Endring i antall butikker pr 1000 innbyggere i prosent. 1980, 1990, 2000

	Endring i prosent 1980-90	Endring i prosent 1990-2000	Endring i prosent 1980-2000
Vardø	-29,3	-33,3	-52,8
Vadsø	-17,1	-35,1	-46,2
Hammerfest	-14,5	-27,6	-38,1
Kautokeino	12,8	-45,0	-38,0
Alta	-14,1	-33,5	-42,9
Loppa	-4,6	18,3	12,9
Hasvik	2,8	-33,2	-31,3
Kvalsund	-26,5	-16,0	-38,3
Måsøy	7,0	-44,7	-40,8
Nordkapp	-20,6	-32,2	-46,1
Porsanger	9,6	-37,2	-31,1
Karasjok	-33,2	-8,6	-38,9
Lebesby	14,9	-31,5	-21,3
Gamvik	-17,9	-11,6	-27,4
Berlevåg	-18,2	-44,7	-54,8
Tana	-29,1	-43,3	-59,8
Nesseby	-35,6	-28,4	-53,9
Båtsfjord	-34,0	-24,0	-49,9
Sør-Varanger	4,2	-42,2	-39,7
Finnmark	-13,7	-34,8	-43,7
Sogn & Fjordane	-16,9	-25,8	-38,4
Akershus	-31,4	-31,5	-53,0
Oslo	-5,5	-23,0	-27,2
<i>Hele landet</i>	<i>-27,2</i>	<i>-29,7</i>	<i>-48,9</i>

Figur 17-2: Endring i antall dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere og endring i prosent i dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere. 1980-2000.

Tabell 17-22: Antall dagligvarebutikker etter salgsflate i 1990 og 2000

1990	und 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000 – 2499 kvm	Total
Vardø	1	2	1		1			5
Vadsø	2	1	2	2	2			9
Hammerfest	5	3	6	3	1			18
Kautokeino	1	4	1	1				7
Alta	10	9	4	2	1	2		28
Loppa	3	3		1				7
Hasvik	1	2		1	1			5
Kvalsund	1	4	1					6
Måsøy	5	3				1		9
Nordkapp	1	6	2	1				10
Porsanger	3	10		2		1		16
Karasjok				1	1			2
Lebesby	3	3	1					7
Gamvik	1	3	1					5
Berlevåg	3	1						4
Tana	4	2	2	1	1	1		11
Nesseby	1		2					3
Båtsfjord		3	2					5
Sør-Varanger	7	5	4	1	2	2		21
Finnmark	52	64	29	16	10	7		178
2000								Total
Vardø		1		1	1			3
Vadsø			1	2	2	1		6
Hammerfest	4	2	2	2	2		1	13
Kautokeino		2	1	1				4
Alta	5	6	2	2	2	4		21
Loppa	2	4		1				7
Hasvik			2		1			3
Kvalsund		3	1					4
Måsøy	1	2				1		4
Nordkapp		1	2	2	1			6
Porsanger	1	5	1			3		10
Karasjok					2			2
Lebesby	1	2	1					4
Gamvik		1	3					4
Berlevåg			2					2
Tana	1	1	1	1		2		6
Nesseby	1			1				2
Båtsfjord			1	2	1			4
Sør-Varanger	3	2	1	1	2	3		12
Finnmark	19	32	21	16	14	14	1	117

Tabell 17-23: Antall dagligvarebutikker etter salgsflate i 90 og 2000, og endring i prosent

	und 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000 kvm+	
1990	52	64	29	16	10	7		178
2000	19	32	21	16	14	14	1	117
Endring i prosent	-63,4	-50,0	-27,6	0	40,0	100,0	100,0	-34,3

17.7 Oppsummering

Tabell 17-24: Oppsummering av enkelte trekk ved Finnmark

	Ant dvbutikk pr 1000 innb 2000	Ant BK pr 1000 innb 2000	Endring ant but pr 1000 innb 1980-2000	Endring i dvbutikker 1980-2000 Prosent	Endring i ant but pr 1000 innb 1980-2000 Prosent	Endring befolkn 1980-2000 Prosent	Andel i tettbygde strøk 1998 Prosent	Ant K pr 100 M 20-39 år 2000 Prosent	Brto inntekt 17 år +. Kr. 1998
Vardø	<i>1,1</i>	1,5	-1,2	-66,7	-52,8	-29,4	97	82	200856
Vadsø	<i>1,0</i>	1,3	-0,8	-45,5	-46,2	1,4	90	93	212177
Hammerfest	1,4	1,5	-0,8	-40,9	-38,1	-4,5	93	97	208565
Kautokeino	1,3	1,3	-0,5	-33,3	-38,0	7,5	58	91	152347
Alta	<i>1,2</i>	<i>0,9</i>	-1	-27,6	-42,9	27,4	72	<i>100</i>	197298
Loppa	4,9	1,4	<i>0,6</i>	-22,2	<i>12,9</i>	-31,1	49	84	173710
Hasvik	2,5	<i>0,8</i>	-1,1	-50,0	-31,3	-27,2	91	84	184022
Kvalsund	3,6	1,8	-2,3	-60,0	-38,3	-35,2	33	78	168374
Måsøy	2,7	3,4	-1,9	-66,7	-40,8	-43,7	77	82	190982
Nordkapp	1,7	<i>0,9</i>	-1,5	-60,0	-46,1	-25,7	85	83	201537
Porsanger	2,2	1,6	-1,1	-33,3	-31,1	-3,2	45	90	193722
Karasjok	<i>0,7</i>	1,7	-0,4	-33,3	-38,9	9,1	73	96	181716
Lebesby	2,7	2,1	-0,8	-42,9	-21,3	-27,4	74	90	184059
Gamvik	3,1	<i>0,8</i>	-1,2	-42,9	-27,4	-21,3	84	<i>100</i>	180630
Berlevåg	1,6	2,4	-2	-66,7	-54,8	-26,3	94	90	188708
Tana	2,0	1,3	-2,9	-62,5	-59,8	-6,7	17	85	180679
Nesseby	2,1	2,1	-2,4	-60,0	-53,9	-13,3	0	69	169867
Båtsfjord	1,6	1,6	-1,6	-55,6	-49,9	-11,3	100	87	210524
Sør-Varanger	<i>1,3</i>	1,4	-0,8	-45,5	-39,7	-9,5	77	96	193829
Finnmark	1,6	1,4	-1,2	-46,6	-43,7	-5,9	74	93	194575
Sogn & Fjordane	1,9	0,9	-1,2	-37,0	-38,4	1,0	48	92	201845
Oslo	0,8	1	-0,3	-18,8	-27,2	10,7	100	101	266708
Akershus	0,6	0,7	-0,6	-40,1	-53,0	12,7	87	101	264969
Hele landet	1,02	0,89	-1,0	-43,9	-48,9	5,8	74	96	220113

Tallene som er uthevet indikerer en slags spredtbygdefenom, uten at det nødvendigvis betyr at befolkningen bor spredt. Stort antall butikker pr 1000 innbyggere er gjerne indikator på spredt struktur, der det er få kunder pr butikk, bensinstasjon eller kiosk. Tallene i kursiv indikerer det motsatte, en høyere grad av sentralitet.

Antall dagligvarebutikker i forhold til befolkningen i Finnmark varierer mellom kommunene. Det er kun en kommune som ligger under landsgjennomsnittet i antall dagligvarebutikker pr 1000 innbyggere, og det er Karasjok. De fleste kommunene har også flere kiosker/bensinstasjoner i forhold til innbyggerne enn landsgjennomsnittet. Reduksjon i dagligvarebutikker fra 1980 til 2000 ligger omtrent på landsgjennomsnittet, men varierer mellom kommunene i Finnmark. Endringen i befolkningen har ikke helt samme mønsteret som reduksjon i antall butikkene. Størst endring i antall butikker pr 1000 innbyggere har Tana, Nesseby og Kvalsund. Hammerfest, Vadsø, Kautokeino, Loppa, Karasjok, Lebesby og Sør-Varanger har liten reduksjon, altså liten reduksjonen er ikke entydig knyttet til byene slik man gjerne ser, som i f.eks Oslo. En sterk reduksjon av antall butikker i forhold til befolkningen vil i enkelte kommuner være dramatisk, spesielt hvis kommunen bare har 2 butikker. Det mest dramatiske er hvis et sted kun har en butikk, og den forsvinner.

Det er heller ikke slik at den relative reduksjon i antall dagligvarebutikker er større i landkommunene enn bykommunene. Mens den relative reduksjonen i Vadsø ligger på gjennomsnittet for Finnmark, er reduksjonen i Hammerfest mindre enn gjennomsnittet, mens Vardø, som også har bystatus, har hatt størst relativ reduksjon, like stor reduksjon som Måsøy og Berlevåg. Alta som er den største kommunen med hensyn til innbyggertall har hatt relativt liten reduksjon.

Det totale bildet er at uthevede tall og tall i kursiv ikke viser noe klart bilde. Kommunene i Finnmark kan ha lave levekårsindikatorer på noen dimensjoner, men høye på andre. Noen kommuner skiller seg imidlertid noe ut.

Enkelte kommuner kan peke seg ut som ”problemkommuner”, fordi de skårer ”lavt” langs enkelte dimensjoner. Dette gjelder kommuner der befolkningen har gått drastisk tilbake, det er få kvinner i forhold til menn, inntekten er lav og en mindre andel bor i tettbygde strøk. Dette gjelder til en viss grad kommuner som Loppa, Kvalsund og Måsøy. Men disse kommunene har et relativt stort antall butikker i forhold til befolkningen, men butikkene er små.

Forhold mellom antall butikker og befolkning indikerer gjerne grad av sentralisering. Jo færre butikker i forhold til folketallet, jo mer sentralisert er butikk og befolkningsstrukturen. Det er flere innbyggere pr butikk. Det er i slike områder man finner store supermarkeder. Finnmark har ingen store supermarkeder. De største dagligvarebutikkene i Finnmark er bl.a. lavprisbutikkene.

Forholdet mellom antall butikker og innbyggertallet er et meget kvantitativt uttrykk og må tolkes med noe forsiktighet. Karasjok har et innbyggertall på ca 2900, mens Akershus har nesten 470.000 innbyggere. Så når Karasjok har et forholdstall på 0,7 butikker pr 1000 innbyggere, og Akershus har 0,6 butikker pr 1000 innbyggere, er selve markedspotensialet totalt forskjellig. Derfor må man ikke ensidig se på forholdstallet mellom butikker og innbyggere. Man må også trekke andre relevante variabler inn, som det totale antall innbyggere i et område, arealstørrelsen for området, enten området er en kommune, et fylke eller en region.

Ellers er butikkene i Finnmark generelt små, i likhet med andre fylker med spredt bosetting, i likhet med andre fylker med spredt bosetting. Matvareutvalget er også mind-

re her enn i fylker i mer sentrale strøk. Dagligvarebutikkene i Finnmark har en større andel ”ikke-mat” i sine butikker enn ellers i landet.

Problemet er imidlertid ikke først og fremst for få butikker i mange såkalte utkantstrøk, men heller for få innbyggere. Større dagligvareutvalg i butikkene krever flere kunder.

Finnmark har hatt en klar reduksjon i antall dagligvarebutikker, og noen kommuner hatt en ekstra sterk reduksjon, f.eks. Berlevåg, Tana og Nesseby. Den relative reduksjon av dagligvarebutikker i forhold til folketallet har imidlertid vært mindre i Finnmark enn for landet som helhet.

18 Dagligvarehandel og holdning til dagligvarebutikker

I dette kapitlet skal vi presentere enkelte forbrukerundersøkelser fordelt etter fylke. Det gis opplysninger om hvor mange dagligvarebutikker en handler i, hvor ofte en handler dagligvarer i hhv dagligvarebutikker, kiosker og bensinstasjoner, hva en vektlegger ved valg av dagligvarebutikk, og kort om grensehandel.

18.1 Hvor mange dagligvarebutikker en bruker i ulike fylker

Selv om vi har hatt en reduksjon i antall dagligvarebutikker, har tendensen likevel vært at man benytter flere dagligvarebutikker nå enn tidligere (Lavik 1999). Den generelle tendensen er imidlertid at ca $\frac{1}{4}$ benytter seg av en dagligvarebutikk, mens over en tredjedel benytter tre eller flere butikker. Akershus og Oslo er de fylkene som skiller seg mest ut med hensyn til antall dagligvarebutikker som benyttes. Det er relativt flere som benytter seg av tre eller flere dagligvarebutikker sammenlignet med landet som helhet. Også i Hordaland og Buskerud er det over gjennomsnittet som handler i fire eller flere dagligvarebutikker. I Hordaland er det samtidig flere som også handler i bare en butikk. Hordaland har god tilgang på butikker i forhold til folketallet, men er samtidig et fylke med en stor by, Bergen, samtidig som en rekke av kommunene har relativt spredt befolkning. Oslo og Akershus har relativt få butikker i forhold til folketallet. Oslo og Akershus er likevel så sentralisert, at valg mellom butikker blir et reelt alternativ.

Tabell 18-1: Hvor mange forskjellige dagligvareforretninger pleier du vanligvis å benytte? Etter fylke. Prosent. 1998/99 (Gallup 1998/99)

	En butikk	To butikker	Tre butikker	Fire eller flere	Total	N
1,00 Østfold	24	35	25	15	100	463
2,00 Akershus	20	36	26	17	100	923
3,00 Oslo	14	35	27	23	100	616
4,00 Hedmark	27	39	22	12	100	354
5,00 Oppland	26	42	24	9	100	482
6,00 Buskerud	23	38	24	15	100	529
7,00 Vestfold	27	38	22	13	100	343
8,00 Telemark	28	38	22	13	100	501
9,00 Aust-Agder	29	43	15	13	100	234
10,00 Vest-Agder	27	38	23	13	100	421
11,00 Rogaland	29	37	22	12	100	489
12,00 Hordaland	29	36	20	15	100	625
14,00 Sogn og Fjordane	27	51	17	5	100	237
15,00 Møre og Romsdal	30	41	20	9	100	643
16,00 Sør-Trøndelag	28	38	22	11	100	474
17,00 Nord-Trøndelag	32	35	23	9	100	328
18,00 Nordland	29	38	22	11	100	655
19,00 Troms	31	38	20	12	100	311
20,00 Finnmark	27	40	25	8	100	353
Hele landet	26	38	23	13	100	8981

Sig for p<.001 Kji-kvadrat-test

Kilde: Gallup 1998/99

18.2 Hvor ofte en handler dagligvarer i dagligvarebutikker og andre utvalg

Dagligvarer kan en i prinsippet handle i supermarkeder/stormarked, dagligvarebutikker, i kiosker, på bensinstasjoner, og i en viss utstrekning over Internett. Salg av dagligvarer over Internett har hittil ikke vært av noe særlig omfang. 3,6 prosent blant dem som hadde besvart spørsmålet om dagligvarer på Internett hadde handlet dagligvarer, og de aller fleste av disse hadde handlet sjeldnere enn hvert halvår (Gallup 1998/99).

18.2.1 Handlehyppighet i supermarked

De er svært få som handler dagligvarer i supermarkeder/stormarkeder 5 eller flere ganger i uka, men vel 1/3 handler slike steder 1-4 ganger i uka. I denne kategorien ligger Østfold, Buskerud, Telemark og Troms over gjennomsnittet for hele landet. I Finnmark handler man sjeldnere i denne type butikker. Dette har å gjøre med tilgangen på denne type dagligvarebutikker. På den annen side kan det være noe usikkerhet omkring begrepet supermarked/stormarked. Dette er et postalt spørreskjema der respondentene leser spørsmålene selv, og hvor definisjonen av supermarked/stormarked ikke er angitt. Det blir da opp til respondents egen fortolkning. Det er imidlertid en

negativ sammenheng mellom handlehyppighet i supermarked/stormarked og dagligvarebutikker, dvs handler de oftere det ene stedet, handler sjeldnere det andre.

Tabell 18-2: Hvor ofte foretar du innkjøp av dagligvarer i supermarked/stormarked Fordelt etter fylke. Prosent. 1998/99

	5 eller flere ganger i uka	1 - 4 ganger i uka	1 - 3 ganger i måneden	1 - 5 ganger i halvåret	Sjeldnere	Aldri		
1,00 Østfold	2	42	27	16	9	3	100	430
2,00 Akershus	3	39	30	13	12	3	100	871
3,00 Oslo	2	36	30	17	11	4	100	569
4,00 Hedmark	1	32	29	17	17	5	100	330
5,00 Oppland	2	31	23	18	18	8	100	428
6,00 Buskerud	3	45	26	15	9	2	100	491
7,00 Vestfold	2	37	23	16	17	5	100	317
8,00 Telemark	2	43	26	13	13	3	100	456
9,00 Aust-Agder	1	33	24	15	20	8	100	213
10,00 Vest-Agder	4	31	28	15	16	7	100	388
11,00 Rogaland	5	39	24	14	15	3	100	459
12,00 Hordaland	3	33	25	18	16	4	100	574
14,00 Sogn og Fjordane	3	29	18	17	26	8	100	196
15,00 Møre og Romsdal	1	27	22	21	20	9	100	590
16,00 Sør-Trøndelag	2	27	28	24	15	4	100	432
17,00 Nord-Trøndelag	2	38	26	15	14	5	100	298
18,00 Nordland	3	25	25	17	20	9	100	580
19,00 Troms	2	40	22	16	14	6	100	281
20,00 Finnmark	5	23	16	13	26	17	100	319
Hele landet	3	34	26	16	15	6	100	8222

18.2.2 Handlehyppighet i dagligvarebutikker

Dagligvarebutikker, som var neste spørsmål, er et noe enklere begrep. De fleste handler dagligvarer i dagligvarebutikker en eller flere ganger i uka. Oftest, dvs 5 eller flere ganger i uka, handler en i Oslo, Hedmark, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Finnmark. 1-4 ganger i uka er imidlertid det vanligste, og her er det ikke spesielt store variasjoner mellom fylkene. 71 prosent handler mellom 1-4 ganger i uka. Dette er en noe grov inndeling når det gjelder dagligvarer. Denne burde hatt minst en inndeling til for å kunne nyansere noe mer.

Tabell 18-3: Hvor ofte foretar du innkjøp av dagligvarer i dagligvarebutikk? Fordelt etter fylke. Prosent. 1998/99

	5 eller flere ganger i uka	1 - 4 ganger i uka	1 - 3 ganger i måneden	1 - 5 ganger i halvåret	Sjeldnere	Aldri	Total	
Østfold	8	70	13	2	4	2	100	434
Akershus	9	73	12	3	2	1	100	893
Oslo	12	72	10	3	2	2	100	594
Hedmark	12	70	13	3	2	1	100	339
Oppland	8	77	10	2	2	1	100	463
Buskerud	8	69	16	4	4	1	100	502
Vestfold	8	73	11	3	3	2	100	332
Telemark	11	69	12	3	4	2	100	480
Aust-Agder	10	69	13	2	4	1	100	223
Vest-Agder	11	72	10	2	4	1	100	405
Rogaland	11	67	13	4	4	2	100	465
Hordaland	10	68	14	2	5	1	100	607
Sogn og Fjordane	12	73	9	1	4	1	100	226
Møre og Romsdal	12	73	10	1	3	1	100	614
Sør-Trøndelag	11	73	13	1	2	0	100	466
Nord-Trøndelag	12	68	14	3	2	2	100	319
Nordland	11	72	10	3	3	1	100	625
Troms	7	66	21	3	2	1	100	295
Finnmark	12	72	11	1	3	1	100	342
Hele landet	10	71	12	2	3	1	100	8624

Sig for p<.001 (kji-kvadrat-test)

Kilde: Gallup 1998/99

18.2.3 Handlehyppighet dagligvarer i kiosk/storkiosk og bensinstasjon

Det hender også en handler dagligvarer i kiosk/storkiosk. Slike kjøp er gjerne suppleringskjøp, og en handler sjelden for store beløp. I en undersøkelse fra 1996 handlet 90 prosent av kunder i bensinstasjoner og kiosker dagligvarer for under 100 kr (Lavik og Strand 1997). Dessuten er handlehyppighet av dagligvarer både på kiosker og bensinstasjoner langt sjeldnere enn i supermarkeder/stormarked og dagligvarebutikk. 10 prosent handler imidlertid dagligvarer minst en gang i uken, både når det gjelder kiosker og bensinstasjoner. Ca 1/5 handler dagligvarer i også kiosk og bensinstasjoner 1-3 ganger i måneden. Kun ¼ hadde aldri handlet dagligvarer på bensinstasjon eller i kiosk. I 1996 hadde 72 prosent ikke handlet dagligvarer på bensinstasjon/kiosk de siste fire ukene (Lavik og Strand 1997). Tilsvarende tall fra Gallup 1998/99 viser at 62 prosent hadde handlet dagligvarer sjeldnere enn en gang i måneden (tilsvarer noenlunde siste fire ukene). Det kan tyde på at stadig flere handler dagligvarer på bensinstasjoner og eller kiosker. Dette viser også salgstallene, selv om ikke dette nødvendigvis behøver å bety at flere handler. Økt omsetning kan også skyldes at de som handler dagligvarer slike steder handler mer nå enn før.

I Nordlandsfylkene Finnmark, Troms og Nordland er det flere som handler dagligvarer ukentlig i kiosk, sammenlignet med landet forøvrig. Også Oslo ligger relativt høyt. I Finnmark handler 18 prosent dagligvarer i kiosk ukentlig. Troms og Finnmark ligger over gjennomsnittet i gruppen 1-3 ganger i måneden når det gjelder innkjøp av dagligvarer både i kiosk og på bensinstasjoner. Som et supplement i dagligvareforsyningen kan det se ut som om kioskene og bensinstasjonene i de nordligste fylkene har større betydning enn i landet forøvrig. Vi vet dessverre ikke hvilke tidspunkter det handles på, men i undersøkelsen fra 1996 hadde 60 prosent handlet dagligvarer på bensinstasjon/kiosk på en søndag (blant dem som hadde handlet dagligvarer på bensinstasjon/kiosk) (Lavik og Strand 1997).

Tabell 18-4: Hvor ofte foretar du innkjøp av dagligvarer i kiosk/storkiosk? Fordelt etter fylke. Prosent. 1998/99

	5 eller flere ganger i uka	1 - 4 ganger i uka	1 - 3 ganger i måneden	1 - 5 ganger i halvåret	Sjeldnere	Aldri	Total	
Østfold	2	8	16	14	26	34	100	392
Akershus	1	10	15	17	30	27	100	824
Oslo	2	12	23	19	22	21	100	550
Hedmark	0	9	15	14	31	31	100	308
Oppland	0	9	16	14	29	31	100	407
Buskerud	1	8	18	17	29	26	100	454
Vestfold	1	8	18	18	31	24	100	303
Telemark	1	6	19	19	30	25	100	425
Aust-Agder	1	6	18	21	24	29	100	202
Vest-Agder	1	8	19	15	33	25	100	369
Rogaland	0	7	18	18	36	21	100	431
Hordaland	1	7	16	15	34	28	100	552
Sogn og Fjordane	1	5	22	17	35	20	100	189
Møre og Romsdal	1	8	22	18	29	21	100	559
Sør-Trøndelag	1	5	17	19	36	22	100	422
Nord-Trøndelag	1	8	18	19	28	25	100	284
Nordland	1	15	23	15	29	17	100	551
Troms	1	15	27	16	25	17	100	263
Finnmark	2	16	25	12	31	14	100	317
Hele landet	1	9	19	17	30	24	100	7802

Sig for $p < .001$ (kji-kvadrat-test)

Kilde: Gallup 1998/99

Tabell 18-5: Hvor ofte foretar du innkjøp av dagligvarer på bensinstasjon? Fordelt etter fylke. Prosent. 1998/99

	5 eller flere ganger i uka	1 - 4 ganger i uka	1 - 3 ganger i måneden	1 - 5 ganger i halvåret	Sjeldnere	Aldri	Total	
Østfold	1	10	21	13	26	30	100	400
Akershus	1	9	17	18	26	29	100	846
Oslo	1	6	20	20	25	30	100	552
Hedmark	0	10	17	15	29	27	100	318
Oppland	0	8	22	14	25	31	100	423
Buskerud	1	10	21	15	25	27	100	471
Vestfold	1	9	17	16	29	29	100	311
Telemark	1	8	25	16	25	26	100	437
Aust-Agder	0	11	21	14	29	25	100	207
Vest-Agder	1	8	21	15	34	22	100	376
Rogaland	1	9	21	17	30	22	100	444
Hordaland	1	8	19	18	25	29	100	560
Sogn og Fjordane	2	10	25	18	28	17	100	195
Møre og Romsdal	0	10	22	16	30	22	100	576
Sør-Trøndelag	0	7	19	18	31	25	100	438
Nord-Trøndelag	0	8	24	16	27	25	100	291
Nordland	1	10	22	18	26	23	100	565
Troms	0	12	26	16	20	26	100	270
Finnmark	2	10	27	13	24	24	100	316
Hele landet	1	9	21	16	27	26	100	7996

Sig for $p < .001$ (kji-kvadrat-test)

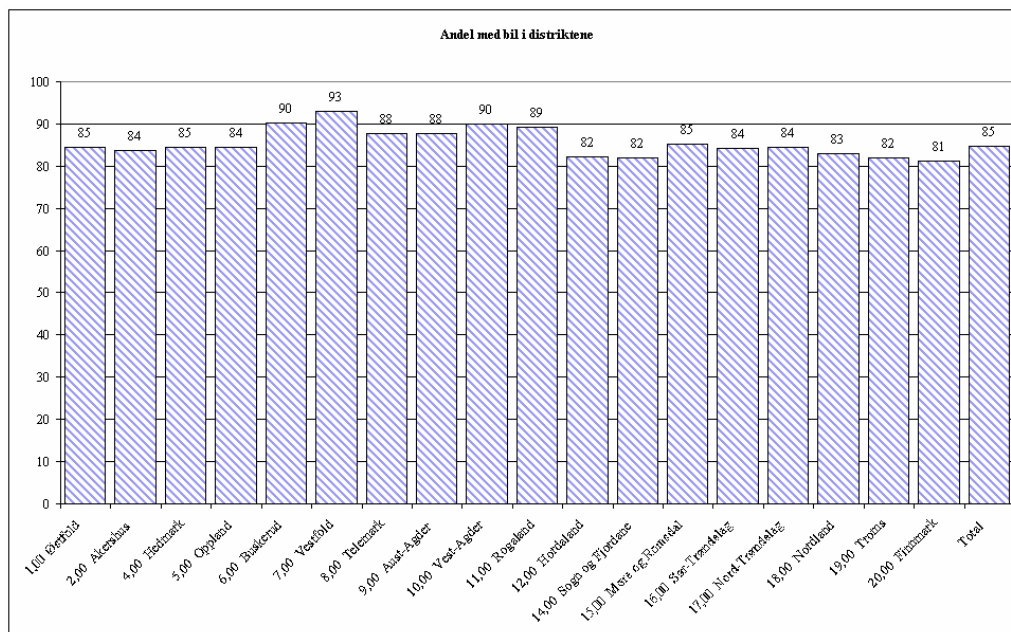
Kilde: Gallup 1998/99

18.3 Tilgang til bil

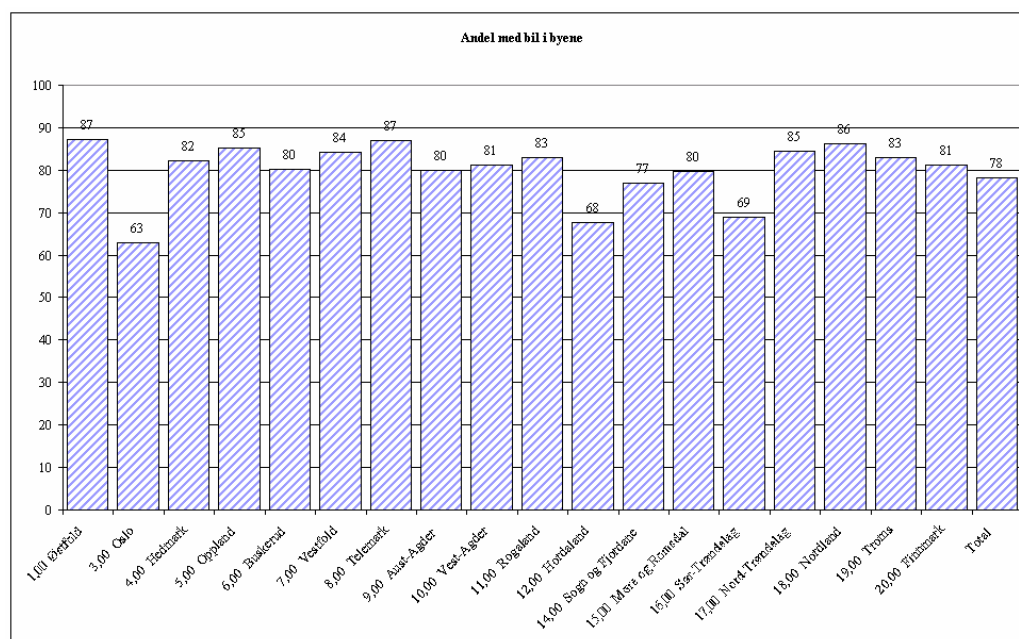
Over 80 prosent av husholdene i Norge har tilgang til bil. Også mange bruker bil når de handler dagligvarer. I 1997 brukte 69 prosent bil til dagligvarebutikken (Nyberg 1999).

Det er flere som har bil i distriktene enn i bykommuner. Det er tre byer som synes å skille seg ut med lav andel med bil. Det er Oslo, Bergen og Trondheim, de tre store byene i Norge. Nå er bykommunene heller ikke bare by, da kommunegrensene i enkelte byer er langt utenom selve bykjernen. Dette gjelder både Trondheim og Bergen, men i mindre grad Oslo. I Oslo er det da også færrest andel som har bil. Det er trolig derfor det er så mange i Oslo som vektlegger mye at dagligvarebutikkene er i nærhet av hjemmet.

Figur 18-1: Tilgang til bil i distriktene etter fylke. Prosent. Gallup 1999 (uvektet). N=4.608. 1998/99

Figur 18-2: Tilgang til bil i byene etter fylke. Prosent. Gallup 1999 (uvektet). N=3.733 1998/99

18.4 Hva vektlegges ved valg av dagligvarebutikk etter ulike fylker

Andre spørsmål går på holdninger til dagligvarebutikker, som hva man legger vekt på når man velger innkjøpssted.

Følgende spørsmål ble stilt: *Hvor stor vekt legger du på følgende forhold når du skal velge innkjøpssted av dagligvarer?* (Gallup 1998/99)

Rekkefølgen av denne presentasjonen er i forhold til andelen som svarer hva man legger *meget stor* vekt på. Denne er som følger: Kvalitet (6 prosent), Nær bosted (53 prosent), Kundebehandling (51 prosent), Pristilbud (41 prosent), Parkering (blant dem med bil – 41 prosent), Stort utvalg (40 prosent), Faste lave priser (36 prosent), Ferskvarer (31 prosent), Middagsmat (26 prosent).

Når det gjelder **kvalitet** som et viktig kriterium for valg av dagligvarebutikk, er det Hedmark som rangerer høyest over gjennomsnittet, mens lavest er Hordaland. Finnmark befinner seg på gjennomsnittet for hele landet.

Nær bosted synes mest viktig for forbrukerne fra Oslo (64 prosent meget stor vekt), mens dette synes å ha mindre betydning for forbrukerne i Østfold (44 prosent). Det er mulig at man i Østfold er mer mobil, og vi så jo også at disse oftere handlet i større supermarkeder og stormarkeder. Dette er butikktyper som det ikke er så mange av, og som man må bevege seg vekk fra nærområdet for å handle i. Dessuten er det Østfold som er det store grensehandelsfylket, der mange reiser over til Sverige for å handle dagligvarer. I Oslo er det mange som ikke har bil, og hvor tilgjengeligheten blir en viktig faktor. I tillegg kan tilgjengeligheten i Oslo være varierende, der trafikken er stor i enkelte perioder. Selv om man har et godt og variert tilbud av butikker, føles kan hende tilgjengeligheten for mange å være begrenset.

Også nær bosted som kriterium ligger Finnmark på gjennomsnittet.

God kundebehandling er forbrukere fra Aust-Agder, Finnmark og Østfold mer opptatt av enn f.eks. forbrukere fra Oslo og Hordaland. Spesielt er det svært få i Oslo som sier de legger meget stor vekt på god kundebehandling. I Hordaland er det også færre fra Bergen som svarer de legger meget stor vekt på god kundebehandling sammenlignet med landet som helhet. Det er altså i de store byene at kundebehandling betyr mindre enn andre steder. Dette kan med storbykulturer å gjøre, at man ikke er spesielt vant med god service. Man kjenner kanskje heller ikke betjeningen i dagligvarebutikkene en handler i. Dette gjør en nok i større grad på mindre steder.

Gode pristilbud nevnes av relativt flere i Hedmark og Troms. Også her er det færre fra Oslo som er opptatt av gode pristilbud sammenlignet med landet som helhet. Finnmark ligger på gjennomsnittet.

Når det gjelder viktighet av **parkering**, er det Østfold som rangerer høyest, mens færre forbrukere fra Sogn og Fjordane er opptatt av dette. Finnmark ligger også under gjennomsnittet. Når så pass få forbrukere fra nettopp disse fylkene er opptatt av parkeringsplasser, kan dette skyldes at det er en problemstilling som er lite relevant. Parkeringsplasser er sikkert ikke problemet, og trafikken ellers er ikke som i rushtiden i

Oslo. I Østfold er det en del som handler i supermarked og stormarkeder, noe som gjør at tilgjengelighet med bil er viktig.

Stort vareutvalg er det spesielt forbrukere fra Østfold og Vestfold som er opptatt av, mens færre enn gjennomsnittet er opptatt av dette i Hordaland. Finnmark ligger omtrent på gjennomsnittet.

Lavpris, eller **faste lave priser**, legger 36 prosent av befolkningen meget stor vekt på. Det er noen flere forbrukere fra Troms, Hedmark, Oppland, Østfold og Nordland som vektlegger dette, mens det er færre fra Vest-Agder, Oslo, Buskerud, Hordaland og Finnmark som er opptatt av faste lave priser.

Forbrukere fra Hedmark, Buskerud og Rogaland er oftere opptatt av ferske varer, eller **ferskvareavdeling**, sammenlignet med hele landet, mens færre i Nord-Trøndelag og Finnmark svarer de legger meget stor vekt på at butikken har ferskvareavdeling.

Utvalg av middagsmat er det også flere i Hedmark som er opptatt av, like etterfulgt av Vestfold. Forbrukere fra Aust-Agder, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal er også i mindre grad enn gjennomsnittet opptatt av utvalg av middagsmat.

Fylkesvise forskjeller kan noen ganger være vanskelig å forklare. Blant annet kan det ha med det faktiske dagligvaretilbud som forbrukerne er vant med, og at de svarer på bakgrunn av det. Det er også verd å merke seg at selv om alle sammenhengene mellom vektlegging av ulike kriterier og fylkene er høyst signifikante, er mange av forskjellene ikke spesielt store. Små forskjeller blir gjerne signifikante når vi opererer med så store utvalg som i dette tilfellet (mellom 8000 og 9000 respondenter).

Tabell 18-6 God varekvalitet etter fylke. Prosent. 1998/99

	God varekvalitet					
	Meget stor vekt	Ganske stor vekt	Verken store eller liten vekt	Ganske liten vekt	Meget liten vekt	
1,00 Østfold	60	33	6	1	0	100
2,00 Akershus	57	36	6	0	0	100
3,00 Oslo	54	39	6	0	1	100
4,00 Hedmark	65	30	4	0		100
5,00 Oppland	58	36	5	1	0	100
6,00 Buskerud	59	34	6	0	0	100
7,00 Vestfold	58	37	4	1	1	100
8,00 Telemark	56	38	4	1	1	100
9,00 Aust-Agder	61	34	4	1	0	100
10,00 Vest-Agder	56	37	6	1	0	100
11,00 Rogaland	58	37	4	1		100
12,00 Hordaland	48	44	8	0	1	100
14,00 Sogn og Fjordane	52	43	4		1	100
15,00 Møre og Romsdal	52	41	6	0	1	100
16,00 Sør-Trøndelag	51	38	8	2	1	100
17,00 Nord-Trøndelag	54	38	7	1	0	100
18,00 Nordland	58	36	6	0		100
19,00 Troms	60	33	6		0	100
20,00 Finnmark	55	36	8	0	1	100
Hele landet	56	37	6	1	0	100
N=8430						

Sig for p<.001

Kilde: Gallup 1998/99

Tabell 18-7: Ligger nær bosted etter fylke. Prosent 1998/99

	Ligger nær bosted					
	Meget stor	Ganske stor	Verken eller	Ganske liten	Meget liten	Total
1,00 Østfold	44	31	17	4	4	100
2,00 Akershus	53	33	10	2	1	100
3,00 Oslo	64	25	6	1	2	100
4,00 Hedmark	54	30	12	2	2	100
5,00 Oppland	52	34	10	2	2	100
6,00 Buskerud	51	32	13	2	1	100
7,00 Vestfold	46	33	16	3	2	100
8,00 Telemark	52	32	11	4	2	100
9,00 Aust-Agder	50	33	11	4	2	100
10,00 Vest-Agder	52	29	13	4	2	100
11,00 Rogaland	55	29	12	3	1	100
12,00 Hordaland	51	30	14	1	2	100
14,00 Sogn og Fjordane	54	33	10	3	1	100
15,00 Møre og Romsdal	54	30	12	3	2	100
16,00 Sør-Trøndelag	64	24	8	3	1	100
17,00 Nord-Trøndelag	51	31	12	3	3	100
18,00 Nordland	49	33	14	3	2	100
19,00 Troms	54	30	11	3	2	100
20,00 Finnmark	55	25	14	3	2	100
Hele landet	53	30	12	3	2	100

Kilde: Gallup 1998/99 Sig for $p < .001$ N=8634**Tabell 18-8: God kundebehandling etter fylke. Prosent. 1998/99**

	God kundebehandling					
	Meget stor	Ganske stor	Verken eller	Ganske liten	Meget liten	
1,00 Østfold	57	32	8	2	1	100
2,00 Akershus	46	34	17	3	0	100
3,00 Oslo	34	34	23	6	2	100
4,00 Hedmark	55	33	9	2		100
5,00 Oppland	54	32	11	1	1	100
6,00 Buskerud	51	32	13	4	0	100
7,00 Vestfold	52	34	11	2	1	100
8,00 Telemark	57	32	8	2	1	100
9,00 Aust-Agder	59	33	5	1	1	100
10,00 Vest-Agder	54	34	10	1	1	100
11,00 Rogaland	51	35	13	1	0	100
12,00 Hordaland	49	35	14	2	0	100
14,00 Sogn og Fjordane	55	36	9		0	100
15,00 Møre og Romsdal	53	35	10	2	0	100
16,00 Sør-Trøndelag	50	31	15	3	1	100
17,00 Nord-Trøndelag	53	36	10	2	0	100
18,00 Nordland	57	32	10	1	0	100
19,00 Troms	51	32	15	2	0	100
20,00 Finnmark	58	28	11	1	1	100
Hele landet	51	33	12	2	1	100

Kilde: Gallup 1998/99 Sig for $p < .001$, N=8549

Tabell 18-9: Gode pristilbud etter fylke. Prosent. 1998/99

	Gode pristilbud					
	Meget stor vekt	Ganske stor vekt	Verken store eller liten vekt	Ganske liten vekt	Meget liten vekt	
1,00 Østfold	44	35	15	5	2	100
2,00 Akershus	41	36	17	4	1	100
3,00 Oslo	32	35	23	7	3	100
4,00 Hedmark	49	36	12	2	0	100
5,00 Oppland	42	42	11	4	1	100
6,00 Buskerud	42	39	14	3	2	100
7,00 Vestfold	40	39	16	3	1	100
8,00 Telemark	42	41	13	3	1	100
9,00 Aust-Agder	44	34	19	1	2	100
10,00 Vest-Agder	41	37	18	3	1	100
11,00 Rogaland	42	38	18	3		100
12,00 Hordaland	39	39	18	3	2	100
14,00 Sogn og Fjordane	41	43	10	4	2	100
15,00 Møre og Romsdal	38	39	19	3	1	100
16,00 Sør-Trøndelag	40	37	17	5	1	100
17,00 Nord-Trøndelag	39	34	23	4	1	100
18,00 Nordland	45	35	15	4	1	100
19,00 Troms	48	34	15	3		100
20,00 Finnmark	39	39	16	6	1	100
Hele landet	41	37	17	4	1	100
N=8353						

Sig p<.001

Kilde: Gallup 1998/99

Tabell 18-10: Parkering etter fylke. Prosent. 1998/99

	Parkering					Total
	Meget stor vekt	Ganske stor vekt	Verken store eller liten vekt	Ganske liten vekt	Meget liten vekt	
1,00 Østfold	50	34	11	3	1	100
2,00 Akershus	46	35	12	4	3	100
3,00 Oslo	37	29	15	7	12	100
4,00 Hedmark	40	37	14	6	3	100
5,00 Oppland	42	37	13	4	3	100
6,00 Buskerud	47	30	15	5	2	100
7,00 Vestfold	45	33	13	5	4	100
8,00 Telemark	39	35	16	8	3	100
9,00 Aust-Agder	44	36	11	4	5	100
10,00 Vest-Agder	45	32	16	4	4	100
11,00 Rogaland	41	36	15	5	2	100
12,00 Hordaland	38	33	17	6	5	100
14,00 Sogn og Fjordane	28	32	23	8	8	100
15,00 Møre og Romsdal	34	33	22	7	5	100
16,00 Sør-Trøndelag	35	31	19	8	7	100
17,00 Nord-Trøndelag	37	32	19	6	7	100
18,00 Nordland	37	34	19	3	7	100
19,00 Troms	40	31	16	10	3	100
20,00 Finnmark	35	31	18	7	9	100
Hele landet	41	33	16	6	5	100
N=7076						

Sig p<.001

Kilde: Gallup 1998/99

Tabell 18-11: Stort vareutvalg etter fylke. Prosent. 1998/99

	Stort vareutvalg					Total
	Meget stor vekt	Ganske stor vekt	Verken store eller liten vekt	Ganske liten vekt	Meget liten vekt	
1,00 Østfold	46	39	12	1	1	100
2,00 Akershus	41	41	15	3	0	100
3,00 Oslo	39	42	15	3	1	100
4,00 Hedmark	42	41	14	2	0	100
5,00 Oppland	40	45	13	2	1	100
6,00 Buskerud	41	38	18	2	1	100
7,00 Vestfold	47	41	9	2	1	100
8,00 Telemark	39	45	13	2	1	100
9,00 Aust-Agder	35	48	14	1	1	100
10,00 Vest-Agder	41	40	17	1	1	100
11,00 Rogaland	45	41	12	1	0	100
12,00 Hordaland	34	46	16	3	1	100
14,00 Sogn og Fjordane	38	39	18	3	1	100
15,00 Møre og Romsdal	36	43	16	4	1	100
16,00 Sør-Trøndelag	40	40	15	4	1	100
17,00 Nord-Trøndelag	39	43	15	2	0	100
18,00 Nordland	40	43	15	2	0	100
19,00 Troms	44	40	13	2	1	100
20,00 Finnmark	38	46	13	2	1	100
Hele landet	40	42	14	2	1	100
N=8300						

Sig for p<.001

Kilde: Gallup 1998/99

Tabell 18-12: Faste lave priser etter fylke. Prosent. 1998/99

	Faste lave priser					
	Meget stor vekt	Ganske stor vekt	Verken store eller liten vekt	Ganske liten vekt	Meget liten vekt	
1,00 Østfold	40	30	24	4	2	100
2,00 Akershus	36	33	23	6	3	100
3,00 Oslo	31	33	24	8	4	100
4,00 Hedmark	41	32	17	8	2	100
5,00 Oppland	40	33	19	6	1	100
6,00 Buskerud	32	33	25	6	4	100
7,00 Vestfold	34	32	26	4	4	100
8,00 Telemark	34	34	25	6	2	100
9,00 Aust-Agder	40	32	24	3	1	100
10,00 Vest-Agder	29	34	28	6	2	100
11,00 Rogaland	33	31	27	6	3	100
12,00 Hordaland	32	32	28	6	3	100
14,00 Sogn og Fjordane	33	35	19	9	4	100
15,00 Møre og Romsdal	35	31	27	4	2	100
16,00 Sør-Trøndelag	39	37	19	4	1	100
17,00 Nord-Trøndelag	35	33	24	7	1	100
18,00 Nordland	40	34	20	4	2	100
19,00 Troms	43	33	18	5	1	100
20,00 Finnmark	32	35	23	8	1	100
Hele landet	36	33	23	6	2	100
N=8333						

Sig for p<.001

Kilde: Gallup 1998/99

Tabell 18-13: Utvalget av middagsmat etter fylke. Prosent. 1998/99

	Utvalget av middagsmat					
	Meget stor vekt	Ganske stor vekt	Verken store eller liten vekt	Ganske liten vekt	Meget liten vekt	
1,00 Østfold	27	37	25	6	4	100
2,00 Akershus	27	40	25	5	3	100
3,00 Oslo	22	40	26	7	4	100
4,00 Hedmark	35	37	22	5	1	100
5,00 Oppland	24	42	24	8	2	100
6,00 Buskerud	28	37	26	7	2	100
7,00 Vestfold	32	38	20	7	3	100
8,00 Telemark	27	40	24	6	3	100
9,00 Aust-Agder	19	41	33	4	3	100
10,00 Vest-Agder	26	40	27	5	2	100
11,00 Rogaland	26	40	28	5	1	100
12,00 Hordaland	27	41	26	4	2	100
14,00 Sogn og Fjordane	21	39	33	4	3	100
15,00 Møre og Romsdal	21	39	30	6	3	100
16,00 Sør-Trøndelag	25	35	27	9	4	100
17,00 Nord-Trøndelag	24	39	27	8	2	100
18,00 Nordland	27	37	27	6	3	100
19,00 Troms	23	43	24	7	3	100
20,00 Finnmark	27	37	27	8	1	100
Hele landet	26	39	26	6	3	100
N=8286						

Sig for p<.001

Kilde: Gallup 1998/99

Tabell 18-14: Ferskvareavdeling/delikatesseavdelinger etter fylke. Prosent. 1998/99

	Ferskvareavdeling/delikatesseavdelingen					
	Meget stor vekt	Ganske stor vekt	Verken store eller liten vekt	Ganske liten vekt	Meget liten vekt	
1,00 Østfold	33	34	19	9	4	100
2,00 Akershus	34	34	23	7	3	100
3,00 Oslo	30	34	22	10	4	100
4,00 Hedmark	42	30	20	6	3	100
5,00 Oppland	29	36	22	10	3	100
6,00 Buskerud	36	35	18	8	2	100
7,00 Vestfold	38	35	16	7	4	100
8,00 Telemark	33	36	20	8	3	100
9,00 Aust-Agder	26	36	25	9	4	100
10,00 Vest-Agder	32	40	20	5	2	100
11,00 Rogaland	35	35	22	5	3	100
12,00 Hordaland	31	33	27	6	3	100
14,00 Sogn og Fjordane	27	30	30	9	4	100
15,00 Møre og Romsdal	27	30	29	11	3	100
16,00 Sør-Trøndelag	26	30	27	11	6	100
17,00 Nord-Trøndelag	23	33	28	10	6	100
18,00 Nordland	32	30	25	10	2	100
19,00 Troms	27	26	32	12	3	100
20,00 Finnmark	25	29	31	12	3	100
Hele landet	31	33	24	9	3	100
N=8349						

Sig for $p < .001$

Kilde: Gallup 1998/99

18.5 Handlehyppighet i lavprisbutikker etter fylke

Handlehyppighet i lavpris er fire variabler slått sammen, hvor ofte man handler i Rema 1000, Rimi, Kiwi, Prix og Bunnpris, med verdiene vanligvis, av og til, sjelden/aldri. De som har verdien "vanligvis", har svart at de handler vanligvis i minst en av disse lavpriskjedene. De som har verdien "av og til", har svart "av og til" for minst en av kjedene, men de kan ikke ha svart vanligvis på en annen kjede. Andelen som er i kategorien "sjelden/aldri", svarer at de sjelden/aldri har handlet i lavpriskjedene. De som ikke har besvart spørsmålene eller sier de ikke kjenner til lavpriskjedene er ekskludert fra analysen.

Disse lavpriskjedene har ca 30 prosent av dagligvarebutikkene og en markedsandel på 43 prosent. Det er svært mange forbrukere som handler i lavpriskjedene. 54 prosent sier de handler der ofte, mens 37 prosent av og til, dvs at over 90 prosent av befolkningen handler mer eller mindre i lavprisbutikkene. Det er en viss sammenheng, men ikke entydig, mellom et hyppig handlemønster i disse butikkene og andel lavprisbutikker i fylkene. I alle kystfylkene fra Vest-Agder til Møre og Romsdal er det færre som vanligvis handler der enn gjennomsnittet av befolkningen. Noen av disse fylkene har en lavere andel av lavpriskjeder, som spesielt Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. De andre Sør- og Vestlandsfylkene har en høyere andel lavprisbutikker, men forbrukerne handler ikke der like ofte.

Østlandsfylkene Østfold, Akershus og Oslo er det relativt mange som handler ofte i lavprisbutikkene, og disse fylkene har også en stor andel av lavprisbutikker. Det er ikke urimelig at de butikkene som finnes i ens rimelig nærhet, er også de som gjerne blir benyttet. Spesielt i Oslo er det mange som handler i lavprisbutikk, hele 71 prosent handler der vanligvis, og i Oslo er 36 prosent av dagligvarebutikkene lavpriskjeder. Nærhet til bolig var et viktig parameter for forbrukerne fra Oslo.

I Nord-Norge fylkene er det noen flere enn gjennomsnittet som handler i lavprisbutikker vanligvis, mens disse fylkene har en noe mindre andel lavprisbutikker sammenlignet med resten av landet. I Finnmark er 24 prosent av butikkene lavprisbutikker, mens 58 prosent handler der ofte, dvs litt over gjennomsnittet. I Finnmark er imidlertid lavprisbutikkene blant de største butikkene. I Finnmark har man ingen spesielt store fullsortimentsbutikker, slik man for eksempel har i de sentrale østlandsfylkene.

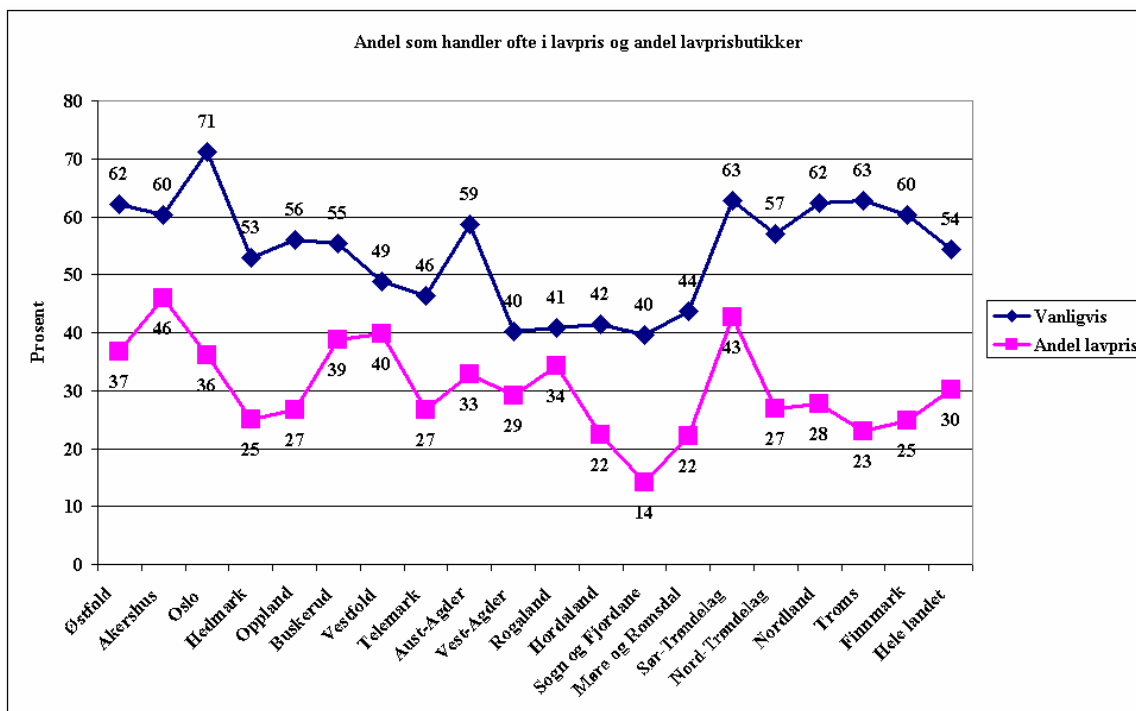
Når finnmarkingene handler så pass ofte i lavprisbutikker, kan ikke mindre andel av lavprisbutikker forklare hvorfor en der bruker gjennomsnittlig mer på dagligvarer fra dagligvarebutikkene pr person enn for landet som helhet.

Tabell 18-15: Hvor ofte man handler i lavprisbutikk etter fylke. Prosent. 1998/99

	Aldri	Av og til	Ofte	Total	N
1,00 Østfold	6	32	62	100	446
2,00 Akershus	5	34	60	100	890
3,00 Oslo	3	25	71	100	604
4,00 Hedmark	9	38	53	100	321
5,00 Oppland	10	34	56	100	447
6,00 Buskerud	5	39	55	100	510
7,00 Vestfold	12	39	49	100	318
8,00 Telemark	13	41	46	100	451
9,00 Aust-Agder	8	33	59	100	225
10,00 Vest-Agder	12	48	40	100	389
11,00 Rogaland	12	47	41	100	458
12,00 Hordaland	15	44	42	100	566
14,00 Sogn og Fjordane	13	47	40	100	215
15,00 Møre og Romsdal	11	45	44	100	603
16,00 Sør-Trøndelag	4	33	63	100	461
17,00 Nord-Trøndelag	6	37	57	100	310
18,00 Nordland	5	33	62	100	612
19,00 Troms	7	30	63	100	285
20,00 Finnmark	7	33	60	100	335
Hele landet	8	37	54	100	8446
N	704	3146	4596	8446	

Kilde: Gallup 1998/99, $p < .000$ kji-kvadrat-test

Det er en viss sammenheng mellom handlehyppighet i lavprisbutikkene og andel lavprisbutikker i fylkene. Hordaland, Sogn og Fjordane har en lavere andel av lavprisbutikkene enn gjennomsnittet, og det er også færre som handler der. I østlandsfylkene Østfold, Akershus og Oslo har en stor andel lavprisbutikker, og det er også mange som handler der. I Oslo er det hele 71 prosent som handler der ofte, og butikkandelen er 36 prosent, dvs over gjennomsnittet. Tilgangen på butikktyper styrer rimeligvis også bruken av disse, og selv for innbyggerne i Oslo kan lavprisbutikkene være den som er mest tilgjengelig. Det er imidlertid noen fylker som har stor tilgang på lavprisbutikker, mens bruken er mindre enn gjennomsnittet.

Kilder: Andel lavpris – ACNielsen 2000, Handle i lavpris – Gallup 1998/99

Lavpris er: Rema 1000, Rimi, Kiwi, Prix og Bunnpris

Figur 18-3: Andel som handler ofte (vanligvis) i lavpris (1998/99) og andel lavprisbutikker i fylkene (2000). Prosent

I Nord-Norge er andelen lavprisbutikker relativt mindre enn for landsgjennomsnittet, men andelen som vanligvis handler der er høyere enn landsgjennomsnittet.

18.6 Tilfredshet med lavprisbutikkens utvalg

Det er blitt spurt om tilfredshet med vareutvalget i lavpriskjeder i Norsk Monitor, MMI.

Enkelte lavpriskjeder som Kiwi, Rimi, Rema 1000 og Prix har et noe begrenset vareutvalg. Synes du vareutvalget i slike lavprisforretninger er tilfredsstillende, eller oppfatter du det som et problem at de ikke har alle de merker/varianter du er på jakt etter når du handler på en vanlig ukedag? Når du handler inn for helgen?

Tabell 18-16: Synspunkt på vareutvalget til lavprisbutikker når de handler på en vanlig ukedag, over tid. Prosent.

	Handler på en vanlig ukedag?					Total
	Årstall					
	93	95	96	97	99	
1,00 Synes vareutvalget er tilfredsstillende	68	66	66	69	68	67
2,00 Oppfatter begrenset vareutvalg som et problem	16	17	17	17	20	18
3,00 Vet ikke / har ingen oppfatning om problemet	16	17	17	14	12	15
	100	100	100	100	100	100
N	2950	2743	2578	4088	3908	16267

Kilde: MMI Norsk Monitor 1999/2000, sig p<.001 (Kji-kvadrat-test)

Tabell 18-17 Synspunkt på vareutvalget til lavprisbutikker når de handler inn for helgen over tid. Prosent.

	Handler inn for helgen?					
	Årstall					Total
	93	95	96	97	99	
1,00 Synes vareutvalget er tilfredsstillende	46	45	46	42	41	44
2,00 Oppfatter begrenset vareutvalg som et problem	36	36	34	41	46	39
3,00 Vet ikke / har ingen oppfatning om problemet	18	19	20	17	13	17
	100	100	100	100	100	100
	2885	2619	2456	3946	3854	15760

sig $p < .001$ (Kji-kvadrat-test)

Kilde: MMI Norsk Monitor 1999/2000

Svært mange er tilfreds med vareutvalget i lavprisbutikkene på hverdager, nesten 70 prosent. Dette tallet hadde blitt enda større dersom vi ekskluderte ”vet ikke”-gruppen. Over tid er det likevel en svak tendens til at noen flere oppfatter vareutvalget som et problem. Det er derimot stor forskjelle mellom hverdag og helt. Langt færre er tilfreds med vareutvalget til helgen. Her er også tendensen over tid mye klarere. Mens 36 prosent oppfattet vareutvalget som et problem til helgen i 1993, var det 46 prosent som mente vareutvalget var et problem i 1999, flere enn dem som mente det var tilfredsstillende også i helgen. Dette tyder på at lavprisbutikkene dekker forbrukernes behov i hverdagen, mens lavprisbutikkene ikke dekker forbrukernes behov eller ønsker for helgehandelen. At andelene som er mindre tilfreds også er økende, kan tyde på at lavprisbutikkene begynner å nå et tak eller metningspunkt.

Når vi ser fordelingen av tilfredshet med vareutvalget etter fylker, har vi ekskludert ”vet ikke”-gruppen, ettersom den varierte en del mellom kommunene, og dette vanskeliggjør ”lesingen” av tabellen. I tabellene vises også kun andelen som er tilfreds med vareutvalget i lavprisbutikker. Dette betyr at den resterende andel er ikke tilfreds. For hele landet er altså 77 prosent tilfreds med vareutvalget på hverdager, mens de resterende 23 prosent er ikke tilfreds. Og tilsvarende for helg, 47 prosent er tilfreds med vareutvalget til helgen, mens 53 prosent er ikke tilfreds.

Det er flere i fylkene Oppland, Agderfylkene, og fra Sør-Trøndelag og nordover som er tilfreds med vareutvalget i lavprisbutikkene på hverdager. Oslo ligger lavest, men fortsatt er 72 prosent tilfreds. Vareutvalget til helgen er det også Trøndelagsfylkene og nordlandsfylkene som ligger over gjennomsnittet, sammen med Agderfylkene, mens i Oslo er kun 30 prosent av forbrukerne tilfreds med vareutvalget i lavprisbutikkene i helgene. Heller ikke mange i Akershus, Vestfold og Telemark er spesielt tilfreds med lavprisbutikkens vareutvalg til helgen. Det er klart at Oslo og Akershus har da også reelle valgalternativer, da tilbudet av fullsortimentsbutikker i disse fylkene er relativt bra.

Når forbrukerne i Finnmark er tilfreds med vareutvalget i lavprisbutikkene, kan dette blant annet skyldes at lavprisbutikkene i Finnmark har et vareutvalg som er større eller vel så stort som andre butikker i fylket. Vi har tidligere sett at den største butikken i Finnmark er Rema 1000.

Disse tendensene må likevel betraktes med noe usikkerhet, ettersom antallet observasjoner i enkelte fylker er ganske lavt. Spesielt gjelder dette Finnmark.

Tabell 18-18 Andel som synes vareutvalget i lavprisbutikker er tilfredsstillende når de handler en vanlig ukedag, og når de handler helg. Prosent. 1999/2000

	Hverdag %	Helg %	Hverdag N	Helg N
1,00 Østfold	75	56	208	197
2,00 Akershus	74	36	358	349
3,00 Oslo	72	30	424	416
4,00 Hedmark	79	54	152	146
5,00 Oppland	88	59	137	133
6,00 Buskerud	80	52	190	182
7,00 Vestfold	73	40	177	173
8,00 Telemark	74	39	130	122
9,00 Aust-Agder	83	58	80	74
10,00 Vest-Agder	83	59	107	100
11,00 Rogaland	75	40	279	277
12,00 Hordaland	74	42	317	311
14,00 Sogn og Fj	79	47	57	55
15,00 Møre og Romsdal	76	56	172	171
16,00 Sør-Trøndelag	81	56	193	187
17,00 Nord-Trøndelag	80	58	101	96
18,00 Nordland	86	65	186	182
19,00 Troms	80	56	127	125
20,00 Finnmark	80	63	50	49
Hele landet	77	47	3445	3345
	Sig p<.001	Sig p<.001		

Kilde: MMI Norsk Monitor, 1999/2000

Vet-ikke/har ingen oppfatning er ekskludert

18.7 Grensehandel

Det er ikke all mat eller dagligvarer som man handler her i landet. Man har også tilgang til varer fra utlandet. Etersom vi har en lang grense mot Sverige og Finland, benyttes denne muligheten av en rekke norske forbrukere ettersom prisene på en del varer er svært mye billigere i blant annet Sverige (Lavik og Dulsrud 2000).

I MMI's Norsk Monitor ble følgende spørsmål om grensehandel stilt:

“Hvis du ser tilbake på de siste 12 måneder, omtrent hvor mange ganger har du handlet dagligvarer for å ta med hjem i følgende land? i Sverige, i Danmark, i Finland, i England”.

Her viser vi resultatene kun for Sverige og Finland. Sverige peker seg ut som det viktigste grensehandelsland for dagligvarer, og grenser til store deler av Norge, mens Finland grenser til Finnmark fylke.

I løpet av de siste 12 månedene hadde 38 % handlet dagligvarer i Sverige en eller flere ganger. Østfold er det fylket som opplever den største handelslekkasjen: 85 % hadde handlet i Sverige i løpet av siste år, og 67 % flere enn 3 ganger. Også forbrukere

fra Akershus, Oslo, Hedmark, Buskerud og Vestfold handler mer eller mindre regelmessig dagligvarer i Sverige. Forbrukerne fra Vestfold kommer antakeligvis båt veien. Det er rimeligvis fylker som grenser til Sverige som har størst handelslekkasje. Forbrukere fra fylkene på Sør- og Vestlandet handler lite der. I Nord-Trøndelag er det en del som handler relativt hyppig over grensen, noe færre fra Nordland og Troms, og enda færre fra Finnmark. I Finnmark hadde 20 prosent handlet i Sverige en eller flere ganger i løpet av siste 12 mnd. Svært få handler der 4 ganger i året eller flere. Dette er i og for seg interessant ettersom Finnmark ikke grenser til Sverige.

Det er også en del som reiser til Danmark, men den grensehandelen er ikke så omfattende som i Sverige. 23 prosent hadde handlet dagligvarer i Danmark en eller flere ganger i løpet av de siste 12 måneder. Det er folk fra hele Østlandet, Sørlandet og Rogaland. Flest kommer imidlertid fra Vest-Agder, der hele 50 prosent har handlet dagligvarer i Danmark for å ta med hjem.

Grensehandel i Finnland synes svært liten. 90 prosent har aldri handlet dagligvarer i Finnland. To fylker skiller seg imidlertid klart ut, det er Troms og Finnmark. Spesielt fra Finnmark er det kun 21 prosent som svarte at de aldri hadde handlet dagligvarer i Finnland i løpet av de siste 12 månedene. 29 prosent har handlet der 4 ganger eller oftere, og 32 prosent har handlet der 1 til 3 ganger i løpet av de siste 12 månedene. Finnmarkingene handler imidlertid ikke så ofte i Finnland som forbrukerne fra Østfold handler i Sverige. For mange finnmarkinger er avstanden til Finnland svært mye lengre enn det er for mange av forbrukerne i Østfold og til Sverige. Fra Troms er det 18 prosent som har handlet i Finnland en gang eller oftere i løpet av de siste 12 månedene.

Tabell 18-19: Antall ganger norske hushold har handlet dagligvarer i Sverige i løpet av de siste 12 månedene. MMI 1999/2000

	Aldri	Sjeldnere enn 1 g	1-3 ganger	4+		N
1,00 Østfold	6	9	18	67	100	232
2,00 Akershus	25	15	40	20	100	366
3,00 Oslo	33	18	33	17	100	457
4,00 Hedmark	23	12	34	31	100	173
5,00 Oppland	47	21	29	4	100	150
6,00 Buskerud	33	19	36	12	100	215
7,00 Vestfold	24	18	39	19	100	187
8,00 Telemark	43	22	26	9	100	149
9,00 Aust-Agder	47	26	23	4	100	90
10,00 Vest-Agder	73	15	12	1	100	117
11,00 Rogaland	71	19	9	1	100	299
12,00 Hordaland	77	10	12	1	100	368
14,00 Sogn og Fjordane	72	21	7		100	76
15,00 Møre og Romsdal	73	14	11	2	100	197
16,00 Sør-Trøndelag	50	16	29	5	100	222
17,00 Nord-Trøndelag	41	17	28	14	100	120
18,00 Nordland	47	17	28	8	100	215
19,00 Troms	45	24	28	2	100	127
20,00 Finnmark	60	20	18	2	100	50
Hele landet	45	16	25	13	100	3810

Kilde: MMI Norsk Monitor 1999/2000 Sig p<.001

Tabell 18-20: Antall ganger norske hushold har handlet dagligvarer i Danmark i løpet av de siste 12 månedene. 1999/2000

	Aldri	Sjeldnere enn 1 g	1-3 g	4+	To- tal	N
1,00 Østfold	96	4	1		100	196
2,00 Akershus	93	5	0	1	100	364
3,00 Oslo	91	7	1	0	100	417
4,00 Hedmark	96	3	1		100	162
5,00 Oppland	94	5	1		100	146
6,00 Buskerud	91	9	1		100	193
7,00 Vestfold	94	4	1		100	181
8,00 Telemark	93	6	1		100	141
9,00 Aust-Agder	95	5			100	78
10,00 Vest-Agder	96	4			100	119
11,00 Rogaland	92	7	0	0	100	282
12,00 Hordaland	94	6	1		100	339
14,00 Sogn og Fj	88	11	1		100	74
15,00 Møre og Romsdal	93	6	1		100	187
16,00 Sør-Trøndelag	90	9	1		100	198
17,00 Nord-Trøndelag	95	5			100	111
18,00 Nordland	90	9	1		100	207
19,00 Troms	62	21	15	3	100	131
20,00 Finnmark	21	19	32	29	100	63
Hele landet	90	7	2	1	100	3589

Kilde: MMI Norsk Monitor 1999/2000 Sig p<.001

Tabell 18-21: Antall ganger norske hushold har handlet dagligvarer i Finland i løpet av de siste 12 månedene. 1999/2000

	Aldri	Sjeldnere	1-3 g	4+	Total	N
1,00 Østfold	96	4	1		100	196
2,00 Akershus	93	5	0	1	100	364
3,00 Oslo	91	7	1	0	100	417
4,00 Hedmark	96	3	1		100	162
5,00 Oppland	94	5	1		100	146
6,00 Buskerud	91	9	1		100	193
7,00 Vestfold	94	4	1		100	181
8,00 Telemark	93	6	1		100	141
9,00 Aust-Agder	95	5			100	78
10,00 Vest-Agder	96	4			100	119
11,00 Rogaland	92	7	0	0	100	282
12,00 Hordaland	94	6	1		100	339
14,00 Sogn og Fj	88	11	1		100	74
15,00 Møre og Romsd	93	6	1		100	187
16,00 Sør-Trøndelag	90	9	1		100	198
17,00 Nord-Trøndelag	95	5			100	111
18,00 Nordland	90	9	1		100	207
19,00 Troms	62	21	15	3	100	131
20,00 Finnmark	21	19	32	29	100	63
Hele landet	90	7	2	1	100	3589

Kilde: MMI Norsk Monitor 1999/2000 Sig $p < .001$

19 Fylkene og samtlige kommuner 2000

19.1 Butikker, innbyggere, kvadratkm, omsetning, salgsflate

Selve dataene er gjengitt i tabellene som følger etter, med opplysninger om antall butikker, befolkning, og forholdet mellom disse. Kvadratkm er oppgitt med forholdstall mellom kvkm pr butikk og antall innbyggere pr kvkm. Deretter blir opplysningene om omsetning og salgsflate presentert. På grunn av dataenes omfang, blir alle fylkene med kommuner kort kommentert ut fra de viktigste resultatene.

Et gjennomgående trekk ved samtlige fylker og kommuner er at byer og kommuner med større tettsteder har gjennomsnittlig flere innbyggere pr butikk enn mer spredt befolkede områder. Det er ikke bare det at de bor tett, men det er også mange innbyggere på disse stedene. Steder med høy sentralitet har altså ofte relativt få butikker pr 1000 innbyggere. Indikator på høy sentralitet er også mange innbyggere pr kvadratkm.

Østfold har flere innbyggere pr butikk enn gjennomsnittet for hele landet, eller omvendt færre antall butikker pr 1000 innbyggere enn landet som helhet. Hvaler er den kommunen i fylket med færrest innbyggere pr butikk. Rygge er den kommunen i Østfold med flest innbyggere pr butikk, og tettest befolket i forhold til antall innbyggere pr kvkm.

I Østfold er det noen flere butikker i de to høyeste omsetningsgruppene sammenlignet med landet som helhet, og tilsvarende tendens for størrelsen på salgsflaten i butikkene. Hvaler, Rømskog og Skiptvedt har relativt flere butikker med lav omsetning sammenlignet med landet som helhet.

Oslo og Akershus. Akershus er det fylket i landet som har høyest antall innbyggere pr butikk. Flest innbyggere pr butikk har Rælingen, Lørenskog, Nittedal, som alle har over 2500 innbyggere pr butikk. Dette gjenspeiler seg til en viss grad i omsetningen. Både Nittedal og Lørenskog har relativt mange butikker i høyeste omsetningsklasse. Oslo har langt færre innbyggere pr butikk enn Akershus. Dette gjenspeiler seg i størrelse og omsetning på butikkene i Oslo. Der er relativt flere små butikker i Oslo sammenlignet både med Akershus og landet som helhet, og der er relativt flere butikker som ligger i laveste omsetningsgruppe.

Hedmark har færre antall innbyggere pr butikk enn resten av landet. Enkelte kommuner har svært lav innbyggertall pr butikk, som f.eks. Engerdal med 198 innbyggere pr butikk, Rendalen med 282 innbyggere pr butikk og Folldal med 259 innbyggere pr

butikk. Dette er kommuner som ligger i Østerdalen og som har svært spredt befolkning over store områder. Løten topper listen med 1438 innbyggere pr butikk, flere enn Hamar, Kongsvinger og Elverum.

Oppland er også et spredtbygd fylke med enda færre innbyggere pr butikk enn Hedmark. Vang, Lesja og Vestre Slidre er de kommunene med færrest antall innbyggere pr butikk, mens Lillehammer har flest innbyggere pr butikk i fylket, over 1500. Omsetning og salgsflate ligger omtrent på gjennomsnittet for hele landet.

Buskerud har antall innbyggere pr butikk som ligger over landsgjennomsnittet. Røyken og Drammen topper listen, mens Nore og Uvdal sammen med Hemsedal har færrest innbyggere pr butikk.

Vestfold synes tettere befolket enn Buskerud når vi ser på antall innbyggere pr butikk. De har godt over gjennomsnittet. Nøtterøy har 2800 innbyggere pr butikk, etterfulgt av Stokke, mens Lardal har færrest med 595 innbyggere pr butikk. Ellers synes det som om en kommune i Vestfold ikke har en eneste butikk, nemlig Ramnes, mens kommunen har over 3700 innbyggere. Ramnes ligger mellom Horten og Tønsberg, og mellom disse to byene er det ca 30 km.

Telemark har ca 900 innbyggere pr butikk. Noen kommuner har også her svært få innbyggere pr butikk, som Fyresdal, Tokke, Vinje, Kviteseid og Hjartdal, som alle har under 500 innbyggere pr butikk. Siljan kommune har 2269 innbyggere på en butikk. Byene Skien og Porsgrunn har relativt mange innbyggere pr butikk, som er det vanlige for bykommuner.

Aust-Agder har vel 800 innbyggere pr butikk. Også her er noen kommuner med svært lavt innbyggertall pr butikk. Dette er Åmli, Bygland, Valle, Iveland og Bykle som alle har under 500 innbyggere pr butikk, mens Grimstad og Arendal har over 1000 innbyggere pr butikk. Omsetning og butikkstørrelse ligger omtrent på gjennomsnittet for hele landet.

Vest-Agder har tre kommuner som har under 500 innbyggere pr butikk. Det er Åseral, Hægebostad og Sirdal. Ellers har Kristiansand 1341 innbyggere pr butikk.

Rogaland har over 1200 innbyggere pr butikk, og ligger over landsgjennomsnittet. Fem kommuner har imidlertid under 500 innbygger pr butikk, som Utsira, Forsand, Finnøy, Hjelmeland og Suldal. Stavanger har over 1600 innbyggere pr butikk.

Hordaland har 932 innbyggere pr butikk, ca på gjennomsnittet. Høyest antall innbyggere har Fjell kommune, etterfulgt av Bergen, Askøy og Stord. Modalen er en kommune med svært få innbyggere pr butikk, nemlig 177. Kommunen har 354 innbyggere, men to butikker. Det er to Samvirkelag (Handelslag), i størrelsesgruppen 100-199 kvm. Det er ellers en del kommuner som har færre enn 500 innbyggere pr butikk, som Masfjorden, Eidfjord, Jondal, Tysnes, Kvinnherad, Ulvik, Granvin, Fusa og Austevoll.

Sogn og Fjordane har flest antall butikker pr 1000 innbyggere. Solund kommune har 6 butikker fordelt på 959 innbyggere, dvs 160 innbyggere pr butikk. Kommunen består av flere øyer uten fastlandsforbindelse. Sogn og Fjordane har også flest kommu-

ner med antall innbyggere pr butikk som er under 500. Sogndal og Førde er de største kommunene med flest antall innbyggere, og disse har også flest antall innbyggere pr butikk.

Møre og Romsdal har færre antall innbyggere pr butikk enn landet som helhet. De tre byene har flere innbyggere pr butikk enn gjennomsnittet for Møre og Romsdal, men der er også en kommune med vel 200 innbyggere pr butikk.

Sør-Trøndelag har Trondheim som eneste by. Trondheim har antall innbyggere pr butikk som ligger på landsgjennomsnittet, mens Trondheim har over 1600 innbyggere pr butikk. I Sør-Trøndelag er det få kommuner som har svært lave antall innbyggere pr butikk.

Nord-Trøndelag har to byer, Steinkjer og Namsos. Begge byene har flere innbyggere pr butikk enn gjennomsnittet for Nord-Trøndelag, men tettstedene Stjørdal og Levanger har også mange innbyggere pr butikk, og flere enn i de to byene.

I **Nordland** er det svært mange kommuner, hele 45. Nordland har færre innbyggere pr butikk enn landet som helhet. Byene Bodø og Narvik har som i de fleste andre fylkene flere innbyggere pr butikk enn gjennomsnittet for Nordland. Men også Vefsn, Rana, Sortland og Saltdal har mange innbyggere pr butikk. Nordland har en kommune med bare en butikk, det er Røst. Der bor 666 innbyggere. Nordland har den kommunen med færrest antall innbyggere pr butikk, Vevelstad som har 148 innbyggere pr butikk. I følge våre registre er der 4 dagligvarebutikker til 592 innbyggere. Det ser ut som om en spredt befolket kommune med ingen større tettsteder (NAF 2001). Butikkene er også svært små.

Troms har også færre innbyggere pr butikk enn landet som helhet. De to byene Harstad og Tromsø har flest innbyggere pr butikk, sammen med Bardu og Sørreisa. Tromsø er en storby, og har flest innbyggere pr butikk. Troms har en rekke kommuner med få innbyggere pr butikk. Bjarkøy har færrest, med 201 innbyggere pr butikk.

Finnmark har vi et eget kapittel om.

19.2 Østfold

Tabell 19-1: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Østfold. 2000

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
101,00 Halden	21	10,4	26733	10,8	1273	0,8	641	31	2,0
104,00 Moss	23	11,4	26633	10,7	1158	0,9	63	3	18,4
105,00 Sarpsborg	39	19,3	47447	19,1	1217	0,8	407	10	3,0
106,00 Fredrikstad	45	22,3	67761	27,3	1506	0,7	290	6	5,2
111,00 Hvaler	10	5,0	3494	1,4	349	2,9	88	9	4,0
118,00 Aremark	2	1,0	1451	0,6	726	1,4	321	161	2,3
119,00 Marker	3	1,5	3300	1,3	1100	0,9	413	138	2,7
121,00 Rømskog	2	1,0	674	0,3	337	3,0	183	92	1,8
122,00 Trøgstad	4	2,0	4868	2,0	1217	0,8	205	51	5,9
123,00 Spydeberg	4	2,0	4486	1,8	1122	0,9	142	36	7,9
124,00 Askim	10	5,0	13521	5,4	1352	0,7	69	7	19,6
125,00 Eidsberg	8	4,0	9703	3,9	1213	0,8	236	30	5,1
127,00 Skiptvet	3	1,5	3140	1,3	1047	1,0	102	34	10,3
128,00 Rakkestad	8	4,0	7076	2,9	885	1,1	433	54	2,0
135,00 Råde	7	3,5	6217	2,5	888	1,1	119	17	7,5
136,00 Rygge	5	2,5	13288	5,4	2658	0,4	74	15	35,9
137,00 Våler	4	2,0	4059	1,6	1015	1,0	257	64	3,9
138,00 Hobøl	4	2,0	4366	1,8	1092	0,9	141	35	7,7
Total	202	100	248217	100	1229	0,8	4184	21	0,3
Hele landet	4586	100,0	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-2: Omsetning etter kommuner i Østfold. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+	Total	N
101,00 Halden	19,0	4,8	28,6	28,6	19,0	100	21
104,00 Moss	21,7	4,3	4,3	39,1	30,4	100	23
105,00 Sarpsborg	10,3	15,4	41,0	12,8	20,5	100	39
106,00 Fredrikstad	11,1	26,7	8,9	24,4	28,9	100	45
111,00 Hvaler	50,0	20,0	10,0	20,0		100	10
118,00 Aremark		50,0	50,0			100	2
119,00 Marker			66,7	33,3		100	3
121,00 Rømskog	50,0	50,0				100	2
122,00 Trøgstad	25,0	25,0	25,0	25,0		100	4
123,00 Spydeberg	25,0			25,0	50,0	100	4
124,00 Askim	10,0	10,0	30,0	30,0	20,0	100	10
125,00 Eidsberg	12,5	25,0	12,5	25,0	25,0	100	8
127,00 Skiptvet	33,3	33,3		33,3		100	3
128,00 Rakkestad	12,5	25,0	25,0	37,5		100	8
135,00 Råde	14,3	14,3	28,6	28,6	14,3	100	7
136,00 Rygge			80,0	20,0		100	5
137,00 Våler	25,0		75,0			100	4
138,00 Hobøl			100,0			100	4
Østfold	15,8	15,8	25,2	23,8	19,3	100	202
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-3: Salgsflate etter kommuner i Østfold. Prosent

	U 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000-2499 kvm	2500 kvm+	Total
101,00 Halden	4,8	19,0	19,0	23,8	9,5	14,3	9,5		100
104,00 Moss	4,3	13,0	4,3	4,3	21,7	30,4	21,7		100
105,00 Sarpsborg	10,3	7,7	12,8	17,9	23,1	15,4	7,7	5,1	100
106,00 Fredrikstad	13,3	13,3	13,3	11,1	13,3	17,8	17,8		100
111,00 Hvaler	20,0	60,0	10,0	10,0					100
118,00 Aremark	50,0		50,0						100
119,00 Marker			33,3		66,7				100
121,00 Rømskog		100,0							100
122,00 Trøgstad		25,0	50,0		25,0				100
123,00 Spydeberg		25,0			25,0	50,0			100
124,00 Askim	10,0	20,0	10,0		30,0	20,0	10,0		100
125,00 Eidsberg		37,5			12,5	25,0	12,5	12,5	100
127,00 Skiptvet		33,3	33,3		33,3				100
128,00 Rakkestad		25,0	12,5	12,5	37,5	12,5			100
135,00 Råde	14,3	14,3	14,3		28,6	14,3	14,3		100
136,00 Rygge		20,0	60,0		20,0				100
137,00 Våler		25,0		50,0		25,0			100
138,00 Hobøl			50,0	25,0	25,0				100
Østfold	8,4	18,3	14,9	11,4	18,8	16,3	10,4	1,5	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.3 Oslo og Akershus

Tabell 19-4: Antall butikker, antall innbyggere og antall personer pr butikk etter kommuner i Oslo/Akershus

	Antall butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant but pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/ butikk	Ant innb pr kvkm
211,00 Vestby	5	1,9	11815	2,5	2363	0,4	134	26,8	17,6
213,00 Ski	14	5,4	25394	5,4	1814	0,6	166	11,9	10,9
214,00 Ås	6	2,3	13568	2,9	2261	0,4	103	17,2	22,0
215,00 Frogn	7	2,7	12972	2,8	1853	0,5	87	12,4	21,3
216,00 Nesodden	10	3,8	15448	3,3	1545	0,6	60	6,0	25,7
217,00 Oppegård	13	5,0	22953	4,9	1766	0,6	37	2,8	47,7
219,00 Bærum	48	18,4	101494	21,7	2114	0,5	192	4,0	11,0
220,00 Asker	26	10,0	49284	10,6	1896	0,5	101	3,9	18,8
221,00 Aurskog-Høland	12	4,6	12561	2,7	1047	1,0	961	80,1	1,1
226,00 Sørum	6	2,3	12133	2,6	2022	0,5	207	34,5	9,8
227,00 Fet	8	3,1	9271	2,0	1159	0,9	176	22,0	6,6
228,00 Rælingen	5	1,9	14493	3,1	2899	0,3	71	14,2	40,8
229,00 Enebakk	6	2,3	8680	1,9	1447	0,7	232	38,7	6,2
230,00 Lørenskog	11	4,2	29505	6,3	2682	0,4	71	6,5	37,8
231,00 Skedsmo	23	8,8	38701	8,3	1683	0,6	77	3,3	21,9
233,00 Nittedal	7	2,7	18639	4,0	2663	0,4	187	26,7	14,2
234,00 Gjerdrum	3	1,1	4554	1,0	1518	0,7	83	27,7	18,3
235,00 Ullensaker	14	5,4	20160	4,3	1440	0,7	252	18,0	5,7
236,00 Nes	12	4,6	16288	3,5	1357	0,7	639	53,3	2,1
237,00 Eidsvoll	13	5,0	17524	3,8	1348	0,7	456	35,1	3,0
238,00 Nannestad	7	2,7	8967	1,9	1281	0,8	341	48,7	3,8
239,00 Hurdal	5	1,9	2648	0,6	530	1,9	285	57,0	1,9
Akershus	261	100,0	467052	100,0	1789	0,6	4918	18,8	0,4
301,00 Oslo	393		507467		1291	0,8	454	1,2	2,8
Hele landet	4586	100,0	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-5: Omsetning i butikker i kommunene i Oslo og Akershus. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0- 19,9 mill	20,00- 34,9 mill	35,0+	Total	N
211,00 Vestby			20	40	40	100	5
213,00 Ski	7,1	7,1	21,4	35,7	28,6	100	14
214,00 Ås	16,7			33,3	50,0	100	6
215,00 Frogn	28,6			28,6	42,9	100	7
216,00 Nesodden	10,0	20,0		40,0	30,0	100	10
217,00 Oppegård			30,8	46,2	23,1	100	13
219,00 Bærum	2,1	8,3	22,9	18,8	47,9	100	48
220,00 Asker	7,7	3,8	19,2	30,8	38,5	100	26
221,00 Aurskog-Høland	16,7	25,0	8,3	33,3	16,7	100	12
226,00 Sørums			33,3	33,3	33,3	100	6
227,00 Fet	25,0	12,5	25,0	25,0	12,5	100	8
228,00 Rælingen			40,0	40,0	20,0	100	5
229,00 Enebakk	16,7		33,3	33,3	16,7	100	6
230,00 Lørenskog	9,1		18,2		72,7	100	11
231,00 Skedsmo	4,3	13,0	4,3	13,0	65,2	100	23
233,00 Nittedal				42,9	57,1	100	7
234,00 Gjerdrum	33,3			33,3	33,3	100	3
235,00 Ullensaker	14,3		7,1	50,0	28,6	100	14
236,00 Nes	16,7	25,0	25,0		33,3	100	12
237,00 Eidsvoll	7,7	7,7	23,1	38,5	23,1	100	13
238,00 Nannestad	28,6		14,3	42,9	14,3	100	7
239,00 Hurdal	20,0	60,0	20,0			100	5
Akershus	9,2	8,4	17,2	27,6	37,5	100	261
301,00 Oslo	26,7	12,2	15,5	17,6	28,0	100	393
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-6: Salgsflate etter kommuner i Akershus. Prosent

	u 100 kvm	100-199 kvm	200- 299 kvm	300- 399 kvm	400- 599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	To- tal	
211,00 Vestby			40		40	20			100	5
213,00 Ski		14,3		7,1	35,7	28,6	7,1	7,1	100	14
214,00 Ås		16,7			33,3	33,3		16,7	100	6
215,00 Frogn		28,6			28,6	28,6	14,3		100	7
216,00 Nesodden		20,0		40,0	30,0	10,0			100	10
217,00 Oppegård			7,7	7,7	30,8	30,8	23,1		100	13
219,00 Bærum		12,5	8,3	14,6	25,0	22,9	16,7		100	48
220,00 Asker	3,8	7,7	15,4	15,4	26,9	15,4	15,4		100	26
221,00 Aurskog- Høland		16,7		33,3	33,3	16,7			100	12
226,00 Sørums	16,7			33,3	16,7	33,3			100	6
227,00 Fet		25,0	25,0	25,0	12,5	12,5			100	8
228,00 Rælingen			20,0		20,0	60,0			100	5
229,00 Enebakk	16,7			66,7	16,7				100	6
230,00 Lørenskog	9,1	9,1	9,1		18,2	27,3	9,1	18,2	100	11
231,00 Skedsmo		21,7	4,3	4,3	17,4	39,1	13,0		100	23
233,00 Nittedal			28,6	14,3	28,6	14,3	14,3		100	7
234,00 Gjerdrum		33,3			33,3	33,3			100	3
235,00 Ullensaker		14,3	14,3	21,4	14,3	21,4	14,3		100	14
236,00 Nes	16,7	8,3	25,0	16,7	16,7	8,3	8,3		100	12
237,00 Eidsvoll	15,4		7,7	7,7	53,8	15,4			100	13
238,00 Nannestad	14,3	28,6		28,6	14,3	14,3			100	7
239,00 Hurdal	20,0	20,0	60,0						100	5
Akershus	3,8	12,3	10,3	14,9	25,3	22,2	9,6	1,5	100	261
N	10	32	27	39	66	58	25	4	261	
Oslo	18,8	19,1	12,7	12,2	15,8	14,2	5,9	1,3	100	
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100	

19.4 Hedmark

Tabell 19-7: Butikker, innbyggere og kvadratkm og forholdet mellom disse. Kommunene i Hedmark

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
402,00 Kongsvinger	15	6,5	17349	9,3	1157	0,9	1038	69	17
403,00 Hamar	19	8,2	26545	14,2	1397	0,7	338	18	79
412,00 Ringsaker	32	13,9	31622	16,9	988	1,0	1280	40	25
415,00 Løten	5	2,2	7188	3,8	1438	0,7	370	74	19
417,00 Stange	17	7,4	17928	9,6	1055	0,9	725	43	25
418,00 Nord-Odal	10	4,3	5089	2,7	509	2,0	508	51	10
419,00 Sør-Odal	9	3,9	7349	3,9	817	1,2	517	57	14
420,00 Eidskog	8	3,5	6409	3,4	801	1,2	641	80	10
423,00 Grue	7	3,0	5442	2,9	777	1,3	839	120	6
425,00 Åsnes	12	5,2	8112	4,3	676	1,5	1041	87	8
426,00 Våler	7	3,0	4063	2,2	580	1,7	705	101	6
427,00 Elverum	16	6,9	18046	9,6	1128	0,9	1229	77	15
428,00 Trysil	17	7,4	7069	3,8	416	2,4	3016	177	2
429,00 Åmot	9	3,9	4379	2,3	487	2,1	1339	149	3
430,00 Stor-Elvdal	7	3,0	3012	1,6	430	2,3	2167	310	1
432,00 Rendalen	8	3,5	2257	1,2	282	3,5	3178	397	1
434,00 Engerdal	8	3,5	1580	0,8	198	5,1	2195	274	1
436,00 Tolga	4	1,7	1812	1,0	453	2,2	1122	281	2
437,00 Tynset	7	3,0	5473	2,9	782	1,3	1870	267	3
438,00 Alvdal	3	1,3	2417	1,3	806	1,2	944	315	3
439,00 Follidal	7	3,0	1814	1,0	259	3,9	1275	182	1
441,00 Os	4	1,7	2148	1,1	537	1,9	1039	260	2
Hedmark	231	100	187103	100	810	1,2	27388	119	7
Hele landet	4586	100	4478487	100	97	1,02	323759	71	14

Kvkm for Hamar er hentet fra fakta om kommuner, SSB's internettside

Tabell 19-8: Omsetning etter kommuner i Hedmark. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00- 34,9 mill	35,0+	Total	N
402,00 Kongsvinger	26,7	13,3	6,7	20,0	33,3	100	15
403,00 Hamar	5,3	5,3	21,1	42,1	26,3	100	19
412,00 Ringsaker	25,0	12,5	25,0	21,9	15,6	100	32
415,00 Løten			40,0	20,0	40,0	100	5
417,00 Stange	11,8	29,4	23,5	29,4	5,9	100	17
418,00 Nord-Odal	40,0	20,0	30,0	10,0		100	10
419,00 Sør-Odal	22,2	11,1	33,3	22,2	11,1	100	9
420,00 Eidskog	37,5		37,5	25,0		100	8
423,00 Grue	28,6	28,6		42,9		100	7
425,00 Åsnes	41,7	16,7	8,3	25,0	8,3	100	12
426,00 Våler	57,1		28,6	14,3		100	7
427,00 Elverum	6,3	18,8	25,0	18,8	31,3	100	16
428,00 Trysil	23,5	47,1	5,9	17,6	5,9	100	17
429,00 Åmot	22,2	22,2	33,3	22,2		100	9
430,00 Stor-Elvdal	42,9	28,6	14,3	14,3		100	7
432,00 Rendalen	37,5	25,0	37,5			100	8
434,00 Engerdal	62,5	25,0	12,5			100	8
436,00 Tolga	25,0	25,0	50,0			100	4
437,00 Tynset	14,3	28,6		42,9	14,3	100	7
438,00 Alvdal		33,3	33,3	33,3		100	3
439,00 Folldal	71,4		28,6			100	7
441,00 Os	25,0		75,0			100	4
Hedmark	26,4	18,2	22,5	21,2	11,7	100	231
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-9: Salgsflate etter kommuner i Hedmark. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400- 599 kvm	600-999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
402,00 Kongsvinger	13,3	20,0	6,7		13,3	46,7			100
403,00 Hamar	5,3	5,3	21,1	15,8	21,1	15,8	10,5	5,3	100
412,00 Ringsaker		37,5	18,8	6,3	6,3	28,1	3,1		100
415,00 Løten		20,0	20,0	20,0		40,0			100
417,00 Stange		41,2	5,9	17,6	17,6	17,6			100
418,00 Nord-Odal	30,0	30,0	30,0		10,0				100
419,00 Sør-Odal	11,1	22,2	33,3			33,3			100
420,00 Eidskog		37,5	12,5	12,5	37,5				100
423,00 Grue		28,6	28,6		14,3	28,6			100
425,00 Åsnes	8,3	33,3	16,7		8,3	33,3			100
426,00 Våler	42,9	14,3	14,3	14,3	14,3				100
427,00 Elverum	6,3	25,0	12,5	6,3	31,3	12,5	6,3		100
428,00 Trysil	11,8	41,2	17,6	5,9		23,5			100
429,00 Åmot	11,1	22,2	11,1	22,2	22,2	11,1			100
430,00 Stor-Elvdal	14,3	42,9		42,9					100
432,00 Rendalen	37,5	25,0	25,0	12,5					100
434,00 Engerdal	37,5	37,5	12,5	12,5					100
436,00 Tolga	25,0	25,0	50,0						100
437,00 Tynset		42,9	14,3		14,3	28,6			100
438,00 Alvdal			33,3	33,3	33,3				100
439,00 Folldal	14,3	28,6	28,6	14,3	14,3				100
441,00 Os	25,0	25,0		50,0					100
Hedmark	10,8	29,0	17,3	10,4	12,1	18,2	1,7	0,4	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.5 Oppland

Tabell 19-10: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Oppland

	Antall butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
501,00 Lillehammer	16	6,9	24724	13,5	1545	0,6	477	30	51,8
502,00 Gjøvik	24	10,3	27013	14,8	1126	0,9	673	28	40,1
511,00 Dovre	6	2,6	2851	1,6	475	2,1	1366	228	2,1
512,00 Lesja	8	3,4	2303	1,3	288	3,5	2257	282	1,0
513,00 Skjåk	7	3,0	2386	1,3	341	2,9	2079	297	1,1
514,00 Lom	4	1,7	2567	1,4	642	1,6	1945	486	1,3
515,00 Vågå	5	2,2	3818	2,1	764	1,3	1349	270	2,8
516,00 Nord-Fron	9	3,9	5953	3,3	661	1,5	1145	127	5,2
517,00 Sel	12	5,2	6273	3,4	523	1,9	909	76	6,9
519,00 Sør-Fron	6	2,6	3322	1,8	554	1,8	733	122	4,5
520,00 Ringebu	8	3,4	4752	2,6	594	1,7	1250	156	3,8
521,00 Øyer	5	2,2	4859	2,7	972	1,0	640	128	7,6
522,00 Gausdal	13	5,6	6186	3,4	476	2,1	1190	92	5,2
528,00 Østre Toten	13	5,6	14103	7,7	1085	0,9	554	43	25,5
529,00 Vestre Toten	9	3,9	13065	7,2	1452	0,7	257	29	50,8
532,00 Jevnaker	3	1,3	5995	3,3	1998	0,5	225	75	26,6
533,00 Lunner	8	3,4	8264	4,5	1033	1,0	292	37	28,3
534,00 Gran	13	5,6	12877	7,0	991	1,0	758	58	17,0
536,00 Søndre Land	8	3,4	6073	3,3	759	1,3	729	91	8,3
538,00 Nordre Land	12	5,2	6950	3,8	579	1,7	955	80	7,3
540,00 Sør-Aurdal	10	4,3	3389	1,9	339	3,0	1109	111	3,1
541,00 Etnedal	4	1,7	1401	0,8	350	2,9	459	115	3,1
542,00 Nord-Aurdal	10	4,3	6560	3,6	656	1,5	908	91	7,2
543,00 Vestre Slidre	6	2,6	2282	1,2	380	2,6	465	78	4,9
544,00 Øystre Slidre	6	2,6	3060	1,7	510	2,0	964	161	3,2
545,00 Vang	7	3,0	1675	0,9	239	4,2	1504	215	1,1
Oppland	232	100	182701	100	788	1,3	25192	109	7,3
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-11: Omsetning i kommunene i Oppland. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+		N
501,00 Lillehammer	6,3	6,3	18,8	25,0	43,8	100	16
502,00 Gjøvik	25,0	8,3	12,5	20,8	33,3	100	24
511,00 Dovre	16,7	16,7	50,0		16,7	100	6
512,00 Lesja	50,0	25,0	25,0			100	8
513,00 Skjåk	28,6	42,9	28,6			100	7
514,00 Lom	25,0	25,0	25,0		25,0	100	4
515,00 Vågå	20,0	20,0		40,0	20,0	100	5
516,00 Nord-Fron		11,1	44,4	33,3	11,1	100	9
517,00 Sel	25,0	16,7	33,3	8,3	16,7	100	12
519,00 Sørfron	16,7	50,0	33,3			100	6
520,00 Ringebu	12,5	25,0	37,5	12,5	12,5	100	8
521,00 Øyer			20,0	80,0		100	5
522,00 Gausdal	30,8	23,1	38,5		7,7	100	13
528,00 Østre Toten	7,7	30,8	15,4	23,1	23,1	100	13
529,00 Vestre Toten	11,1		33,3	33,3	22,2	100	9
532,00 Jevnaker					100,0	100	3
533,00 Lunner	25,0	25,0	12,5	12,5	25,0	100	8
534,00 Gran	23,1	7,7	7,7	46,2	15,4	100	13
536,00 Søndre Land	12,5	37,5	25,0	25,0		100	8
538,00 Nordre Land	41,7	16,7		16,7	25,0	100	12
540,00 Sør-Aurdal	40,0	40,0	10,0	10,0		100	10
541,00 Etne-dal	50,0	25,0	25,0			100	4
542,00 Nord-Aurdal	30,0	20,0		20,0	30,0	100	10
543,00 Vestre Slidre	33,3	16,7	33,3	16,7		100	6
544,00 Øystre Slidre	16,7	33,3	16,7	16,7	16,7	100	6
545,00 Vang	57,1	14,3	28,6			100	7
Oppland	23,3	19,4	21,1	18,1	18,1	100	232
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4589

Tabell 19-12: Salgsflate i kommunene i Oppland. Prosent

	u 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300- 399 kvm	400-599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
501,00 Lilleham- mer		18,8	12,5		25,0	25,0	18,8		100
502,00 Gjøvik	8,3	20,8	8,3	4,2	25,0	16,7	16,7		100
511,00 Dovre		16,7	16,7	16,7		50,0			100
512,00 Lesja	25,0	25,0	37,5	12,5					100
513,00 Skjåk	14,3	42,9	28,6	14,3					100
514,00 Lom		25,0	25,0	25,0		25,0			100
515,00 Vågå	20,0	20,0			40,0	20,0			100
516,00 Nord-Fron			33,3	22,2	11,1	33,3			100
517,00 Sel	8,3	33,3	8,3	16,7	25,0	8,3			100
519,00 Sør-fron		50,0	33,3		16,7				100
520,00 Ringebu		25,0	25,0		37,5	12,5			100
521,00 Øyer		20,0		40,0	20,0	20,0			100
522,00 Gausdal	23,1	23,1	15,4	23,1	15,4				100
528,00 Østre Toten		38,5	30,8	15,4	15,4				100
529,00 Vestre To- ten		22,2	11,1	11,1	33,3	22,2			100
532,00 Jevnaker				33,3	33,3	33,3			100
533,00 Lunner	12,5	50,0		25,0		12,5			100
534,00 Gran	15,4	15,4	7,7		7,7	53,8			100
536,00 Søndre Land	12,5	50,0			25,0	12,5			100
538,00 Nordre Land	25,0	33,3			8,3	25,0	8,3		100
540,00 Sør-Aurdal	60,0	10,0	20,0	10,0					100
541,00 Etnedal		75,0	25,0						100
542,00 Nord- Aurdal	10,0	20,0	20,0	10,0	10,0	30,0			100
543,00 Vestre Slid- re	16,7		66,7	16,7					100
544,00 Øystre Slid- re		16,7	33,3	16,7	16,7	16,7			100
545,00 Vang	42,9		42,9	14,3					100
Oppland	12,1	24,6	17,7	10,8	15,1	16,4	3,4		100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.6 Buskerud

Tabell 19-13: Butikker, innbyggere og kvadrakm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Buskerud

	An butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
602,00 Drammen	32	16,6	54816	23,1	1713	0,6	138	4	397,2
604,00 Kongsberg	15	7,8	22293	9,4	1486	0,7	793	53	28,1
605,00 Ringerike	23	11,9	27917	11,8	1214	0,8	1553	68	18,0
612,00 Hole	3	1,6	4977	2,1	1659	0,6	195	65	25,5
615,00 Flå	2	1,0	1102	0,5	551	1,8	705	353	1,6
616,00 Nes	5	2,6	3528	1,5	706	1,4	810	162	4,4
617,00 Gol	7	3,6	4390	1,9	627	1,6	533	76	8,2
618,00 Hemsedal	4	2,1	1958	0,8	490	2,0	753	188	2,6
619,00 Ål	5	2,6	4789	2,0	958	1,0	1172	234	4,1
620,00 Hol	9	4,7	4642	2,0	516	1,9	1868	208	2,5
621,00 Sigdal	5	2,6	3556	1,5	711	1,4	842	168	4,2
622,00 Krødsherad	3	1,6	2254	1,0	751	1,3	375	125	6,0
623,00 Modum	11	5,7	12366	5,2	1124	0,9	517	47	23,9
624,00 Øvre Eiker	13	6,7	15058	6,4	1158	0,9	458	35	32,9
625,00 Nedre Eiker	13	6,7	20502	8,7	1577	0,6	120	9	170,9
626,00 Lier	12	6,2	21308	9,0	1776	0,6	303	25	70,3
627,00 Røyken	9	4,7	16245	6,9	1805	0,6	112	12	145,0
628,00 Hurum	8	4,1	8363	3,5	1045	1,0	163	20	51,3
631,00 Flesberg	4	2,1	2491	1,1	623	1,6	562	141	4,4
632,00 Rollag	2	1,0	1492	0,6	746	1,3	450	225	3,3
633,00 Nore og Uvdal	8	4,1	2764	1,2	346	2,9	2508	314	1,1
Buskerud	193	100	236811	100	1227	0,8	14927	77	15,9
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-14: Omsetning i kommunene i Buskerud. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+		N
602,00 Drammen	9,4		15,6	40,6	34,4	100	32
604,00 Kongsberg	6,7		20,0	26,7	46,7	100	15
605,00 Ring-erike	26,1	17,4	21,7	4,3	30,4	100	23
612,00 Hole		33,3		66,7		100	3
615,00 Flå	50,0		50,0			100	2
616,00 Nes	40,0			40,0	20,0	100	5
617,00 Gol	14,3	14,3	14,3	57,1		100	7
618,00 Hem-sedal		25,0	25,0	50,0		100	4
619,00 Ål		20,0	60,0		20,0	100	5
620,00 Hol	22,2		44,4	11,1	22,2	100	9
621,00 Sig-dal	40,0		40,0	20,0		100	5
622,00 Krødsherad	33,3		33,3	33,3		100	3
623,00 Mo-dum	18,2	9,1	9,1	27,3	36,4	100	11
624,00 Øvre Eiker	15,4	7,7	23,1	38,5	15,4	100	13
625,00 Nedre Eiker		7,7	7,7	53,8	30,8	100	13
626,00 Lier			25,0	41,7	33,3	100	12
627,00 Røy-ken	11,1		11,1	33,3	44,4	100	9
628,00 Hu-rum		37,5	12,5	37,5	12,5	100	8
631,00 Fles-berg	25,0	25,0	25,0	25,0		100	4
632,00 Røl-lag			50,0	50,0		100	2
633,00 Nore og Uvdal	37,5	25,0	25,0	12,5		100	8
Buskerud	14,5	8,8	20,7	31,1	24,9	100	193
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-15: Salgsflate i kommunene i Buskerud. Prosent

	u 100 kvm	100-199 kvm	200- 299 kvm	300- 399 kvm	400-599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
602,00 Drammen	3,1	6,3	9,4	9,4	40,6	15,6	9,4	6,3	100
604,00 Kongsberg	6,7		20,0	13,3		46,7	13,3		100
605,00 Ringerike	26,1	13,0	17,4	8,7	8,7	8,7	17,4		100
612,00 Hole				33,3	66,7				100
615,00 Flå		50,0		50,0					100
616,00 Nes	20,0	20,0		20,0	20,0	20,0			100
617,00 Gol	14,3	14,3		14,3	28,6	28,6			100
618,00 Hemsedal			50,0	25,0	25,0				100
619,00 Ål			40,0	40,0	20,0				100
620,00 Hol	22,2		22,2	22,2	22,2	11,1			100
621,00 Sigdal	20,0	20,0	60,0						100
622,00 Krødsherad	33,3				66,7				100
623,00 Modum		18,2		27,3	36,4	18,2			100
624,00 Øvre Eiker	15,4	7,7	38,5	15,4		15,4	7,7		100
625,00 Nedre Eiker		7,7	7,7	23,1	38,5			23,1	100
626,00 Lier			16,7	25,0	33,3	16,7	8,3		100
627,00 Røyken	11,1	11,1	22,2		33,3	22,2			100
628,00 Hurum		25,0	25,0	37,5	12,5				100
631,00 Flesberg		25,0	25,0	50,0					100
632,00 Rollag			50,0			50,0			100
633,00 Nore og Uvdal	12,5	50,0		12,5	12,5	12,5			100
Buskerud	9,3	10,9	17,1	17,1	22,8	14,5	5,7	2,6	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.7 Vestfold

Tabell 19-16: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Vestfold

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm /butikk	Ant innb pr kvkm
701,00 Borre	15	10,1	23764	11,2	1584	0,6	69	5	344,4
702,00 Holmestrand	9	6,1	9384	4,4	1043	1,0	86	10	109,1
704,00 Tønsberg	31	20,9	34716	16,3	1120	0,9	106	3	327,5
706,00 Sandefjord	22	14,9	39317	18,5	1787	0,6	122	6	322,3
709,00 Larvik	29	19,6	40386	19,0	1393	0,7	530	18	76,2
711,00 Svelvik	5	3,4	6284	3,0	1257	0,8	58	12	108,3
713,00 Sande	4	2,7	7377	3,5	1844	0,5	178	45	41,4
714,00 Hof	4	2,7	2891	1,4	723	1,4	164	41	17,6
716,00 Våle	4	2,7	4219	2,0	1055	0,9	85	21	49,6
718,00 Ramnes			3717	1,7			139		26,7
719,00 Andebu	5	3,4	4678	2,2	936	1,1	186	37	25,2
720,00 Stokke	4	2,7	9557	4,5	2389	0,4	118	30	81,0
722,00 Nøtterøy	7	4,7	19601	9,2	2800	0,4	59	8	332,2
723,00 Tjøme	5	3,4	4505	2,1	901	1,1	38	8	118,6
728,00 Lardal	4	2,7	2379	1,1	595	1,7	278	70	8,6
Vestfold	148	100	212775	100	1438	0,7	2216	15	96,0
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-17: Omsetning i kommunene i Vestfold. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+	Total	
701,00 Borre		20,0	20,0	6,7	53,3	100	15
702,00 Holmestrand	22,2		22,2	44,4	11,1	100	9
704,00 Tønsberg	3,2	3,2	35,5	25,8	32,3	100	31
706,00 Sandefjord	4,5	4,5	18,2	22,7	50,0	100	22
709,00 Larvik	6,9	10,3	31,0	20,7	31,0	100	29
711,00 Svelvik	20,0		40,0	20,0	20,0	100	5
713,00 Sande			25,0	25,0	50,0	100	4
714,00 Hof	25,0	25,0	25,0		25,0	100	4
716,00 Våle	25,0		25,0	25,0	25,0	100	4
718,00 Ramnes							
719,00 Andebu	40,0	20,0	20,0		20,0	100	5
720,00 Stokke			25,0	50,0	25,0	100	4
722,00 Nøtterøy	14,3		42,9		42,9	100	7
723,00 Tjøme	40,0	20,0			40,0	100	5
728,00 Lardal	25,0	25,0	25,0	25,0		100	4
Vestfold	10,1	8,1	27,0	20,3	34,5	100	148
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-18: Salgsflate i kommunene i Vestfold. Prosent

	u 100 kvm	100-199 kvm	200- 299 kvm	300- 399 kvm	400-599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	
701,00 Borre	6,7	13,3	6,7	6,7	26,7	26,7	13,3		100
702,00 Holmestrand	11,1	11,1		11,1		44,4	22,2		100
704,00 Tønsberg		22,6	9,7	3,2	9,7	38,7	16,1		100
706,00 Sandefjord		9,1	4,5	9,1	22,7	31,8	18,2	4,5	100
709,00 Larvik		10,3	13,8	10,3	13,8	31,0	17,2	3,4	100
711,00 Svelvik		40,0		20,0	20,0	20,0			100
713,00 Sande		25,0			50,0	25,0			100
714,00 Hof	25,0	25,0		25,0		25,0			100
716,00 Våle		25,0			50,0		25,0		100
718,00 Ramnes									
719,00 Andebu	40,0	20,0		20,0		20,0			100
720,00 Stokke			50,0			50,0			100
722,00 Nøtterøy	14,3			42,9	42,9				100
723,00 Tjøme	60,0				40,0				100
728,00 Lardal		50,0		25,0	25,0				100
Vestfold	6,1	15,5	7,4	10,1	18,2	28,4	12,8	1,4	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.8 Telemark

Tabell 19-19: Butikker, innbyggere, kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Telemark

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
805,00 Porsgrunn	24	13,3	3289	19,9	1371	0,7	161	7	204,3
806,00 Skien	32	17,8	49592	30,0	1550	0,6	779	24	63,7
807,00 Notodden	16	8,9	12272	7,4	767	1,3	915	57	13,4
811,00 Siljan	1	0,6	2269	1,4	2269	0,4	216	216	10,5
814,00 Bamble	14	7,8	14142	8,6	1010	1,0	300	21	47,1
815,00 Kragerø	14	7,8	10656	6,5	761	1,3	307	22	34,7
817,00 Drangedal	7	3,9	4175	2,5	596	1,7	1062	152	3,9
819,00 Nome	6	3,3	6648	4,0	1108	0,9	434	72	15,3
821,00 Bø	6	3,3	4964	3,0	827	1,2	266	44	18,7
822,00 Sauherad	4	2,2	4411	2,7	1103	0,9	316	79	14,0
826,00 Tinn	11	6,1	6560	4,0	596	1,7	2063	188	3,2
827,00 Hjartdal	4	2,2	1687	1,0	422	2,4	798	200	2,1
828,00 Seljord	5	2,8	2928	1,8	586	1,7	711	142	4,1
829,00 Kviteseid	9	5,0	2667	1,6	296	3,4	709	79	3,8
830,00 Nissedal	5	2,8	1447	0,9	289	3,5	902	180	1,6
831,00 Fyresdal	5	2,8	1353	0,8	271	3,7	1277	255	1,1
833,00 Tøkke	7	3,9	2506	1,5	358	2,8	980	140	2,6
834,00 Vinje	10	5,6	3869	2,3	387	2,6	3117	312	1,2
Telemark	180	100	165038	100	917	1,1	15315	85	10,8
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-20: Omsetning i kommunene i Telemark. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00- 34,9 mill	35,0+		
805,00 Porsgrunn	4,2	4,2	29,2	20,8	41,7	100	24
806,00 Skien	3,1	9,4	31,3	21,9	34,4	100	32
807,00 Notodden	37,5		25,0	18,8	18,8	100	16
811,00 Siljan				100,0		100	1
814,00 Bamble	7,1	7,1	35,7	35,7	14,3	100	14
815,00 Kragerø	28,6	7,1	21,4	14,3	28,6	100	14
817,00 Drangedal	28,6	14,3	42,9	14,3		100	7
819,00 Nome	16,7		16,7	50,0	16,7	100	6
821,00 Bø	16,7		16,7	16,7	50,0	100	6
822,00 Sauherad		50,0	25,0	25,0		100	4
826,00 Tinn	9,1	18,2	45,5	9,1	18,2	100	11
827,00 Hjartdal	50,0	25,0	25,0			100	4
828,00 Seljord		20,0	40,0	40,0		100	5
829,00 Kviteseid	33,3	33,3	22,2	11,1		100	9
830,00 Nissedal	60,0		40,0			100	5
831,00 Fyresdal	40,0	40,0	20,0			100	5
833,00 Tokke	57,1	14,3	14,3	14,3		100	7
834,00 Vinje	20,0	40,0	30,0	10,0		100	10
Telemark	18,9	12,8	28,9	19,4	20,0	100	180
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-21: Salgsflate i kommunene i Telemark. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200- 299 kvm	300-399 kvm	400- 599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
805,00 Porsgrunn	8,3	8,3	12,5	8,3	29,2	12,5	16,7	4,2	100
806,00 Skien	12,5	12,5	12,5	12,5	18,8	21,9	9,4		100
807,00 Notodden	18,8	18,8	6,3	18,8	6,3	12,5	18,8		100
811,00 Siljan					100,0				100
814,00 Bamble	7,1	14,3	14,3	14,3	35,7	7,1	7,1		100
815,00 Kragerø	7,1	28,6	28,6			35,7			100
817,00 Drangedal	28,6	14,3		42,9	14,3				100
819,00 Nome	16,7		16,7	16,7	16,7	33,3			100
821,00 Bø		16,7			33,3	50,0			100
822,00 Sauherad	25,0	25,0	25,0		25,0				100
826,00 Tinn	9,1	18,2	18,2	18,2	9,1	18,2	9,1		100
827,00 Hjartdal	25,0	50,0		25,0					100
828,00 Seljord	20,0	20,0		20,0	20,0	20,0			100
829,00 Kviteseid	33,3		55,6		11,1				100
830,00 Nissedal		40,0	40,0	20,0					100
831,00 Fyresdal		60,0	20,0						100
833,00 Tokke	42,9	28,6		14,3		14,3			100
834,00 Vinje	20,0		50,0	10,0	20,0				100
Telemark	15,0	16,7	17,2	12,2	16,7	15,0	6,7	0,6	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.9 Aust-Agder

Tabell 19-22: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Aust-Agder

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
901,00 Risør	9	7,2	7000	6,9	778	1,3	191	21	36,6
904,00 Grimstad	15	12	17821	17,4	1188	0,8	304	20	58,6
906,00 Arendal	37	29,6	39446	38,6	1066	0,9	272	7	145,0
911,00 Gjerstad	5	4	2509	2,5	502	2,0	323	65	7,8
912,00 Vegårshei	2	1,6	1838	1,8	919	1,1	356	178	5,2
914,00 Tvedestrand	10	8	5967	5,8	597	1,7	217	22	27,5
919,00 Froland	6	4,8	4497	4,4	750	1,3	642	107	7,0
926,00 Lillesand	10	8	8816	8,6	882	1,1	185	19	47,7
928,00 Birkenes	5	4	4290	4,2	858	1,2	675	135	6,4
929,00 Åmli	8	6,4	1862	1,8	233	4,3	1143	143	1,6
935,00 Iveland	3	2,4	1128	1,1	376	2,7	261	87	4,3
937,00 Evje og Hornnes	4	3,2	3346	3,3	837	1,2	561	140	6,0
938,00 Bygland	5	4	1351	1,3	270	3,7	1331	266	1,0
940,00 Valle	4	3,2	1439	1,4	360	2,8	1289	322	1,1
941,00 Bykle	2	1,6	868	0,8	434	2,3	1461	731	0,6
Aust-Agder	125	100	102178	100	817	1,2	9212	74	11,1
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-23: Omsetning i butikker etter kommuner i Aust-Agder. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+	Total	N
901,00 Risør	33,3	11,1	11,1	33,3	11,1	100	9
904,00 Grimstad	13,3	13,3	13,3	26,7	33,3	100	15
906,00 Arendal	5,4	10,8	29,7	32,4	21,6	100	37
911,00 Gjerstad		40,0	60,0			100	5
912,00 Vegårshei			50,0	50,0		100	2
914,00 Tvedestrand	20,0	30,0	20,0	30,0		100	10
919,00 Froland	66,7			33,3		100	6
926,00 Lillesand		50,0		50,0		100	10
928,00 Birkenes	20,0	20,0	20,0	40,0		100	5
929,00 Åmli	75,0		25,0			100	8
935,00 Iveland	66,7	33,3				100	3
937,00 Evje og Hornnes		25,0		75,0		100	4
938,00 Bygland	40,0	60,0				100	5
940,00 Valle	25,0	25,0	50,0			100	4
941,00 Bykle			50,0	50,0		100	2
Aust-Agder	20,0	19,2	20,8	28,8	11,2	100	125
Hele landet	21,7	16,3	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-24: Salgsflate i butikkene etter kommunene i Aust-Agder. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400- 599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm +	
901,00 Risør	11,1	44,4		11,1	33,3				100
904,00 Grimstad	6,7	20,0	6,7		26,7	13,3	26,7		100
906,00 Arendal	2,7	16,2	10,8	13,5	27,0	16,2	13,5		100
911,00 Gjerstad	20,0		80,0						100
912,00 Vegårshei		50,0	50,0						100
914,00 Tvedestrand	30,0	30,0		10,0	20,0	10,0			100
919,00 Froland	16,7	50,0			33,3				100
926,00 Lillesand	20,0	20,0	10,0		20,0	30,0			100
928,00 Birkenes		60,0		40,0					100
929,00 Åmli	37,5	37,5		25,0					100
935,00 Iveland		100,0							100
937,00 Evje og Hornnes			25,0	25,0	50,0				100
938,00 Bygland	20,0	20,0	60,0						100
940,00 Valle	25,0	25,0	25,0	25,0					100
941,00 Bykle			50,0	50,0					100
Aust-Agder	12,0	26,4	13,6	11,2	20,0	9,6	7,2		100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.10 Vest-Agder

Tabell 19-25: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Vest-Agder

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvk m/bu tikk	Ant innb pr kvkm
1001,00 Kristiansand	54	32,7	72395	46,5	1341	0,7	276	5	262,3
1002,00 Mandal	17	10,3	13316	8,6	783	1,3	221	13	60,3
1003,00 Farsund	10	6,1	9630	6,2	963	1,0	269	27	35,8
1004,00 Flekkefjord	12	7,3	8851	5,7	738	1,4	539	45	16,4
1014,00 Vennesla	13	7,9	12141	7,8	934	1,1	386	30	31,5
1017,00 Songdalen	6	3,6	5455	3,5	909	1,1	217	36	25,1
1018,00 Søgne	11	6,7	8929	5,7	812	1,2	148	13	60,3
1021,00 Marnardal	3	1,8	2198	1,4	733	1,4	397	132	5,5
1026,00 Åseral	3	1,8	878	0,6	293	3,4	888	296	1,0
1027,00 Audnedal	2	1,2	1530	1,0	765	1,3	254	127	6,0
1029,00 Lindesnes'	5	3,0	4395	2,8	879	1,1	316	63	13,9
1032,00 Lyngdal	9	5,5	7064	4,5	785	1,3	391	43	18,1
1034,00 Hægebostad	5	3,0	1621	1,0	324	3,1	460	92	3,5
1037,00 Kvinesdal	11	6,7	5554	3,6	505	2,0	970	88	5,7
1046,00 Sirdal	4	2,4	1734	1,1	434	2,3	1547	387	1,1
Vest-Agder	165	100	155691	100	944	1,1	7281	44	21,4
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-26: Omsetning i butikkene etter kommunene i Vest-Agder. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+	total	N
1001,00 Kristiansand	5,6	14,8	29,6	16,7	33,3	100	54
1002,00 Mandal	11,8	23,5	35,3	17,6	11,8	100	17
1003,00 Farsund	10,0	10,0	40,0	20,0	20,0	100	10
1004,00 Flekkefjord	25,0	25,0	16,7	16,7	16,7	100	12
1014,00 Vennesla		15,4	46,2	15,4	23,1	100	13
1017,00 Songdalen		16,7	66,7		16,7	100	6
1018,00 Søgne	9,1	18,2	36,4	27,3	9,1	100	11
1021,00 Marnardal		33,3	66,7			100	3
1026,00 Åseral	66,7		33,3			100	3
1027,00 Audnedal		50,0	50,0			100	2
1029,00 Lindesnes'		20,0	20,0	60,0		100	5
1032,00 Lyngdal	33,3	11,1		44,4	11,1	100	9
1034,00 Hægebostad	20,0		80,0			100	5
1037,00 Kvinesdal	18,2	54,5	9,1	18,2		100	11
1046,00 Sirdal	25,0	25,0	50,0			100	4
Vest-Agder	11,5	19,4	32,7	18,2	18,2	100	165
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-27: Salgsflate i butikkene i kommunene i Vest-Agder. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200- 299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	
1001,00 Kristiansand	3,7	22,2	7,4	14,8	20,4	14,8	14,8	1,9	100
1002,00 Mandal	17,6	17,6	11,8	17,6	17,6	11,8	5,9		100
1003,00 Farsund	10,0		30,0		20,0	30,0	10,0		100
1004,00 Flekkefjord	33,3		25,0	16,7	8,3	16,7			100
1014,00 Vennesla		30,8	15,4	15,4	15,4	23,1			100
1017,00 Songdalen		33,3	16,7	16,7	16,7		16,7		100
1018,00 Søgne		18,2	18,2	27,3	27,3	9,1			100
1021,00 Marnardal			33,3	33,3	33,3				100
1026,00 Åseral	33,3	66,7							100
1027,00 Audnedal			50,0			50,0			100
1029,00 Lindesnes		20,0			40,0	40,0			100
1032,00 Lyngdal	22,2	11,1	11,1		22,2	33,3			100
1034,00 Hægebostad	20,0	20,0	20,0	40,0					100
1037,00 Kvinesdal	18,2	27,3	18,2	9,1	9,1	18,2			100
1046,00 Sirdal	50,0		50,0						100
Vest-Agder	10,9	18,8	15,2	13,9	17,6	16,4	6,7	0,6	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.11 Rogaland

Tabell 19-28: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Rogaland

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm /butikk	Ant innb pr kvkm
1101,00 Egersund	12	3,9	13288	3,6	1107	0,9	430	36	30,9
1102,00 Sandnes	36	11,7	52998	14,2	1472	0,7	303	8	174,9
1103,00 Stavanger	65	21,2	108818	29,2	1674	0,6	70	1	1554,5
1106,00 Haugesund	29	9,4	30362	8,1	1047	1,0	72	2	421,7
1111,00 Sogndal	3	1,0	3358	0,9	1119	0,9	294	98	11,4
1112,00 Lund	4	1,3	3096	0,8	774	1,3	414	104	7,5
1114,00 Bjerkreim	3	1,0	2456	0,7	819	1,2	660	220	3,7
1119,00 Hå	9	2,9	13921	3,7	1547	0,6	255	28	54,6
1120,00 Klepp	7	2,3	13789	3,7	1970	0,5	115	16	119,9
1121,00 Time	10	3,3	13317	3,6	1332	0,8	182	18	73,2
1122,00 Gjesdal	6	2,0	8911	2,4	1485	0,7	609	102	14,6
1124,00 Sola	10	3,3	18915	5,1	1892	0,5	69	7	274,1
1127,00 Randaberg	4	1,3	8773	2,4	2193	0,5	25	6	350,9
1129,00 Forsand	4	1,3	1018	0,3	255	3,9	773	193	1,3
1130,00 Strand	10	3,3	10122	2,7	1012	1,0	215	22	47,1
1133,00 Hjelmeland	8	2,6	2756	0,7	345	2,9	1092	137	2,5
1134,00 Suldal	10	3,3	4043	1,1	404	2,5	1728	173	2,3
1135,00 Sauda	6	2,0	5081	1,4	847	1,2	513	86	9,9
1141,00 Finnøy	10	3,3	2865	0,8	287	3,5	106	11	27,0
1142,00 Rennesøy	5	1,6	3111	0,8	622	1,6	65	13	47,9
1144,00 Kvitsøy	1	0,3	523	0,1	523	1,9	6	6	87,2
1145,00 Bokn	3	1,0	786	0,2	262	3,8	48	16	16,4
1146,00 Tysvær	11	3,6	8828	2,4	803	1,2	419	38	21,1
1149,00 Karmøy	32	10,4	36971	9,9	1155	0,9	228	7	162,2
1151,00 Utsira	1	0,3	256	0,1	256	3,9	6	6	42,7
1154,00 Vindafjord	8	2,6	4848	1,3	606	1,7	444	56	10,9
Rogaland	307	100	373210	100	1216	0,8	9141	30	40,8
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-29: Omsetning i butikker etter kommuner i Rogaland. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00- 34,9 mill	35,0+	To- tal	N
1101,00 Egersund	8,3	25,0	33,3	8,3	25,0	100	12
1102,00 Sandnes	11,1	5,6	27,8	19,4	36,1	100	36
1103,00 Stavanger	13,8	6,2	20,0	23,1	36,9	100	65
1106,00 Haugesund	13,8	20,7	17,2	24,1	24,1	100	29
1111,00 Sogndal			66,7	33,3		100	3
1112,00 Lund		50,0	50,0			100	4
1114,00 Bjerkreim		66,7		33,3		100	3
1119,00 Hå		22,2	33,3		44,4	100	9
1120,00 Klepp		14,3	28,6	42,9	14,3	100	7
1121,00 Time			50,0	30,0	20,0	100	10
1122,00 Gjesdal			50,0	16,7	33,3	100	6
1124,00 Sola			50,0	10,0	40,0	100	10
1127,00 Randaberg			50,0	25,0	25,0	100	4
1129,00 Forsand	75,0		25,0			100	4
1130,00 Strand	20,0	10,0		50,0	20,0	100	10
1133,00 Hjelmeland	37,5	25,0	37,5			100	8
1134,00 Suldal	30,0	30,0	30,0	10,0		100	10
1135,00 Sauda		50,0		33,3	16,7	100	6
1141,00 Finnøy	50,0	40,0		10,0		100	10
1142,00 Rennesøy		60,0		20,0	20,0	100	5
1144,00 Kvitsøy			100,0			100	1
1145,00 Bokn	66,7		33,3			100	3
1146,00 Tysvær	18,2	45,5	18,2	9,1	9,1	100	11
1149,00 Karmøy	21,9	15,6	21,9	28,1	12,5	100	32
1151,00 Utsira		100,0				100	1
1154,00 Vindafjord		37,5	50,0	12,5		100	8
Rogaland	14,7	16,9	25,4	20,2	22,8	100	307
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-30: Salgsflate i butikker i kommunene i Rogaland. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200- 299 kvm	300- 399 kvm	400- 599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	
1101,00 Egersund		25,0	8,3	16,7	16,7	8,3	25,0		100
1102,00 Sandnes	5,6	8,3	19,4	5,6	8,3	27,8	19,4	5,6	100
1103,00 Stavanger	4,6	18,5	9,2	13,8	15,4	21,5	16,9		100
1106,00 Haugesund	20,7	20,7	3,4	10,3	20,7	20,7		3,4	100
1111,00 Sogndal				33,3	66,7				100
1112,00 Lund		25,0	50,0			25,0			100
1114,00 Bjerkreim		66,7				33,3			100
1119,00 Hå			22,2	11,1	11,1	44,4	11,1		100
1120,00 Klepp			14,3	28,6	28,6	14,3	14,3		100
1121,00 Time				50,0	10,0	20,0	20,0		100
1122,00 Gjesdal		16,7	16,7	16,7	33,3		16,7		100
1124,00 Sola			50,0	10,0	10,0	20,0	10,0		100
1127,00 Randaberg			25,0		50,0		25,0		100
1129,00 Forsand	25,0	25,0	25,0	25,0					100
1130,00 Strand	10,0	20,0	10,0	10,0	30,0	20,0			100
1133,00 Hjelmeland	50,0		12,5	37,5					100
1134,00 Suldal	20,0	30,0	20,0	30,0					100
1135,00 Sauda		50,0			33,3	16,7			100
1141,00 Finnøy	40,0	40,0	10,0			10,0			100
1142,00 Rennesøy		20,0	40,0		20,0	20,0			100
1144,00 Kvitsøy		100,0							100
1145,00 Bokn	66,7				33,3				100
1146,00 Tysvær	9,1	54,5	18,2	9,1	9,1				100
1149,00 Karmøy	18,8	21,9	12,5	18,8	9,4	12,5	6,3		100
1151,00 Utsira		100,0							100
1154,00 Vindafjord	12,5	37,5	37,5			12,5			100
Rogaland	10,7	19,5	14,3	13,7	14,0	16,9	9,8	1,0	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.12 Hordaland

Tabell 19-31: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Hordaland

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
1201,00 Bergen	162	34,7	229496	52,7	1417	0,7	465	3	494
1211,00 Etne	8	1,7	3917	0,9	490	2,0	708	89	6
1214,00 Ølen	5	1,1	3287	0,8	657	1,5	185	37	18
1216,00 Sveio	7	1,5	4623	1,1	660	1,5	247	35	19
1219,00 Bømlo	14	3,0	10739	2,5	767	1,3	247	18	43
1221,00 Stord	13	2,8	16144	3,7	1242	0,8	144	11	112
1222,00 Fitjar	5	1,1	2992	0,7	598	1,7	145	29	21
1223,00 Tysnes	9	1,9	2843	0,7	316	3,2	255	28	11
1224,00 Kvinnherad	30	6,4	13196	3,0	440	2,3	1136	38	12
1227,00 Jondal	4	0,9	1151	0,3	288	3,5	208	52	6
1228,00 Odda	11	2,4	7727	1,8	702	1,4	1648	150	5
1231,00 Ullensvang	7	1,5	3562	0,8	509	2,0	1393	199	3
1232,00 Eidfjord	4	0,9	1037	0,2	259	3,9	1502	376	1
1233,00 Ulvik	3	0,6	1222	0,3	407	2,5	722	241	2
1234,00 Granvin	3	0,6	1044	0,2	348	2,9	212	71	5
1235,00 Voss	22	4,7	13726	3,2	624	1,6	1816	83	8
1238,00 Kvam	12	2,6	8592	2,0	716	1,4	616	51	14
1241,00 Fusa	10	2,1	3684	0,8	368	2,7	379	38	10
1242,00 Samnanger	3	0,6	2282	0,5	761	1,3	265	88	9
1243,00 Os	17	3,6	13896	3,2	817	1,2	140	8	99
1244,00 Austevoll	13	2,8	4406	1,0	339	3,0	114	9	39
1245,00 Sund	7	1,5	5160	1,2	737	1,4	99	14	52
1246,00 Fjell	10	2,1	18178	4,2	1818	0,6	147	15	124
1247,00 Askøy	14	3,0	19727	4,5	1409	0,7	100	7	197
1251,00 Vaksdal	7	1,5	4192	1,0	599	1,7	738	105	6
1252,00 Modalen	2	0,4	354	0,1	177	5,6	385	193	1
1253,00 Osterøy	11	2,4	7006	1,6	637	1,6	254	23	28
1256,00 Meland	6	1,3	5353	1,2	892	1,1	91	15	59
1259,00 Øygarden	7	1,5	3623	0,8	518	1,9	66	9	55
1260,00 Radøy	7	1,5	4585	1,1	655	1,5	111	16	41
1263,00 Lindås	21	4,5	12492	2,9	595	1,7	474	23	26
1264,00 Austrheim	4	0,9	2527	0,6	632	1,6	56	14	45
1265,00 Fedje	1	0,2	682	0,2	682	1,5	9	9	76
1266,00 Masfjorden	8	1,7	1774	0,4	222	4,5	558	70	3
Hordaland	467	100	435219	100	932	1,1	15634	33	28
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-32: Omsetning i butikker i kommunene i Hordaland. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0- 19,9 mill	20,00- 34,9 mill	35,0+	Total	N
1201,00 Bergen	11,1	7,4	23,5	22,2	35,8	100	162
1211,00 Etne	25,0	37,5	12,5	25,0		100	8
1214,00 Ølen		60,0	20,0		20,0	100	5
1216,00 Sveio	42,9	28,6	14,3	14,3		100	7
1219,00 Bømlo	14,3	28,6	35,7	14,3	7,1	100	14
1221,00 Stord	7,7		15,4	53,8	23,1	100	13
1222,00 Fitjar	80,0				20,0	100	5
1223,00 Tysnes	55,6	11,1	22,2	11,1		100	9
1224,00 Kvinnherad	26,7	26,7	30,0	10,0	6,7	100	30
1227,00 Jondal	50,0	25,0	25,0			100	4
1228,00 Odda	18,2	36,4	9,1	18,2	18,2	100	11
1231,00 Ullensvang	14,3	42,9	28,6	14,3		100	7
1232,00 Eidfjord	25,0	25,0	50,0			100	4
1233,00 Ulvik	33,3		33,3	33,3		100	3
1234,00 Granvin	33,3		66,7			100	3
1235,00 Voss	36,4	13,6	22,7	9,1	18,2	100	22
1238,00 Kvam	8,3	16,7	33,3	33,3	8,3	100	12
1241,00 Fusa	40,0	30,0	30,0			100	10
1242,00 Samnanger	33,3		33,3	33,3		100	3
1243,00 Os	35,3	11,8	17,6	11,8	23,5	100	17
1244,00 Austevoll	30,8	30,8	23,1	15,4		100	13
1245,00 Sund	14,3	14,3	42,9	14,3	14,3	100	7
1246,00 Fjell			40,0	30,0	30,0	100	10
1247,00 Askøy	21,4		28,6	21,4	28,6	100	14
1251,00 Vaksdal	28,6		42,9	28,6		100	7
1252,00 Modalen	50,0	50,0				100	2
1253,00 Osterøy	9,1	27,3	54,5		9,1	100	11
1256,00 Meland	66,7			16,7	16,7	100	6
1259,00 Øygarden	57,1		14,3	28,6		100	7
1260,00 Radøy	14,3	14,3	42,9	28,6		100	7
1263,00 Lindås	33,3	19,0	9,5	19,0	19,0	100	21
1264,00 Austrheim	25,0	25,0	25,0		25,0	100	4
1265,00 Fedje			100,0			100	1
1266,00 Masfjorden	75,0	12,5	12,5			100	8
Hordaland	22,7	14,6	24,8	18,2	19,7	100	467
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-33: Salgsflate i butikker i kommunene i Hordaland. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
1201,00 Bergen	10,5	13,6	18,5	16,0	17,9	13,6	9,3	0,6	100
1211,00 Etne	37,5	25,0		12,5	25,0				100
1214,00 Ølen		40,0	20,0	20,0	20,0				100
1216,00 Sveio	28,6	42,9	14,3	14,3					100
1219,00 Bømlo	7,1	28,6	21,4	7,1	21,4	14,3			100
1221,00 Stord		7,7	7,7	23,1	7,7	30,8	23,1		100
1222,00 Fitjar	40,0	40,0			20,0				100
1223,00 Tysnes	22,2	22,2	22,2	11,1		22,2			100
1224,00 Kvinnhe- rad	16,7	33,3	23,3	10,0	3,3	13,3			100
1227,00 Jondal		50,0	25,0		25,0				100
1228,00 Odda	9,1	9,1	36,4	18,2	9,1	18,2			100
1231,00 Ullensvang	28,6	28,6	28,6		14,3				100
1232,00 Eidfjord	25,0		50,0	25,0					100
1233,00 Ulvik	33,3	33,3		33,3					100
1234,00 Granvin	33,3	33,3	33,3						100
1235,00 Voss	18,2	31,8	13,6	4,5	22,7		9,1		100
1238,00 Kvam	8,3	8,3	16,7	41,7	16,7	8,3			100
1241,00 Fusa	60,0		20,0	10,0		10,0			100
1242,00 Samnanger	33,3	33,3	33,3						100
1243,00 Os	35,3	17,6	5,9		11,8	17,6	11,8		100
1244,00 Austevoll	7,7	38,5	23,1	15,4	15,4				100
1245,00 Sund		28,6	14,3	28,6	14,3	14,3			100
1246,00 Fjell		10,0	30,0	10,0	20,0	10,0	20,0		100
1247,00 Askøy	21,4	7,1	21,4	7,1	28,6		14,3		100
1251,00 Vaksdal	14,3	14,3	28,6	14,3	14,3	14,3			100
1252,00 Modalen		100,0							100
1253,00 Osterøy		18,2	36,4		27,3	18,2			100
1256,00 Meland		66,7		16,7	16,7				100
1259,00 Øygarden	42,9	14,3	42,9						100
1260,00 Radøy		14,3	14,3	42,9	14,3	14,3			100
1263,00 Lindås	19,0	23,8	14,3	4,8		33,3	4,8		100
1264,00 Austrheim	25,0		25,0	25,0		25,0			100
1265,00 Fedje			100,0						100
1266,00 Masfjorden	50,0	25,0	12,5		12,5				100
Hordaland	15,6	20,1	19,3	13,1	14,1	11,8	5,8	0,2	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.13 Sogn og Fjordane

Tabell 19-34: Butikker, befolkning og innbyggere pr butikk

	Butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Antall butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
1401,00 Flora	16	7,8	11226	10,4	702	1,4	693	43	16,2
1411,00 Gulen	10	4,9	2489	2,3	249	4,0	596	60	4,2
1412,00 Solund	6	2,9	959	0,9	160	6,3	228	38	4,2
1413,00 Hyllestad	4	1,9	1554	1,4	389	2,6	259	65	6,0
1416,00 Høyanger	11	5,3	4677	4,3	425	2,4	907	82	5,2
1417,00 Vik	6	2,9	2965	2,8	494	2,0	828	138	3,6
1418,00 Balestrand	4	1,9	1513	1,4	378	2,6	734	184	2,1
1419,00 Leikanger	4	1,9	2183	2,0	546	1,8	185	46	11,8
1420,00 Sogndal	5	2,4	6666	6,2	1333	0,8	441	88	15,1
1421,00 Aurland	6	2,9	1833	1,7	306	3,3	1489	248	1,2
1422,00 Lærdal	5	2,4	2202	2,0	440	2,3	1341	268	1,6
1424,00 Årdal	6	2,9	5797	5,4	966	1,0	979	163	5,9
1426,00 Luster	13	6,3	5003	4,7	385	2,6	2702	208	1,9
1428,00 Askvoll	12	5,8	3349	3,1	279	3,6	322	27	10,4
1429,00 Fjaler	9	4,4	2964	2,8	329	3,0	418	46	7,1
1430,00 Gaular	6	2,9	2886	2,7	481	2,1	579	97	5,0
1431,00 Jølster	7	3,4	2957	2,7	422	2,4	664	95	4,5
1432,00 Førde	9	4,4	10473	9,7	1164	0,9	590	66	17,8
1433,00 Naustdal	5	2,4	2736	2,5	547	1,8	369	74	7,4
1438,00 Bremanger	8	3,9	4170	3,9	521	1,9	831	104	5,0
1439,00 Vågsøy	10	4,9	6479	6,0	648	1,5	166	17	39,0
1441,00 Selje	9	4,4	3066	2,8	341	2,9	236	26	13,0
1443,00 Eid	5	2,4	5780	5,4	1156	0,9	468	94	12,4
1444,00 Hornindal	2	1,0	1227	1,1	614	1,6	191	96	6,4
1445,00 Gloppen	10	4,9	5769	5,4	577	1,7	1022	102	5,6
1449,00 Stryn	18	8,7	6666	6,2	370	2,7	1382	77	4,8
Sogn og Fjordane	206	100	107589	100	522	1,9	18620	90	5,8
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-35: Omsetning i butikker i kommunene i Sogn og Fjordane. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+		
1401,00 Flora	31,3	12,5	31,3	6,3	18,8	100	16
1411,00 Gulen	20,0	60,0	20,0			100	10
1412,00 Solund	83,3		16,7			100	6
1413,00 Hyllestad	25,0		75,0			100	4
1416,00 Høyanger	54,5	9,1	18,2	9,1	9,1	100	11
1417,00 Vik	50,0	16,7		16,7	16,7	100	6
1418,00 Balestrand	50,0		25,0	25,0		100	4
1419,00 Leikanger		25,0	50,0	25,0		100	4
1420,00 Sogndal	20,0		20,0		60,0	100	5
1421,00 Aurland	16,7	33,3	50,0			100	6
1422,00 Lærdal	20,0	40,0		40,0		100	5
1424,00 Årdal	16,7		33,3	33,3	16,7	100	6
1426,00 Luster	61,5	15,4	7,7	15,4		100	13
1428,00 Askvoll	50,0	33,3	16,7			100	12
1429,00 Fjaler	55,6	22,2	11,1	11,1		100	9
1430,00 Gaular	50,0	16,7	33,3			100	6
1431,00 Jølster	42,9	14,3	28,6	14,3		100	7
1432,00 Førde	22,2		11,1	11,1	55,6	100	9
1433,00 Naustdal	60,0		40,0			100	5
1438,00 Bremanger	25,0	12,5	50,0	12,5		100	8
1439,00 Vågsøy	20,0	30,0	30,0		20,0	100	10
1441,00 Selje	44,4	33,3	11,1	11,1		100	9
1443,00 Eid	20,0	20,0	20,0		40,0	100	5
1444,00 Hornindal			100,0			100	2
1445,00 Gloppen	10,0	30,0	40,0	10,0	10,0	100	10
1449,00 Stryn	44,4	16,7	27,8	5,6	5,6	100	18
Sogn og Fjordane	36,9	18,9	25,7	8,7	9,7	100	206
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-36: Salgsflate etter kommune i Sogn og Fjordane. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200- 299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 +		
Flora	12,5	25,0	6,3		31,3	25,0			100	16
Gulen	20,0	50,0	10,0	10,0	10,0				100	10
Solund	83,3			16,7					100	6
Hyllestad		75,0	25,0						100	4
Høyanger	36,4	18,2	27,3		9,1	9,1			100	11
Vik	50,0	16,7		16,7		16,7			100	6
Balestrand	50,0		50,0						100	4
Leikanger		25,0		50,0	25,0				100	4
Sogndal		20,0			20,0	40,0	20,0		100	5
Aurland	16,7	16,7	33,3	16,7	16,7				100	6
Lærdal	20,0	60,0			20,0				100	5
Årdal	16,7		16,7	33,3	16,7	16,7			100	6
Luster	46,2	38,5		15,4					100	13
Askvoll	16,7	58,3		25,0					100	12
Fjaler	11,1	66,7				22,2			100	9
Gular	33,3	16,7	50,0						100	6
Jølster	28,6	14,3	28,6	28,6					100	7
Førde	22,2		11,1		22,2	33,3	11,1		100	9
Naustdal	20,0	40,0		20,0	20,0				100	5
Bremanger	12,5	37,5	37,5	12,5					100	8
Vågsøy	20,0	10,0	10,0	40,0	20,0				100	10
Selje	33,3	33,3	33,3						100	9
Eid		40,0		20,0		40,0			100	5
Hornindal			50,0	50,0					100	2
Gloppen	10,0	20,0	30,0	20,0	10,0	10,0			100	10
Stryn	33,3	22,2	11,1	5,6	22,2	5,6			100	18
Sogn og Fj	24,3	28,2	14,6	12,6	10,7	8,7	1,0		100	206
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100	4586

19.14 Møre og Romsdal

Tabell 19-37: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Møre og Romsdal

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
1502,00 Molde	20	5,8	23710	9,8	1186	0,8	362	18	65
1503,00 Kristiansund	17	5,0	16925	7,0	996	1,0	22	1	769
1504,00 Ålesund	33	9,6	38855	16,0	1177	0,8	98	3	396
1511,00 Vanylven	14	4,1	3584	1,5	256	3,9	339	24	11
1514,00 Sande	8	2,3	3081	1,3	385	2,6	136	17	23
1515,00 Herøy	10	2,9	8390	3,5	839	1,2	121	12	69
1516,00 Ulstein	6	1,7	6541	2,7	1090	0,9	97	16	67
1517,00 Hareid	6	1,7	4748	2,0	791	1,3	82	14	58
1519,00 Volda	11	3,2	8322	3,4	757	1,3	548	50	15
1520,00 Ørsta	15	4,4	10276	4,2	685	1,5	803	54	13
1523,00 Ørskog	3	0,9	2076	0,9	692	1,4	130	43	16
1524,00 Norddal	6	1,7	1960	0,8	327	3,1	941	157	2
1525,00 Stranda	8	2,3	4677	1,9	585	1,7	867	108	5
1526,00 Stordal	2	0,6	1052	0,4	526	1,9	249	125	4
1528,00 Sykkylven	10	2,9	7280	3,0	728	1,4	337	34	22
1529,00 Skodje	4	1,2	3513	1,4	878	1,1	120	30	29
1531,00 Sula	8	2,3	7070	2,9	884	1,1	59	7	120
1532,00 Giske	9	2,6	6344	2,6	705	1,4	40	4	159
1534,00 Haram	15	4,4	8774	3,6	585	1,7	257	17	34
1535,00 Vestnes	8	2,3	6530	2,7	816	1,2	354	44	18
1539,00 Rauma	14	4,1	7415	3,0	530	1,9	1501	107	5
1543,00 Nesset	6	1,7	3289	1,4	548	1,8	1049	175	3
1545,00 Midsund	5	1,5	1978	0,8	396	2,5	94	19	21
1546,00 Sandøy	6	1,7	1332	0,5	222	4,5	20	3	67
1547,00 Aukra	4	1,2	2978	1,2	745	1,3	59	15	50
1548,00 Fræna	13	3,8	9005	3,7	693	1,4	368	28	24
1551,00 Eide	5	1,5	3193	1,3	639	1,6	153	31	21
1554,00 Averøy	10	2,9	5409	2,2	541	1,8	174	17	31
1556,00 Frei	3	0,9	5199	2,1	1733	0,6	65	22	80
1557,00 Gjemnes	6	1,7	2683	1,1	447	2,2	382	64	7
1560,00 Tingvoll	6	1,7	3148	1,3	525	1,9	337	56	9
1563,00 Sunndal	9	2,6	7368	3,0	819	1,2	1712	190	4
1566,00 Surnadal	13	3,8	6252	2,6	481	2,1	1366	105	5
1567,00 Rindal	3	0,9	2138	0,9	713	1,4	641	214	3
1569,00 Aure	7	2,0	2782	1,1	397	2,5	503	72	6
1571,00 Halså	7	2,0	1808	0,7	258	3,9	304	43	6
1572,00 Tustna	3	0,9	1041	0,4	347	2,9	140	47	7
1573,00 Smøla	10	2,9	2432	1,0	243	4,1	275	28	9
Møre og Romsdal	343	100	243158	100	709	1,4	15104	44	16
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-38: Omsetning i butikker i kommunene i Møre og Romsdal. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+		N
1502,00 Molde	10,0	5,0	25,0	40,0	20,0	100	20
1503,00 Kristiansund		11,8	52,9	11,8	23,5	100	17
1504,00 Ålesund	6,06	12,12	24,24	27,27	30,30	100	33
1511,00 Vanylven	50,00	21,43	28,57			100	14
1514,00 Sande		50,00	50,00			100	8
1515,00 Herøy	20,00	10,00	50,00		20,00	100	10
1516,00 Ulstein		16,67	33,33	16,67	33,33	100	6
1517,00 Hareid	33,33	16,67	16,67	33,33		100	6
1519,00 Volda	27,27		36,36	18,18	18,18	100	11
1520,00 Ørsta	33,33	20,00	33,33		13,33	100	15
1523,00 Ørskog		33,33		66,67		100	3
1524,00 Norrdal	16,67	33,33	33,33	16,67		100	6
1525,00 Stranda	12,50		75,00	12,50		100	8
1526,00 Stordal		50,00	50,00			100	2
1528,00 Sykkylven	20,00	30,00	30,00	10,00	10,00	100	10
1529,00 Skodje		25,00	75,00			100	4
1531,00 Sula		12,50	75,00	12,50		100	8
1532,00 Giske	22,22		55,56	22,22		100	9
1534,00 Haram	20,00	20,00	46,67	13,33		100	15
1535,00 Vestnes	12,50	12,50	37,50	25,00	12,50	100	8
1539,00 Rauma	35,71	21,43	14,29	28,57		100	14
1543,00 Nesset	33,33	16,67	16,67	33,33		100	6
1545,00 Midsund	60,00		20,00	20,00		100	5
1546,00 Sandøy	50,00	16,67	16,67	16,67		100	6
1547,00 Aukra			100,00			100	4
1548,00 Fræna	23,08	7,69	53,85	7,69	7,69	100	13
1551,00 Eide		20,00	60,00	20,00		100	5
1554,00 Averøy		50,00	40,00	10,00		100	10
1556,00 Frei			66,67	33,33		100	3
1557,00 Gjemnes	16,67	50,00	16,67	16,67		100	6
1560,00 Tingvoll	16,67	16,67	50,00	16,67		100	6
1563,00 Sunndal	22,22	33,33	22,22		22,22	100	9
1566,00 Surnadal	30,77	30,77	15,38	15,38	7,69	100	13
1567,00 Rindal		66,67		33,33		100	3
1569,00 Aure	14,29	57,14	14,29	14,29		100	7
1571,00 Halså	42,86	28,57	28,57			100	7
1572,00 Tustna		66,67	33,33			100	3
1573,00 Smøla	20,00	50,00	30,00			100	10
Møre og Romsdal	18,37	20,70	35,86	15,74	9,33	100	343
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-39: Salgsflate i butikker i kommunene i Møre og Romsdal. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200-299 kvm	300- 399 kvm	400-599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
1502,00 Molde		15,0	10,0	25,0	20,0	25,0	5,0		100
1503,00 Kristiansund		23,5	35,3	5,9	5,9	29,4			100
1504,00 Ålesund	6,1	9,1	15,2	21,2	21,2	18,2	6,1	3,0	100
1511,00 Vanylven	7,1	35,7	35,7		21,4				100
1514,00 Sande	12,5	50,0	37,5						100
1515,00 Herøy		20,0	50,0		20,0	10,0			100
1516,00 Ulstein		16,7	16,7	16,7	50,0				100
1517,00 Hareid	16,7	16,7	16,7	33,3	16,7				100
1519,00 Volda		54,5	9,1	9,1	27,3				100
1520,00 Ørsta	6,7	40,0	20,0	6,7	20,0		6,7		100
1523,00 Ørskog		66,7			33,3				100
1524,00 Norddal	16,7	33,3		33,3	16,7				100
1525,00 Stranda		12,5	62,5	12,5	12,5				100
1526,00 Stordal		50,0	50,0						100
1528,00 Sykkylven	10,0	30,0	20,0		30,0	10,0			100
1529,00 Skodje		25,0			75,0				100
1531,00 Sula		25,0		37,5	25,0	12,5			100
1532,00 Giske		11,1	44,4	11,1	33,3				100
1534,00 Haram	13,3	46,7	13,3	6,7	20,0				100
1535,00 Vestnes	12,5	12,5	25,0	12,5	25,0	12,5			100
1539,00 Rauma	21,4	42,9	14,3	14,3	7,1				100
1543,00 Nesset	16,7	33,3		16,7	16,7	16,7			100
1545,00 Midsund	20,0	40,0	20,0			20,0			100
1546,00 Sandøy	50,0	33,3		16,7					100
1547,00 Aukra			25,0	50,0	25,0				100
1548,00 Fræna		30,8	23,1	15,4	23,1	7,7			100
1551,00 Eide		20,0	20,0	20,0	40,0				100
1554,00 Averøy		30,0	40,0	20,0	10,0				100
1556,00 Frei			66,7	33,3					100
1557,00 Gjemnes	16,7	16,7	16,7	16,7	33,3				100
1560,00 Tingvoll	16,7	16,7	33,3	33,3					100
1563,00 Sunndal	22,2	22,2	22,2		11,1	22,2			100
1566,00 Surnadal	15,4	46,2	7,7		15,4	15,4			100
1567,00 Rindal	33,3			33,3	33,3				100
1569,00 Aure	14,3	57,1	28,6						100
1571,00 Halså		42,9	28,6	14,3	14,3				100
1572,00 Tustna		66,7		33,3					100
1573,00 Smøla	10,0	60,0	30,0						100
Møre og Romsdal	8,2	29,4	21,9	13,1	18,1	7,9	1,2	0,3	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.15 Sør-Trøndelag

Tabell 19-40: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Sør-Trøndelag

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
1601,00 Trondheim	93	34,4	148859	56,6	1601	0,6	342	4	435
1612,00 Hemne	6	2,2	4324	1,6	721	1,4	659	110	7
1613,00 Snillfjord	3	1,1	1093	0,4	364	2,7	508	169	2
1617,00 Hitra	14	5,2	4038	1,5	288	3,5	680	49	6
1620,00 Frøya	16	5,9	4115	1,6	257	3,9	231	14	18
1621,00 Ørland	6	2,2	5037	1,9	840	1,2	71	12	71
1622,00 Agdenes	6	2,2	1783	0,7	297	3,4	318	53	6
1624,00 Rissa	12	4,4	6503	2,5	542	1,8	621	52	10
1627,00 Bjugn	7	2,6	4696	1,8	671	1,5	382	55	12
1630,00 Åfjord	7	2,6	3403	1,3	486	2,1	955	136	4
1632,00 Roan	5	1,9	1121	0,4	224	4,5	373	75	3
1633,00 Osen	6	2,2	1194	0,5	199	5,0	386	64	3
1634,00 Oppdal	8	3,0	6288	2,4	786	1,3	2273	284	3
1635,00 Rennebu	6	2,2	2700	1,0	450	2,2	936	156	3
1636,00 Meldal	8	3,0	3991	1,5	499	2,0	633	79	6
1638,00 Orkdal	10	3,7	10250	3,9	1025	1,0	593	59	17
1640,00 Røros	7	2,6	5545	2,1	792	1,3	1956	279	3
1644,00 Holtålen	4	1,5	2239	0,9	560	1,8	1209	302	2
1648,00 Midtre Gauldal	9	3,3	5779	2,2	642	1,6	1861	207	3
1653,00 Melhus	11	4,1	13169	5,0	1197	0,8	696	63	19
1657,00 Skaun	7	2,6	5843	2,2	835	1,2	224	32	26
1662,00 Klæbu	3	1,1	4875	1,9	1625	0,6	185	62	26
1663,00 Malvik	7	2,6	11132	4,2	1590	0,6	172	25	65
1664,00 Selbu	7	2,6	3926	1,5	561	1,8	1235	176	3
1665,00 Tydal	2	0,7	949	0,4	475	2,1	1331	666	1
Sør-Trøndelag	270	100	262852	100	974	1,0	18832	70	14
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-41: Omsetning i butikker i kommunene i Sør-Trøndelag. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0- 19,9 mill	20,00- 34,9 mill	35,0+	Total	N
1601,00 Trondheim	4,3	6,5	19,4	35,5	34,4	100	93
1612,00 Hemne	16,7	16,7	33,3	16,7	16,7	100	6
1613,00 Snillfjord	33,3	66,7				100	3
1617,00 Hitra	21,4	21,4	42,9	14,3		100	14
1620,00 Frøya	50,0	25,0	18,8		6,3	100	16
1621,00 Ørland		33,3	16,7	33,3	16,7	100	6
1622,00 Agdenes	50,0	33,3	16,7			100	6
1624,00 Rissa	25,0	25,0	33,3	8,3	8,3	100	12
1627,00 Bjugn	28,6	14,3	28,6	28,6		100	7
1630,00 Åfjord	28,6	28,6	14,3	28,6		100	7
1632,00 Roan	40,0	60,0				100	5
1633,00 Osen	83,3		16,7			100	6
1634,00 Oppdal	50,0			25,0	25,0	100	8
1635,00 Rennebu	33,3	33,3	16,7	16,7		100	6
1636,00 Meldal	37,5		50,0	12,5		100	8
1638,00 Orkdal	20,0	10,0	20,0	20,0	30,0	100	10
1640,00 Røros	14,3	14,3	28,6	14,3	28,6	100	7
1644,00 Holtålen	25,0		50,0	25,0		100	4
1648,00 Midtre Gauldal	11,1	22,2	44,4	11,1	11,1	100	9
1653,00 Melhus		9,1	45,5	27,3	18,2	100	11
1657,00 Skaun		28,6	42,9	28,6		100	7
1662,00 Klæbu		66,7			33,3	100	3
1663,00 Malvik	14,3		42,9	14,3	28,6	100	7
1664,00 Selbu	28,6	28,6	28,6	14,3		100	7
1665,00 Tydal		50,0	50,0			100	2
Sør-Trøndelag	18,9	15,9	25,2	21,9	18,1	100	270
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-42: Salgsflate i butikker i kommune i Sør-Trøndelag. Prosent

	u 100 kvm	100-199 kvm	200- 299 kvm	300-399 kvm	400- 599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
1601,00 Trondheim		16,3	14,1	15,2	30,4	10,9	12,0	1,1	100
1612,00 Hemne		33,3		16,7	50,0				100
1613,00 Snillfjord	33,3	66,7							100
1617,00 Hitra	7,1	42,9	14,3	21,4	14,3				100
1620,00 Frøya	43,8	31,3	6,3	18,8					100
1621,00 Ørland		16,7	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7		100
1622,00 Agdenes	50,0	16,7	16,7	16,7					100
1624,00 Rissa	8,3	25,0	25,0	16,7	25,0				100
1627,00 Bjugn	14,3	28,6		14,3	28,6	14,3			100
1630,00 Åfjord	14,3	42,9		28,6	14,3				100
1632,00 Roan		40,0	60,0						100
1633,00 Osen	66,7		16,7	16,7					100
1634,00 Oppdal	12,5	37,5	12,5	12,5	12,5		12,5		100
1635,00 Rennebu		66,7	16,7		16,7				100
1636,00 Meldal	12,5	25,0	25,0	37,5					100
1638,00 Orkdal	10,0	10,0	20,0	20,0	30,0		10,0		100
1640,00 Røros		14,3	28,6	28,6	14,3		14,3		100
1644,00 Holtålen	25,0	25,0	25,0	25,0					100
1648,00 Midtre Gaul- dal		33,3	22,2	22,2	22,2				100
1653,00 Melhus		9,1	36,4	36,4	9,1	9,1			100
1657,00 Skaun		42,9	14,3	28,6	14,3				100
1662,00 Klæbu		33,3		66,7					100
1663,00 Malvik	14,3	14,3	14,3	14,3	28,6		14,3		100
1664,00 Selbu	14,3	42,9			42,9				100
1665,00 Tydal		50,0	50,0						100
Sør-Trøndelag	9,3	24,9	16,0	18,2	20,4	4,8	5,9	0,4	100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.16 Nord-Trøndelag

Tabell 19-43: Butikker, innbyggere og kvadratkilometer, og forholdet mellom disse. Kommunene i Nord-Trøndelag

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm /butikk	Ant innb pr kvkm
1702,00 Steinkjer	20	12,0	20459	16,1	1023	1,0	1563	78	13
1703,00 Namsos	12	7,2	12325	9,7	1027	1,0	775	65	16
1711,00 Meråker	4	2,4	2637	2,1	659	1,5	1273	318	2
1714,00 Stjørdal	14	8,4	18238	14,3	1303	0,8	923	66	20
1717,00 Frosta	4	2,4	2430	1,9	608	1,6	76	19	32
1718,00 Leksvik	5	3,0	3512	2,8	702	1,4	431	86	8
1719,00 Levanger	16	9,6	17501	13,8	1094	0,9	656	41	27
1721,00 Verdal	15	9,0	13644	10,7	910	1,1	1548	103	9
1723,00 Mosvik	3	1,8	925	0,7	308	3,2	219	73	4
1724,00 Verran	4	2,4	2733	2,2	683	1,5	602	151	5
1725,00 Namdalseid	6	3,6	1831	1,4	305	3,3	769	128	2
1729,00 Inderøy	7	4,2	5802	4,6	829	1,2	146	21	40
1736,00 Snåsa	3	1,8	2397	1,9	799	1,3	2329	776	1
1738,00 Lierne	6	3,6	1565	1,2	261	3,8	2972	495	1
1739,00 Røyrvik	1	0,6	595	0,5	595	1,7	1587	1587	0
1740,00 Namsskogan	4	2,4	989	0,8	247	4,0	1416	354	1
1742,00 Grong	5	3,0	2565	2,0	513	1,9	1140	228	2
1743,00 Høylandet	4	2,4	1335	1,1	334	3,0	756	189	2
1744,00 Overhalla	5	3,0	3659	2,9	732	1,4	730	146	5
1748,00 Fosnes	2	1,2	794	0,6	397	2,5	546	273	1
1749,00 Flatanger	4	2,4	1238	1,0	310	3,2	458	115	3
1750,00 Vikna	6	3,6	3867	3,0	645	1,6	310	52	12
1751,00 Nærøy	14	8,4	5353	4,2	382	2,6	1065	76	5
1755,00 Leka	3	1,8	714	0,6	238	4,2	108	36	7
Nord-Trøndelag	167	100	127108	100	761	1,3	22396	134	6
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	3237759	71	14

Tabell 19-44: Omsetning i butikker etter kommunene i Nord-Trøndelag. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+	Total	N
1702,00 Steinkjer	10,0	20,0	25,0	20,0	25,0	100	20
1703,00 Namsos	8,3	16,7	25,0	33,3	16,7	100	12
1711,00 Meråker	50,0			50,0		100	4
1714,00 Stjørdal	21,4		21,4	28,6	28,6	100	14
1717,00 Frosta	25,0	25,0	25,0	25,0		100	4
1718,00 Leksvik	20,0		60,0		20,0	100	5
1719,00 Levanger	6,3	31,3	31,3	6,3	25,0	100	16
1721,00 Verdal	40,0	6,7	20,0	20,0	13,3	100	15
1723,00 Mosvik	33,3	66,7				100	3
1724,00 Verran	50,0		25,0	25,0		100	4
1725,00 Namdalseid	50,0	33,3	16,7			100	6
1729,00 Inderøy	14,3	14,3	57,1		14,3	100	7
1736,00 Snåsa	33,3	33,3			33,3	100	3
1738,00 Lierne	50,0	33,3	16,7			100	6
1739,00 Røyrvik			100,0			100	1
1740,00 Namsskogan	75,0		25,0			100	4
1742,00 Grong	20,0	20,0	40,0	20,0		100	5
1743,00 Høylandet	50,0	25,0	25,0			100	4
1744,00 Overhalla	20,0		80,0			100	5
1748,00 Fosnes		100,0				100	2
1749,00 Flatanger	50,0	25,0	25,0			100	4
1750,00 Vikna	33,3	16,7	16,7	16,7	16,7	100	6
1751,00 Nærøy	35,7	28,6	28,6		7,1	100	14
1755,00 Leka	33,3	33,3	33,3			100	3
Nord-Trøndelag	26,9	19,2	27,5	13,2	13,2	100	167
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-45: Salgsflate i butikkene i kommunene i Nord-Trøndelag. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600- 999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 km+	Total
1702,00 Steinkjer	20,0	10,0	15,0	20,0	10,0	20,0	5,0		100
1703,00 Namsos		8,3	25,0	41,7	16,7	8,3			100
1711,00 Meråker		25		50	25				100
1714,00 Stjørdal	14,3	14,3	7,1	14,3	21,4	14,3	14,3		100
1717,00 Frosta	25,0	25,0		25,0	25,0				100
1718,00 Leksvik			60,0		20,0	20,0			100
1719,00 Levanger	12,5	18,8	25,0	12,5	6,3	25,0			100
1721,00 Verdal	33,3	20,0	6,7	6,7	13,3	20,0			100
1723,00 Mosvik		66,7	33,3						100
1724,00 Verran	50,0				25,0	25,0			100
1725,00 Namdalseid	16,7	50,0	33,3						100
1729,00 Inderøy		28,6	14,3	28,6	28,6				100
1736,00 Snåsa	33,3		33,3		33,3				100
1738,00 Lierne	16,7	50,0	16,7			16,7			100
1739,00 Røyrvik			100,0						100
1740,00 Namsskogan		25,0	75,0						100
1742,00 Grong		40,0		20,0	40,0				100
1743,00 Høylandet	25,0	25,0	50,0						100
1744,00 Overhalla		20,0	20,0	20,0	20,0	20,0			100
1748,00 Fosnes		50,0		50,0					100
1749,00 Flatanger	50,0		25,0	25,0					100
1750,00 Vikna	16,7		50,0		33,3				100
1751,00 Nærøy	7,1	28,6	42,9	14,3		7,1			100
1755,00 Leka	33,3	33,3		33,3					100
Nord-Trøndelag	15,0	20,4	22,8	15,6	13,2	11,4	1,8		100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.17 Nordland

Tabell 19-46: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Nordland

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
1804,00 Bodø	39	10,5	41367	17,3	1061	0,9	921	24	45
1805,00 Narvik	17	4,6	18600	7,8	1094	0,9	2041	120	9
1811,00 Bindal	6	1,6	1921	0,8	320	3,1	1262	210	2
1812,00 Sømna	4	1,1	2116	0,9	529	1,9	193	48	11
1813,00 Brønnøy	9	2,4	7433	3,1	826	1,2	1040	116	7
1815,00 Vega	6	1,6	1414	0,6	236	4,2	159	27	9
1816,00 Vevelstad	4	1,1	592	0,2	148	6,8	530	133	1
1818,00 Herøy	8	2,2	1881	0,8	235	4,3	62	8	30
1820,00 Alstahaug	13	3,5	7440	3,1	572	1,7	215	17	35
1822,00 Leirfjord	4	1,1	2242	0,9	561	1,8	444	111	5
1824,00 Vefsn	12	3,2	13553	5,7	1129	0,9	1822	152	7
1825,00 Grane	4	1,1	1652	0,7	413	2,4	2017	504	1
1826,00 Hattfjelldal	2	0,5	1634	0,7	817	1,2	2683	1342	1
1827,00 Dønna	6	1,6	1582	0,7	264	3,8	193	32	8
1828,00 Nesna	6	1,6	1882	0,8	314	3,2	202	34	9
1832,00 Hemnes	8	2,2	4689	2,0	586	1,7	1594	199	3
1833,00 Rana	18	4,8	25255	10,6	1403	0,7	4464	248	6
1834,00 Lurøy	9	2,4	2107	0,9	234	4,3	262	29	8
1835,00 Træna	2	0,5	466	0,2	233	4,3	15	8	31
1836,00 Rødøy	9	2,4	1570	0,7	174	5,7	706	78	2
1837,00 Meløy	16	4,3	6796	2,8	425	2,4	871	54	8
1838,00 Gildeskål	10	2,7	2351	1,0	235	4,3	664	66	4
1839,00 Beiarn	4	1,1	1311	0,5	328	3,1	1226	307	1
1840,00 Saltdal	4	1,1	4887	2,0	1222	0,8	2213	553	2
1841,00 Fauske	10	2,7	9632	4,0	963	1,0	1208	121	8
1842,00 Skjerstad	2	0,5	1098	0,5	549	1,8	465	233	2
1845,00 Sørfold	6	1,6	2367	1,0	395	2,5	1654	276	1
1848,00 Steigen	9	2,4	2977	1,2	331	3,0	1013	113	3
1849,00 Hamarøy	8	2,2	2008	0,8	251	4,0	1038	130	2
1850,00 Tysfjord	6	1,6	2302	1,0	384	2,6	1463	244	2
1851,00 Lødingen	8	2,2	2471	1,0	309	3,2	531	66	5
1852,00 Tjeldsund	3	0,8	1527	0,6	509	2,0	317	106	5
1853,00 Evenes	2	0,5	1523	0,6	762	1,3	242	121	6
1854,00 Ballangen	5	1,3	2775	1,2	555	1,8	930	186	3
1856,00 Røst	1	0,3	666	0,3	666	1,5	11	11	61
1857,00 Værøy	3	0,8	775	0,3	258	3,9	18	6	43
1859,00 Flakstad	7	1,9	1575	0,7	225	4,4	180	26	9
1860,00 Vestvågøy	17	4,6	10750	4,5	632	1,6	422	25	25
1865,00 Vågan	16	4,3	9229	3,9	577	1,7	477	30	19

	Ant butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
1866,00 Hadsel	12	3,2	8321	3,5	693	1,4	566	47	15
1867,00 Bø	5	1,3	3288	1,4	658	1,5	248	50	13
1868,00 Øksnes	6	1,6	4758	2,0	793	1,3	317	53	15
1870,00 Sortland	9	2,4	9230	3,9	1026	1,0	577	64	16
1871,00 Andøy	12	3,2	5744	2,4	479	2,1	659	55	9
1874,00 Moskenes	5	1,3	1352	0,6	270	3,7	120	24	11
Nordland	372	100	239109	100	643	1,6	38327	103	6
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Arealet kvadratkilometer for Vefsn er hentet fra fakta om kommuner fra SSB, <http://www.ssb.no/kommuner/>. Kvadratkilometer for de enkelte kommuner stemmer ikke med summen som står i rekken for totaltall. Denne summen er hentet fra arealoversikten for Nordlands fylkeskommune; Kommunenøkkel 2000

Tabell 19-47: Omsetning i butikker i kommunene i Nordland. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+	Total	N
1804,00 Bodø	10,3	7,7	35,9	25,6	20,5	100	39
1805,00 Narvik		11,8	35,3	23,5	29,4	100	17
1811,00 Bindal	50,0	33,3	16,7			100	6
1812,00 Sømna	25,0	25,0		50,0		100	4
1813,00 Brønnøy	33,3		33,3	11,1	22,2	100	9
1815,00 Vega	50,0	16,7	33,3			100	6
1816,00 Vevelstad	75,0		25,0			100	4
1818,00 Herøy	62,5	12,5	12,5	12,5		100	8
1820,00 Alstahaug	46,2	7,7		38,5	7,7	100	13
1822,00 Leirfjord	50,0		25,0	25,0		100	4
1824,00 Vefsn	25,0		8,3	33,3	33,3	100	12
1825,00 Grane	50,0		50,0			100	4
1826,00 Hattfjelldal			100,0			100	2
1827,00 Dønna	33,3	50,0	16,7			100	6
1828,00 Nesna	50,0	16,7	16,7	16,7		100	6
1832,00 Hemnes	25,0	37,5	12,5	25,0		100	8
1833,00 Rana		11,1	33,3	11,1	44,4	100	18
1834,00 Lurøy	33,3	44,4	22,2			100	9
1835,00 Træna	50,0		50,0			100	2
1836,00 Rødøy	66,7	11,1	22,2			100	9
1837,00 Meløy	18,8	37,5	25,0	18,8		100	16
1838,00 Gildeskål	30,0	50,0	20,0			100	10
1839,00 Beiarn	25,0	25,0	50,0			100	4
1840,00 Saltdal	25,0			50,0	25,0	100	4
1841,00 Fauske	10,0	10,0	40,0	10,0	30,0	100	10
1842,00 Skjerstad		50,0	50,0			100	2
1845,00 Sørfold	66,7	16,7		16,7		100	6
1848,00 Steigen	33,3	11,1	44,4	11,1		100	9
1849,00 Hamarøy	37,5	37,5	25,0			100	8
1850,00 Tysfjord	33,3	16,7	50,0			100	6

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+	To- tal	N
1851,00 Lødingen	50,0	12,5	37,5			100	8
1852,00 Tjeldsund	33,3	33,3	33,3			100	3
1853,00 Evenes	50,0			50,0		100	2
1854,00 Ballangen	40,0	20,0		40,0		100	5
1856,00 Røst			100,0			100	1
1857,00 Værøy	33,3		66,7			100	3
1859,00 Flakstad	85,7		14,3			100	7
1860,00 Vestvågøy	23,5	35,3	23,5	5,9	11,8	100	17
1865,00 Vågan	37,5	18,8	18,8	12,5	12,5	100	16
1866,00 Hadsel	16,7	25,0	33,3	25,0		100	12
1867,00 Bø	20,0	20,0	40,0	20,0		100	5
1868,00 Øksnes	33,3	16,7	16,7	16,7	16,7	100	6
1870,00 Sortland	22,2	22,2		22,2	33,3	100	9
1871,00 Andøy	25,0	33,3	16,7	25,0		100	12
1874,00 Moskenes	20,0	60,0	20,0			100	5
Nordland	29,3	19,1	25,5	15,3	10,8	100	372
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

Tabell 19-48: Salgsflate i butikkene i kommunene i Nordland. Prosent

	u 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300- 399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
1804,00 Bodø	7,7	7,7	15,4	12,8	30,8	20,5	5,1	100	
1805,00 Narvik		17,6	5,9	23,5	23,5	23,5	5,9	100	
1811,00 Bindal	33,3	16,7	50,0					100	
1812,00 Sømna	25,0	25,0	50,0					100	
1813,00 Brønnøy	22,2	22,2	11,1	22,2	22,2			100	
1815,00 Vega	33,3	66,7						100	
1816,00 Vevelstad	75,0	25,0						100	
1818,00 Herøy	37,5	37,5	25,0					100	
1820,00 Alstahaug	30,8	7,7	23,1	7,7	23,1	7,7		100	
1822,00 Leirfjord	50,0		25,0	25,0				100	
1824,00 Vefsn	8,3	16,7	16,7		41,7	16,7		100	
1825,00 Grane	50,0	25,0		25,0				100	
1826,00 Hattfjelldal				50,0		50,0		100	
1827,00 Dønna	33,3	50,0	16,7					100	
1828,00 Nesna		50,0	33,3	16,7				100	
1832,00 Hemnes		37,5	25,0	25,0	12,5			100	
1833,00 Rana	5,6	11,1	16,7	11,1	22,2	27,8	5,6	100	
1834,00 Lurøy	22,2	77,8						100	
1835,00 Træna	50,0			50,0				100	
1836,00 Rødøy	44,4	22,2	22,2	11,1				100	
1837,00 Meløy	25,0	18,8	18,8	18,8	18,8			100	
1838,00 Gildeskål	50,0	30,0	10,0	10,0				100	
1839,00 Beiarn	25,0	25,0		25,0		25,0		100	
1840,00 Saltdal	25,0			25,0	25,0	25,0		100	
1841,00 Fauske		10,0	30,0	20,0	20,0	20,0		100	

	u 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300- 399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
1842,00 Skjerstad		50,0		50,0					100
1845,00 Sørfold	33,3	16,7	16,7	33,3					100
1848,00 Steigen	22,2	33,3	11,1		33,3				100
1849,00 Hamarøy	12,5	37,5	25,0		25,0				100
1850,00 Tysfjord	16,7	16,7	16,7	33,3		16,7			100
1851,00 Lødingen	12,5	37,5	25,0	25,0					100
1852,00 Tjeldsund		66,7		33,3					100
1853,00 Evenes		50,0			50,0				100
1854,00 Ballangen		40,0	20,0	20,0	20,0				100
1856,00 Røst					100,0				100
1857,00 Værøy		66,7		33,3					100
1859,00 Flakstad	57,1	28,6	14,3						100
1860,00 Vestvågøy	5,9	29,4	17,6	11,8	17,6	17,6			100
1865,00 Vågan	31,3	25,0	6,3	12,5	12,5	12,5			100
1866,00 Hadsel		41,7	8,3	16,7	16,7	16,7			100
1867,00 Bø	20,0		20,0	40,0	20,0				100
1868,00 Øksnes	16,7	16,7	33,3	16,7		16,7			100
1870,00 Sortland		33,3	11,1		33,3	11,1	11,1		100
1871,00 Andøy		33,3	33,3	25,0		8,3			100
1874,00 Moskenes		80,0			20,0				100
Nordland	17,5	26,1	16,1	14,0	15,3	9,7	1,3		100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.18 Troms

Tabell 19-49: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Troms

	Antall butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm /butikk	Ant innb pr kvkm
1901,00 Harstad	21	10,1	23025	15,2	1096	0,9	364	17	63
1902,00 Tromsø	45	21,6	59145	39,1	1314	0,8	2558	57	23
1911,00 Kvæfjord	4	1,9	3287	2,2	822	1,2	658	165	5
1913,00 Skånland	4	1,9	3109	2,1	777	1,3	494	124	6
1915,00 Bjarkøy	3	1,4	602	0,4	201	5,0	75	25	8
1917,00 Ibestad	6	2,9	1763	1,2	294	3,4	242	40	7
1919,00 Gratangen	3	1,4	1345	0,9	448	2,2	313	104	4
1920,00 Lavangen	2	1,0	1052	0,7	526	1,9	304	152	3
1922,00 Bardu	3	1,4	3889	2,6	1296	0,8	2698	899	1
1923,00 Salangen	3	1,4	2346	1,6	782	1,3	457	152	5
1924,00 Målselv	12	5,8	7054	4,7	588	1,7	3322	277	2
1925,00 Sørreisa	3	1,4	3294	2,2	1098	0,9	361	120	9
1926,00 Dyrøy	3	1,4	1337	0,9	446	2,2	290	97	5
1927,00 Tranøy	5	2,4	1695	1,1	339	2,9	523	105	3
1928,00 Torsken	6	2,9	1166	0,8	194	5,1	246	41	5
1929,00 Berg	2	1,0	1111	0,7	556	1,8	288	144	4
1931,00 Lenvik	16	7,7	11039	7,3	690	1,4	895	56	12
1933,00 Balsfjord	16	7,7	5749	3,8	359	2,8	1494	93	4
1936,00 Karlsøy	11	5,3	2496	1,7	227	4,4	1040	95	2
1938,00 Lyngen	9	4,3	3225	2,1	358	2,8	810	90	4
1939,00 Storfjord	4	1,9	1872	1,2	468	2,1	1538	385	1
1940,00 Gáivuotna Kåfjord	7	3,4	2369	1,6	338	3,0	997	142	2
1941,00 Skjervøy	4	1,9	2934	1,9	734	1,4	473	118	6
1942,00 Nordreisa	10	4,8	4821	3,2	482	2,1	3435	344	1
1943,00 Kvænangen	6	2,9	1435	0,9	239	4,2	2110	352	1
Troms	208	100	151160	100	727	1,4	25984	125	6
Hele landet	4586	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-50: Omsetning i butikkene i kommunene i Troms. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+	Total	N
1901,00 Harstad	9,5	38,1	23,8	9,5	19,0	100	21
1902,00 Tromsø	15,6	13,3	15,6	24,4	31,1	100	45
1911,00 Kvæfjord	25,0		25,0	25,0	25,0	100	4
1913,00 Skånland			75,0	25,0		100	4
1915,00 Bjarkøy	66,7	33,3				100	3
1917,00 Ibestad	50,0	16,7	33,3			100	6
1919,00 Gratangen	33,3	33,3	33,3			100	3
1920,00 Lavangen	50,0		50,0			100	2
1922,00 Bardu				33,3	66,7	100	3
1923,00 Salangen		33,3	33,3	33,3		100	3
1924,00 Målselv	41,7	8,3	25,0	16,7	8,3	100	12
1925,00 Sørreisa		33,3		66,7		100	3
1926,00 Dyrøy	33,3		66,7			100	3
1927,00 Tranøy	60,0	40,0				100	5
1928,00 Torsken	50,0	50,0				100	6
1929,00 Berg		100,0				100	2
1931,00 Lenvik	37,5	18,8	12,5		31,3	100	16
1933,00 Balsfjord	50,0	25,0	12,5	12,5		100	16
1936,00 Karlsøy	54,5	36,4	9,1			100	11
1938,00 Lyngen	66,7	11,1		22,2		100	9
1939,00 Storfjord		75,0	25,0			100	4
1940,00 Gáivuotna Kåfjord	28,6	28,6	42,9			100	7
1941,00 Skjervøy	25,0	25,0		50,0		100	4
1942,00 Nordreisa	50,0	20,0	10,0	10,0	10,0	100	10
1943,00 Kvænangen	33,3	33,3	33,3			100	6
Troms	31,3	23,6	18,3	13,5	13,5	100	208
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,8	100	4586

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400- 599 kvm	600-999 kvm	1000- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
1901,00 Harstad	19,0	23,8	14,3	4,8	14,3	14,3	9,5		100
1902,00 Tromsø	6,7	26,7	11,1	4,4	15,6	24,4	11,1		100
1911,00 Kvæfjord		25,0		25,0	25,0	25,0			100
1913,00 Skånland		25,0		25,0	50,0				100
1915,00 Bjarkøy	33,3	66,7							100
1917,00 Ibestad	16,7	50,0	16,7	16,7					100
1919,00 Gratangen	33,3	33,3	33,3						100
1920,00 Lavangen			100,0						100
1922,00 Bardu					33,3	66,7			100
1923,00 Salangen			33,3	33,3	33,3				100
1924,00 Målselv		16,7	41,7	8,3	33,3				100
1925,00 Sørreisa				66,7	33,3				100
1926,00 Dyrøy	33,3		33,3		33,3				100
1927,00 Tranøy	20,0	80,0							100
1928,00 Torsken	33,3	66,7							100
1929,00 Berg		50,0	50,0						100
1931,00 Lenvik	6,3	56,3		6,3	18,8		12,5		100
1933,00 Balsfjord	6,3	43,8	18,8	12,5	12,5	6,3			100
1936,00 Karlsøy	18,2	63,6	18,2						100
1938,00 Lyngen	11,1	33,3	33,3	11,1		11,1			100
1939,00 Storfjord		50,0	50,0						100
1940,00 Gáivuotna Kåfjord	14,3	28,6	57,1						100
1941,00 Skjervøy		50,0		50,0					100
1942,00 Nordreisa	30,0	40,0	10,0		10,0	10,0			100
1943,00 Kvænangen	50,0	33,3	16,7						100
Troms	12,5	35,6	17,3	7,7	13,0	9,6	4,3		100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,4	5,2	0,6	100

19.19 Finnmark

Tabell 19-51: Butikker, innbyggere og kvadratkm, og forholdet mellom disse. Kommunene i Finnmark

	Butikker	% butikker	Bef 2000	% bef	Ant innb pr butikk	Ant butikk pr 1000 innb	Kvkm	Kvkm/butikk	Ant innb pr kvkm
2002,00 Vardø	3	2,6	2705	3,7	902	1,1	601	200	4,5
2003,00 Vadsø	6	5,2	6130	8,3	1022	1,0	1259	210	4,9
2004,00 Hammerfest	13	11,1	9213	12,4	709	1,4	848	65	10,9
2011,00 Kautokeino	4	4,2	3068	4,1	767	1,3	9704	2426	0,3
2012,00 Alta	21	17,9	16837	22,7	802	1,2	3845	183	4,4
2014,00 Loppa	7	6,0	1426	1,9	204	4,9	691	99	2,1
2015,00 Hasvik	3	2,5	1200	1,6	400	2,5	559	186	2,1
2017,00 Kvalsund	4	3,4	1106	1,5	277	3,6	1844	461	0,6
2018,00 Måsøy	4	3,4	1477	2,0	369	2,7	1136	284	1,3
2019,00 Nordkapp	6	5,0	3517	4,7	586	1,7	924	154	3,8
2020,00 Porsanger	10	8,5	4451	6,0	445	2,2	4873	487	0,9
2021,00 Karasjok	2	1,7	2901	3,9	1451	0,7	5464	2732	0,5
2022,00 Lebesby	4	3,4	1463	2,0	366	2,7	3459	865	0,4
2023,00 Gamvik	4	3,4	1288	1,7	322	3,1	1414	354	0,9
2024,00 Berlevåg	2	1,7	1236	1,7	618	1,6	1120	560	1,1
2025,00 Tana	6	5,2	3074	4,2	512	2,0	4055	676	0,8
2027,00 Nesseby	2	1,7	965	1,3	483	2,1	1442	721	0,7
2028,00 Båtsfjord	4	3,4	2470	3,3	618	1,6	1434	359	1,7
2030,00 Sør-Varanger	12	10,3	9532	12,9	794	1,3	3967	331	2,4
Finnmark	117	100	74059	100,0	633	1,6	48639	419	1,5
Hele landet	4587	100	4478487	100	977	1,02	323759	71	14

Tabell 19-52: Omsetninger etter kommuner i Finnmark. Prosent

	0,1-3,9 mill	4,0-7,9 mill	8,0-19,9 mill	20,00-34,9 mill	35,0+	Total	N
2002,00 Vardø		33,3		66,7		100	3
2003,00 Vadsø			50,0	33,3	16,7	100	6
2004,00 Hammerfest	30,8	23,1	15,4	15,4	15,4	100	13
2011,00 Kautokeino	50,0		25,0	25,0		100	4
2012,00 Alta	38,1	14,3	4,8	23,8	19,0	100	21
2014,00 Loppa	57,1	28,6	14,3			100	7
2015,00 Hasvik		33,3	66,7			100	3
2017,00 Kvalsund	25,0	50,0	25,0			100	4
2018,00 Måsøy	50,0	25,0			25,0	100	4
2019,00 Nordkapp		33,3	33,3	33,3		100	6
2020,00 Porsanger	50,0	20,0	10,0	10,0	10,0	100	10
2021,00 Karasjok			50,0	50,0		100	2
2022,00 Lebesby	50,0		50,0			100	4
2023,00 Gamvik	25,0	25,0	50,0			100	4
2024,00 Berlevåg			100,0			100	2
2025,00 Tana	33,3	33,3		33,3		100	6
2027,00 Nesseby	50,0		50,0			100	2
2028,00 Båtsfjord			75,0	25,0		100	4
2030,00 Sør- Varanger	41,7	16,7		16,7	25,0	100	12
Finnmark	31,6	18,8	21,4	17,9	10,3	100	117
Hele landet	21,7	16,2	24,2	19,1	18,7	100	4587

Tabell 19-53: Salgsflate etter kommuner i Finnmark. Prosent

	u 100 kvm	100-199 kvm	200-299 kvm	300-399 kvm	400-599 kvm	600-999 kvm	1000- 2499 kvm	2500+	
Vardø		33,3		33,3	33,3				100
Vadsø			16,7	33,3	33,3	16,7			100
Hammerfest	30,8	15,4	15,4	15,4	15,4		7,7		100
Kautokeino		50,0	25,0	25,0					100
Alta	23,8	28,6	9,5	9,5	9,5	19,0			100
Loppa	28,6	57,1		14,3					100
Hasvik			66,7		33,3				100
Kvalsund		75,0	25,0						100
Måsøy	25,0	50,0				25,0			100
Nordkapp		16,7	33,3	33,3	16,7				100
Porsanger	10,0	50,0	10,0			30,0			100
Karasjok					100,0				100
Lebesby	25,0	50,0	25,0						100
Gamvik		25,0	75,0						100
Berlevåg			100,0						100
Tana	16,7	16,7	16,7	16,7		33,3			100
Nesseby	50,0			50,0					100
Båtsfjord			25,0	50,0	25,0				100
Sør- Varanger	25,0	16,7	8,3	8,3	16,7	25,0			100
Finnmark	16,2	27,4	17,9	13,7	12,0	12,0	0,9		100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,5	5,2	0,6	100

Litteratur

- ACNielsen: *Strukturrapport Dagligvareregisteret 1999*, juni 1999
- ACNielsen: *Strukturrapport. Dagligvareregisteret 2000*, juni 2000
- ACNielsen: *Strukturrapport. Servicehandelen 1999/2000*, 30. nov 2000
- Andhøy: *Kjøpesenter-register for Norge*. Andhøy rapport nr 48. 2000
- Døving, Runar: *Fisk. En studie av holdninger, vurderinger og forbruk av fisk i Norge*. Rapport nr 12. Statens institutt for forbruksforskning 1997
- Gallup: *Forbruk og media 1998/99*. Oslo 1999
- Jacobsen, Eivind og Arne Dulstrud: *Kjedenes makt til forbrukernes beste? Konsentrasjon og integrasjon i dagligvarehandelen med matvarer i Norge*. Rapport nr 4. Statens institutt for forbruksforskning. 1994
- Jacobsen, Eivind, Arne Dulstrud og Jan Roar Beckstrøm: *Kampen om lokalene. Eien- dom som konkurransefaktor i norsk dagligvarehandel*. Rapport nr 10. Statens institutt for forbruksforskning. 1998
- Kommunenøkkelen. 2000-2001. Kommuneforlaget Oslo 2000
- Lavik, Randi og Ragnhild Brusdal: *Varehandelens utvikling. Kjøp ute og hjemme*. Cappelen Akademisk forlag. 1996
- Lavik, Randi og Marit Strand: *Bekvem dagligvarehandel. Åpningstider, forbrukerne og markedet*. Rapport nr 3. Statens institutt for forbruksforskning. 1997
- Lavik, Randi: *Strukturelle endringer i varehandelen og endringer i forbrukeratferd og holdninger*. Arbeidsnotat nr 15, SIFO 1999
- Lavik, Randi og Arne Dulstrud: *Sammenlignende prisundersøkelse av utvalgte gren- sehandelsvarer*. Forskningsrapport nr 1, Statens institutt for forbruksforskning 2000
- Lavik, Randi: *Sammenlignende prisundersøkelser i dagligvarekjedene*. SIFO-opp- dragsrapport nr 4. Statens institutt for forbruksforskning og Konkurransetilsy- net. 2000

Lien, Marianne E: *Fra bokna fesk til pizza. Sosiokulturelle perspektiver på matvalg og endring av spisevaner i Båtsfjord, Finnmark*. Magisteravhandling i sosialantropologi. No 18. Universitetet i Oslo 1989

NAF Veibok 2001

NOU: 1977:9: *Varehandelen, forbrukerne og samfunnet*. Universitetsforlaget 1977

NOU: 2000:24: *Et sårbart samfunn. Utfordringer for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet*. Statens forvaltningstjeneste Oslo 2000

Nyberg, Anders: *Miljømonitor. Stabilitet og endring i forbrukernes miljøengasjement*. Rapport nr 6. Statens institutt for forbruksforskning, 1999

Onsager, Knut og Bjørnar Sæther: *Etniske entreprenører og selvsysselsetting. En studie innenfor matnæringen i Oslo*. NIBR Prosjektrapport 2001:6

Roos, Gun: Nordisk Ministerråd under publisering

Skaugerud, Tor: *Dagligvarer over Internett i Norden. En kartlegging av nettbutikker som selger dagligvarer i forbrukermarkedet*. Nordisk ministerråd, under publisering. 2001

Sosial- og helsedepartementet: *Folkehelse rapporten 1999*. (Kapittel 2 – Befolkningens helsestatus) Odin

Statistisk Sentralbyrå: *Folkemengden etter alder og ekteskapelig status 31. des 1979*. NOS B 122. Oslo: SSB 1980

Statistisk Sentralbyrå: *Statistisk årbok 1980*. NOS C 32. Oslo-Kongsvinger 1992

Statistisk sentralbyrå: *Arbeidsmarkedsstatistikk 1980*, Nos B 210, Oslo-Kongsvinger 1981

Statistisk sentralbyrå: *Statistisk årbok 1990*. NOS, B 921, Oslo-Kongsvinger 1990

Statistisk sentralbyrå: *Arbeidsmarkedsstatistikk 1990*, NOS B 965, Oslo-Kongsvinger 1991

Statistisk Sentralbyrå: *Befolkningsstatistikk 1990*. Hefte II. Folkemengde 1. januar. NOS B 930. Oslo-Kongsvinger 1990

Statistisk Sentralbyrå: *Statistisk årbok 2000*. NOS c 600. Oslo/Kongsvinger 2000

Strand, Finn Robert: *Minipris-butikkens utvikling*. Arbeidsrapport nr 10. Statens institutt for forbruksforskning (SIFO), 1992

Strand, Marit M: *Matvarepriser i 10 norske byer og bygder – en forundersøkelse*. Arbeidsnotat nr 1. Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) 1995

Strand, Marit M: *Matvarepriser i endring. Meieri-, kjøtt- og grøntvarer*. Rapport nr 3. Statens institutt for forbruksforskning. 1996

TØI (Transportøkonomisk Institutt): *Reisevaneundersøkelsene*, 1985, 1991-92, 1997-98

Vedlegg

Oversikt over paraplykjedene og hvilke butikker de har. Pr 2000. Antall

	Coop	Hakon	Rema 1000	NorgesGr	Andre	
1,00 Obs!	20					20
2,00 S-marked	514					514
3,00 S-Nærkjøp	39					39
4,00 Mega	167					167
5,00 Prix	279					279
6,00 Rema 1000			298			298
7,00 Rimi		513				513
8,00 Service-Mat/Rimi		195				195
9,00 Annet/Rimi		10				10
10,00 Ica Supermarked		88				88
11,00 Eurospar				36		36
12,00 Spar				258		258
13,00 Aka/Spar				24		24
14,00 Nærbutikken				101		101
15,00 Nærmat/Nærby				387		387
16,00 Joker				238		238
17,00 Ica Spar		169				169
18,00 Ultra				4		4
19,00 Centra				7		7
20,00 Livi		100				100
21,00 Kiwi				230		230
22,00 Fakta				11		11
23,00 Bunnpris				62		62
24,00 Meny				94		94
25,00 Prima				17		17
26,00 Fokus		46				46
27,00 Bikuben/Matring				6		6
28,00 Smart Club					3	3
29,00 K-kjøpmenn				221		221
30,00 Safari				8		8
31,00 Mix				27		27
32,00 Butikkringen				196		196
33,00 Hedmark Kjøpm				103		103
34,00 Ica Maxi		7				7
35,00 Norgesgr enk				19		19
36,00 Øvrige Hakon		6				6
37,00 Herkules		3				3
38,00 Anderledes				2		2
39,00 Øvrige					79	79
	1019	1137	298	2051	79	4587

Butikktype fordelt på salgsflate. Pr 2000. Prosent

	u 100 kvm	100- 199 kvm	200- 299 kvm	300- 399 kvm	400-499 kvm	600- 699 kvm	100- 2499 kvm	2500 kvm+	Total
1,00 Obs!							55	45	100
2,00 S-marked	6,0	32,3	28,8	17,9	9,5	5,2	0,2		100
3,00 S-Nærkjøp	56,4	41,0	2,6						100
4,00 Mega				4,8	17,5	53,0	24,1	0,6	100
5,00 Prix		7,9	23,3	30,8	29,4	7,9	0,7		100
6,00 Rema 1000		0,7	7,0	10,7	35,2	40,9	5,4		100
7,00 Rimi	0,2	2,9	9,4	18,1	38,4	27,5	3,5		100
8,00 Service-Mat/Rimi	30,3	51,3	16,4	2,1					100
9,00 Annet/Rimi	30,0	20,0	10,0	10,0	20,0	10,0			100
10,00 Ica Supermarked			1,1	1,1	11,4	29,5	55,7	1,1	100
11,00 Eurospar				2,8		22,2	69,4	5,6	100
12,00 Spar		3,5	16,3	24,8	32,6	19,0	3,9		100
13,00 Aka/Spar			16,7	12,5	25,0	16,7	29,2		100
14,00 Nærbutikken	51,5	39,6	5,9	2,0	1,0				100
15,00 Nærmat/Nærb	25,6	58,9	11,9	2,8	0,8				100
16,00 Joker	1,7	27,3	42,0	19,7	8,4	0,8			100
17,00 Ica Spar	1,2	15,4	37,3	21,9	18,9	5,3			100
18,00 Ultra							25,0	75,0	100
19,00 Centra					28,6		71,4		100
20,00 Livi	33,0	49,0	15,0	3,0					100
21,00 Kiwi		5,7	20,9	27,0	30,4	15,7	0,4		100
22,00 Fakta	18,2	72,7			9,1				100
23,00 Bunnpris		3,2	21,0	24,2	27,4	19,4	4,8		100
24,00 Meny			2,1	5,3	11,7	46,8	33,0	1,1	100
25,00 Prima		23,5	52,9	11,8	11,8				100
26,00 Fokus	4,3	23,9	37,0	17,4	10,9	6,5			100
27,00 Bikuben/Matring						66,7	33,3		100
28,00 Smart Club							33,3	66,7	100
29,00 K-kjøpmenn	47,5	43,9	6,3	1,8	0,5				100
30,00 Safari			12,5		12,5	50,0	25,0		100
31,00 Mix	48,1	44,4	7,4						100
32,00 Butikkringen	42,3	43,9	7,7	2,6	2,6	1,0			100
33,00 Hedmark Kjøpm	11,7	34,0	24,3	7,8	14,6	7,8			100
34,00 Ica Maxi								100,0	100
35,00 Norgesgr enk	5,3	10,5			5,3	21,1	57,9		100
36,00 Øvrige Hakon		16,7	16,7	33,3			33,3		100
37,00 Herkules				33,3			66,7		100
38,00 Anderledes								100,0	100
39,00 Øvrige	77,2	15,2	2,5	2,5	1,3	1,3			100
Hele landet	12,8	22,3	16,2	13,1	16,4	13,5	5,2	0,6	100